

BLAHOSLAVĚNÁ JOHANA Z ARKU
PANNA ORLEÁNSKÁ.

PŘEKLAD Z FRANCOUZSKÉHO
- PROHLÉDL A PROSLOVEM -
- - OPATŘIL PETR KOPAL. - -

☐ S ČETNÝMI ILLUSTRACEMI. ☐

V PRAZE 1910.
NÁKLADEM A TISKEM KNIHTISKÁRNY CYRILLO-METHODĚJSKÉ V. KOTRBA.

Blahoslavená Johana z Arku, Panna Orleánská.

PROSLOV.

Nejen katolíkům vůbec, ale i světcům katolické církve s jisté strany se vytýká, že měli mnohem více na zřeteli zájmy církve, nežli vlasti, čili že vůbec v jejich srdcích vedle lásky k církvi neměla místa láska k vlasti, jakoby vůbec možno bylo, lásku k bližnímu odtrhnouti od lásky k Bohu. Kdo takto mluví, vůbec v životě svatých ani řádky si nepřečetl, jinak by byl v každé řádce vyčetl, že cokoliv svatí a světice boží konali, konali z nevýslovné lásky k bližnímu. Vždyť z jejich rukou vycházely velikolepé budovy pro nemocné a všemi druhy neduhův sklíčené, útulny pro sirotky a pod. Z jejich rukou vycházely nejen chrámy, ale též školy. Dokladem toho jsou nám svatí slovanští apoštolové, sv. Václav, Vojtěch, Ludmila, Anežka a všichni, kdožkoliv v jejich šlepečích později kráčeli a doposud krácejí.

Příkladem heroické lásky k vlasti nad jiné zářícím byla selská dívka, kteréž proto dne 18. dubna 1909 v Římě dostalo se cti povýšení na oltáře k uctívání a následování od věřících nejen Francie, ale i celého křesťanského světa. V srdci jejím způsobem podivuhodným spojena byla láska k Bohu s láskou k nešťastné, od nepřátel ujařmené vlasti a k dědičnému králi. Není proto divu, že francouzský národ, ačkoliv

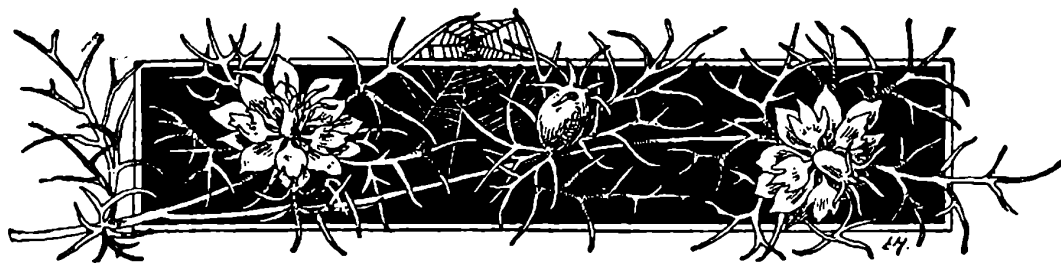
od víry otcův nejednou již zbloudil, nicméně povždy a do dnešního dne v nejvyšší úctě ji chová a od nevěreckých tupitelů ubližovati jí nedá. Ba i protestanté pro tuto její lásku k vlasti ji v úctě chovají a jeden z největších básníků německých, protestant, její ideální postavu na jeviště uvedl.

Tím více v úctě ji chovati má katolický křesťan, jenž ze života jejího v této knížce čtenáři podané dovidá se, že Bůh ani tuto útlou dívku dle svých nevyzpytatelných úrad neušetřil nejkrutějším utrpením, jaké vůbec smrtelníky zde na zemi potkati může: krajným nevděkem a zradou těch, pro něž se obětovala, a že dopustil, aby nástroji utrpení stali se sloupové církve.

Slibujeme čtenáři, že jakmile život této nyní blahoslavené panny čísti započne, bude jím takofka uchvácen a že jej dříve neodloží, dokud jej celý nepřečte. Slibujeme dále, že i na dítky čtení působiti bude blahodárně. Rodiče dobře učiní, budou-li sebe a dítky své mocné přímluvě její doporučovati a je k následování v lásce k Bohu a k vlasti povzbuzovati.

Na VYŠEHRADĚ počátkem března 1910.

Petr Kopal.

I. KAPITOLA.

Domremy. — Narození a křest Johany z Arku. — Její první vychování. — Její zbožné a neohrožené mládí. — Strom vil a zábavy mládeže domremské. — Svědectví duchovního správce o Johance.

Rodný domek.

Domremy jest malá vesnice v departementu vogesském. V roce 1365 připojil jej Karel V. definitivně k Francii, a přivtělil ku provincii champaňské. Vesnička tato tvořila jaksi stráž pohraniční. Na počátku XV. stol. bylo Domremy obydleno ves-

ničany, kteří se počestným způsobem jakési zámožnosti domohli. Šťastně žili ve středu malé, úrodné, zalesněnými vrchy obklopené roviny, tvoříce jaksi jedinou rodinu, neboť je pojila vzájemná láska, a lnuli též celým srdcem k Francii, dlouhými válkami velmi zubožené.

Bylo to dne 6. ledna 1412, kdy podivuhodná událost v tichounkém Domremy vyvolala nemalé rozčilení. Byla slavnost Zjevení Páně; večer dne tohoto obyvatele vesničky ovládla veliká, nevylicitelná radost, jejíž příčinu nikdo nedovedl udati. Všichni vyšli z příbytků; soused sousedu se doptával, ale žádný z nich nevěděl, jak vylíčiti, kterak a proč vlastně tento cit v něm povstal.

Neznámou příčinou tohoto neobyčejně radostného rozechvění bylo narození dívenky, která právě té doby pod doškovou střechou skromného příbytku světlo světa uzřela. Všeobecná ta radost nebyla než předtuchou. Co nevidět rozlehne se celou Francií jásot vítězný, jásot, jehož ohlas i do příštích století zaznívati bude.

Malá Johanka jest dcerou prostých vesničanů, jichž srdce však v ušlechtilém tlukotu tají se pod drsnou halenou.

Rodištěm otce jejího, Jakuba z Arku, byl Céfonds v biskupství troyesském. Pocházel z rodiny staré, početné a vážené, nebyl však zámožnějším svých spoluobčanů. Byl majitelem maléto, hezoučkého, v čistotě udržovaného domečku nedaleko kostela, blízko potoka, který tvoří hranici Francie.

Heslem otce Arka bylo: »Nechť žije práce!« Tomuto věren, dobýval v potu tváře pro svou rodinu výživu. Byl již otcem tří synů, než Bůh mu daroval tuto dcerušku.

Oba manželé byli zbožnými a horlivými katolíky. Jakmile dítě se narodilo, ihned bohabojní jeho rodiče pomýšleli na jeho křest, a jali se hledati kmotry a kmotřičky, dle tehdejšího zvyku, který jich vyžadoval několik.

Ježto rodiče byli všeobecně váženi, nepůsobila jim tato starost valných obtíží. Bylo tedy nemluvnátko do kostela doneseno v průvodu čtyř kmotrů a čtyř kmo-

ter. Jednou z těchto byla manželka starosty domremského. Na křtu svatém obdržela dceruška jméno Jeanetta (vyslov Žaneta). Křtitelnice, ze které jí sv. svátost udělena byla, dodnes v kostelíku domremském jest k spatření.

Johanka vzrůstala pod něžnou péčí rodičů. Matkou byla jí vštěpována skalopevná víra. Dívka spínala již ručičky k modlitbě, než ještě mluvit uměla. V nejdůležitějších základech sv. náboženství vyučovala zbožná

matka dítě své sama; poznenáhlu, v té míře, jak to pro útlé stáří bylo možno, seznamovala je s modlitbami »Otčenáš!«, »Pozdravení Andělské« a též i »Věřím v Boha«.

Záhy již byla malá Johanka pro svoji zbožnost předmětem všeobecného obdivu. Každý oblíboval si ji pro její tichost, ochotu, zdvořilost. Byla láskyhodnou a roztomilou ke všem. Dům boží byl její největší rozkoš, a kdykoliv jí dovoleno bylo, spěchala v jeho svatá místa. Zde lidé vídali zbožné dítě buď před tabernaklem, u nohou velikého kříže, nebo před obrazy svatých, v jejichž patření se zapomínala ve zbožném nadšení, někdy opět klečíc se zrakem skloněným.

Denně Johanka obcovala mši svaté; zhusta přijímala svátost oltářní. Zvonilo-li se »Anděl Páně«, poklekla vždy a všude, kdekoliv se právě nalézala.

S láskou k Bohu mohutněla v ní i láska k bližnímu. Stala se dobroditelkou chudých, udělujíc ze

Vesnický kostelík.

skrovných svých prostředků almužny, navštěvujíc a ošetřujíc nemocné.

Ještě po 40 letech vzpomínal její mladý soused Šimon Musnier s vděčností její péče, již mu věnovala po čas jeho dlouhé nemoci.

Chudých pocestných se vlídně ujímala a opatřovala jim noclehy. Ženským ráda postupovala vlastní lůžko, uléhajíc sama na lavici u kamen.

Tyto všechny úkony však Johanku nezdržovaly od práce. V domě a na poli a kdekoliv mohla pomáhal rodicům. Brzy pásala stádo za otce, brzy matce pomáhala v domácnosti.

Tato její zbožnost vedle přísného plnění povinností nemohla neučiniti dojmu na její vrstevníky. Zdávalo se jim však její činění mnohdy přepjatým, ježto sami zcela jinak si počínali. I její nejlepší přítelkyně, Mengetta a Hauvietta, mnohdy jí proto výtky činily. Mládež pak pozorující její časté a dlouhé prodlévání v kostele, a vidoucí, jak Johana vším pohodila při prvním úderu zvonu, aby na mši svatou spěchala, tropila si z ní i výsměchy. Takové jednání, pozorovala-li je, arci na tváři její vyvolalo ruměnc, ale nikdy ji neodstrašilo od dalších zbožných úkonů.

Nedaleko vesnice Domremy byla kaplička, zasvěcená nejsv. Panně pod názvem „Naše milá Paní z Bermontu“. Tuto kapličku Johanka nad jiné milovala, často k ní s pole spěchajíc. Nedostačovalo jí však, vzdávala-li sama poctu Matce nejsvětější. Téměř vždy v sobotu připojila se k průvodu, ježž zbožní obyvatelé vesnice ke cti Panně všech panen pořádali. Sem vodila svoji mladší sestřičku Kateřinu, zde zapalovala svíce a zdobila malou svatýňku květin a věnci.

Nicméně říci nelze, že by se byla Johana svých spoludružek vzdalovala, že by byla vůči nim uzavřenou a nepřístupnou. Naopak, ráda se připojovala k jich zá-

bavám a mladistvým brám. Tak chodila s nimi k prameni „des Groseilles“ a ke stromu vil.

Byl to mohutný buk, v jehož stínu mládež přibodné místo ke hrám nalézala. Dle dávného zvyku přicházely k buku tomu děti vždy o postní neděli „Lactare“, za zpěvů tančily kolem stromu, načež podle pramenu k zákusku přisedly, k němuž si byly zásoby přinesly. Vždy se toho zúčastnila i Johanka; o závod s ostatními zpívala a tančila, a obtáčela ctihodný staletý kmen věnci.

Nikdo v tom nespatořoval pověrečné zvyky, a jejich rozkoš neměla nic společného s dětskými báchorkami, dle nichž strom i pramen vlády obývati měly. Nezřídka přicházela sem i panská rodina z Bourlemontu, aby se osvěžila prodlením pod chladící střešou buku. Často též četl neb předzpěvoval duchovní správce úryvek z evangelia ve stínu věkovitého stromu, a všichni obyvatelé domremštlí, mezi nimiž i Johanka, ubírali se sem rádi na svých vycházkách. Nikdo však při tom na nic jiného nepomýšlel, než aby se zotavil v krásné přírodě.

Johana však modlitbu a práci stavěla nad tyto veselé vycházky. Proto se farář Vilém Fronte několikrát vyjádřil, že byla Johana z Arku tak zbožnou křesťankou, že nikdy neseznal lepší, tím méně pak, aby podobné jí měl ve své farnosti.

II. KAPITOLA.

První zjevení. — Svatý archanděl Michael. — Postavení Francie. — Pomoc boží. — Povolání Johany z Arku.

Jak zřejmo již z kapitoly první, vynikala Johana již ve svém třináctém roce ctnostmi a zbožností nad mládež ostatní. Proto Bůh obrátil zřetel svůj na ni a povolal ji k provedení úkolu, k němuž ji připravoval zázrakem.

Kteréhoš parného dne letního klečela Johana v otcovské zahradě a modlila se vroucně po dokonané práci »Anděl Páně«.

Prodchnuta podivuhodnou horlivostí a nevyličitelným nadšením, odřekla si toho dne pokrmu, ba i nápojů, což dosud nikdy nebyla učinila. Na její pravé straně pozvedal se chrám, z něhož právě doznívaly poslední záchvěvy zvonu, volajícího lidstvo k poctě Matky boží. Jako vzdálená hudba rajska nesly se tklivé, zmírající zvuky ztichlou krajinou. Ještě několik posledních záchvěvů — pak zavládlo ticho polední. Umkli též ptáčekové v stinných větvích.

Johana se modlila. Náhle však zaslechla volati své jméno; se strany od kostela volal sem hlas:

»Žanetko! Žanetko!«

Byl to hlas tak naléhavý, zároveň tolik něžný a vášný, že vnikal až do hloubi srdce.

Bezděčně obrátila Johanka oči ke svatyni, odkudž jasné světlo zářilo. Teprve poznenáhlu její oko uvyklo té záři, pak ale rozeznávala v úžasném tom jasu ušlechtilou postavu něžných tahů obličeje. Postava ta byla obklopena velikým počtem podobných bytostí, zařících vesměs v nejnádhernejším jasu. Všechny tyto bytosti hleděly na ni dobrotivě, an mezitím zjev ve středu milým a pevným hlasem pravil:

»Johanko, Johanko, buď dobrá a zbožná, miluj Boha a docházej často do kostela!«

Když Johanka vše to viděla a slyšela, byla jata nesmírnou bází a sklesla ihned pokorně na kolena. Po té však doznala takový nadpřirozený, tolik vroucí pocit, který zmocnil se celé její bytosti. Stalo se jí zjevným, že Bůh ji povolal k vyplnění svých záměrů, a že proto musí se zřící vši náklonnosti pozemské, aby povždy byla volnou a pohotovou ke službě boží.

Mezi tím uniklo přepodivné to zjevení jejím zrakům. Johana povstala. Ještě netušila, co vše to může

znamenaťi, ale tím si byla jista, že chce povinností, které Bůh jí hodlá uložit, věrně, zmužile a svědomitě dostáti.

Kolikrát se potom zázrak zjevení opakoval, povstala v Johance pokaždé svatá bázeň, avšak zároveň stupňovalo se její přání, býti dobrou a Bohu se cele a bezpodmínečně odevzdati. Teprve po třetím zjevení věděla s bezpodmínečnou jistotou, že jsou ony tajuplné postavy anděly božími.

Později se objevovaly tak často, že Johanka jim celou svoji lásku a důvěru věnovala. V jejich přítomnosti a za jejich rozmluv pocítovala nevýslovné štěstí. Zmizely-li, plakávala jako dítě, jež by rádo za blaženými duchy zemi uniklo.

Za těchto událostí blížil se čas, Bohem ustanovený k tomu, aby Johana nebeskými posly, po šťastně přestálé zkoušce víry a lásky byla zasvěcena v poslání jí Tvůrcem určené.

Jednoho dne pravil k ní takto anděl, který hned za prvního zjevení se jí zdál nejvznešenějším :

»Jsem Michael, strážný patron Francie.«

Johanka poklekla, jata posvátnou hrůzou, an archanděl pokračoval :

»Hospodin Bůh má velikou útrpnost s touto nešťastnou zemí!«

Johana milovala svoji zuboženou vlast právě tak, jako její otec a všichni její krajané; též nebylo jí tajno, že se tam v dále rozpředl zuřivý boj o tuto milovanou Francii; ale byla daleka toho, znáti celý rozsah neštěstí, tímto bojem na zemi uvaleným. Žilať se svými vždycky jen v tomto vzdáleném ústraní, kam zřídka jen zabloudily nějaké zprávy.

Nyní však archanděl seznámil ji se vším. Neví se, stalo li se tak slovy, aneb pouhým zázračným osvětlením. Však od této chvíle viděla v hrabivé Anglii dědičného nepřítele Jeho dobývačnost zdála se jí tak po-

**„Jsem Michael, strážný patron Francie!“
První zjevení Michaela archanděla.**

chopitelnou, když pomněla, že jedná se mu o krásnou Francii. V duchu bloudila po vzdálených bojištích, kde porážka za porážkou stíhala voje francouzské, kde v posměch uvedena byla známá zmužilost armády francouzské. Viděla se v duchu u Crézy, Poitiersu, Azincourtu, kde krví prosáklá země k Bohu o pomstu volala za Francii, vzdor zmužilosti synů jejích tak nešťastnou, tak ujařmenou.

A dále táhly před duševním zrakem jejím i jiné obrazy, v nichž viděti musila příčinu a vznik všech těch všeobecných béd: vládce rozumu obmezeného, ctižádostivá knížata, divoce zuřivé strannictví, hrozná krveprolití, a konečně královnu cit povinnosti utápějící v zábavách beze všeho výběru — odstrašující to příklad svého pohlaví.

To byl obraz Francie té doby: smlouvou troyeskou z r. 1420 bylo království přešlo na krále anglického. Syn Jindřicha V. a Kateřiny, dcery francouzského krále, měl nésti spojené koruny Francie a Anglie. Roku 1422 byla pak tato hanebná úmluva provedena. Jindřich V. a Karel VI. zemřeli, a pacholík, Jindřich VI., dědic Lancasterův, byl prohlášen za krále francouzského a anglického.

Za jeho plnoletosti vládl Bedford, strýc královského dítěte, bezmála nade všemi francouzskými provinciemi, an zatím syn Karla VI., právomocný a zákonitý dědic Francie, neměl ničeho krom malinkého území v nitru svého království. Vítězní Angličané posměšně nazývali jej »králem z Bourgesu«.

Na tom však ještě nebylo dosti: nešťastný, všech prostředků zbavený dauphin (korunní princ) nebyl s to čeliti všem bédám země. Nerozhodný, úzkostlivý a váhavý, o korunovační město své, Remeš, oloupený — byl obklopen licoměrnický, kteří jen vlastní prospěch na zřeteli měli, a vládl jen vojskem, jehož zmužilost

zničena na krvavých polích u Crézy, Poitiersu a Azincourtu — —

Úplná zkáza Francie nebyla již než otázkou času. Přemožena, zrazena, rozervána a svedena, rozdeptána ležela země krásná před okem božím.

Ale toto oko láskyplné bdělo . . .

O celém rozsahu neštěstí toho dověděla se Johana z úst archanděla, a tyto zvěsti zabořily ji tak velice, že se nemohla ubrániti slzám. Mílovala svou otčinu nade vše. Bylo jí útěchou velikou, když z úst archandělových zaslechla, že Bůh Francii opustiti nehodlá, že k tomuto cíli vyslal archanděla Michaela, bojovníka božího, aby nešťastné zemi zvěstoval blížící se záchranu a aby mu připravil nástroj osvobození.

Po tomto sdělení cítila Johana v duchu i srdci útěchyplné povznesení. Děkujíc poslu božímu, doptávala se na tohoto budoucího vysvoboditele.

Tu pohlédl sv. Michael na prosté dítě u svých nohou. »Ty sama jsi to, dcero boží!« pravil. »Spěš jenom, jdi do Francie, Bůh tomu chce.«

Za těchto slov zachvěla se Johana až do hloubi duše. Pocítila svoji celou nepatrnost, bezmocnost vůči takové úloze, a zvolala vzlykajíc:

»Já, ubohá dívka, jež ničeho nevím o válkách a bitvách? Vdyť dítě jsem, které na koně vsednout nedovede.«

Nicméně však anděl znova opakoval slova svá:

»Jdi a spěš do Francie. Bůh tomu chce!« — Po té zmizel.

Dlouho pak setrvala Johana na tomže místě bez hnutí; měla věřiti slovům andělovým? Jak bylo by to možným, jak měla to chápati, že Bůh ji právě by si zvolil k tomuto úkolu?

Co tehdaž pokorné dívce svítati nechtělo, to dnes my dobře chápeme. Bůh chtěl zachrániti Francii, avšak svět veškerý měl poznati, že on sám před úplným zni-

čením ji zachoval. Proto nebyl zachránitel, jehož k tomu vyblédnul, ani králem, ani vojevůdcem, vůbec nikým, komu by země mohla přiřknout palmu vítězství. Že sám chtěl bojovati pro Francii, volí za viditelný nástroj ubohé, nepatrné děvče, jež ničeho neví o vojenském velení, jež ani s koněm zacházeti neumí, děcko, jež ani čísti ani psáti se neučilo. Proto vysílá pomoc, posmívající se veškerému výpočtu lidskému, volaje ústy posla svého k panně domremské:

»Spěchej, jdi do Francie, Bůh tomu chce!«

III KAPITOLA.

Svatá Kateřina a sv. Markéta, rádkyně Johany z Arku. — Spustošení vesnice Domremy cizinci. — Proces toulský.

Jest pro člověka úlohou obtížnou, ba takřka zdrcující, býti Bohem samým ustanoven, z mnohých vyvolen k tomu, aby v jeho svatém jménu vystupoval, jeho svaté záměry prováděl, a nikdy se člověk ten ani dosti pokorou, modlitbami a plným odevzdáním se na úkol ten připravit nemůže. Po zjevení se sv. andělů zdvojnásobila Johana svoji vroucnost v modlitbě, svoji horlivost u veškeré práci, svoji obětovnost k rodičům.

Nepřestala dle jich nařízení a návodu v domě pracovati, docházela na pole a dokonce i za otce svého vesské stádo pásala, kdykoliv naň řada došla, že je na ostrůvek v řece Maase vyhnati měl.

Toto místo bylo obcí proto k tomu vyhlédnuto, že se zdálo bezpečným před náhlým vpádem nepřátelských vojsk nebo potulných rot loupeživých, které zhusta zdejší krajinu pustošily.

Za těchto různých prací, jimiž se tělo obíralo, duše Johanina zabývala se oněmi zjevy, které ~~byla~~ spatřila, a které se znova dostavovaly. S oněmi blá-

ženými duchy slučovala své vroucí prosby, s nimi kořila se Spasiteli v jeho proměnění, jako v prosté podobě chleba v nejsvětější svátosti oltářní.

Svatý Michael zhusta jí opakoval rozkaz boží, ale její odpověď vždy zněla: »Jsem jenom prostá dívka, kdo mne poučí o tom, co musím vědět? Kdo mi poví, jak mám zachrániti Francii?«

»To vše Bůh předvídal,« kdysi jí k tomu odvětil svatý patron Francie, »on ti sešle dva světce z nebe, kteří ti budou raditi.«

A hle! po obou stranách archanděla Johana užřela náhle skvoucí postavy dvou svatých. Drahocenné koruny zdobily jejich skráně a splývající kadeře, a v rukou třímaly vítěznou palmu mučednictví. Patřily na dívku s něhyplnou, nevýslovnou laskavostí, vyzvaly ji, aby přistoupila blíže, přivinuly ji k sobě a Johanka cítila dotek jejich rtů . . . V blaženém vytržení patřila na zářné rajske postavy, radujíc se ze štěstí, jehož se stala účastnou.

Byla to svatá Kateřina se sv. Markétou, jež Bůh na zem byl seslal, aby Johanu poučovaly, a jí vezdy svou radou přispívaly.

Nevyzpytatelné jsou cesty Páně, nicméně přece se zde otázka vyskytá, proč kázal Pán těmto dvěma svatým pannám a sv. archanděli, aby se v lidskou postavu vtělili a vůdci Johaninými se stali? Vždyť leželo v moci jeho, vyvolené dívce své bezprostředně jakoukoliv myšlenku vnuknouti, anebo jí vůli svou prostřednictvím neviditelných světců zjevit.

Snad zněla by odpověď na tuto otázku, že Bůh chtěl zřejmým zázrakem v srdci Johanině víru v její vznešené poslání vznítiti a upevniti, neb jenom taková nezlomná víra mohla jí býti pomocnicí v přemáhání nesmírných těch překážek. Avšak jak současníkům, tak i pokolením příštím měl býti dokázán božský původ poslání panny domremské: proto bylo potřebí

Zjevení sv. Kateřiny a Markéty.

zjevení zázračného, nadpřirozeného a přece smyslům lidským přístupného.

Neboť musila-li dívka tvrditi věci, které na první pohled zdály se neuvěřitelnými, musily tyto nepopíratelnými doklady býti dotvrzeny.

První rozmluvy svatého děvčete měly za účel, aby je co nejvíce v lásce boží upevnily a na cestě zbožnosti a ctnosti dále vedly. S jakou myslí sebranou, s jakou zbožností se modlila, patříc na anděly a s nimi obcujíc! Nejraději byla by stále prodlévala tam, kde prodlévali andělé, u nohou živého Boha, skrytého ve svátosti oltářní. Však když polní práce neb jiné povinnosti po delší dobu ji od kostela vzdalovaly, tím více pak těšila se z tajemných zvuků zvonků, volajících ji do svatyně, i když kostelník, jménem Perrin, zapomněl ke mši svaté nebo ke klekání zvoniti.

Perrin byl soukeník. Aby jej ke správnému zvonění povzbudila, nabídla mu Johana darem vlnu ze svých ovcí, již byla sama napředla.

Stávalo se někdy, že její práce přivedla ji na blízko kapličky bermontské. Tu použila každinkou chvíli k zotavení určenou, aby odskočila do svatyňky, by zde pozdravila nejblahoslavenější Pannu. Musila-li zajíti v stranu opačnou, tož i tam každý okamžik panské Matce zasvětila, poklekajíc u jejího oltáře v poustevně jí u Blois zasvěcené.

Tento lesík, rozprostírající se po jedné straně návrší domremského, byl jako strom vil okolnímu lidu znám, jako sídlo vybájených bytostí, avšak za časů Johaniných se tomu již příliš nevěřilo. Bylo by hanebnou pomluvou, jakoby snad ona sama těmto pošetilým pověstem byla víry dávala.

Za jinými věcmi nesl se duch Johanin. — Co samým nebem bylo jí zjeveno, vznítalo v ní horoucí lásku k vlasti.

Jako moře bouří zčeřené své zkázonosné vlny ještě i daleko do vnitř země vrhá, tak se i rozšiřoval děs války, Francii tehdáž pustošící, až k nejkrajnějším hranicím, až v domovinu Johaninu. V roce 1422, čítající tehdáž 10 roků, byla očitou svědkyní, když oddíl burgundského vojska vyplnil a zapálil její milou svatyni. Trvalo dlouho, než byla opět upravena, a Johana musila zatím až do Grenxu, vesnici k Domremy přifažené, na služby boží choditi.

Sotva že tato spustošení poněkud napravena byla, opět roku 1428 vyskytly se děsivé pověsti mezi obyvateli lothrinské marky. Rozneslo se, že blíž se vše na své cestě pustošící oddíl nepřátelského voje. Všechno obyvatelstvo jalo se rychle i se stády prchat k nejbližšímu městu, k Neufchâteau.

I Johana se svojí rodinou dala se s ostatními na útěk; s přáteli a sousedy urazili tři a půl míle mezi Neufchâteau a Domremy ležící, a hledali v úkrytu zdí městských bezpečí, kterého jim více neskýtaly jejich rodné chaloupky. Nalezli tam útočiště v nebezpečí.

Johančiny rodiče našli s jinými ještě uprchlíky útulek v hospodě, ve které vedla hospodářství dobrá, statečná žena, jménem la Rousse.

Johana nemínila ani zde nečinnou zůstat. Tím méně, když viděla, že příchodem válečnými děsy sem zahnaných uprchlíků hospodyní dvojnásobná práce nastala. Již láska k bližnímu vybízela ji k činnosti, a proto jala se domácí paní statečně pomáhati. Její dovednost, pilnost a obětovnost brzy vzbudily obdiv všech přítomných.

Nebezpečí vesničky Domremy netrvalo dlouho. Po čtyrech, pěti, nejdéle po 14 dnech vraceli se všichni do svého domova. Však toto nedlouhé vyhnanství do stačilo vlastenecké city Johančiny ještě roznítiti, lásku, která častými zjeveními cestou nadpřirozenou byla ještě živena.

Od této doby její nadšení a její horlivost jen mohutněla a vzrůstala. Pokusy, připoutati ji k životu na půdě rodné, všecky se ukázaly marnými. Odmítala i návrhy mladého muže, který její krásou okouzlen, o její ruku se ucházel, ba dokonce i tvrdil, že prý slovem povzbuzujícím se mu zavázala. Neodstrašily ji ani nepříjemnosti církevního procesu, jež onen nápadník zavedl, aby ji k dodržení slibu přiměl, slibu, jež nikdy nedala. Sama odebrala se do Toulů v Lothrinsku, k jehož biskupství některé části francouzského území, mezi nimiž Domremy, náležely, a vyřídila před soudem svoji záležitost. Po té se pokojně vrátila do své vesničky, znovu Bohu obětujíc svoji panenskou čistotu. Chtěla úplně náležeti Ježíši, svému božskému ženichu, aby jí nejsvětější tento ženich celou a plně mohl darovati Francii.

IV. KAPITOLA.

Staré proroctví — Burgundán v Domremy. — Sný Jakuba z Arku. — Durand Laxart, strýc a důvěrník Johančin — První rozmluva s Robertem z Bandricourtu, setníkem z Vancouleursu.

Osudy její země zaměstnávaly Johanu nyní tak nesmírně, že i s obyvateli vesničky častěji o válce a neštěstí krále mluvila. Mnohdy se před nimi zmiňovala o starém, tehdáž velice rozšířeném proroctví, jehož pravý smysl nepochybně pouze jí samojediné zřejmým byl. „Jedna žena Francii zničila, panna z lothrinské marky ji opět zachrání.“ Tak znělo toto proroctví.

Obyvatelé domremští byli do jednoho upřímní Francouzi, praví Armagnacové, jak se říkalo. Jediný mezi nimi přidával se k Burgundům, což znamenalo asi tolik, jako k nepřítelům národní věci. S tímto člověkem, jakož i s jeho rodinou Johana osobně byla za dobře. Že však byl nepřítelem Francie, byla by se

i jeho popravu přála dočkati, jak vyprávěla sama — ovšem za podmínky, že by Bůh dovoloval takto smýšleti.

Už jeho pouhý pohled stačil, připomenouti jí válku, a s touto úlohu, jižto ji Bůh obmyslil.

Když kteréhos dne jej potkala, málem byla by se prořekla se svým tajemstvím. Idouc kolem něho zvolala na něho: »Compère, něco bych vám dnes pověděla, ale vždyť vy jste Burgundán.«

Jak by byl mohl rozumět, že je to narážka na její odjezd!

Mezitím však vždy naléhavěji napomínaly ji hlasy světců: »Johanko, dcero boží, jdi, spěš! — Když pak dívka jednou svoji slabost a nevědomost namítala, tu zaslechla: »Jdi jen, Bůh ti pomůže, a ty vrátíš zákonitému králi jeho krásnou Francii.«

Johana naslouchala patříc na svaté, věřila jim a byla by ráda jejich rozkazů uposlechla, jenom kdyby byla věděla, jak to navléci. Plni úzkosti bděli nad ní rodiče. Nebylo jí dovoleno ani na okamžik se vzdáliti. Byli proniknuti bolestnou předtuchou, že ji mají ztratiti, snad že tušili, že jejich dítě k čemusi zvláštnímu jest povoláno.

Johanka sama se ani před nimi, ani před kým-koliv jiným z vesnice o svém božském poslání nemínila, obávajíc se, že kdyby někoho učinila svým důvěrníkem, zkřížilo by to její plány.

Bezmála ode dvou let znepokojovaly Johanina otce zvláštní sny. Zhusta vídával ve spánku své milované dítě na oři v ryku válečném. Jakkoliv se snažil těchto děsivých obrazů si nevšímati, pronásledovaly jej stále a vrhaly do jeho života pochmurné stíny. Jednoho jitra zvláště živý sen utkvěl mu v mysli a vypověděv jej své manželce pravil:

»Kdybych věděl, že se moje sny mají splniti, dal bych Johanku raději jejími bratry do vody vrhnouti,

a kdyby se tito vzpouzeli, třebaš i vlastní rukou bych ji usmrtil.«

Tato slova nám vysvětlují obtíže, s nimiž Johana co činiti měla, když se chystala rozkazy boží splniti. Když otec své dítě nade vše milující takto mluvil, jak budou teprve mluvití cizí lidé, jimž se dříve nebo později svěřiti musila?

A volání archanděla a obou světíc jižž tu dobu označovalo blízkou. Jejich povely prikazovaly první kroky, a Johanka chtěla, musila jich poslechnouti, vždyť povzbuzovali ji k dobrému a zvěštovali jí vůli boží.

Uzavřela, že nejprve svěří se strýci svému Durandu Laxartovi, muži třicetitřiletému, který se byl oženil se sestrou matky její, a bydlil v Burey-le-Petit mezi Domremy a Vancouleursem. Věděla o něm, že jeho dětinsky důvěřivá, pro vše vznešené nadšená mysl proniknuta jest osvobozením Francie jako jediným přáním. Od doby, kdy svým sňatkem připojen byl k rodině z Arku, vábila jej důvěra a vážnost, jakou vynucuje dítě ctnostné a plné andělské čistoty, k Johance. Byltě viděl neť svoji vzrůstati, a neušlo mu, aniž by znal pravé příčiny, že cosi svatého a nadpřirozeného, líbezného ovíjí skráně její svatozáří: znamení to vyvolených Páně, odlesk jejího styku s nebeskými duchy.

Durand Laxart byl tedy bezpečně muž, který mohl Johaně uvěřiti a případně snad i pro Francii se obětovati. V květnu roku 1428 přišla k němu jeho neť návštěvou. Bylo to milým překvapením. Měla dovolení svých rodičů, že smí u něho týden zůstati.

Strýc Laxart se nesmírně radoval z tohoto jejího příchodu, avšak Johana brzy jej zavedla stranou, aby zde způsobem přesvědčivým mluvila o neštěstí vlasti, rozvinující před ním obrazy tak srdcervoucí, že sama nad nimi v slzách se rozplývala. Vypravovala mu vše, čeho se božským zjevením stala účastnou vzhledem

k utrpení Francie a potom, pohlédnouc mu jasně, pevně do očí, dodala:

»Avšak ještě nic není ztraceno. Bůh nám pomůže a krásná země naše, kterou královna Isabeau zničila, bude zachráněna pannou z našeho kraje. A ty, strýče Durande, ty ji uvidíš, pannu uvidíš, jež přemůže pyšnou Anglii. Však, co pravím? této chvíle stojí před tebou, neboť Bohem vyvolená panna z marky lothring-ské — to jsem — já . . .«

Zaražen patřil Durand Laxart po těchto slovech na svoji net. Ovládla jej chvíle té dvojnásobná úzkost. Nevěděl ani, čeho se více bojí, zda pomyšlení, že snad Johanka rozumu pozbyla, anebo té možnosti, že ji osedl zlý duch. Však dívka čelila jeho zpytavému zraku a s pokornou myslí ponenáhle mu vypověděla všecko o svých zjeveních, o svatém Michaeli a obou světicích, o jich slovech, poučováním a rozkazech. S plnou pozorností a s velikou účastí naslouchal jí Durand a čím déle mluvila, tím více znamenal její klidný osvětlený rozum, jakož i její skutečnou svatost. Vroucností její víry, již Johanka proniknuta byla, vznítla se i jeho víra, tak že když domluvila, nadšeně zvolal:

»Ó jistě, dítě mé, Bůh tě povolal a též i já chci se podrobiti jeho svatým nařízením. Rci mi jen, co bych mohl pro tebe učiniti?«

»Doprovod' mne k Robertu z Bandricourtu, setníku z Vancoupleursu, aby mne odeslal k dauphinovi.

»Ano, to učiním,« sliboval Durand v zmužilém odhodlání. Neoddával se však illusím, nýbrž pociťoval to již předem, jak těžkým to bude, přiměti válečníka ve zbrani zešedivělého, aby uvěřil slovu nebohému, neznámého děvčete, které mu tak neobyčejné věci sdělit se chystalo.

Nicméně však odcestovali. Nebylo Durandovi těžkým zjednati si přístup k setníku Bandricourtovi, ježto byl tomuto znám osobně pro svoje ryze vlastenecké smý-

Setkání se setníkem Robertem.

šení. Šel nejprve sám a vypravoval všechno, co se dalo o Johaně povědět. — Chladně, nedůvělivě, bezmála posměšně naslouchal Bandricourt nadšeným slovům. Ke konci této rozmluvy připojil ještě Durand, že jeho neť, nikdy komandanta neviděvši, troufá si jej mezi všemi důstojníky a vojáky jeho tělesné stráže vynaléztí.

Bylo to poslední této poznámce co děkovati, že Bandricourt svolil, že chce Johanu přijmouti, ač neobával-li se jinak, že by zamítnutím ublížil krajanu tak šlechetně smýšlejícímu.

Johana skutečně setníka mezi všemi poznala, a předložila mu skromně, však s určitostí svoji prosbu, aby byla předvedena Karlu VII. Důstojné a jisté vystupování Johanino, jakož i celé její vzezření, snadnost, s nížto jej poznala, — to vše sice Roberta z Bandricourtu nesmírně překvapilo, avšak přece prozatím slíbil jen, že se prostřednictvím svého strýce u dvora pozeptá.

Odpověď došla brzy. Po úradě s důstojníky, jimž byla tato zvláštní, podivná záležitost předložena, shledáno, že by směšným bylo, králi francouzskému šestnáctiletou dívku poslati k armádě. Aby však se pro všechny případy zhostil vší zodpovědnosti, dal Bandricourt Johanina strýce zavolati, a řekl tomuto: »Tvoje neť asi pozbyla smyslů. Dej jí několik důkladných pohlavků, a pošli ji k jejím rodičům.«

Velice zkormoucení a plni těžkých myšlenek navrátili se Durand s Johanou do Bureye a Johanka odtud domů. V jejím strýci proto nezanikla víra v ni a její božské poslání, ale ona sama řekla svatým, kteří se jí objevili. — řekla jim v trpké bolesti: »Ach, vždyť já tuto přetěžkou úlohu nikdy nebudu moci vykonati.«

V. KAPITOLA.

Nazpět k domovu. — Johanina obět. — Rozloučení s Domremy.
Druhá cesta do Vancouleursu. — Odmítání.

Hledíme-li na jednání Bandricourtovo s obyčejného, prostého stanoviska, a neposuzujeme li jinak, než jak obyčejné události pozemské posuzovány bývají — nemůžeme setníka z Vancouleursu ani naprosto odsuzovati. Neboť co, řekněme, sami soudili bychom o šestnáctileté dívce, která chce v armádě bojovati — než, že pominula se smysly? Co říci o dítěti selském, které tvrdí, že Bohem jest určeno k tomu, aby pozvedlo a vztyčilo zkácený trůn? Chtěla-li si Johana zjednatí víru, tak musila býti s to svoje tvrzení dokázati, což se dosavad nebylo stalo, a Robert Bandricourt, který v tomto koutě země na místě králově vládl, nemohl královskou autoritu posměchu vystaviti tím, že by se byl ukvapeně stal spoluvědoucím tohoto zvláštního dobrodružství. Byl to jeho cit povinnosti, který mu velel, aby Johaně učinil tuto neslýchanou pohanu. Však i ona sama byla dosti rozumnou, aby jeho jednání pochopovala, a kdyby nebylo bývalo jejích nebeských rádců, byla by se vzdala myšlenky na cestu novou. Svatí ji však těšili pro ono ukřivdění. Ostatně jí byli toto dříve už zvěstovali. Což nemusila Johana konečně už do veřejného života vstoupiti, aby se veřejnost k ní obrátila? Nemusila projíti plamennou očistou žalu a utrpení, aby se tím připravila na větší ještě oběti? Proto zněla vždy závěrka napomínání světců: »Dcero boží, jdi, spěchej! Bůh ti pomůže.« Johana, požívajíc této útěchy a podpory, cítila se brzy opět pevnou a bezpečnou. S novou zmužilostí odešla opět ke své tvrdé práci polní, a ke svým lehčím zaměstnáním domácím, ale ve svém srdci i nadále chovala vedle naděje i jistotu splnění božského zaslíbení. As čtyři týdny po svém návratu z Vancouleursu, dne 23. června 1428 pravila jistému mladému dobře známému muži

jménem Michél — nepochybně, když si byli o neštěstí vlasti porozprávěli —: »Než rok s rokem se sejde, mladá dívka z kraje mezi Coussey a Vancouleursem rodilá, povede krále do Reimsu (Remeše) ke korunovaci.«

Záměrem vítězných Angličanů však bylo, zmocniti se celé země; chystali se proto zpustošiti i poslední území, které ještě Karlu VII. bylo zůstalo. Na sklonku roku 1428 vyslali obrovskou armádu, aby oblehla Orleáns. Podaří-li se dobýti tuto pevnost, bude jim tím otevřen vnitřek země a celé území Loiry. Soudili, že plné dobytí celé země potom nebude jim více činiti obtíže

Měla-li Francie vůbec býti zachráněna, nesměla záchrana na sebe nechati čekati. Nyní se zjevení Johanina opakovala denně, světci ji při tom poučovali o nejnovějších událostech z válečného území a znovu jí udíleli zřejmé rozkazy, aby již odcestovala. Johana, sbírajíc svoji zmužilost, poslechla. Obrátila se k strýci Laxartovi s prosbou, aby pro ni vzkázal, třebas pod záminkou, že má opatrovati jeho manželku a její novorozené dítě. Nyní musila vše opustiti, všeho zanechati a vydati se v pospas útrapám válečným! Hroznou obětí byla něžné dívce tato bolestná rozluka! Ó, které dívčí srdce prošlo kdy trpčí zkouškou! Musila hleděti zapomenouti na vše, co jí drahým bylo a k čemu lnula celou čistou duší: Domremy, drahé rodiště, rozkošnou vesničku, kde tak klidně uplynula první léta jejího mladého žití; domek rodný, jenž svědkem byl veselých her dětských a pozdějších zázračných zjevení jejích; věrné své přítelky Mengettu a Haviettu a všechny, s nimiž byla společně slavila svátek prvního sv. přijímání; drahé bratry a konečně rodiče, které milovala celým žárem dětinského srdce, a kteří jí byli vštíplí pravou nábožností a naučili boží zákon milovati a ctíti. Otce musila opustiti, který do té chvíle jen něžnost a obětivou lásku jí byl osvědčil a jehož zármutek nad ní snad uvede do

hrobu. Musila se rozloučiti s matičkou, jež byla jí vždy vzorem matek, vychovávajíc své dítě podle vůle boží, vyučujíc je ve hlavních pravdách víry a křesťanských modlitbách, s matkou, jež učila ji s něžnou trpělivostí každé práci ruční, tak že byla velice dovednou v tomto umění a žádnou ženou ve Francii nedala se zahanbiti.

Na věky musila se zřící života rodinného, na vždy zavrhnouti něžná pouta přírody, a odejít — dívka něhyplná — daleko mezi drsné vojíny, v střed ryku válečného, do ovzduší úplně jí cizího, do kruhů, které jí v osobě Roberta Bandricourta jen pohanu a urážky přinesly. Za cílem, Bohem jí stanoveným, musila cestou, na níž nebylo třpytné hvězdy naděje . . . Avšak Bůh tomu tak chtěl. A co záleží na ní? Její tužby a cítění v pozadí ustupují před záměrem božím: jejím prostřednictvím zachrániti Francii. Nebeští svatí byli jí už předem sdělili, že její podvolení se vůli boží bude řadou obětí, že však Všemohoucí v rozhodném okamžiku paží dítěte nadá mocí, působiti zázraky, aby byl dokázán božský původ jejího poslání. Tak šla Johanka za pokynem božím.

„A kdybych byla měla sto otců a neméně matek,“ tak pravila sama, „a kdybych si noby během do krve byla zranila, byla bych přece odešla, abych uposlechla vůle boží.“

Johana tedy odešla a její rodiče ani netušili, že to bylo rozloučení pro vždy, pro věky! Jak byla by se jinak mohla vytrhnouti z jejich náruči?

Cestou potkala Mengettu, družku útlého mládí. Poroučejíc ji do ochrany boží, rozloučila se s ní něžně.

Do městečka Bureye dostavil se pro ni strýc Laxart, a potom spolu putovali k Vancouleursu, kde Johanka u manželů Leroyerových našla útulku. Věděla ze svých zjevení, že není pro ni více návratu.

Rozloučení se s domovem na vždy.

Hned po svém příchodu do města odebrala se opět k setníku Baudricourtovi, jemuž znovu přednesla svoji prosbu, aby byla předvedena Karlu VII.

»Přicházím zase,« tak pravila — »abych dauphinovi přinesla pomoc. Francie nepatří jemu, ovšem ale mému Pánu; tento však chce, aby dauphin se stal králem a země, aby přešla v ruce jeho. Stane se to na vzdory všem jeho nepřátelům, a já sama povedu jej ke korunovaci.«

»Kdožpak je tvým pánem?« přerušil ji setník.

»Mým Pánem jest král nebeský.«

Avšak Robert Bandricourt byl prosbě Johanině právě tak málo nakloněn dnes, jako po prvé, ano, on ji dokonce i nadobro odmítl. Viděla Johana, že jeho neústupnost nepřekoná, a proto se odhodlala, že více Bandricourtova prostřednictvím vyhledávati nebude. Svatí byli ji sice na něho odkázali, on však ji nechtěl vyslyšeti. Mezitím však vždy naléhavěji zněly hlasy shůry: »Dcero boží, spěchej, pospíchej do Francie!«

Zanechavši dalšího váhání, chtěla Johana odcestovati. Vypravila se na cestu se strýcem Laxartem, který stále byl hotov ji následovati, a s jistým měšťanem z Vancouleursu, jménem Jakub Alain. Sli pěšky a Johana měla úmysl dostati se tak až ke králi. Tak putovali silnicí vedoucí do středu země a zastavili se u Sv. Mikuláše Céfondského, před kapličkou tomuto velikému světci zasvěcenou. Bylo to už pouze několik mil před Vancouleursem Johana ihned odebrala se do vnitř svatyně, aby se tam modlila, mezitím co její soudruzi venku odpočívali. Zde se jí zjevili její svaté rádkyně a sdělily jí, že to vůle boží není, aby se takto dostala ke králi Karlu VII., ale že jest jí neústupnost Bandricourtovu překonati, a od něho vhodnou úpravu válečnou žádati.

Jakmile opustila svatyni, ihned svým průvodcům svěřila, jaká jest vůle boží, a vysvětlovala jim, že to

jest nepříslušné, podnikati tuto cestu v takové chudobné výpravě. Přisvědčili jí a všichni tři vrátili se k Vancouleursu a Johanka přistěhovala se zase k manželům Leroyerovým.

VI. KAPITOLA.

Dům koláře Leroyera. — Kostelík vancouleurský. — Bertram z Poulengy a Jan z Met. — První vojenská výzbroj. — Audience u vévody z Lothringů. — Zařikání. — Odjezd.

Nyní tedy byla nebohá dívka zase v řemeslnické dílně mistra Leroyera, nemajíc oděvu, krom brubého, obnošeného, červeného šatu vlněného. Tam žila společně s manželkou kolářovou, šila, předla a pomáhala své hostitelce ve všech pracích. Spolu též často navštěvovaly kostelík »Naší milé Paní« ve Vancouleursu, aby obcovaly mši svaté a přijímaly svaté svátosti. Několikrát se Johana zpovídala tamějšímu faráři, Janu Fournierovi. Jedno z dětí, zpívajících na kruchtě, dosvědčovalo jako očitý svědek, že Johana každého povzbuzovala svou vroucí zbožností.

Bývala ctnostná dívka velmi zhusta viděna v podzemní kapli u oltáře nejblahoslavenější Panny, buďto s hlavou skloněnou, nebo s obličejem horkým žářem nadšení oblitým, patřící na obraz božské Máti.

Však když po skončené modlitbě opět vzpomněla neštěstí vlasti, nebokého Orleánsu, který úže a úže svírán byl železným kruhem děl; když slyšela hlasy s výše volající ji k činu a ona se vzdor tomu mocí okolností viděla přikovánu v domek Leroyerův, tak vzdálena území válečného, tu trpce si naříkala, pocíťujíc tíhu každinké minuty ztracené, a tu častěji hovořovala ke svaté Kateřině: »Kudy, ach kdy budu moci odcestovati? Vždyť Bůh mi řekl, že Francie jenom mnou může býti osvobozena. Což, ó světice, neznáš

proroctví, které každému tkví v paměti: »Francie, která ženou byla zničena, bude pannou z lothringské marky osvobozena?«

Zase uplynulo několik dní, a doba této těžké zkoušky nebrala za své. Avšak, nicméně Bůh, který ve svých nevyzpytatelných radách Johanu osvoboditelkou Francie ustanovil, měl zajisté i prostředky ve svatých rukou svých, potřebné k uskutečnění záměrů těchto. Několik ušlechtilých přátel vlasti, překonání v pravdě nebeskou zbožností mladé dívky a pohnuti až do dna srdce jejími nadšenými slovy, stalo se nejprve vykonavateli božské vůle a zasvětilo se jejímu splnění.

Mezi těmito v první řadě sluší jmenovati Bertrama Poulengyho. Když minulého roku byl svědkem Johaniny rozmluvy s Bandricourtem, slyšel, jak ona setníkovi řekla, že by Karel VII. neměl nyní proti Angličanům vystupovati, jelikož mu bude uprostřed postní doby roku příštího pomoheno. Poulengy nezapomenul těchto slov, tím méně, an viděl je druhým návratem Johaniným do Vancouleursu potvrzena. Proto uvěřil ve šťastnou hvězdu její. Za svých častých návštěv v domě kolářově rozmlouval s ní o jejím poslání; on jí vyprávěl o vojsku, o životě za polních tažení, o nebezpečích války; činil jí též představy, že musí obléci výzbroj vojenskou, ježto by zhola nebylo možno, aby v ženském obleku do boje táhnouti mohla.

Johanu byla však již o tom poučila ona božská vnuknutí, jichž se jí prostřednictvím světců bylo dostalo, proto svými moudrými a osvěcenými odpověďmi vzbudila úžas Bertramův. Bylo jí zřejmo, že už pouhá slušnost pro její povolání vojevůdcovské předpisovala výzbroj vojenskou. Bertram Poulengy přivedl Johaně ještě jiné přívržence. Mezi těmito vyznamenal se zvláště Jan z Novelopontu, příjímím z Met. Když tento jednou do domu kolářova vešel a pannu domremskou v chudobném jejím červeném obleku u práce seděti viděl,

oslovil ji co nejuctivěji: »Ale, cožpak zde děláte? Což má být král vyhnán ze své země, a my dožiti se ponížení, že staneme se anglickými poddanými?«

Johanka odpověděla mu smutně: »Ach běda! přišla jsem do tohoto města králova; mluvila jsem s Robertem Bandricourtem; prosila jsem jej, aby mne dovedl nebo dovésti dal ke králi, avšak on málo dbá mých slov a mne. A přece to musí býti. Musím rozhodně kol středu doby svatopostní býti u krále a já tam také budu, i kdybych si měla nohy uběhati. Nikdo v celém světě, žádný král, žádný vévoda nemůže Francii zpět vydobýti; není spásy pro vlast naši, než skrze mne. Ach, já bych arci raděj u mé ubohé matičky zůstala a s ní předla, vždyť já nejsem pro boj a válku! Avšak, já odtud musím do boje, protože poroučí tak můj velitel, můj Pán.«

»A kdo je tvým pánem?«

»Bůh sám,« dala Johana v odpověď. Po té rytíř chopil se její ruky v nadšení a přislíbil, že s boží pomocí dovede ji ke králi.

»A kdy hodláte odcestovati?« optal se jí potom.

»Raději dnes, nežli zítra a raděj zítra, nežli v den nejbližší,« zvolala dívka.

»Jak mohla byste však jíti v těchto šatech? To se mi ani nezdá možným.«

»Vždyť já obléknu oděv mužský, když to tedy musí býti.«

Jan z Met chtěl jí stejnokroj jednoho ze svých poddaných opatřiti, když se to však dozvěděli obyvatelé Vancouleursu, zdali se všichni dohromady, aby opatřili celou potřebnou výzbroj, ano i koně, za jehož zaplacení zaručili se Durand Laxart a Jakub Alain, jež však později Bandricourt sám zakoupil.

Z těchto zaručených okolností jest vidno, že lid Johaně věřil a ji by rád v čele vojska byl viděl. A těmto chudým a nepatrným slouží ke cti, že právě oni první

to byli, kteří božské poslání Johanino uznali. Ano, svým ušlechtilým pudem vycítili v Johaně zosobnění lásky k vlasti, lásky Bohem žehnané a svatořečené, a nově stvrzené podivuhodným vyvolením právě této dívky. Pokud národ nesveden ničemnými rádci, potud věří v svého Boha a jeho zázraky, a láska k vlasti hluboko tkví v zbožném srdci jeho. Proto činili se obyvatelé vancouleurští seč byli, aby k provedení vůle boží přispěli.

Mezitím došel list vévody Lothrinského, který si přál Johanu míti u sebe a jí za tímto účelem poslal bezpečný průvod. Vévoda Karel ležel totiž v Nanci nemocen. Dověděl se o nebeských znameních Johaniných, kojil se nadějí, že ona jej uzdraví. Avšak tu se mýlil; Johance nebylo ničeho známo o jeho stavu, ona pouze mohla slíbiti, že za něho se modliti bude a k jeho žádosti mu poradila, jak by měl pečovati o spásu duše. Pak vévodu poprosila, aby ji svým synem a s bezpečným průvodem dal dovésti do Francie. Tato její prosba však byla odmrštěna. Při rozchodu jí vévoda daroval čtyry zlaté peníze. Těch Johana použila k výlohám pouti, již podnikla do Sct. Nikolas-du-Port, slavného místa poutnického v Lothringách, načež se vrátila do Vancouleursu. Tam shledala se s Bandricourtem, který již zcela jinak smýšlel o její záležitosti. Dojat prosbami Bertrama z Poulengy a Jana z Met a příznivým míněním lidu poučen, již déle nevzpíral se cestě ke dvoru.

Nicméně však se chtěl ještě jednou zkouškou zabezpečiti, že ďábel s těmito zjeveními ničeho co činiti nemá. S farářem vancoueurským se proto jednoho dne odebral do domu koláře Leroyera. Kněz se štolou jal se Johanu kropiti svěcenou vodou, při čemž jí velel: »Ustup, přicházíš-li od satana; vyslal-li tě však Bůh, pak přistup blíže.«

Na to se Johana pokorně na kolenou přiblížila

pomazanému Páně, avšak bolelo jí, že s ní takto zacházel kněz, který ji dobře musil znáti z návštěv kostelních a ze zpovědnice.

To byla poslední zkouška ve Vancouleursu. Bandricourt jí vlastnoručně odevzdal šavli a ustanovil mimo Bertrama Poulengy a Jana z Met se sluhy jejich, královského hlasatele Voleta z Viennu a střelce Richarda jejími průvodci. V přítomnosti velitele a velikého davu lidí opustila malá ta tlupa jízdní Vancouleurs dne 23. února 1429.

Když Johana na svém koni válečného toho hrdinu šavlí pozdravovala, tu, její pozdrav jí vrací, zvolal na ni: »Nuže, ku předu tedy! A nechť přijde cokoli!«

VII. KAPITOLA.

La Pucelle — příjmení Johanino. — Cesta. — Hanebné přepadenutí. — Příchod do Chinonu. — Královská rada. — První výslechy. — Přijetí v královském paláci.

Po odjezdu z Vancouleursu naše hrdinka změnila své jméno. Dosud ji totiž každý byl jmenoval Jeannettkou. Ale její soudruzi ve zbrani počali ji z obzvláštní úcty nazývati »Johana«, což znělo méně důvěrně než »Johanka«. Při tom jméně zůstalo to po její celý další život. Pak ještě jedno příjmení k tomu bylo připojeno, jako výraz všeobecné úcty, již požívala — totiž »la Pucelle« — což znamená tolik jako »panna«.

»Panna« postupovala koňmo na silnici, obklopena šesti jízdními průvodčími. Měla na sobě mužské šaty, totiž: kabátek, který byl přesunnými řemeny připojen ke krátkým spodkům a nad tím ještě nedlouhý kabát. Dlouhé, černé vlasy byly zastřiženy u šíje; železný krunýř kryl její prsa. Jako zbraň měla kopí, šavli a dlouhou dýku, dle tehdejší doby. Byla vysokého vzrůstu, stará 17 roků, 1 měsíc a několik dní. (Viz titulní obrázek).

Cesta jejich nebyla bez nebezpečí. Dlouho musili jeti nepřátelskou zemí, kterou projížděla oddělení vojska a roty lupičské ve všech směrech. Častěji musili přes řeky, v nichž voda častými dešti vlhké doby roční silně byla vzedmuta. Mosty byly obsazeny Angličany a s nimi spojenými Burgundy. Průvodci Johaniny vzdor zmužilosti své necítili se bezpečnými, proto jezdili častěji pouze v temnu, jakož vůbec po celou cestu postupovali jen s největší opatrností, jakkoliv jim byla Johana řekla: Nic se nebojte! Dojdeme cíle bez nehody a král nás v Chinonu milostivě přijme.

Jen jedna věc velice její zbožnou mysl tížila, že nemohla obcovati mši svaté, dílem z ohledů opatrnosti, dílem aby nebyla poznána. »Bylo by nám spasitelným, kdybychom mohli nejsvětější oběti být přítomni,« pravila svým průvodčím, ale za celou cestu štěstí toho došli pouze dvakráte: v opatství St. Urban a ve velechrámu auxerreském.

Tak jeli jedenáct dní, sami se divíce sobě, s jakou svatou důvěřivou věrou sledovali Johanina vnuknutí, jestliže však přece tu či tam starost je ovládla, tu ptávali se své vůdkyně: »Učiníš opravdu všechno, co jsi nám slíbila?«

»Nebojte se,« odpovídala potom, — »vždyť činím vše z vyššího rozkazu a již ode čtyř neb pěti let svatí nebes poučují mne o mém úkolu. Bůh sám mne povolal, bych v boj šla za znovuvydobytí Francie.«

Co pak Johana vyprávěla o svých stycích s nebešťany, to dotvrzoval krásný povznášející způsob života, jež žila před zraky jejich. Viděli ji proniknutu dobrotou, prostností a zbožností a pravou láskou k Bohu. Tentýž soucit s chudinou, který projevovala již ve svém rodišti, osvědčovala i zde. Chtějíc prokazovati dobrodiní i cestou, musívala mnohdy své průvodčí prositi, aby jí pro lásku boží půjčili nějaké peníze, protože sama žádných neměla.

Všichni se shodovali v nezdolné víře v Johanu

a pocítovali to stále, že láska k Bohu, kterou planula duše mladistvé hrdinky, též i na ně samy přecházela, strhující s sebou i duše jejich. Všichni v ní spatřovali poselkyni s nebes, dosvědčovali to — což později i jiní soudruzi Johaniny učinili — že nikdy o jejím poslání nepochybovali.

Malá tlupa přešla u Gienu řeku Loiru. Nyní se nalézali na francouzské půdě; a tu panna cíl a účel cesty své více neskryvala. Tak se stalo, že z Gienu zalétla zpráva do Orleansu, že spěchá sem Bohem vyslaná dívka panenská, aby obleženému městu pomoc přinesla.

V kostele sv. Kateřiny byla Johana přítomna třem mším svatým. Vždyť byla svatyně zasvěcena jedné ze světic, které dostavovaly se k její ochraně, a proto zde mladá dívka dychtivě vyhověla svým pocitům náboženským, které byla strádáním po čas cesty jen ještě více vznítla.

Po té psala, vlastně správněji řečeno, dala psáti králi prosbu o slyšení, jak následuje: »Padesát mil jsem urazila, abych k Vašemu Veličenstvu se dostala, a to proto, že mám Vám, ó králi, podivuhodné věci zvěstovati. Co důkaz mého božského poslání sloužíž, že Vás ze všech těch, kteří vás obklopují, vynajdu.«

Potom Johana se svými průvodci pokračovala v cestě, netušíc ani, že v blízkosti Chinonu číhá na ni přepadnutí. Nějací francouzští vojáci, dostavše o příchodu panny zprávu, číhali na ni v úmyslu, že se její osoby zmocní a její průvodce oloupí. Bylo již slyšeli dusot kopyt koňských a hned na to vyjela Johana se svými druhy z lesíka. Rota lupičská se vyřítla na ni. Avšak, ó dive! náhle nemohou se hnouti ku předu a jako přikování musí setrvati na svém místě. Přepadení pak jeli pokojně a klidně jejich středem, a nebyli si ani vědomi nebezpečí, ve kterém vězeli.

V pondělí dne 6. března 1429 k polednímu do-

razili do Chinonu. Nejprve se odebrali do hospody, aby si odpočali a se posilnili. Při sestupování opřela se Johana nohou o zábradlí studně, které pak dlouho ještě pečlivě bylo zachovááno a ukazováno.

Když si byli odpočali, šli ke královskému zámku, byli však pro tentokráte odmítnuti. Proto musili, než byla audience povolena, vhodné přístřeší pro Johanu nalézt. Nalezli je v blízkosti královského zámku u jisté šlechtné paní. Zatím Bertram z Poulengy a Jan z Met přičiňovali se, aby pro Johanu vymohli přijetí u krále. Tehdejší rada královská byla sestavena z následujících členů: Jiří la Tremouille; baron Sully, zvláštní oblíbenec princův; Renault ze Chartresu, arcibiskup remešský, kancléř říše; Robert le Masson, pán z Trèves v Anjou a Raoul z Gancourtu, toho času sudí. Ale všichni tito muži k tomu ještě nebyli dospělí, aby na Johanino vystoupení příznivě pohlíželi. To ještě nemohli, a sice ze dvou důvodů, z nichž první opíral se o rozum, vždyť se přece nemohlo jen tak zhola uvěřiti dívce, která se vydává za Bohem vyslanou a mluví o nebeských zjeveních, jichž jest prý účastna. Druhý důvod spočíval na sobeckých výpočtech lidských. Bude-li činění vlád-covo vedeno nadpřirozeným, božským zjevením, stanou se jejich politický um a diplomatická moudrost zbytečnými; a tím bude jejich úloha u dvora dohrána. I také král se zdráhal přijmouti Johanu. Nechtěl asi královskou důstojnost svoji v lehkost uvéstí rozmluvou s osobou, jejíž poslání nebylo dostatečně ověřeno a která konečně mohla jako podvodnice odhalena býti. Konečně také byl Karel VII. v žárlivém vědomí, že sám jest představitelem moci nejvyšší, byl pramálo nakloněn někomu, byť i to byl člověk mocí nadpřirozenou nadaný, postoupiti práva, aby rozhodoval o jeho záležitostech osobních a záležitostech říše jeho. Proto uložil několika svým důstojníkům, aby vyhledali Johanu a s ní výslech zavedli. Jakkoliv i její odpovědi byly

plny ušlechtilé důstojnosti, zbožnosti a jasné zřetelnosti, přece ještě tazatelům se nezdálo vhodným, aby Johana králem přijata býti měla.

Vyslal k ní ještě několik duchovních, kteří taktéž nedlouhé zkoušce ji podrobili. I těm odpovídala moudře, tvrdíc, že Bůh jí udělil několik rozkazů, mezi nimi zvláště vyklizení Orleansu od nepřátel a korunování krále v Remeši, a že oboje toto musí v nejbližším čase býti provedeno, dříve však že chce krále viděti a s ním mluvit.

Na to radilo duchovenstvo, že princ může Johanu klidně přijmouti, aniž by svoji královskou důstojnost vlehkost uvedl. Vždyť také i její soudruzi ji provázející, do-
svědčovali její ctnost a zbožnost, ano i sám Bandri-
court dal králi doručiti v příčině Johanky doporučující
list. Zároveň vyslal obležený Orleans dva posly. Do-
nesla se zpráva, že v královském hradě dlí panna, při-
cházející, aby je osvobodila. I poslali pána z Villarsu
a Jameta du Thillay, aby vyzvěděli, jak se to má s touto
neočekávanou mocí.

Těmito okolnostmi a vůbec vším, co byl o Johaně slyšel, viděl se Karel VII. pohnuta dle mínění své rady panně konečně po čekání dva a půl dne dlouhém sly-
šení povolit.

VIII. KAPITOLA.

Slyšení ze dne 8. března 1429. — Johana poznává Karla VII. —
Královo tajemství. — Zkouška doktorů poitierských.

Osmého března k večeru r. 1429 odebrala se Johana na zavolání královo do zámku v Chinonu. Ježto v nej-
vyšší míře vzbuzovala všeobecnou pozornost, shlukli se
lidé u zámeckého vchodu, aby ji viděli kolem jíti. Byl
mezi nimi i voják, a ten, spatřiv Johanu, zvolal:

»To jest ta panna?«

A potom ji co nejhruběji pohaněl, a též se i Bohu rouhal. Johana pohlédla naň plna bolesti a pravila :

»Zadrž ve jménu božím ! Ty jej zapíráš a iemu se rouháš, a přece nebudeš již dlouho mezi živými.«

Sotva že uplynula hodina, spadl voják ten do vody a utopil se.

Po chvíli dostavil se hrabě Vendôme, aby Johanu dovedl ke králi. Ke slyšení tomu byl vladař určil veliký sál zámecký; chtělť ubohé dítě vesničky zaraziti v pravdě královskou nádherou. Na 300 pánů, nádherně zdobených, v bohatých svých oblecích, bylo shromážděno v rozsáhlé dvoraně, a ke zvýšení lesku zářných šperků a skvostných drahokamů třímalo 50 pážat v malebném kroji voskové pochodně. Král pak se v prostém oděvu přimísil v zástup svých dvořanů, nezapomínaje slibu, že jej Johana mezi všemi objeviti má.

Do tohoto skvělého shromáždění uvedli Johanu. Osobnost její vlastní nyní zúplna ustupovala do pozadí. Vedena andělem, jejíž samojediná po boku svém viděla, ozářena leskem nadpřirozeným, zamířila zpříma ke králi a učinila tomuto v skromnosti a pokoře u dvora tehdáž obvyklou poklonu. Na to promluvila :

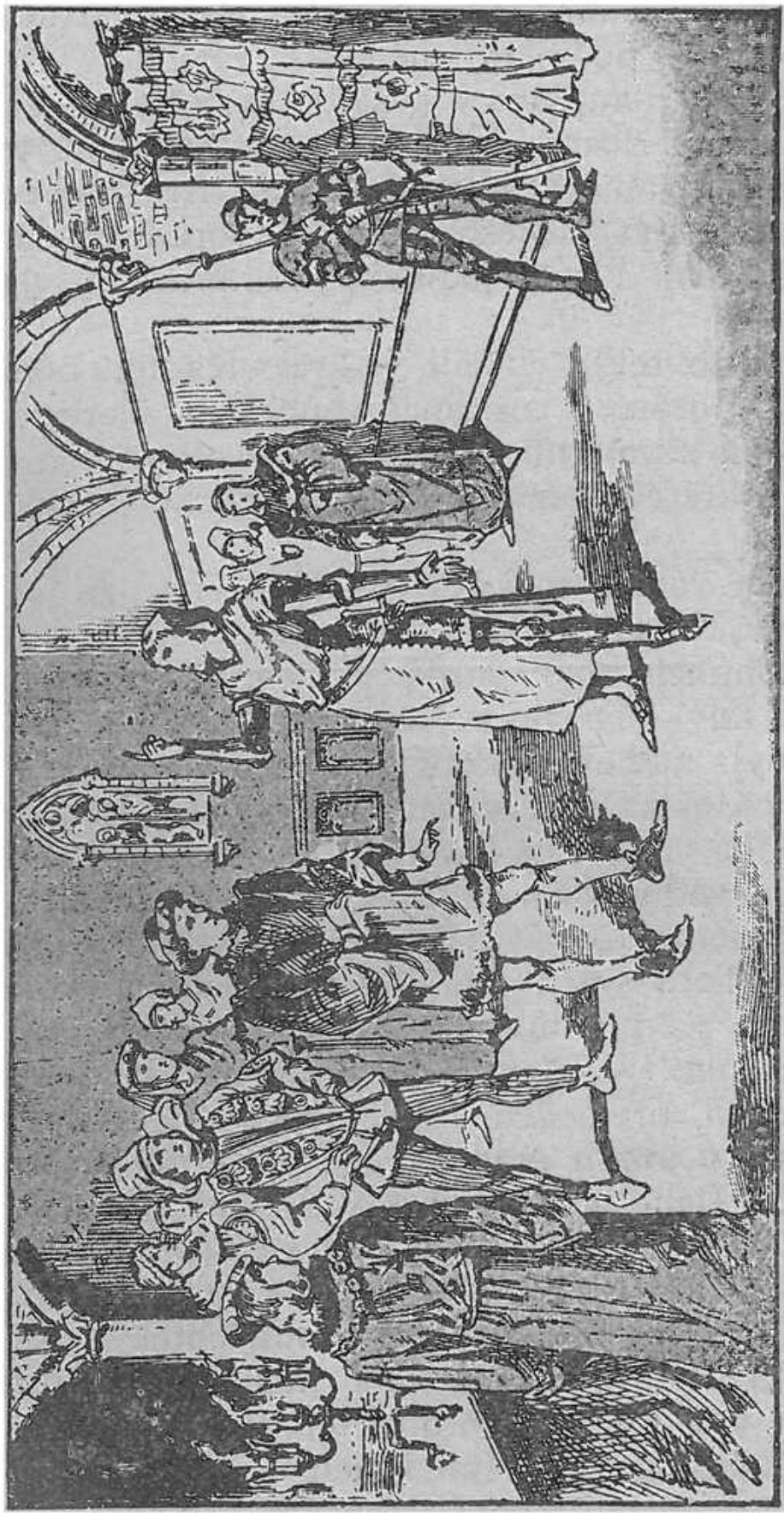
»Nechť dobrotivý Bůh vám příjemný život dopřeje, ušlechtilý princí.«

Když král se viděl tak lehce poznána, nemohl se arci ubrániti podivu, ale usnesl se, že Johanu ještě déle zkoušeti bude. Proto nepřijal jejího pozdravu, a ukazuje na pána skvostněji oblečeného, pravil :

»Zde jest král.«

Avšak Johana se mýliti nedala. Vědělať, že svěťice s archandělem po jejím boku ji neklamou, a proto odpověděla pevně a jistě :

»Ve jménu božím, ušlechtilý kníže, vy to jste a nikdo jiný.«

Johana poznává Karla VII.

Nyní tedy nemohl se už král déle přetvařovati, i optal se dívky po jejím jméně.

»Šlechtný dauphine,« pravila, nechtíc jej králem jmenovati, ježto dosud korunován nebyl, »mé jméno jest Johanka, panna, a skrze mne vám Král nebes zvěstuje, že máte být v městě Remeši korunován a státi se tak vasalem Pána, jediného to pravého vladaře Francie.«

Když toto řekla, učinil jí král několik otázek a pokračoval potom v rozmluvě tlumeným hlasem. Tu náhle Johana z vnuknutí božího pozvedla svého hlasu a v tónu, kterého nikdy více neužívala vůči králi, zvolala:

»Pravím vám z rozkazu Ježíše Krista, že vy jste pravý dědic Francie a zákonitý syn zvěčnělého krále. Bůh všemohoucí mne posílá, abych vás dovedla do Remeše, a kdykoliv chcete, máte tu býti korunován.«

Tím byla audience skončena. Po Johanině odchodu král zářil radostí. Vypravoval lidem svého okolí, že mu panna mnohá tajemství svěřila, která mimo něho a Boha nikdo vědět nemohl. Nejdůležitějším z nich bylo ono, které nemohlo být Johaně vyrváno ani nejhoršími hrozbami. Toto svěřil Karel VII. ke konci svého života jistému svému důvěrníkovi a ten dochoval je pokolením příštím. Když totiž se dauphin viděl neštěstím pronásledován, přemožen, od lidí svých opuštěn, počal pochybovati o svých právech. Byl opravdu skutečným synem zvěčnělého krále Karla VI.? Byl-li jím, tak byly jeho nároky na korunu nepopíratelné, nezadatelné; nyní však se zdálo, že Bůh tato práva synovci jeho, mladému králi anglickému, přiknouti chtěl.

Tato nejistota připravovala mu chvíle hrozného utrpení, a v jedné z těchto, dne 1. listopadu 1428, vznesl z hloubi srdce svého k nebi následující prosbu: »Všemohoucí Bože, jsem-li pravým dědicem mé říše, tak mi přispěj, abych svého království opět dosáhl;

nejsem-li jím, tak mi aspoň zachraň život a bezpečné útočiště ve Španělsku nebo ve Skotsku.«

Tuto tajnou modlitbu zjevil Bůh panně, a tato o ní opět pověděla králi. Dá se uhodnouti, proč to nikdy nechtěla vyznati. Vždyť by to bylo bývalo hroznou zbraní v rukou nepřátel proti králi.

Avšak na vzdory příznivému dojmu, ježž byl doznal, chtěl král Johanu ještě zevrubněji zkoumati, než dal své svolení k tomu, aby jednala; jeho rádcové pak shledávali to ještě nutnějším. A Bůh dopustil i to, by poslání Johanino nepopíratelně bylo dokázáno a aby její ctnost a zbožnost všem současníkům zřejmou se stala.

Po audienci svěřil král pozorování Johany Vilému Bellierovi, náměstkovi Raoula Gancourta. Manželka Bellierova byla známa jako nadmíru ctnostná paní. Tato měla se s Johanou usídliti ve věži, zvané Condray, obrovské to k paláci přiléhající budově. Sem přicházeli nejpřednější mužové vědy, aby Johanu zkoumali. Mezi nimi zvláště komise duchovních s biskupem poitierským v čele. Ona všem odpovídala ke každé otázce jasně a zřetelně. Kdykoliv však osaměla, pokaždé sklesla na kolena a úpěla k Bohu, aby v srdcích lidí, uprostřed nichž žila, vznítil a upevnil víru v její svaté poslání, tak aby konečně mohla jeho rozkazy ke zdaru Francie provést.

Výsledek prvního z těchto výslechů byl: Král nechť se odebere s Johanou do Poitiersu, kde bylo sídlo parlamentu a královské university, a panna nechť jest zde podrobena zevrubné zkoušce.

Tak přišla tedy do Poitiersu. Teprve na cestě dověděla se o účelu jejím. Když jí to bylo sděleno, pravila:

»Vždyť já vím, že mne tam očekávají nové těžkosti. Avšak Bůh mi pomůže. Nuže tedy, s pomocí boží ku předu.«

Nemýlila se, když se obávala těžkých chvil v Poitiersu. Shromáždění učenců, sesláno členy parlamentu, jistě nedalo se lehko nakloniti ke schválení. Komise chystala se, že Johanu a všechny její výpovědi bude zkoumati co nejpečlivěji. Takové jednání bylo nutným, protože se zde jednalo o čest boží a o čest Francie; o čest boží, protože se dívka vydávala za Bohem poslanou; o čest národa, protože slibovala v boji pod praporem jejím Francii zachrániti. Z toho se dá souditi, že professoři Jan Lombard a Jan Evault, kanovník Vilém le Maire, dominikáni Séguin, Vilém Eméric, Petr Tulture a všichni ostatní členové tohoto učeného shromáždění svou celou vědu a všechnu učenost provedení díla jim svěřeného věnovali.

Když viděla Johana všechny tyto pány vstupovati do domu generálního advokáta Jana Rabateaua, kamž ji byli přivedli, pravila jim:

»Přišli jste, abyste mne zkoumali. Já však nevím ničeho, ani A ani B; vím jen bezpečně, že přicházím z rozkazu Krále nebes, abych osvobodila Orleans a dauphina dovedla do Remeše, kde bude korunován.«

Po tři týdny trvalo vyšetřování, protože každé vypravování, každé slovo prozkoumáno bylo, ježto učenci ve výpovědích Johaniných výroky si navzájem odporují a omyly hledali. Leč marně.

Zatím pak co professoři a učenci se chystali z Johaniných řečí na její poslání souditi, bděly zbožné a zvláštní obezřetností slynoucí paní nad jejími mravy, zvyky a celým způsobem života.

Jakkoliv se nám i tyto předpisy obezřetností velené přísnými, ba i tvrdými zdají, nebyly přece nemístnými, naopak, velice nutnými, ano, ony svoji oprávněnost opírají o výrok Páně v evangeliích. On sám učí nás rozeznávati lidi Bohem vyslané od proroků falešných, pravě: »Po jejich skutcích poznáte je.« — A opět: »Zdaliž trhají se hrozny s keře trnového,

a říky s bodláků.« — A znovu: »Každý strom dobrý nese ovoce dobré, a každý strom špatný nese ovoce špatné.«

Ovocem člověka jsou jeho činy. Protože se Johana vydávala za Bohem vyslanou, zkoumala králem o radu tázaná církev v osobách učených doktorů poitierských každý z jejích skutků a ptala se ve jménu Páně, zdali všechny ty zevnější zjevy, vše, co se o ní vědělo a vidělo ode chvíle jejího zrození až po tyto dny, i také jest takovým, aby dle toho mohla býti považována za poselkyni boží.

IX. KAPITOLA.

Vlastenecké hnutí v Johanin prospěch. — Vévoda z Alençonu. — Úsudek doktorů poitierských. — Církev potvrzuje poslání Johanino.

Mezitím co církev zkoušku Johaninu v Poitiersu stále ještě prodlužovala a král ve spolku se svojí radou na ničem pevně se nemohl ustanoviti, projevovali všichni dobří Francouzi nejpevnější důvěru pokorné panně domremské. Šlechta, měšťanstvo, ba ano i lid — vše zdravilo v ní jedinou zářnou hvězdu naděje v této přesmutné době.

Hned po jejím příchodu do Chinonu spěchal vévoda z Alençonu, zeť vévody orleanského, ke králi, aby uzřel Johanu. Byl teprve uniknul ze zajetí anglického.

Když Johana tohoto králova příbuzného vstupovati viděla, zvolala :

»Čím více princů z královské krve, tím lépe!«

Vévoda brzy se stal Johaniným přivržencem. Když viděl brzy na to prostou dívku vesnickou po boku králově na koně vsedati a kopím vlásti jako válečníka ve zbrani cvičeného, tu se odhodlal tímto zázrakem unesen, že jí ušlechtilého koně darem dá.

Dům Jana Rabateaua v Poitiersu stal se takměř místem poutnickým, tolik lidí tam přicházelo. Však se každému zamlouvala panna hned na první pohled; leč který pochybovač krčil útrpně rameny při pomyslení, že děcko jako ona hodlá svěsti bitvy. Avšak většina z nich přispěchala plna nadšení pro dívku, v níž dle hlasu vnitřního viděla světici.

Stejně dobrotivě a prostě přijímala všechny, kdož k ní přišli, a moudrost jejích odpovědí překonávala i nevěřící, tak že od ní odcházeli zahanbeni a plni největšího obdivu.

Stávalo se, že ji někteří prosili, aby se dotýkala medailí neb růženců, jako to bývá u svatých. Usmívajíc se, dala jim vždy pokornou odpověď:

»Ale tak se jich jen dotýkejte sami; to bude právě tak, jako kdybych já to učinila.«

Její zvláštní dobrotivost a milosrdenství činily ji přístupnou jednomu každému, ačkoliv návštěvy nevalně milovala. Jejím hlavním zaměstnáním, její největší rozkoší byla modlitba a úrady se svatými nebes. Denně po jídle a vůbec vždy, kdy měla pokdy, uchýlila se do malé kapličky na blízku obydlí jejího. Tam si poklekla, aby se modlila se zbožností v pravdě andělskou.

Také i onen výslech, v němž ženy, které ji pozorovati měly, co nejpodrobněji o ní svědčiti musily, dopadl v její prospěch.

Stejně přispělo všecko, co řád dominikánů v Domremy a okolí o jejím dřívějším životě vypátral a nashromaždil, aby byla potvrzena pověst o její svatosti. Konečně pak byla zkouškou doktorů v neučené mladé dívce taková hluboká moudrost objevena, jakou skutečně jen boží vnuknutí člověku může vštípit.

Tak na př. řekl jí kdysi Vilém Aymerie: »Ty se dožaduješ vojáků, abys s nimi táhla do boje, an přece tvrdíš, že jest to vůle boží, aby se Angličané vzdali

Francie, a do své země se vrátili. Jest-li to skutečná pravda, k čemu jest potom zapotřebí vojnů, když přec všemohoucí vůle božská sama jim záhubu připraviti a je k návratu přiměti může?»

K velikému podivu učenců odpověděla Johana: »Ve jménu božím vojáci mají bojovati a Bůh, náš Pán, propůjčí jim vítězství nad nepřitelem.«

Mnohdy se v její obdivuhodnou moudrost přimísily i jiskry vtipu. Dominikánský mnich Séguin mluvil v silně vyvinutém dialektu limousinském. Když pak se jednou ptal Johany: »Povězte mi, jakou řečí mluví vaši světci?»

Tu mu odpověděla bez váhání: »Mnohem lepší řečí, než jest řeč vaše.«

»Věříte v Boha?» připojil potom tentýž učenec.

»Více zajisté, než vy sám,« odtušila dívka.

»Bůh však sám,« odpověděl Séguin, »nám zapovídá vám uvěřiti, dokud jste pravdu svých výroků nějakým zázrakem nepotvrdila. K vašemu pouhému ujišťování nemůžeme králi raditi, aby vám svěril vojsko.«

»Což jsem,« zvolala Johana, »přišla do Poitiersu, abych zázraky činila? Jenom mne konečně pošlete do Orleansu, pak vykonám skutky, pro něž jsem vyslána. Dejte mi jen vojáky — jestli mnoho vojáků či málo — jest mi jedno — abych s nimi šla do Orleansu.«

K Orléansu, v divoký, ryčný boj pudilo to pannu s neodolatelnou mocí, tak že sotva již svoji nedočkavost přemáhati mohla.

Jednoho dne vstoupil do sálu zkušebného Jiří Thibant, králův štítonoš, s ostatními pány. Johana důvěrně mu zaklepala na rameno, a řekla: »Vše, co bych si přála, bylo by několik takových mužů, jako tento.«

Konečně přece tato doba dlouhých zkoušek schýlila se ku konci. Bylo rozhodnuto k prospěchu Johany. Zkušební komise sestavila a označila svoji zprávu následovně:

»Úsudek doktorů králem ustanovených k prozkoumání záležitosti Bohem vyslané panny.« Počátek jest učiněn blahopřáním králi, že v této záležitosti s takovou obezřetností a s takovým rozmyslem šel ku předu, že dal nejprve Johanu zkoušeti a tím dle rady písma svatého se zachoval. Následuje potvrzení, že byla panna po šest týdnů veřejně a potají muži vědy, duchovními, vojenskými hodnostáři, a dokonce i ctnostnými a moudrými paními zkoušena a pozorována, že přijala návštěvy značného množství lidí všech stavů, — avšak ze všech těchto nikdo neobjevil při ní ni nejmenší nepravosti a nesprávnosti, nýbrž právě toho opak: pokoru, panenskou čistotu, zbožnost, počestnost a jednoduchost. Potom zaznamenána jest zpráva, že jsou o jejím narození, jakož i o pozdějším životě obdivuhodné okolnosti známy; že, když byl na ní žádán zázrak, označila osvobození Orleansu, co důkaz svého božského poslání. I protož má býti důvěrou ve všemohoucího Boha tamtéž s vojskem poslána, neboť pochybovati o ní, anebo ji opustiti, kdežto ani stín nějaké nectnosti na ni shledáno nebylo, bylo by odporovati duchu svatému a činiti se nehodným milosti boží.

Tak znělo mínění učených duchovních, posouzení to jistě nestranné, neboť Johana tehdáž nebyla ještě politickou veličinou s mocnými odpůrci a nepřáteli. Toto mínění bylo vystaveno z rozkazu arcibiskupa remešského, předsedy zmíněné komise. Brzy na to byli někteří z těchto examinerů jmenováni biskupy.

Na vzdory své nedočkavé touhy, táhnouti do boje, podvolila se Johana zkoumání církve ochotně, protože uznávala autoritu církve. Docházela k výsledkům těm v oděvu muže a vojína, a přece nebylo nikoho, kdo toto její odění neschvaloval, protože se rozumělo samo sebou, že musí míti v poli výzbroj. Aspoň jest jisto, že Johana, než přikročila k provedení své úlohy, církví byla zkoušena a potvrzena.

Pozastavme se u toho chvílenku ! Později bylo sice bezectným, Angličanům se prodávším duchovním proti Johaně zahájeno spiknutí, a po mnohá století pomlouvači a nepřátelé pravdy přimhuňují oko nad rozsudkem poitierským, který jedině nestranný ve jménu církve současníky Johaninými vyneseno, jen aby se mohl církvi ve tvář vmetnouti hanebný skutek vyšetřujícího soudce, který ničeho nebyl přijal od církve než svůj úřad a svůj název, nikoli však jejím duchem a srdcem vésti se dal.

My však, po pravdě prahnoucí, pravíme hlasitě : církev uznala Johanino poslání svými, každému vlivu nepřístupnými zástupci; ona je potvrdila a jemu žehnala, než panna ve jménu božím proti nepřítelům Francie vystoupila, aby zuboženou vlast nazpět dobyla, aby tato podle vůle boží zůstala : zde na zemi Jeho potřebným nástrojem, nejstarší dcerou Svaté Stolicе.

X. KAPITOLA.

Výzbroj, prapory a meč Johanin. — Její vojenský průvod. — Shromaždiště výpravy v Blois. — Johana přivádí vojíny k vykonávání jejich náboženských povinností. — Její dopis Angličanům. — Odchod francouzské armády z Blois.

Soud učenců v Poitiersu měl v zápětí usnesení královské rady. Uradili se, aby jedno oddělení, opatřeno potravinami a nábojem, pod vrchním velením panny bylo posláno do Orléansu. Právě se král s touto vracel z Portiersu přes Chatellerault do Chinonu, poslal však potom Johanu do Toursu, kde se zhotovala její celá válečná výzbroj.

Přišla do Toursu dne 21. dubna se svým bratrem Petrem a se svými věrnými průvodčími, kteří ji od jejího odchodu z Vancouleursu nikdy nebyli opustili. Zde byla v nádherném zámku královského rady Jana

z Tuy, pana z la Roche St. Quentin, jím samým i jeho manželkou Eleonorou z Pean pohostinsky přijata.

Jednotlivé části jejího výzbroje byly zhotovovány zbrojířem, jménem Colas z Montbazonu. Prapor dala Johana provést malířem, jenž slul Hennes Polnoir — přesně dle udání archanděla a světic Kateřiny a Markéty. Tento prapor byl z jemné látky hedvábné, lemován taktéž bíle, hedvábným třepením; na přední straně bylo viděti v půdě samé francouzské lilie, malba na tom představovala Boha v oblacích nebes trůnícího s dvěma kořícími se anděly po obou stranách. Pod tím se nacházel nápis: »Jesus! Maria!« Na druhé straně bylo viděti erb Francie nesený dvěma anděly. Bůh sám chtěl býti zobrazen na této veliké korouhvi panině, aby naznačil, že její poslání vychází od Něho. S Ním bojovala, a za útoku na nepřítel trémala jej vždy v ruce, a ukazovala tím Angličanům, že jedná z rozkazu Nejvyššího, ale ona tak činila, aby se vyvarovala užití meče, neb ona vlastnoručně nikdy krev neprolila.

Hennes Polnoir musil zhotoviti ještě jeden menší prapor s hrotem. Na tomto byl zobrazen klečící anděl, jenž nejblahoslavenější Panně podával lilii.

Musila být Johana s dílem mistrovým spokojena, neboť mimo zaplacení za jeho práci, vyprosila ještě jeho dceři v lednu roku následujícího od města Toursu 100 tolarů na svatební výbavu, když se ku vdavkám chystala. Avšak nejen prapor, i meč Bůh sám ustanovil, a svatí zjevili místo, kde měl býti nalezen ještě za Johanina pobytu v Toursu. Dle jejích slov ležel meč ten v kostele svaté Kateřiny ve Fierboisu ukrytý. Johana poslala posla k hledání meče, jež tento skutečně na označeném místě našel. Meč tento byl však všecek zrezivělý. Posel odevzdal jej faráři kostela toho; když však jej počali cítiti, zmizel celý povlak rzi sám

Výzbroj Johany.

od sebe, a bylo viděti lesklou ocel; na rukojeti nalézalo se, jako okrasa, pět vyrytých malých křížků. Duchovní páni z Fierboisu nechali zhotoviti drahoucennou pochvu z tmavorudého aksamitu, a obyvatelé města Toursu darovali opět jinou, ze zlatohlavu, ale Johana opatřila si sama třetí pochvu ze silné důkladné kůže.

Potom ustanovil král průvod pro pannu pozůstávající z důstojníků a šlechticů, kteří ji musili všudy provázeti, a jejích rozkazů šetřiti, jak to vyžadoval mrav a zvyk u vysokých hodnostářů vojenských. Její oba bratři, Jan a Petr, kteří byli za ní přispěchali, Jan z Met a Bertram Poulengy, její stálí průvodčí, zůstali jejími nejbližšími soudruhy ve zbrani. Jejím štítonošcem byl jmenován Jan z Aulonu, jejím pážetem Ludvík z Contes a Raymond, a Jan Pasquerel, mnich augustiníánský, který již i její rodině byl znám, měl úřad jejího polního kaplana.

S tímto průvodem vytáhla Johana z Toursu do Bloisu, kde se zdržovala 25., 26. a 27. dubna. Zde bylo totiž shromaždiště vojů, které pod jejím velením měly k Orleansu vyraziti. S organizací mnoho času neuběhlo, neboť šlechtici a měšťani byli závodili v opatrování potřebných prostředků, a tak našla panna malý voj pohotově na ni čekající. Ale ach! Jaká armáda! Za těchto nepokojných časů byli vojáci většinou jen lupiči a tuláci bez jakékoliv kázně. Užívali své přemoci, aby utiskovali slabé, aby si osvojili vše, co bylo dosažitelné a co leželo mimo dozor jich představených. Beze všeho náboženství žili a jména božího užívali jen za rouhání a klení.

Johana přicházející z rozkazu božího, nemohla, nechtěla veleti vojínům takovým, vojínům, žijícím v nepřátelství s Bohem. Vždyť dobře věděla, že chtěl-li je Bůh uznati hodnými, aby francouzské voje zvítězily, že tyto musily dřív býti proniknuty svatou horlivostí

Průvod Johany.

pro náboženství, propůjčující jedině sílu a nadšení. Ona věděla, že Francie zvítězí, a ovoce vítězství také dochováti dovede, pakliže boj za svoji spravedlivou věc svěří jen takovým bojovníkům, u nichž upřímná zbožnost s čistou láskou k vlasti se pojí. Takové to však u těchto vojáků nebylo. Ale Johana to chtěla jinak, a ona také skutečně provedla obrácení vojáků.

Sotva že přišla do Bloisu, a vlastním okem viděla smutný stav shromážděného vojska v mravním a náboženském ohledu, povolala svého polního kaplana a řekla tomuto: »Bratře Pasquerel, my musíme naše vojíny obrátiti. Hned si opatřete korouhev s obrazem našeho Spasitele na kříži, nejblahoslavenější Pannou a svatým Janem po obou stranách. Až ji pak budete mítí, tak shromážděte každého jitra a každého večera pod korouhví touto všechny kněze zdejšího města.

Co možná brzy byl tento rozkaz vyplněn. Johana sama odebrala se s duchovními na shromaždiště. Tam potom zanotovali chvalozpěvy ke cti Panny Marie a modlili se za obrácení francouzských vojáků a vítězství jejich zbraní. V zástupech přicházeli nyní vojáci z města, přiváběni touto tak vzácnou podívanou, a ochotně zúčastňovali se těchto zbožných cvičení, budících v nich vzpomínky na svatou, čistou víru dětství, napolo zapomenutou v drsném životě vojenském. A láska k Bohu, Johanou takto probuzená, ožila v jejich srdcích, a zazářila opět plnou silou z duší jejich.

Těm však, kdož sem přispěchali, kázala Johana s autoritou a opravdovostí vojevůdce: »Nechť nikdo nespojuje se s námi, kdož se svým Tvůrcem se nesmířil. Přítomné kněžstvo je hotovo, udíleti svátost svatého pokání.«

Tato odhodlaná slova neminula se účinku. Bezmála celá armáda s pomocí milosti boží se vyzpovídala a přistoupila potom ke stolu Páně.

Avšak Johana, zatím co se zabývala svými vlast-

ními vojny, nezapomínala Angličanů. Považovala za svou povinnost oznámiti nepřátelům své božské poslání, proto jim zaslala následující list, jež dne 22. března již v Poitiersu byla diktovala, ale teprve z Bloisu francouzskými hlasateli anglickým vojevůdcům doručiti dala.

»Ježíš! Maria!

Králi Anglie, a Vy vévodo z Belfordu, kterýž si přivlastňujete název vladaře Francie; a Vy Viléme de la Poule, hrabě ze Sulfordu, Vy Jene z Talbotu, Vy Tomáši, pane z Escalesu, kterýž se nazýváte náměstkem jmenovaného vévody z Belfordu — vzdejte počet Králi nebes a mému královskému pánu! Panně Bohem vyslané vydejte klíče všech našich věrných měst, která jste ve Francii protizákonně zabrali! Ona přichází z rozkazu božího, aby se domáhala práv královských, a jest hotova mír s Vámi uzavřítí, pakliže jen chcete, t. j. pakliže všechno území francouzské vyklidíte a škodu nám učiněnou opět vyrovnáte.

A vy všichni, lučištníci, kopidlníci a všelící válečníci, kteříž před Orleansem ležíte, odejděte domů, do země vaší, ve jménu božím! Jestli to neučiníte, brzy o panně uslyšíte, která k vaší záhubě sem táhne.

Věztež, ó králi Anglie, že od nynějška já jsem vůdcem v boji. Nesplníte-li můj rozkaz, vyženu Vaše lidi ze země, odevšad, kde je postihnu, nechť se jakkoli vzpouzí; a dám je i utratiti, budou-li se rozkazu tomu protiviti. Mne poslal Bůh, nebes Král, abych Vás do jednoho vypudila z Francie, pakliže se dobrovolně podrobíte, nechám vlásti milosrdenství.

Nemyslete, Sire, že si osvojíte království francouzské pomocí Boha, kterýž jest Králem nebes a Synem Marie. Obdrží je král Karel, zákonitý a pravomocný dědic, taková jest vůle Nejvyššího, jižto On králi zjevil skrze pannu; král můj svůj vjezd do Paříže bude sla-

viti v průvodu velikém. Nechcete-li však uvěřiti tomu, co Vám Bůh skrze pannu věděti dává, budou Vás na potkání stíhat naše rány, a zmatek válečný bude tak strašlivý, jako snad od let tisíci nebyl ve Francii. To však jen tehdaž bude, nebudete-li chtíti užívatí rozumu. A to vězte také, že Bůh panně mnohem více bojovníků dá, než Vy proti ní a jejím statečným soudruhům v boji sehnati můžete. Potom jistě ukáže se a dotvrdí, kdo v právu jest, zdali Bůh v nebesích, čili Vy.

Vás, vévodo z Belfordu, prosí a zapřísahá panna, abyste se nenechal zničiti. Podrobíte-li se, můžete s ní zároveň být svědkem nejslavnějšího bojovného činu Francouzů, jaký jen kdy pro křesťanství byl vykonán. Chcete-li dáti Orleans nepřítelům — odpovězte mi! Nechcete-li, pomněte, že hrozná škoda Vám z toho vzroste.*

Nepřítel byl tedy varován, a všecko bylo připraveno k boji. Dne 28. dubna za jitra pohnulo se vojsko. Napřed byla nesena korouhev s Kristem na kříži, dar to Johanin vojsku. Pak následovalo více kněží, zpívajících »Veni Creator« — »Přijď ó Spasiteli« — a jiné zbožné písně.

Nůže ku předu tedy, s plnou důvěrou a svěží silou, voji Bohem žehnaný. Tvé kroky dějí se ve stínu korouhve Ježíše Krista, jehož kněží k tvé pomoci volají ducha vítězné pravdy! A bázně na cestě své nepoznej, vždyť Bůh sám slíbil ti přispěti. Zřetelnou a makavou jest všemohoucnost jeho v blíži tvé v osobě panny zázračné, Bohem vyslané. A jako kdysi k záhubě Goliášově vytáhl pacholík David, tak i tvoje důvěra nebudiž v síle zbraní, nikoli ve zmužilosti tvých bojovníků, ale v pomoci a síle Boha, jenž zastínil tě rukou svou.

XI. KAPITOLA.

Blokáda Orleansu. — Nepřemožitelné řady anglické; jejich hradby. — Johanna v nejbližší okolí Orleansu. — Zásobení města potravou.

Francouzská armáda postupovala nyní k Orleansu, útrapami a děsem dlouhého obležení již vysíleným. Město se bylo dosavad drželo, jeho obyvatelé dosud nebyli vši zmužilosti pozbyli, ale hleděli s velikými obavami výsledku boje vstříc, neboť již těžce pocítovali nedostatek potravin.

Orleans byl kol dokola Angličany pevně sevřen, neboť tito byli jej s vytrvalostí a houževnatostí pouze Britům vlastní, poznenáhlu obklopili celým kruhem náspů. Tyto sloužily jim co místa k obraně způsobilá, a z části též k jiným účelům posádky.

Abychom byli s to ovšem správnou představu si učiniti a dovedli dle zásluhy oceniti činy válečné, které v několika dnech budou provedeny, musíme si v krátkosti objasniti vzájemné postavení obležených a jich nepřátel.

Orleans leží na pravém břehu Loiry, v divokém běhu nedaleko pevnostního kruhu na jižní straně města tekoucí. Obrovský most je spojuje s levým břehem a tím s provinciemi jižní Francie.

Dne 12. října 1428 dorazili Angličané před silné zdivo. Netajili si, že síla těchto hradeb a zdiva příkopů, jakož i nadšená láska k vlasti obyvatelů Orleansu učiní jim asi nemožným, dobýti města rázem.

Uzavřeli tedy, že má býti co nejtěsněji sevřeno, a hladem přinuceno, aby se vzdalo. Již dne 24. října vzali útokem a po prudkém boji dobyli bránu zvanou »des Tourelles«, která měla hájiti čelo mostu na levém břehu. Tam si zařídili své ležení a opevnili je.

Na tomtéž břehu, nedaleko zmíněné části pevnosti, nalezalo se sbořeniště bývalého kláštera augustinián-

ského. Z tohoto Angličané během měsíce prosince зробili násep, obehnali jej pevným příkopem. A již dne 30. prosince zřídili opět nový násep ze zřícenin bývalého kostela svatého Vavřince, jež obyvatelé vlastnoručně sbořili. Jako Orleans, byl tento kostel též na pravém břehu položen, asi 800 metrů od západních zdí. Právě naproti tomuto kostelu nalézal se v Loiré ostrov, pojmenovaný podle Karla Velikého. Dnes tohoto ostrova více není. Také i na tomto se ohradili, a sice již 1. ledna 1429; potom vystavěli opět 6. ledna části pevnostní naproti ostrovu Karla Velikého a kostela svatého Vavřince na prostranství St. Priné. Tím se zamézila plavba po Loiré a spojily nepřátelské strážné voje na obou březích.

Několik dní později byl zřízen na pravém břehu Loiry severně od kostela sv. Vavřince šestý násep, nazvaný la Croia Boissée a 10. března zmocnili se Angličané příkrého vrchu Saint Loup na pravém břehu, ale na východě Orleansu, dle toho na jiné straně než Fort St. Laurentius. Také i zde byl svah ihned upevněn, aby bylo běhu řeky zabráněno.

Když toto vše bylo hotovo, rozmnožovali a rozšiřovali svá opevněná místa na západu města. Tam vystavěli vedle la Croia-Boissée, avšak poněkud dále od řeky, násep, jež nazvali jménem »Londýn«; po tomto ještě dva nové násypy.

Všechna tato opevnění byla hlubokým příkopem z řeky vedeným mezi sebou spojena.

Jenom na severu města zůstal mezi branou Saint-Ponair a branou Saint-Loup otvor, rovnající se asi čtvrtině celého obvodu. Zúmyslně jednali tak Angličani, když tuto stranu nezařídili tak, jako ostatní kruh pevnostní, a sice předně proto, že les, který se tehdy kol tří čtvrtí míle k městu táhnul, byl by Francouzům, Orleansu ku pomoci spěchajícím ulehčil přepadnutí Anglických stráží ze zadu; dále byl příkop kolem

celého města od brány k bráně vedený na venek ohromné síly bojovné vyžadoval.

Jako ohromný, zdí Orleansu 800 metrů vzdálený kruh, byl by musil v celé této rozsáhlosti své býti hájen, jako příkopy obleženého města, a tu by právě v této rozsáhlosti pro Francouze ležela možnost lehkého vítězství.

Konečně též pojali Angličané úmysl Orleans ku vzdání se přinutiti hladem. Chtěli pak číhati, pakli budou činěny pokusy obleženým dodati potraviny. Hodlali je zabaviti, a jimi sami si výživu opatřovati. K tomuto účelu vystavěli v lese na skrytém místě silnou pevnost, při čemž však nechali pohodlnou cestu dopravám potravin z venčí. Mohliť ze svého bezpečného úkrytu hlídati všechny silnice a z pěšin lehounce přepadati všechny transporty, které by chtěly obleženým směle potraviny a jakoukoliv pomoc dodávati.

Takováto zařízení a opatření byli Angličané provedli do konce dubna 1429 v příčině obležení Orleansu, z těchto pak vysvítá, jaké to obrovské armády bylo by bývalo zapotřebí, aby mohl nepřítel býti přemožen a jaká doba by v pádu vítězství byla nutnou, než by se všechna tato mohutná opevnění byla dobyla. Proto jest pochopitelným, že jak král, tak i jeho rada, též doktoři a parlament zmaření obležení Orleansu nepatrnými voji, které tehdáž po ruce měli, nutně musili za skutečný, nepopíratelný div a důkaz pravosti božského posláni Johanina považovati.

Ona sama pak, ve všem z plna božskému zaslíbení důvěřující, bez jakékoliv bázně nastupovala své dílo. Nestrachovala se ohromné síly armády anglické, také ji neodstrašovaly jejich nedobytné náspy — vždyť vítězství bylo zaslíbeno samým nebem. Válečný plán byl jí dán s hůry, ona jej měla jenom provést; avšak běda! Již s počátku a ještě častěji později za jejího

vojevůdcovství neshodovaly se náhledy a plány lidí s cestami moudrosti božské.

Z rozkazu světců hodlala panna udeřiti se svým vojskem na město s pravého břehu Loiry, poraziti zde Angličany v jejich hlavní síle, a s vojíny a potravinami vítězně vjeti do Orleansu. Avšak provázející ji vůdcové armády: La Hire, pánové z Gancourtu, Rais, Baussac, Ambrosius z Loré a jiní ještě měli plány jiné.

Zdálo se jim méně nesnadným postupovati od břehu levého, jelikož zde Angličané nestáli v takovém počtu, a též z nijakého úkrytu postupy francouzských řad pozorovati nemohli. Co se dotýče potravin, ty obmýšleli obleženým dodati tajně z lodí. Bastard z Orleansu, později hrabě z Dunois, který měl na starosti hájení města, lenního to statku vévody jeho bratra, souhlasil s tímto plánem, a tedy, klamajíce Johana, pohnuli se s armádou k levému břehu řeky.

První noci byl odpočinek. V plné zbroji spala Johana ve svém stanu, kterouž nezvyklostí zdřevěněly a dokonce i odřely se jí údy na tomto nepohodlném lůžku. Takových malých obětí velkodušná dívka nedbala. Když byla povstala, aby vykonala vůli boží a tím zachránila Francii, vzala na se všecku úzkost a námahu i jakékoliv útrapy. Přehlédajíc svoji vlastní osobnost, byla hotova plně a cele vlasti své se obětovati, věrna až k smrti.

Když dorazili s vojskem v okolí Orleansu, bylo panino leknutí nemalé, jakmile seznala, že byla klamána. Vidělať řeku mezi sebou a městem. Mezi tím byly se voje zastavily na břehu Loiry mimo území přepadení Angličanů vystavené, něco výše Orleansu, a zde se odbylo setkání Johanino s Dunoisem, který v průvodu několika vynikajících mužů vojsku v ústřety šel.

»Jste-liž Bastard Orleanský?« optala se Johana.

»Jsem tentýž a cítím se potěšen vaším příchodem,«
odtušil tázaný.

»Byla to vaše vůle, abych přišla s této strany,
na místě abych šla zpříma tam, kde bych našla Tal-
bota s Angličany?«

»Ano, tak jsem tomu chtěl skutečně a moudřejší
mužové, než jsem já, byli se mnou stejného mínění,
připovídajíce si od toho lepšího výsledku a větší bez-
pečnosti.«

»Avšak já vám pravím ve jménu božím, že rady
mého Pána jsou moudřejší a bezpečnější, než rady
vaše. Chtěli jste oklamati mne, avšak oklamali a za-
vedli jste sami sebe, neboť já přináším vám lepší
pomoc, než jaké se kdy dostalo jakému vojevůdci,
neb obleženému městu — totiž pomoc Krále nebes.
Ne ode mne přichází tato pomoc, nýbrž od Boha,
který se na přímlovu svatého Ludvíka a svatého Karla
smiloval ne nad Orleansem a nechce, aby vévoda se
svým městem padl do rukou nepřátel.«

Tato slova neminula se účinku, neboť čím déle
Dunois na Johanu hleděl a s ní mluvil, tím více po-
znával, že stojí před ním bytost nadpřirozená, oprav-
dovou pomoc s nebe přinášející. Nejbližší chvíle podaly
mu události nejpádňější důkaz.

Nalézal se ve zvláštním postavení, když vyjedná-
val s Johanou: před branami ležely připravené lodi,
na něž měly být naloženy potraviny, aby byly do-
praveny dále k městu. Avšak prudký východní vítr
nedopouštěl, aby lodi přistály tam, kde byli Francouzi.
Co tedy dále? Konečně mohli Angličané, dosud se po-
kojně chovající, chytře na ně vypadnouti, potravin se
zmocniti, anebo aspoň naložení jejich zabrániti. Jediné
slovo Johanino upokojilo Dunoisa. »Ničeho se neobá-
vejte,« pravila. »Vítr se obrátí a vše půjde dobře.«

Sotva že domluvila, v té chvíli se vítr, ku vše-
obecnému úžasu, skutečně obrátil. Dunois si popíllil

s rozkazem, aby lodi byly naloženy a dovezl je bez dalších překážek až k Burgundské bráně, na východě města.

Aby se předešlo možnému výpadu Angličanů z Fort Saint Loup, zahájili obležení živou palbu v blízi této pevnosti.

Nyní tedy měl Orleans zase potraviny! Jednalo se však též o to, kterak dostati tam pomocné voje? Nyní se musili vůdcové přiznati, že nedostatečný jich rozum nerovná se moudrosti samým Bohem vnuknuté. Byli nuceni vrátiti se pochodem tam, odkud byli přišli do Bloisu, neb na celé čáře tehdáž ještě nebylo mostu přes Loiru. Tak musili nastoupiti cestu, kterou jim byla Johana předem označovala.

S počátku nechtěla tato své vojsko opustiti, avšak dala se přiměti prosbami Dunoisovými, aby s la Hire a 200 muži Loiru překročila, a s pravého břehu na druhé straně od pevnosti Saint Loup k Orleansu spěla. Po dlouhých domluvách uposlechla proseb Dunoisa, když viděla, že tento město Orleans upřímně zastupoval a hájil. U armády zůstal polní kaplan, bratr Pasquerel, s korouhví ukřižovaného Spasitele. Johana cítila, setrvá-li vojsko v zbožnosti a živé lásce k Bohu, že vždy bude hotovo, své povinnosti k vlasti splniti, a že potom bude moci se státí potřebným nástrojem záměrů Páně.

XII. KAPITOLA.

Johanin vjezd do Orleansu. — Nové vyzvání Angličanů. — Uleknutí obléhajících. — Dne 4. května jde Johana od Bloisu přicházejícím vstříc. Podivuhodným způsobem dovídá se o boji bez jejího vědomí svedeném, spěchá na bojiště, dobývá vítězství a opanuje pevnost Saint Loup.

Johana tedy dne 29. dubna v pátek večer dorazila do Orleansu. S hrabětem Dunois po boku, v plné výzdobě válečné, s la Hirem, jinými též šlechtici

s počtem vojnů na koni, jela, taktéž v plné výzbroji, na bělouši do města, před ní byl nesen její prapor. Veškeré obyvatelstvo vyšlo jim v ústrety, opojeno radostí, hlasitě jásajíc; bezčetné pochodně osvětlovaly cestu a v jejich lesku bylo viděti zraky všech zářící štěstím obracet se po ní — panně vítězné. Po ní se vztahovaly všechny ruce, aby se dotkly jejího oděvu, neb aspoň blízko koně přišli. Přijali ji, vítali ji, jako anděla božího, v němžto lid, správným pudem svým, viděl pojištěno vítězství a viděl blížiti se kýžený konec doby plné útrap a běd. Milostná a blahoslavená uprostřed tohoto nadšení klonila se ke všem. Ó, ráda byla by vyhověla všem a všechny šťastny učinila! Však všechnu čest jí vzdávanou vracela Bohu! On to byl, jenž ji poslal; on také i víru v její poslání v srdci lidu roznítil. Proto mu děkovala i za toto přijetí, že jí tímto umožněno bylo boží vůli provést.

Se vším tímto nadšením opojeným množstvím odebrala se ihned do kathedrály Orleanské. Její srdce tonulo v pocitech vděčnosti a chvály tomu, jenž ji byl poslal. Zde u nohou nejsvětější Svátosti oltářní z její rozechvěné duše řinuly se proudy lásky a vděčnosti.

Stále ještě oněmi tisíci provázena, byla potom dovedena do domu městského a vévodského strážce pokladů. U tohoto, jménem Jakub Boucher, byl jí vyhledán útulek. Ježto byla od ranní hodiny ničeho více nejedla, žádala nyní Johana jísti; zamítla však vše, co jí bylo nabízeno, pouze přijala kousek chleba, který omočila ve víně s vodou smíšeném. Tento prostý zákusek dostačil její střídmosti, vždyť ona všelikým, i dobrovolným strádáním své tělo neustále umrtvovala. Po tomto malém občerstvení ulehla ku spánku v pokoji, v němž také spaly manželka a dcera jejího hostitele.

Druhého dne Johana počala s hrabětem Dunois-
Blahoslavená Johana z Arku.

sem vyjednávati o tom, co by jim nyní bylo činiti. Bylo jejím náhledem, že by se nemělo na příchod posily vojenské čekati. Chtěla znovu vyzvati nepřítel, aby, obléhání zanechaje, z okolí Orleansu odtáhl, a bude-li se vzpouzeti tak učiniti, ihned naň udeřiti. Tento náhled hrabě Dunois nesdílel, proč se Johana od něho vracela velmi nespokojena.

Chtěla za každou cenu Angličanům opakovati své vyzvání k válce a napomenouti je znovu před bojem, aby ustoupili dobrému právu Francouzů. Proto k večeru poslala do nepřátelského ležení dopis, v němž také žádala o vydání hlasatele, kterého tam byla poslala hned z Bloisu. Avšak nepřátelé vůči prosté dívce selské necítili se vázanými právem válečným a zdržovali posly jako své zajatce.

Aby tedy každé nedorozumění se objasnilo, chtěla Johana osobně vyjednávati s Angličany a za tímto účelem se odebrala až k nejkrajnější stráži obležených na mostě přes Loiru, zvaném Belle Croix, ležícím právě naproti pevnosti des Tourelles. Odtud zavolala Glansdala, velitele opevnění, a vyzvala jej, aby se vzdal. Na místě odpovědi Glansdale se spolčníky urazili ji nejhrubějšími nadávkami, nazvali ji pasačkou dobytka a oznámili jí, že ji upálí, dostane-li se do jejich rukou.

Jelikož hrabě Dunois bez náhradní armády boje se vůbec odvážiti nechtěl, zdálo se nejmoudřejším, tuto z Bloisu obeslati. Hrabě tedy třetího dne po Johanině příchodu odešel z města v průvodu Jana z Auloru, Boussaca a jiných. Bylo to v neděli dne 1. května. Panna měla zatím v Orleansu zůstat a návratu jejich očekávati. Několik těch dní mělo jí posloužiti k tomu, aby se mezi tím seznámila s obyvatelstvem.

Toto se tou měrou do jejího obydlí hrnulo, že by se byly musily vysaditi dveře. Z té příčiny, chtějíc vyhověti všem, vsedla na kůň a projížděla ulicemi

městskými Vše tu s úžasem patřilo na dívku, v chatrč zrozenou, sedmnáctiletou, v těžkém brnění na koni tak bezpečně si vedoucí, jako nejstarší válečník. A v těchto znacích zevnějších, tak podivuhodných, poznával lid dílo boží a proto pln živé víry důvěřoval panně, pravící: »Bohem samým jsem vyslána, abych dobrému městu Orleansu pomoc přinesla.«

Každý cítil valiti se kámen s prsou svých a všechna srdce oživila novou zmužilostí. Už nebyli jim Angličané, dosud hrůzu a děs šířící, předmětem bázně. A jako dříve 800—1000 Francouzů se vůči 200 Angličanům dosti silnými necítilo, tak bylo by nyní 500 francouzských vojnů troufalo si vzdorovati veškeré válečné moci anglické. Tak doznal později Dunois sám. Jedno jediné přání, jeden jediný sen opojoval, vedl a spojoval měšťanstvo, vojsko a vůbec všechny: »Do boje!« tak volalo to ze srdcí všech.

Avšak Johaně přičilo se veškeré prolévání krve. Proto, chtěc tohoto se vystříhati, chtěla se ještě jednou cestou míru pokusiti Angličany přiměti k odchodu, potom teprve, nebude-li vyzvání tomu vyhověno, chtěla i ona zvolati: »V boj!«

Na pravém břehu řeky Loiry, v Croix-Lorinu, obnovila své vyzvání, aby se vzdali a Orleans Francouzům odevzdali. Učinila to právě tak, jako se bylo stalo již s břehu levého. Na to připověděla jim volný odchod a dovolení nerušeného návratu do Anglie. Jest bezmála zbytečným podotýkati, že i toto vyzvání nemělo výsledku.

»Což myslíte,« volal na ni Bastard z Gronvillu, »že se vzdáme ženštině?« Při tom surově urazil její přívržence francouzské. To však Johanu nemrzelo, vždyť všechny tyto urážky zpět padaly na jeho hlavu vlastní.

Konečně docházely voje z Bloisu. Bylo k tomu zapotřebí Dunoisova rázného zakročení, aby se voje-

vůdcové dali pohnouti, by dostáli danému slovu a táhli za pannou. Teprve po dlouhém úsilí se mu to zdařilo.

Dne 4. května ve středu záhy z rána vytáhla tedy Johana s la Hirem, Florentem z Illiersu, pánem z Villarsu, Jametem z Thillay a asi s 500 vojáky z města. Asi míli cesty odtud setkali se s armádou náhradní, která přivázela nové zásoby potravin a nábojů. Celý ten voj táhl i se zásobami prachu a vozy se zavazadly kolem anglických opevnění; kněží pějící své nábožné písně a v předu Johana s praporem v ruce, na koni jedoucí. Navzdory prospěšnosti svého postavení se nepřátelé ani nepokusili voj ten zastaviti, an přece tento řadou jejich opevnění se bral. Byli jako připoutáni, jako zdřevěnělí. Jati hroznou bázní a děsem, ježž jako vítězi nikdy nebyli zakusili, viděli všechny své síly ochromeny a přihlíželi nečinně tomuto podivnému tažení.

Když dorazili až k Orleansu, odpočívalo mužstvo na krátko; k poledni hrabě Dunois sdělil Johaně, že se blíží Falstaff, aby dodal svým lidem posilu a potraviny. Stojí prý už v Janvillu.

»Ó, hrabě Dunois,« odvětila na to za úsměvu Johana, »nařizuji vám naléhavě, abyste mi jistě o tom pověděl, blíží-li se tento Falstaff opravdu. Potáhne-li kolem bez mého vědomí, dám vám sraziti hlavu.«

Srdnatý Dunois bez okolků a taktéž žertem odpovéděl ujištěním, že jistě bude Johana o tom zpravena.

Bohužel, že ani hrabě Dunois, ni ostatní vůdcové nevěřili v nějaké nadpřirozené nadání Johanino. Proto se mu zdálo nedůležitým, co jí odpoví. Všichni ji sice považovali za zbožnou, pro blaho vlasti nadšenou, ba — samým Bohem vyslanou dívku, jež přišla, aby ve vojště pozvedla pokleslou mravnost, jakož i veškeru statečnou odhodlanost v celé Francii, a to, vyhlídkou

na konečné vítězství; neviděli v ní však skutečného vojevůdce, jehož dovednost strategická nutně by musila neb aspoň mohla vítězství toto přivoditi

Důkazem toho jest okolnost, že jí Dunois, mluvě s ní, zcela zamlčel plán, zosnovaný z ostatními vůdci, dle něhož v téže hodině ještě chtěli se po prvé s nepřitelem v bitvě sraziti.

Bylo přirozeno, že byla Johana unavena a vysílena, vždyť její tělo dosud nebylo uvyklo vstávání hned před východem slunce, vícehodinné jízdě a nošení zbraní. Proto se po odchodu hraběte uchýlila do své jizby, netušíc ničeho o jeho výbojných plánech. Zde se, ani se nesvlékajíc, oddala spánku. Mezitím opustilo asi 1500 mužů město, aby dobyli pevnosti Saint-Loup. Angličané však se tvrdošíjně a houževnatě bránili a zdržovali tím co nejvíce postupování útočníků. Mrtvých a raněných přibývalo v jejich řadách.

Tu se náhle probudila spící Johana slyšíc známé jí hlasy světic, které ji volaly, seznamující ji s tím, co se dělo venku. Z prsou Johaniných vydral se výkřik úzkosti. Vyskočíc zvolala vášnivě: »Krev! Francouzská krev barví zemi! Mé zbraně! Mého koně!« Po té se obrátila ke svému štítonošci Aulonovi a pravila: »Vím dobře, že nyní mně jest vystoupiti proti Angličanům. Ale mám-liž vyraziti proti jejich opevnění, anebo proti Falstaffovi, který jim přináší potraviny?«

Pokud ještě toto mluvila vstoupil s jinými ještě kněžími bratr Pasquarel do bytu jejího. Tito ji slyšeli volati: »Kde jsou oni, kdož měli mne ozbrojiti? Ach, krev francouzská teče proudem! Při sám Bůh, to nebylo dobře učiněno! Proč pak jsem nebyla vzbuzena dříve? Oh, našim vojínům zle se před tím náspem povede a bude i síla raněných! Tož přineste mi moje zbraně a předvedte mého koně!« Nikdo z jejího okolí nechápal, co by toto její rozčilení mělo znamenati.

Nikdo nerozuměl těmto jejím slovům, vždyť na ulicích bylo vše klidné a zmlklé.

Hned po té spěchala Johana dolů a došla až k východu domovnímu. Zde postihla své páže Ludvíka z Contes na prahu. »Ach, ukrutníče,« zvolala na něho, »proč medle jsi mi neoznámil, že teče francouzská krev!«

Poručila mu, aby rychle osedlati dal jejího koně a sama odebrala se opět nahoru, aby připjala zbraň, při čemž jí pomáhal Aulon, který se také rychle mečem opásal, když nyní již ve městě ryk se ozval.

Okamžitě byla Johana dole a hned také již v sedle. Tu zpozorovala, že zapomněla prapor, ježto však v netrpělivosti své déle čekati nechtěla, až by jí tento byl shůry přinesen, dala si jej podati oknem. S korouhví v ruce vrhla se v nejprudším poklusu k burgundské bráně, tak že podkovy jejího koně z kamení jiskry vyrážely. Bez vůdce tak, ku všeobecnému podivu, zamířila nejkratší cestou k místu, na něž nikdy před tím nebyla přišla. Aulon a Ludvík z Contesu vrhli se taktéž na koně a spěli za ní, dohonili ji však teprve u městské brány, kdež se byla musila zastaviti, nemohouc v okamžení dále pro zmatek a tlačení povstlou v divém nepořádku prchajícími Francouzy. Zde uviděla první francouzské raněné a její soucitné srdce nad to ovládané pocity nejčistšího vlastenectví, krvácelo bolem.

Praví o tom sama: »Kolikráte jsem uzřela prolitou krev našich vojáků, tu mi děsem a soucitem ježily se mé vlasy.«

Ale jakékoliv nářky nad krví tou tak hrdinsky prolitou nebyly by prospěly zhola ničeho. Události tyto volaly po pomstě. Středem prchajících hnala Johana svého koně, nemnohými jízdami vojíny sledována, až k příkopům. Byla přijata s jásotem a vítána výkřiky radosti; ona sama však, vítězství svého tak

jista, dala znamení: »K modlitbě!« Po té dala hlasatelem rozkaz, aby bylo zastaveno drancování kostela v Saint Loup, ležícího uprostřed opevnění a ihned udělila povel k útoku.

Talbot nyní činil marné pokusy, aby přispěl ohrožené pevnosti. 600 jezdců a pěších z Orleansu pod vrchním vedením maršálka z Boussacu a barona z Coulangesu zdržovali přicházející Angličany. Zatím se Johana zmocnila náspu. Po tříhodinném prudkém boji musila posádka pevnosti Saint Loup se vzdáti. 200 mužů hledalo spásu v ostatních opevněných místech, při tom bylo 114 mrtvých a 200 zajatých. Tito jakmile se dostali z bezprostřední ochrany Johaniny, byli rozsekáni Francouzy, zpitými neočekávaným svým vítězstvím.

Nyní spěchali vítězi do kostelíka Saint Loup, zbožně a úctyplně dle příkladu panina. Zde zastihli ještě několik Angličanů, kteří, aby ušli pomstě Francouzům, oblékli se do mešních a všelikých jiných kněžských rouch. Franzouzští vojínové se za tohoto pohledu zarazili, tážíce se sami sebe, nedávají li tato posvátná roucha Angličanům právo na onu vážnost, již byli uvykli prokazovati tomuto svatému místu a všem posvátným předmětům? Z toho se rozpředla prudká hádka, neboť mínění se různila. Tu zakročila Johana:

»Těchto mužů budiž šetřeno!« zvolala na rozčilené vítěze. »Již pro ta roucha, v něž jsou oděni; oniť jsou mými zajatci, hlídejte je dobře a přiveďte je ke mně do domu.«

Bylať se před chvílí dověděla o smutném konci ostatních zajatců a její něžné srdce krvácelo tak, že uprostřed slavného svého vítězství trpké slzy prolévala nad osudem tolika lidí, kteří tak náhle a beze vší přípravy před soudnou stolicí boží předstoupiti musili,

Po té poručila, aby se všichni vojáci vyzpovídali, tak aby opět Boha usmířili po zločinech, jichž se byli dopustili buď vraždou neb loupeží v opojení dokonalého toho vítězství. Aby pak lidem svým podala dobrého příkladu, ihned sama přijala svátost pokání.

Když však povstala, zvolala hlasitě: »Vzhůru, přátelé moji, vzhůru do Orleansu! V kostelích jeho budiž Bohu vzdána čest a díky za vítězství, kterého nám propůjčil! Ano, jemu děkujeme z plna srdce, sice by nás opustil a nedal našim zbraním více zvítěziti nad nepřítelem.«

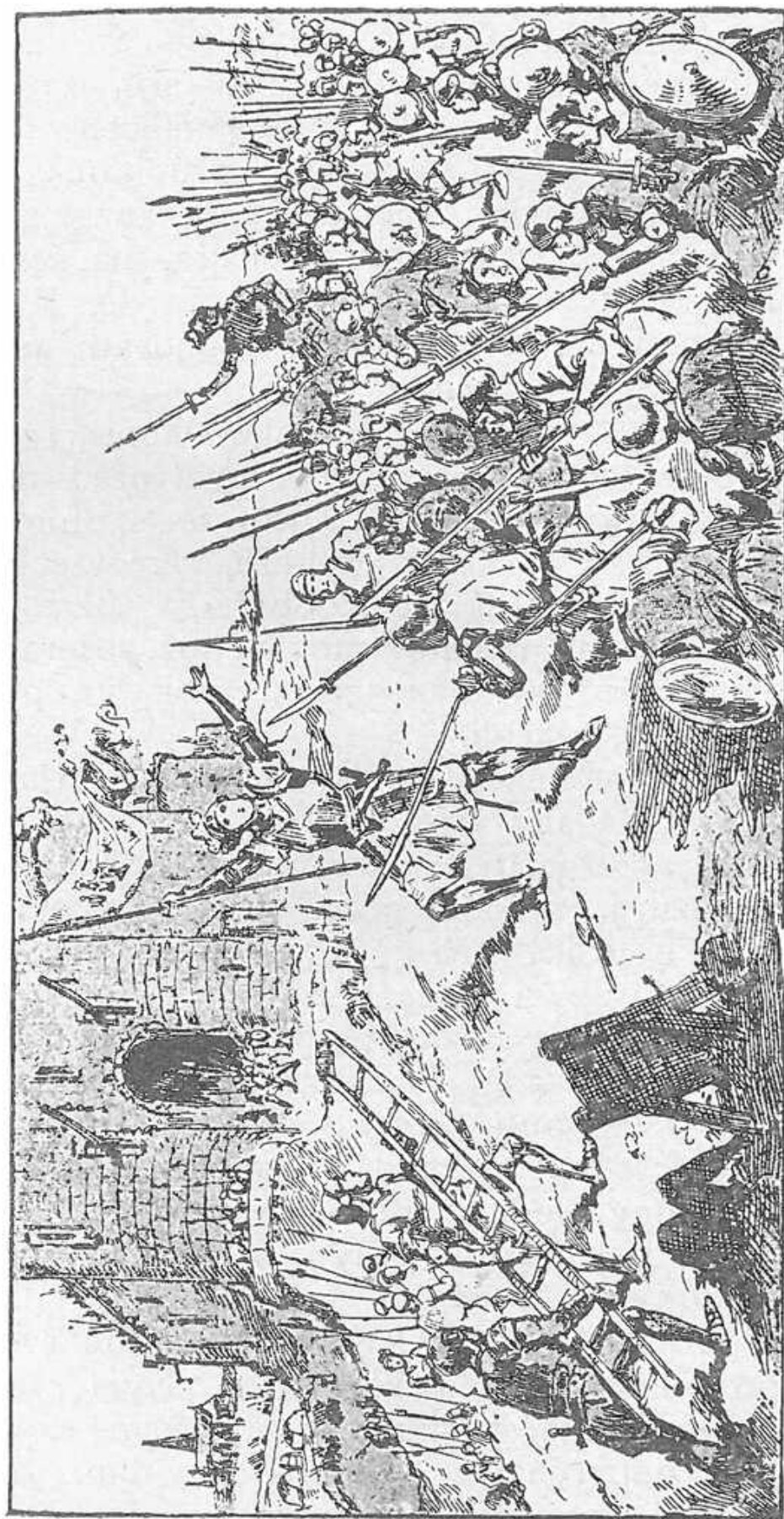
Tak odtáhli. Dříve však založili oheň v pevnosti, tak aby se stal Angličanům návrat nemožným.

Když Johana v čele vojáků do Orleansu vjížděla, všechny zvony města sezváněly k slavnému »Te Deum«, hlásající radost a jásot obleženým. Však Angličanům tyto jejich jásavé zvuky připadaly jako sezvánění pohřební, jako truchlé tušení neodvratné, strašlivé porážky.

XIII. KAPITOLA.

Nedůvěra vojevůdců k Johaně. — Johanin rozkaz denní. — Johana posledně vyzývá Angličany. — Francouzi na pochodu z Orleansu. — První útok dobytí pevnosti Augustinské.

Příští den po prvním tomto vítězství byl svátek Nanebevstoupení Páně. V tento slavný den Johana neoděla se brněním; zpovídala se a přijala nejsvětější Svátost oltářní. Mezitím vůdcové zasedli k válečné poradě, aniž by k této přibrali Johanu. Při tom se usnesli podniknouti rozhodující útok na opevnění Angličanů na levém břehu Loiry. Touže dobou měl býti učiněn zdánlivý útok na veškerou sílu anglické armády na břehu pravém, aby planým tímto ruchem pozornost Angličanů odvrátili a posilování břehu levého zamezili.

Johana z Arku vede útok na Orleans.

Když byly již všechny podrobnosti stanoveny, konečně přece se dohodli, že zanechají své nespravedlivé a umíněné zdržlivosti, a plán svůj že aspoň z části panně sdělí. Bylo pak uloženo kancléři vévody Orleanského, aby Johaně podal tuto neúplnou zprávu.

Když byl domluvil, odvětila mu Johana v nespokojeném tonu: »Tož jen povězte všecko, na čem jste se usnesli a co jste ustanovili, neb v pravdě, já bych vám mohla mnohem důležitější věci zatajovati, než jaké vy chcete skrýti přede mnou.«

»Nehoršete se,« odpověděl hrabě Dunois, »že jsme vám nezjevili všecko najednou. »A nyní před ní rozvinul celý plán útočný. Johana zdála se s tímto býti srozuměna, i pronesla toto: »Pakliže také všecko tak provedete, plán sám jest zcela dobrý.«

A měla pravdu i tentokráte; téhož večera ještě vůdcové celý plán, vyjímaje jediný útok na pevnost St. Jean-le-Blanc, zavrhli.

Bitva byla určena na příští den. Před tím však měly býti uspořádány dvě důležité věci. Předně se jednalo o to, zabezpečiti si pomoc boží. Johana chtěla, aby ti, kdož zítra za dobré právo a jako vykonavatelé boží vůle do boje jíti měli, sami dříve se usmířili se Tvůrcem, jenž proniká srdce i ledví člověka, a vydala rozkaz, který zůstane skvělým příkladem všem věkům budoucím. Zákaz uváděl ve známost, že nižádný voják nesmí do boje táhnouti, který by se byl dříve nevyzpovídal. Nad to byl též vydán vypovídací výnos pro všechny ženštiny vedoucí nekalý život, neboť pravila Johana: »Za trest pro hříchy lidské Bůh dopouští porážku v boji.«

Ještě potom, k uspokojení svého útlého svědomí, učinila poslední vyzvání Angličanům. Nyní přece již asi poznali její božské poslání: bylotě zřejmě dokázáno vítězstvím jí dobytým, z něhož bylo vidno, že Bůh jest s ní. Posledně chtěla se pokusiti, aby nepříteli

přiměla k odchodu, doufajíc tak předejít zbytečnému prolévání krve.

Svému polnímu kaplanu, bratru Pasquerelovi, řekla Johana následující list do péra: »Angličané, Vy, kteříž nijakých práv na království francouzské nemáte — Vás vyzývá Bůh, nebes Král, abyste opustili Své pevnosti a vrátili se do Vaší země; sice Vám učiním porážku, na niž budete co živi pamatovati. Toto píši Vám naposledy a jistě již nikdy nebudu Vám psáti.

† Ježíš. † Maria.

Dále si vedla: »Byla bych Vám toto psaní dala doručiti čestnějším způsobem, avšak Vy zajímáte mé posly. Mého hlasatele Guyenna jste zadrželi; pakliže jej vydáte, pošlu Vám několik Vašich lidí, které jsme s sebou odvedli při zabrání pevnosti Saint Loup, jako zajaté, všichni zabiti nebyli.« Po té se Johana odebrala k nejpřednějším strážím, sama toto své vyzvání připevnila na šíp a poručila jednomu lučištníku, aby jej na druhou stranu dostřelil, při čemž volala na Angličany: »Čtete tyto zprávy!« Takto vyzvaní zachytili šíp, a když přečetli jali se volati: »Ach, to jsou zprávy od milostnice Armagnaců!«

Když zaslechla Johana toto pohanění, dala se do pláče. Volala Boha za svědka své nevinnosti, a ježto hned na to nebeské hlasy počaly k ní mluvit, doznala brzy potěchy, jak se i sama o tom k lidem svého okolí vyslovila.

Následujícího jitra, v pátek dne 6. května, obcovala Johana se svými lidmi již záhy mši sv., již sloužil bratr Pasquerel. Asi k 9. hodině, provázena nejstatečnějšími rytíři a kol 400 muži, opustila Orleans.

Nejkrajnější stráž Angličanů na levém břehu byla pevnost Saint Jean-le-Blanc, ježto pevnost tato byla méně bezpečnou nežli ostatní, měla její posádka uloženo, ostříhati převoz přes Loiru. Právě před pevností

Saint Jean-le-Blanc byl v řece ostrov Saint-Alignan, který byl od břehu pouze neširokým průplavem oddělen. Tento ostrov se zdál k útoku na nepřítele jako stvořen, a skutečně se Francouzi zde ve válečnou hotovost sešikovali. Byli se sem dopravili loděmi; pak byl pomocí dvou plavidel způsoben most mezi ostrovem a pevninou.

Náhle celá pevnost ocitla se v plamenech. Angličané, vidouce přesilu, a majíce nad to co činiti s rozkaceným živlem, ponechali Saint Jean-le-Blanc ohni a uchýlili se do hrozných náspů Augustinských. Tyto se nalézaly poněkud před pevností Tourelles, a měly za účel hájiti, jako tato, most.

Postřehnuvše tento pohyb nepřátel, váhali francouzští vůdcové s postupem, avšak Johana, část pěchoty majíc za sebou, postavila se s předními řadami v předměstí Porterean, ležícím mezi oběma bastillami anglickými, postupovala až k dostřelu nepřátelských řad, a vztyčila svůj prapor na výběžku kraje příkopu, jenž obklopoval pevnost.

Tu však bylo francouzské vojsko zachváčeno náhlým strachem. Roznesla se totiž zpráva, že nepřítel sem táhne s hroznou mocí od břehu pravého, aby chroženým pevnostem k pomoci spěl. Hrozné, ohromující leknutí sdělilo se celému voji, pořádek přestal a voje daly se do divého úprku, ve zmatku tom vzájemně se vraždíce. Utíkali k ostrovu Saint-Alignan. Jen několik málo vojáků bylo setrvalo při Johaně. Ale i tito musili nejprve ustoupiti, neboť sotva že Angličané ústup Francouzů zpozorovali, počali hromadně dorážeti na zadní řady prchajících, a hrozili je porubati. Angličané byli by musili být zadržáni a jiným něčím zaujati, kdyby nástup ten nebyl měl ještě horších následků míti.

Zde byla teď panna na svém místě. Následující své voje, zabraňovala jich porubání a zdržovala tím

nepřítele. Při tom musila přeslechnouti urážky, jimiž ji tento zasypával a výsměch, jímž stíhal prchající. Když konečně všichni šťastně se byli dostali do bezpečí na ostrov, stalo se její bojovné mysli nesnesitelným pomyšlením, že prchla se svými voji. Velikodušnost její mohla se s tímto spřáteliti jen tak, že ihned k pomyšlení tomu připojila plán, poraziti nepřítele na hlavu. Vždyť svatí nebes byli jí zaslíbili plné, dokonalé vítězství!

Vzhůru tedy! Vzhůru na Angličany! S několika statečnými průvodci postupovala se vztyčeným kopím, útočíc na nepřítele nahou zbraní a silou neuvěřitelnou. Tento stál ještě, překvapen tímto náhlým obratem. Pronásledováni, byli se Angličané dostali do úzké cesty a musili, ježto byli napadeni z předu, uchýliti se nazpět mezi své náspy. Všecko se teď rozpoutalo v divokém útěku, a francouzská armáda, pozorující nyní svůj omyl, sebrala se brzy, soustředila, a jak voje, tak jich vůdcové postupovali nyní s novou zmužilostí ku předu, aby smyli pohanu svého nezřízeného útěku. V čele řad jeli Aulon, Johanin štítonošce, s jiným ještě statečným důstojníkem, a každý z nich přísahal, že bude nejprvnějším na hradbách pevnosti, na níž právě Johana chystala se vztyčiti svůj vítězný prapor.

Oba také skutečně všechny ostatní předešli, dostihnuvše vchodu pevnosti, jež hájil jediný obrovský Angličan dosud vítězně svojí ohromnou silou. Aulon nejprve se viděl nucen poněkud ustoupiti, potom však obrátil pozornost pověstného dělostřelce Jana le Lorraina na nebezpečného protivníka, a rána z jeho hadice učinila životu obra konec. Nyní vnikli oba hrdinové s velikým počtem Francouzů do vnitř náspu. V tomto okamžení, právě když byla již dobytá pevnost Augustinská, sezváněly zvony Orleansu k nešporám. Johana byla se v prudkém tom boji vyznamenala

neuvěřitelnou udatností. V prudkém boji byla poražena na noze.

V dobyté pevnosti nalézalo se mnoho francouzských zajatců a veliká kořist. Ježto se však Johana obávala, že by její vojáci při drancování mohli být překvapeni nepřitelem, dala raději vše zapáliti. Angličané, kteří byli pevnost hájili, bezmála všichni už byli padli. Jen někteří, a mezi nimi též Glansdale, pospíchali nyní ještě zachrániti se útekem do pevnosti des Tourelles.

Hned kázala Johana tuto uzavříti, ježto teprve druhého dne měla býti ztečena, a též sesílila všechny stráže v okolí. Ačkoliv pak byla zraněna, chtěla Johana, nedbajíc sebe, a nijakých útrap, setrvati v ležení, ale vůdcové naléhali na ni, aby se vrátila do Orleansu. Konečně tedy svolila, tušíc, že jest její přítomnosti ve městě zapotřebí, aby se vše k příštím dnům připravovalo. Když dostihla domů, byla nucena pro tentokráte vzdáti se i zbožného zvyku, dle něhož se každý pátek postila, neboť byla úplně vysílena.

Když byla pojedla, přijala ušlechtilého a statečného důstojníka, který jí oznamoval, že se vůdcové shromáždili, a že jí jeho prostřednictvím posílají zprávy. Všichni prý vítězství, kteréhož ona s tak nepatrným počtem vojáků proti mnohem silnějším vojnům anglickým dobyla, souhlasně za důkaz veliké milosti Boží prohlašují, nyní však jest mínění jejich takové, aby se nový, opětný útok ještě odložil, an Orleans potrvánami dosud hojně jest zásoben a proto jest s to, očekávati nové pomocné voje královny.

Tak malinkou byla jejich víra v Boha a v pannu jim vyslanou, že se nezdráhali učiniti takovýto návrh v tentýž den, ve kterýž panna byla podala tak zřejmý důkaz svého nebeského poslání.

Ale Johana, s hlavou vztyčenou, odtušila k tomu: »Vy jste zasedali v radě. Já také. Věztež, že budou

splněny záměry mého Pána až do poslední písmeny, ale rady vaše že rozpadnou se v niveč.»

Po té se obrátila k bratru Pasquerellovi, stojícímu nedaleko: »Zítra,« pravila mu, »musíte záhy ráno, ještě ranněji než dnes, vstáti, a všechno tak dobře opatřiti, jak jen se dá. Zdržujte se stále při mně, neboť já budu musiti mnoho vykonati. Zítra vykonám větší skutky, než jaké se staly dosavad; zítra budu i raněna, krev bude v krůpějích padati na moji hrud.«

Nebylo to po prvé, co Johana předpověděla své zranění; stalo se tak i v Chinonu za její rozmluvy s králem. Nepopíratelný důkaz tohoto jejího proroctví dává nám dopis, datovaný dne 22. dubna 1429 z Lyonu, tedy 14 dní před událostí samou. List tento pochází od jakéhosi pána z Rotslaerů, a podává vévodovi z Brabantu zprávu o této podivné válce. I nejmenší pochybnost o pravosti tohoto dopisu mizí vůči okolnosti, že jej registrátor archivu tomuto připojil. Podnes jest drahocenný důkaz jejího proroctví, a stejně i jeho splnění v královské knihovně v Bruselu uschován. V noci bylo živo v obou leženích. Obyvatelé Orleansu používali noci, aby konali přípravy k boji zítřejšího dne. Nepřátelé pak vyklízeli Fort Saint-Priné, tvořící s Fort des Tourelles poslední opevněné stanoviště levého břehu, a spálili veškeré násypy. Celou posádku přeložili do pevnosti Saint-Laurent, svůj hlavní násep ochranný pak na pravý břeh řeky.

XIV. KAPITOLA.

Den 7. května 1429. — Proti usnesení vojevůdců opouští Johana Orleans. — Odražený útok. — Johana raněna. — Glansdalova smrt. — Ztečení pevnosti des Tourelles.

V sobotu, dne 7. května, vstala Johana již před slunce východem, a když byla obcovala mši svaté, sloužené jejím polním kaplanem, oděla se v brnění.

Právě když se hotovila opustiti dům, vešel rybář nabízející jí výsledek nočního svého lovu, rybu. Ježto panna byla ještě ničeho nepožila, chtěla ji její hostitelka zdržeti slovy: »Pojďte, Johano, a pojezte před pochodem kousek ryby.«

»Jenom ji uschovejte k večeru,« odpověděla, »pak přivedu s sebou »godona« (též »goddama«, posměšné jmenování Angličanů), ten bude také něco chtít, neboť se vrátím přes most, až pevnost des Tourelles bude v našich rukou.«

Více osob slyšelo tato slova, i byli jati úžasem a obdivem, ježto u mostu, o němž Johana mluvila, bylo již několik pilířů zničeno. Brzy po té objevila se panna, doprovázena množstvím bojovníků a velikým davem lidí, před Burgundskou branou. Dle včerejšího usnesení válečné rady byla tato brána zavřena, a byl vydán přísný zákaz ji neotvírati. Raoul z Gancourtu, velitel Orleansu, rázný to muž, byl se sám postavil v čelo oněch, kteří bránu ostříhali, aby rozkaz ten důsledně byl prováděn. Když se viděli zadrženi, vojáci i dav lidu zuřivě vrhli se na bránu, aby ji vzali útokem, a zároveň několik mužů přistoupilo ke Gancourtovi a ohrožovali jeho život. Tu zamířila Johana k veliteli, a lidu dávši rozkaz, aby se klidně zachoval, pravila: »Věru, zlý člověk jste! Ale buďte! Chcete-li nebo ne, vojáci přece vyjdou ven, a zvítězí, tak jako se to i včera stalo.«

Po té rozkázala strážím, aby bránu otevřely, a nad to též i malou, k řece vedoucí branku.

Když Johana se svými vojáky řeku přecházela, vycházelo právě slunce. Na druhém břehu setkala se s tlupami, které byla zanechala před pevností des Tourelles. Když byli vůdcové odchodu Johanin zpozorovali, pospíšili si za ní, jelikož nechtěli slávu vítězství ponechati jí samotné.

V brzku na to byli po jejím boku hrabě Dunois,

la Hire, Rais, Gravelle, Pothon z Xaintrilles, Thibout z Armagnacu, Jan z Gamaches, Ludvík z Culanu, a Gancourt. Byli odhodláni odvážiti se všeho, aby pevnost tak bezpečná, jakou byl Fort des Tourelles, byla ztečena. Tato byla obklopena hlubokým, vodou naplněným příkopem, a ku straně zevnější ohromným náspem a jinými ještě velikými pevnostními příkopy, a k tomu v ní bylo posádkou dělostřelectvo. Francouzi soustředili své tlupy se všemi děly, jež měly po ruce, před tímto náspem.

Útok započal již mezi šestou a sedmou hodinou ranní. Francouzi slovem a příkladem Johaniným rozhnutí konali divy udatnosti. Kde jen se dalo, vylézali vzdor dělům a šípům Angličanů, ve vědomí své nepřemožitelnosti, až na výši náspu. A když s použitím vší síly své a vší své dovednosti k hořejším opevněním dostihli, shazovali nepřátelská kopí, širočiny a olověné palice, které na hlavy jejich padaly, do hlubin příkopů. A francouzská zmužilost vítězila znova, a opět útočili vojínové, povzbuzováni Johanou, jež neustupovala z řad nejprvnějších na vzdory šípům anglickým, jimž byla terčem. Její bojovné nadšení mohutnělo, vzrůstalo každým okamžikem a v tomto povzletu na křídlech nezvratného vědomí svého poslání, s tváří ozářenou leskem nadpozemským, volala k bojujícímu lidu po boku svém: »Nebojte se! Pevnost jest naše!«

Avšak veškeré síle člověka položeny jsou meze, které překročiti nemůže. Bylo tak i zde. K poledni musila Johana nahlédnouti, že zemdleným, vysíleným vojínům není dále možno bojovati, že by dalším bezvýsledným namáháním jen zbytek sil svých vyčerpali. Ji samu činila silnou, nepřemožitelnou síla boží, v ní sídlící. Vždyť dosud nepřišla hodina zaslíbeného vítězství?

Johana chtěla samojediná nyní se pokusiti o ztečení; proto se v rychlosti chopila žebříku, a vztyčila

jej těsně u náspu. Jakmile Angličané poznali pannu, ihned všechny luky zamířily na ni, a celé krupobití šípů pršelo na ni. Jeden z těchto, zkušenou rukou vypuštěný, pronikl dívčinu hrud' mezi krkem a plecí, a ona se pozpátku sřítla dolů do příkopu.

S vítězným jásotem chopili se nepřátelé nyní téhož žebříku, jehož byla použila Johana, a přispěchali, aby svou obět dobili. Polekaní Francouzi rozutekli se na všechny strany, zatím co Johana, zbrocená krví, samotná nepříteli čelila. Nevyhnutelně byla by nyní musila zahynouti, kdyby nebyl jeden z vojevůdců k její pomoci přispěchal. Byl to Jan z Gamaches, tentýž, který v sezení rady nejvíce byl zaujat proti Johaně, a s nímž dokonce kdysi i prudkou hádku byla měla. Svou širočinou kolem sekaje do nepřítelů, prodral se konečně až k raněné hrdince a nabídnul jí svého koně.

»Přijmetež jej, statečná bojovnice!« pravil všele.
»A nebudiž více hněvu ni trpkosti mezi námi. Doznávám, že jsem vám ukřivdil svým nespravedlivým posudkem.«

Johana odpověděla: »Jakž bych se mohla ještě hněvati, kdy seznávám ve vás tak statečného bojovníka?«

Nyní položili poraněnou pannu daleko od příkopů na trávník. Ukázalo se, že šíp na druhé straně vyčníval as půl stopy z hrudi. Když to Johana seznala, ovládla ji na chvíli hrozná úzkost, i dala se do hořkého pláče.

Avšak, pryč s úzkostí! Pryč se slzami! Nebylo jí božským zjevením zabezpečeno vítězství? Nevěděla, že není dosud splněn úkol na ni vznesený? O tom pochybovati nemohla, bylatě víra její pevnou a neoblomnou. Ale příroda má své slabosti a někdy klesá na okamžiky i zmužilost lidí nejstatečnějších.

Bratr Pasquerel, Dunois a všichni vůdcové obklo-

pili Johanu. Též se přiblížilo několik vojnů. Když pak tito spatřili tekoucí krev, a při tom v očích Johani-
ných slzy, nabízeli se jí, že ji vyhojí kouzelnými pro-
středky, které jim byly známy. Chtěli její ránu zaří-
kávati.

Ale Johana odpověděla k tomuto neočekávanému
návrhu: »Hodlám raděj umřít, nežli hříchu se do-
pustiti. Nechť se děje vůle boží! Znáte-li však k mému
vyléčení prostředek dovolený, chci jej ráda použiti.«

Náhle Johana pozvedla své oči k nebesům. Viděla
zde drahé jí postavy světic, a naslouchala jejich sladce
znějícím jí tak mile známým hlasům. Nebeštanky znovu
jí přislibovaly vítězství, a lily tím novou sílu a novou
statečnost v její duši.

»Nyní jsem potěšena a upokojena!« řekla panna
a po té vlastní rukou z rány vytrhla šíp, načež jí na
ono místo byl dán obkladek z oleje olivového. Na to
zatoužila po svaté zpovědi.

Zatím vůdcové vojska znovu odbývali poradu.
Tázali se vespolek, k čemu by měli tvrdošíjně pokračovat
v boji, jehož výsledek byl nejistý? Opatrnost
velela návrat do Orleansu, aby se tam nahradily všechny
ztráty a očekávala nová armáda pomocná a nová po-
sila.

Když se na tomto úmyslu ustálili, přiblížili se
k Johanině lůžku, a sdělili jí tato svá ustanovení. Nija-
kými prosbami, ani srdcelomným úpěním mladého
děvčete, jež zmužileji v boj se vrhalo než sestárlí vá-
lečníci, nedali se obměkčiti. Její nadšená slova v jejich
pochybujících srdcích ozvěny nenalezla, a ona musila
naslouchati, jak Dunois dal troubiti k ústupu. Avšak,
tu se náhle pozvedá, jako kdyby jejího poranění ani
nebylo, a po rozkazu Dunoisově ona okolostojícím
zvěstuje vůli nebes.

»Ve jménu Boha, našeho Pána!« volá k nim ve-
lebně. »Nepochybujte o tom, že brzy vtrhnete v pev-

nost des Tourelles. Až uvidíte prapor můj vláti k ba-
stille, pak rychle se chopte zbraní, neboť pak bude již
vyhráno. Nyní si ještě odpočiňte, posilněte se jídlem
a nápojem, abyste nabyli s dostatek sil.«

Tentokráte její řeč na srdce vojevůdců učinila tak
neodolatelný dojem, že ji uposlechli. Sama více ne-
myslila na odpočinek, nýbrž žádala svého koně. Za-
pomínajíc únavy i své rány, vyšinula se v sedlo, a
odebrala se na vzdálenou vinici, zanechávajíc svoji ko-
rouhev v rukou Aulonových. Když sem došli, řekla
tomuto: »Pozorujte dobře moji korouhev! Jakmile se
dotkne náspu, zpravte mne o tom!«

Potom padla na kolena a volala k Všemohoucímu,
aby pomohl a tím dokázal, že všechna pomoc přichází
od něho. Zatím co se Johana modlila, nemohl Aulon
odolati své touze po boji a proto odevzdal korouhev
jednomu z nejsrdnatějších válečníků, jež Baškem jme-
novali.

Tento umínil si jej sledovati. Drže ku své ochraně
štíť proti kamenům, jež Angličané dolů shazovali, pro-
dral se až k úpatí náspu; Baškir šel těsně v patách
jeho. Náhle tu viděli, jak korouhev panina, větrem
pohybovaná, dotekla se zdi.

Ihned zvolal vojn horouhev střežící: »Johano,
korouhev hrotem dotkla se náspu!«

Oslovená rychle vsedla na kůň a pobídla ostatní
proti nepříteli.

»Ku předu, ku předu! Vše bude náležitě nám!«
zvolala a uháněla tryskem ve směru své korouhve až
těsně k náspu. Byla by ji ráda sama nesla, avšak
Baškir se vzpouzel vydati drahocennou tuto záruku ví-
tězství. Když Francouzi uzřeli Johanu a její korouhev
v pevnostním příkopu, těsně pod náspem, započali
s útokem. Jakoby je unášela vyšší moc, vylézali vo-
jáci — dle vlastního vylíčení — po náspech nahoru,
jakoby to byly pohodlné schody.

Avšak Angličanů se při spatření Johanině zmocnil nevylicitelný strach; vždyť se domnívali, že je zabita. Co nejspěšněji vyklidili násep střední a ustoupili do vnitř hradeb; jen dřevěný most, vedoucí nad příkopem, plněným vodou z Loiry, ještě je dělil od útočících, v jejichž čele jela Johana, v ústrety Glansdalovi, který jakožto chef a poslední na stanovišti vytrvavší Angličan ústup svého lidu krýti chtěl.

»Glansdale, Glansdale,« volala naň panna, »vzdejte se hned Králi nebes! Vy jste mne sice jmenoval milostnicí, nicméně přece mám soucit s vaší duší.«

Hluchý k milosti mu nabízené, objevil se Glansdale v plné zbroji na mostě.

Náhle tu bylo slyšeti zkázozvěstný praskot a drcení a most se sřítíl účinkem požárové lodi pod ním uchystané. S jeho trosky sřítíl se Glansdal s větším počtem nejudatnějších spolubojovníků do vln Loiry.

Tím bylo naplněno proroctví, které byla Johana pouze několik dní dříve anglickému vojevůdci oznámila: »Angličané jistě odtáhnou z Orleansu, ty však na jejich ústup nebudeš více patřiti.«

Mezi tímto dnem Orleanští také neskládali ruce v klín. Oni byli podložili požární loď, která zničila nepřátelský most, a nyní ze žebříků a trámů budovali most veliký, aby spojoval Belle-Croix s pevností des Tourelles. Tímto na rychlo pořízeným mostem pronikl Mikuláš z Giresme, velitel ze St. Johan z Jerusalema, s velikým počtem vojáků přes hrdinské hájení Angličanů, a ztekl s této strany pevnost des Tourelles v tomtéž okamžení, kdy Johana, prodravší se se strany druhé, svoji vítěznou korouhev na výši vztyčila.

To se stalo večer; potom ještě několik hodin prodlela v pevnosti, obávajíc se nového přepadení nepřítele. Když všecko zůstalo ticho a klidno, odhodlala se vrátiti se do města, odkudž znělo slavné sezvánění zvonů k Te Deum.

A bylo, jak byla panna na úsvitě předpověděla: Přicházela přes most Loiry. Ona i vojsko její byli přijati, uvítáni bezměrným jásotem.

Od časného rána až do pozdního večera Johana bojovala, aniž se jí dostalo pokrmu neb nápoje; byla též těžce poraněna. Přes to nepřijala ani nyní praničeho, kromě chleba a vína. Teprve, když byla z plna srdce Bohu obětovala pocity vroucí vděčnosti, odebrala se na odpočinek.

XV. KAPITOLA.

Porada anglických vojevůdců. — Talbot zrušuje obležení Orleansu dne 8. května 1429. — Arcibiskup z Embrunu a kancléř Gerson vyjadřují se ve prospěch Johany — Johana, proti jejíž plánu se staví královská rada, dostává od krále přípověď, že se dá v Remeši korunovati. — Podmínka, pojící se k této přípovědi.

V noci po zabrání pevnosti des Tourelles konali angličtí vojevůdci poradu. Co činiti v tomto přítomném postavení? Pevnost Saint-Loup na pravém břehu, východně od města, byla ztracena. Právě tak všecka jich opevněná místa na břehu levém; Orleans byl otevřen, nicméně zůstala jim na pravém břehu ještě celá řada dobře opevněných, výtečnými děly opatřených náspů. Což nemohli by tam, za těmito svými hradbami, pokojně očekávati pomoc, kterou jistě jim pošle regent francouzský, vévoda z Bedfordu?

Hejtmani byli by velice rádi přisvědčili tomuto záměru, zamlouvajícímu se jejich pocitům vlasteneckým a jejich srdnatosti. Avšak byla otázka, jsou-li také i voje ještě schopny odporu? Zde nebylo možno se klamati, vždyť nejen že vojsko opustilo všecko nadšení, ale i smělé statečnosti, Francouzi asi od 6 dní osvědčované, nemohli Angličané čeliti než úžasným, zdrcujícím strachem, a byla to Johana, která tento děs na

ně pouštěla. Viděli v ní proto nepřátele nejen statečnou, smělou bojovnici, ale spíše i nadpřirozenou bytost, před níž se chvěli. I sami vojevůdcové cítili to v hloubi svých srdcí, a chtějíce jakž takž omluviti porážku svých vojsk, nařknuli pannu z čarodějství a pekelného umění.

Tož tedy se válečná rada usnesla, ustati od delšího obléhání a nastoupiti pochód zpáteční. Musilo při tom býti zabráněno všemu nepořádku, jak to vyžadovala čest vojska, a to Talbot i provedl. Příští neděle, dne 8. května, za ranného jitra viděli obyvatelé Orleansu Angličany vystupovati s náspů a nastupovati bitevní pořádek. Utvořili dva sbory a zdálo se, jakoby se chystali ohrožovati město. Hned bylo troubeno na poplach, jízdní vojáci vyjeli z města, aby případně odrazili útok. Přispěchala i Johana, pouze v jednoduchém kabátci vzhledem k nezacelené ještě ráně, a hned počala stavěti řady. Avšak následkem vnitřního osvětlení zapověděla svým vojínům útočení.

»Jest to boží vůle,« tak pravila, »abychom jim přáli volný odchod. Jestliže by však měli sami útočiti, tak se braňte statečně, a nemějte strachu, neboť jistě zůstanete vítězi.«

Ježto byla neděle, den Páně, a všichni dar osvětlení Ducha svatého a pomoc boží potřebovali, dala Johana pod širým nebem postavití oltář a poklekla se vším lidem svým a s obyvateli Orleansu, a byla ve zbožnosti a pokoře přítomna dvěma mším svatým. Přes takové množství lidu, vládlo úplné ticho kol do kola, tak že Angličané, jati úžasem a obdivem, se neodvážili rušiti služby boží.

Po skončené druhé mši svaté, stále ještě klečíc, tázala se Johana, ke kteréž straně se Angličané obrátili.

Jako v předvečer ztečení pevnosti a jako ještě častěji ve svém životě, když se s důvěrou odevzdala ru-

kám Prozřetelnosti božské, dostala Johana znamení, z něhož mohla boží vůli seznati. Předěšlého večera zaslechla, že jakmile její prapor dotkne se hradeb, bude zlomen odpor pevnosti; dnes jí nebeské ty hlasy pravily, že bude jí zjevena vůle boží ve směru, kterým brali se Angličané.

K její otázce bylo jí odpověděno, že se nepřítel čelem obrací k Meungu.

»Ve jménu Páně!« odpověděla k tomu. »Oni táhnou pryč; nechtež je odejít v pokoji, a děkujmež Bohu, našemu Stvořiteli. Jestliže jemu se nelíbí, aby-chom dnes ještě jednou nepřítele na hlavu porazili, tak nám to zůstává k jiné příležitosti.«

Obležení města Orleansu bylo tedy zrušeno. Sedm měsíců bylo k tomu zapotřebí, aby Angličané tento obrovský pás náspů zřídili, a tím město v nejkrajnější bídu uvrhli. Ale Johana, Bohem vyslaná dívka, v sedmi dnech prorazila tento železný pás, připravivši tím nepříteli nesmírnou škodu, a těžkou porážku nejpyšnější a dosud vždy vítězné armádě.

Když byli Angličané s dohledu, vrhli se Francouzi do opuštěných pevností. Všecko nejprve vydrancovali, pak spálili a zničili. Pak přišel vítězoslavný jejich vjezd do města, při kterém vezli veliký počet nepřitelem zanechaných děl. Ale panna se svým zástupem táhla od chrámu ke chrámu, aby poděkovala Pánu Bohu. Dala též čísti mše svaté za četné oběti posledních krvavých dní, čímž jaksí se stala zakladatelkou nábožných průvodů a mší za mrtvé, které od onoho dne, po všecka století, v den 8. května v Orleansu se konají, tvoříce největší z náboženských slavností národa.

Potom se všecko chystalo k odjezdu, a již následujícího jitra Johana opustila Orleans, aby se odebrala ke králi. První zázrak jí předpověděný se již naplnil. Bylo dokázáno, že panna Bohem samým vyslána byla

vlasti ku pomoci. Pověst o tom roznesla se do všech končin.

Jakub Geln, arcibiskup z Embrunu, uveřejnil nyní pojednání, ve kterém se dokazovalo božské poslání Johanino, a v květnu r. 1429, tedy v tomtéž čase, vydal slovutný kancléř Gerson, světlo víry ve Francii, knihu o osvoboditelce, vlasti. Tento zbožný spisovatel mluví výslovně o »zázraku«, který se udál zrušením obležení Orleansu, a sice jest tento výraz názvem jeho díla. Gerson soudí, že může panna býti považována za poselkyni boží. O tom svědčí skutečné události, výsledky z těchto plynoucích, oprávněnost její touhy, zákonitému králi vrátiti jeho říši, též i její moudrost a svatost.

O nošení mužského oděvu podotýká spisovatel, že bylo Johaně nutností, aby proti všeobecnému zákazu zvolila oblek účelnější a přiměřenější. Neboť Johana se rozhodla pro oděv mužský, aby se slušně objevovala uprostřed života v ležení vojenském, aby porazila nepřátele práva, zachránila Francouze a podala důkaz, že, chce-li Bůh, i nejmocnější tohoto světa rukou slabé ženy poraziti může.

Zatím spěchala vítězná panna ke králi. Ale zpráva o jejím zázračném výsledku byla ji přece již předešla. Proto když král o jejím příchodu se dověděl, opustil Chinon a vyšel jí až do Toursu v ústrety.

Panna se blížila s korouhví v ruce, a poklonila se hluboce. Avšak mocnář, pln nadšené srdečnosti, smeknul před Johanou a obejmul ji. Připravil jí slavnostní vjezd, a chtěl jí nyní již propůjčiti znak s francouzskými liliiemi, korunou a mečem — poslední měl naznačovati znovudobytí koruny. Avšak Johana nebyla přišla, aby klidila uznání a odměny, nýbrž aby vladaře poprosila, by dal jí své svolení k dalšímu provedení božského poslání a šel s ní do Remeše ke korunovaci.

Avšak králi v tom opět bránila rada jeho. Byli to mužové politiky, plní vypočítavosti, křeží jen neradi byli by uznali zřejmé zasáhnutí ruky boží. Ale když Král nebes z útrpnosti nad zdeptanou Francií její věci otcovsky se ujal, ještě i pak dávali přednost svým sobeckým plánům.

Dost — ba příliš dlouho podléhal již král neblahému vlivu svých rádců, než aby se nyní byl mohl náhle vybaviti. A tak i tentokráte byly prosby Johanny marnými. Nesmírně trpěla panna za tohoto stálého prodlévání. Jenom světicím se vždy podařilo ji potěšiti a povzbuditi, a jimi vedena, odhodlala se, že odpor králův překoná.

Kterého dne odebrala se s hrabětem Dunoisem do zámku v Loches, kdež se zdržoval král po svém odjezdu z Toursu. Vnikla až k jeho soukromé komnatě, a zaklepala na dveře, žádajíc býti vpuštěnu. Karel VII. právě se radil s Křištofem z Harcourtu, Gerhardem Machetem, biskupem z Castresu, svým zpovědníkem, a s Robertem le Massonem. Dovolil jí vstoupiti, a Johana uvrhla se mu k nohám.

„Šlechtný princi,“ pravila, „nepřemýšlejte a neradte se jen příliš dlouho, ale pojdte tak rychle, jak jen můžete, do Remeše ku korunovaci!“

Král u velikém překvapení, pohlédna na Johanu, nevěděl ani, co by odpověděl. Pročo se tázal Křištof z Harcourtu, zdali jí to bylo svatými nařízeno?

„Tak tomu jest,“ odpověděla mu, „a mne to vždy nesmírně bolí, kdykoliv se této věci dotýkati musím.“

Harcourt se opět ujal slova: „Nechtěla byste nám v přítomnosti králově říci, jakým asi způsobem svatí s vámi mluví?“

„Dobře rozumím, čeho si žádáte věděti a chci vám to mileráda říci,“ odušila Johana, červenajíc se v tváři. Bylo na ní znáti veliké vnitřní vzrušení, pročez podotknul král vlídně:

»Není-liž vám to trapné, vysloviti se přede všemi přítomnými?«

Panna však pokračovala: »Jsem-li zarmoucena, že se nevěřil tomu, co z rozkazu božího zvěstuji, pak jdu vždy v ústraní, abych se modlila, a Pánu Bohu to žalovala, že mým slovům nepřikládají víry. Často pak zaslechnu náhle hlas shůry, volající: »Dcero Páně, ku předu! vždy jen ku předu! Já jsem tvoje síla, tvoje pavéza, proto jen zmužile dále!« Zaslechnu-li tento hlas, pocítuji nesmírnou radost, tak velikou, že bych si přála věčně sestrvati v tomto blaženém vědomí.«

Čím déle panna mluvila, tím více mizela váhavost a plachost mladé dívky před nadšením poselkyně boží. A když pak opakovala slova svých svatých, tu zářil její obličej a její oči plny krásného, přepodivného lesku ve svatém vytržení patřily k nebesům.

Vše to učinilo na krále a jeho okolí hluboký dojem. Za jediné podmínky, již stanovila královská rada, dal princ přivolení ku cestě korunovační do Remeše. Johana měla totiž s vítěznými tlupy orlean-skými a s některými ještě voji pomocnými zahnati Angličany ze všech jejich opevněných stanovišť na pravém břehu Loiry, mezi tím co by se pro krále sestavily šiky průvodní.

Nepřátelé dosud byli posádkou na řece mezi Bloisem a Orleansem v Beaugency a Meungu, nad to na druhé straně za tímto městem ještě i v Jargeau ve třech silných pevnostech, kdež nyní tábořili, a odkudž by tažení do Remeše byli ohrožovali.

Johana s radostí se uvázala v tyto podmínky a započala, nemeškajíc, s přípravami k novému polnímu tažení.

XVI. KAPITOLA.

Vévoda z Alençonu dělí se s Johanou o vrchní velení nad armádou loirskou. — Opanování Jargeau — Opanování mostu v Meungu. — Konnetable Richemont. — Obléhání zámku Beaugency. — Příchod Falstaffův a tlup anglických.

Mezi pány ze šlechtického stavu, kteří dříve již byli uvěřili v poslání Johanino a jí také po celý její život věrnost zachovali, zasluhuje zvláštní zmínky vévoda z Alençonu. Byl to princ z královské krve a tehdaž sotva že unikl anglickému žaláři, v němž byl jako válečný zajatec po dvě léta trpěl. Brzy po Johanině příchodu přibyl do Chinonu, kdež zůstal též po celý čas, vyjímaje kratičký pochod do Orleansu, protože, dokavad jeho výkupné úplně nebylo složeno, nesměl zbraně proti Anglii pozvednouti. Johana byla mu nakloněna, jako příbuznému královi a zeti vévody Orleanského. Osvobození právě zmíněného knížete, jenž také byl Angličany držán v zajetí bylo též podstatnou částí úkolu Johanina. Za příležitosti návštěvy u vévodkyně z Alençonu, sdělila tato s Johanou své obavy proto, že musí manžela viděti se zúčastněna v boji, v němž byl již tolik trpěl.

»Buďte bez starosti, šlechetná paní,« konejšila ji Johana, »slibuji vašeho manžela vám zdravého nazpět přivésti.«

Tomuto vévodovi pak svěřil král vrchní vedení nad vojskem, které mělo postupovati proti anglickým pevnostem na Loiře. Johanu postavil mu k boku, a nařídil, aby byl poslušen všech rad jejích.

Johana se nalézala právě v Selles-en-Berry, když král v pondělí dne 6. června také do města toho zavítal. Byla vybídnuta k slyšení. Guy z Lavalů, šlechtic z královského průvodu, vyličuje, že tehdaž v plné výzbroji a s kopím v ruce svému panovníku přišla v ústrety. Ihned po slavném vjezdu spěchal zmíněný

pán z Lavalů se svým bratrem Ondřejem, aby vyhledal Johanu. Ona přijala pány co nejlaskavěji a nabídla jim jako občerstvení sklenici vína, podotýkajíc, že je brzy bude moci v Paříži pohostiti.

Večer téhož dne vyšla z města, a odebrala se s první tlupou do Romorantinu. Tam jí byl předveden kůň, avšak velikánský hřebec počal tak vyhazovati, že rozhodně nemohla naň vsednouti.

A hodina odjezdu se blížila. Také i v této vlastně tak nepatrné záležitosti projevila Johana celou svou důvěru v Boha, pravíc těm, kteří bujné, nepokojné zvíře drželi: »Dovedte je ke kříži!«

Tento kříž se nalézal vně kostela u cesty. A hle! Sotva že zvíře stálo poblíže kříže, mohla zcela dobře Johana naň vsednouti. Kůň se ani nepohnul, jakoby byl spoután neviditelnou rukou. Této události všichni si povšimli a zapamatovali si ji jako zázrak.

Když Johana již na koni seděla, obrátila se ještě jednou ke kostelu, kde stálo duchovenstvo shromážděno. K tomuto zvolala: »Vy kněží a služebníci boží, konejte modlitby a průvody ke cti boží!« Po té se obrátila k vojsku a velela: »Ku předu! Pochod!« načež se všecko pohnulo. V ruce měla malou sekeru, mezi tím, co páže svinutou korouhev za ní neslo.

Také i vévoda z Alençonu dospěl do Selles ještě téhož dne, po něm přišli v následujících dnech Dunois, Gancourt, Vendome, Boussac, a naposled la Hire, statečný hrdina, jehož byla Johana odnaučila ošklivému zvyku bráti jméno boží nadarmo, že potom, dle svědectví současníků, jinak nepřísahal, než na svoji hůl. Všichni se tu opět setkali s pannou, a dne 9. června dorazila malá armáda do Orleansu.

Při spatření královského vojska radovali se Orleanští velice; ale jejich nadšený jásot dostoupnul vrchole, když se objevila panna. Nemohli se ani nasytiti po-

hledu na svoji osvoboditelku, pro niž měli jen největší obdiv.

Dne 11. června bylo opět troubeno k pochodu. Voj čítal 8000 mužů, mezi těmi bylo jich 1200 ozbrojeno kopím. Nejprve se postupovalo k Jargeau. Tam se byl ohradil hrabě Suffolk s vybranou tlupou, mimo to bylo to místo řádně opevněno a těžkými děly dostatečně opatřeno. Když byly spatřeny zdi města, počali se vojevůdcové opětně ve svých míněních rozcházeti. Někteří z nich obávali se, že sem stihnou veliké voje pomocné pod velením Falstaffovým a viděli v tom hroznou obtíži, zmocniti se města tak silně opevněného, s posádkou spravovanou tak statečným a osvědčeným vojevůdcem, jakým byl Suffolk. Proto byli mínění, že by se mělo odtáhnouti, aniž by došlo k útoku. Ale tu zvolala Johana, plna důvěry v božské zaslíbení a víry ve svaté svoje poslání:

»Nebojte se ohromné síly armády, ani obtíže, opanovati pevnost anglickou — vždyť přece vede nás sám Bůh. Kdyby to nebylo tak jisté, že On, Všemohoucí, toto veliké dílo řídí, věřte, že bych raději ovce pásala, než bych se tolika nebezpečím a protivenstvím vystavovala.«

Tak konečně tato Johanina nadpřirozená důvěra v Boha zvítězila, a bylo usneseno město obléhati.

Za Johaniny rady namířen útok nejprve na předměstí, avšak hrabě Suffolk ve vítězném výpadu porazil francouzský předvoj. Tu uchopila panna svůj prapor a vrhla se kvapně mezi nepřátele. Ostatní následovali ji, puzeni ctižádostí, a předměstí ona byla skutečně ještě téhož večera dobyta.

O tom praví vévoda z Alençonu: »Tehdáž skutečně musil s námi býti Bůh; neboť naši lidé té noci tak špatně střežili, že kdyby Angličané poznovu byli vypadli, královská armáda byla by se ve velikém nebezpečí ocitla.«

Příštího jitra byla děla namířena na město a počato se střelením. Již po několika hodinách byly věže a zdi, na vzdory současné řadové palbě posádky městské, která na všechny výstřely živě odpovídala, tak rozbity, že čněli již asi jen do polovičky. Za tento výsledek bylo co děkovati prospěšnému postavení děl, které byla určila Johana.

Z vnuknutí božího zachránila také za trvajících střelby vévodovi z Alençonu život. Tento, chtěje se o stavu věcí přesvědčiti, odvážil se až ku zdím města, když tu panna, ukazujíc na dělo příkopu, na něho vzkřikla:

»Pro Boha, obraťte se stranou, mohla by vás usmrtiti rána z tohoto jícnu.«

Vévoda uposlechnul, a učinil dobře, neboť nějakou chvíli potom padla puma, a zabila jízdního vojáka, jenž byl zaujal místo vévodovo.

Brzy po té byl útok rozhodnut; Suffolk se pokoušel o vyjednávání, ale marně. Žádal desetidenní příměří, avšak jediné co Johana povolila byl volný odchod při zanechání koní a zbraní. Hned na to dávaly trubky hřmotný signál k útoku, a Johana osobně se obrátila k vévodovi, řkouc: »Vzhůru, šlechtitný vévodo, vzhůru k útoku!« Že však tento ještě váhal, zvolala naň znovu: »Zanechte bázně, šlechtitný vévodo! Což nevíte, že jsem vaší manželce příslibila, že vás zdravého nazpět přivedu?«

Ztékání pevnosti trvalo čtyři hrozné, vražedné hodiny, neboť Angličané bránili se jako zuřiví lvi. Jako při útoku na Fort St. Augustin byl i zde jediný obrovský syn Albionu, hotový Herkules, který kryl nejohroženější části zdí, žebříky drtil, ohromné kameny vrhal a tím útočníky vždy znova zaplašoval. K velikému štěstí byl zde také dělostřelec Jan z Lorrainu po ruce; vévoda z Alençonu označil mu britského

obra a brzy učinila puma z děla obratného dělostřelce jeho životu konec.

Obléhání se prodlužovalo a panna i s vévodou odebrala se do hradeb pevnostních. Když Suffolk uzřel vévodu, chtěl opět vyjednávat, ale byl s touto žádostí odmítnut. Nyní Johana vystoupila na žebřík, právě na místě, kde boj nejprudčeji zuřil. To viděl anglický voják a svalil na ni obrovský kámen s výše. Kámen ten padaje dotekl se praporu a odrazil se od přílby Johaniny, ji samu strhnul do hloubky. Výkřik leknutí vydral se všem okolostojícím z prsou, ani nepřátelé při pohledu tom spustili pokřik vítězný.

Johana se rychle opět vztyčila a zvolala na Francouze: »Tiše, moji přátelé, tiše! Buďte dobré mysli! Bůh, náš Pán, zavrhl Angličany, a ještě této hodiny je obmýšlí v naše ruce dáti.«

Těmito nadšenými slovy znovu ožila zmužilost Francouzů, a oni opět počali slézati hradby, a vzali pak město útokem. Angličané, kteří byli utrpěli ztrátu 1100 mužů, dali se pod Suffolkem náhle na ústup, a zahradili se na mostě nad Loirou, avšak oblehatele spěchali za nimi, a vše musilo se jim vzdáti, i sám hrabě Suffolk. Když tohoto Vilém Renault tísnil, zeptal se jej Suffolk: »Jste-liž šlechticem?« »Ano,« odpověděl Renault. »A jste také rytířem?« »Nikoliv,« zněla kratičká odpověď. Tu jej hrabě sám na rytíře pasoval a odevzdal mu pak svůj meč.

Když byli dne příštího město Jargeau strážím zvláště doporučili, spěchala panna s vévodou do Orleansu. Tam bylo shromaždiště francouzského vojska. O den později řekla Johana vévodovi: »Zítra odpoledne ráda bych vystoupila proti Meungu; postarejte se tedy, aby tou dobou všechno bylo k pochodu připraveno.«

Skutečně také v určenou hodinu opět táhla armáda od Orleansu. Most města Meungu byl ztečen, opano-

ván a za příčinou pozorování města silně obsazen; ostatní dali se na pochod k Beaugency, jemuž velel Talbot. Angličané vyklidili město ihned, jakmile uzřeli přicházeti Johanu, a hlavní voj ustranil se s Talbotem, hájení mostu a zámku ponechávaje posádce, která byla odhodlána, že spíše proleje poslední krůpěj krve, než by se vzdala. Ještě večer bylo sem obesláno dělostřelectvo a ihned se počalo střelbou na most a zámek. Za doby noční rozestavili bezpečné stráže, aby nemohli Angličané temnoty použiti k útěku.

Příštího jitra přišla opět posila, avšak tato přinesla jen nesvornost mezi vůdce. Konnetable Francie, hrabě Richemont, žádal si se silným vojem svým bojovati pod velením vévody z Alençonu. Zdálo se to přirozeným, samozřejmým. Avšak král, jenž se byl rozdvojil s konnetablem, výslovně zapověděl vévodovi tohoto přijmouti. Froto se vyjádřil Alençon, že odstoupne, když by armáda Richemonta přibyla.

Postavení to již mohlo se státi osudným, ale Johana, jako vždy, i zde všechno obrátila k dobrému. Současně s pomocnou armádou bylo ohlášeno také blížení se tlupy anglické.

Opírajíc se o toto poselství, pravila Johana vévodovi, že nyní jest nucen, každou pomoc jen z rukou božské Prozřetelnosti přijmouti, a že mu ručí za přivolení královo.

Konnetable musel v její a všech pánů přítomnosti přísahati králi věrnost, a pak teprve byly jeho voje přijaty.

Ohlášenou anglickou armádou byla ta, již Bedford pod velením Falstaffovým pevnostem na Loire pomoc posílal. Falstaff byl zvolna jen postupoval, aby v provinciích mohl přibírat posilu. Doufal ještě, že bude moci zachrániti Jargeau, ale cestou se dověděl, že město již Francouzové opanovali. Když se byl střetl s Talbotem a tlupami vyklízejícími Beaugency, do-

zvěděl se také o obležení zámku a mostu tohoto města, jakož i o dobytí mostu v Meungu. Když se Falstaffovi, zkušenému a moudrému vojevůdci dostaly tyto zprávy o všech těchto neštěstích, byl proti tomu, aby svedena byla bitva a dal vojevůdcům tuto radu: »Těmito porážkami jsou nyní naši vojáci vši zmužilosti zbaveni, proto jsem pro odložení bitvy. Rozdělíme mužstvo do různých opevněných míst okolí, která ještě králi anglickému patří, a budeme tak v klidu očekávat posilu od vladaře Bedforda. Zatím Francouzi své síly vyčerpají obléháním. Bude-li pak jen naše vojsko dosti početné, nebude těžkým, jejich zemdlené tlupy přemoci.«

Tato rada byla velice moudrá, avšak Talbot planul nedočkavostí pomstít pohanu posledních porážek, a proto o tom nechtěl ničeho slyšeti.

»Ne,« zvolal, »my musíme nepřitele přemoci. S pomocí boží a našeho strážného patrona, svatého Jiřího, dosáhneme toho.«

Většina vůdců byla mínění Talbotova, a jakkoliv jim i Talbot představoval, že v pádu válečného nezdaru všechno opět bude ohroženo, co zvěčnělý král Jindřich byl ve Francii dobyl — přece tvrdošíjně setrvali při svém záměru a bitva byla hotovým usnesením.

Tak tedy postupovala anglická armáda k Meungu. Již mezi Meungem a Beaugency stihli Francouze, kteří byli obsadili návrší, i postavili se tedy k nim do válečného šiku. Nicméně když v protějším ležení vše klid zachovalo, vyslali hlasatele, kteří měli vybízeti k bitvě na rovině.

Johana, právě se u předních stráží nalézající, těmto poslům odpověděla: »Příliš pozdě jest pro dnešek, protož jen ulehněte; bude-li se však zítra líbiti Bohu, našemu Pánu, a naší milé Paní, tak se shledáme.«

Po této odpovědi Angličané táhli k Meungu, jenž byl ještě v jejich moci. Aby však nepozbývali času, usnesli se, že ještě v noci budou stříleti na most něsta Meungu, jež Francouzi obsazený měli.

XVII. KAPITOLA.

Odevzdání zámku Beaugency. — Ústup anglických vojáků. — Vítězství u Patay. — Panna chrání anglické zajatce, a sama ošetřuje raněného nepřítele.

Jakmile Johana zpozorovala hnutí Angličanů, božským zjevením poučena, odhodlala se, že je použije k tomu, aby se s výsledkem pokusila o opanování zámku Beaugency, aby zadním vojákům jízdním nezůstalo bezpečné místo uchystáno. Též zde doznala zvláštní božské pomoci; neboť, aniž by byla nucena sama útočiti, dostala hrad téměř hravě do rukou. Když totiž místní velitel, Richard Guétin, zemský hejtman z Evrendu, spatřil Francouze tak rychle se vraceti a zámek obkličovati, domýšlel se, že anglické tlupy bez boje odtáhnou. Také pomýšlel na to, že by tímto způsobem spíše mohl sám stanoviti podmínky čestného se vzdání. K půlnoci byly tyto podmínky již stanoveny. Při slunce východu asi 500 mužů se zbraněmi a koňmi opustilo zámek. Každý voják směl si vzíti s sebou předmět v nejvyšší ceně jedné marky; k tomu se museli zavázati, že před uplynutím 10 dní nepohnou zbraní.

Jakmile byl zámek Beaugency opanován, vrátila se Johana pozornost k nepříteli, který se byl v Meungu zahradil. Již včerejšího večera byla mu pro dnešek bitvu v poli oznámila, a chtěla dostáti danému slovu. Přední voje pod Richemontem, la Hirem a Pothonem pohnuly se ku předu, a za nimi následovala hlavní síla armády, vedena Johanou, vévodou

z Alençonu, a Bastardem z Orleansu. Když táhly kolem první řady, pravila Johana hraběti Richemontovi: »Statečný konnetable, přišel jste v pravý čas, jakkoli jsem vás nedala volati.«

Angličané byli po celou noc stříleli na most v Meungu a chystali nyní přípravy k jeho ztečení, když jim tu jakýs uprchlík zvěstoval, že Francouzi zámek Beaugency již opanovali. Za těchto okolností nemohli v Meungu setrvati, chtěli-li pak Francouzi útočiti. Z té příčiny bylo hned troubeno k ústupu do Janville; zanechána v Meungu jen část zavazadel. Avšak nechtě i za velkého spěchu, přece se udál ústup Angličanů v největším pořádku. V čele vojska šel sbor, jemuž velel jistý anglický rytíř, potom přišlo dělostřelectvo, a zavazadla, která nemusela býti zůstavena, s kupci a všelikými ještě osobami civilními, které dle tehdejšího zvyku vojsko provázely. Dále se připojilo oddělení, pod vrchním velením Ramestona, Falstaffa a Talbota; závěrku tvořily voje zadní, pozůstávající pouze z Angličanů.

Tak tedy byl Meung již vyklizen, když Francouzi k němu dorazili, aby vyhledali nepřítel. Nyní váhali. Měli jíti dále? Město jim patřilo, aniž by byli hnuli zbraní. Jejich úloha zdála se splněnou, ježto všechny pevnosti na Loře byly znovu dobyty a nepřítel byl na útěku. K čemu byli by jej ještě dále stíhali? Bylo by moudrým v otevřené bitvě štěstí ve hru dáti? Již od let znali Francouzi jen porážky. Při pouhé vzpomínce na osudné dny u Crézy, Poitiersu, Azincourtu, Cravantu, Verseuilu poklesla zmužilost i nejstatečnějším vůdcům.

Na vzdory těmto pocitům, které ve vojsku převládaly, sdělila Johana svým lidem vůli boží, jak jí to přikazovaly její nebeské rádkyně.

»Stíhejte nepřítel! Rychle a směle,« pravila, »neboť my jistě zvítězíme. Ano, ve jménu Páně, my

je musíme porazit, nechť i nyní utíkají. I kdyby se nalézali mezi oblaky, naše trestající paže by je našla. Oh, neváhejte, dnešního dne nejkrásnější v těžství života svého slaviti bude šlechtný král Francie; vždyť moji světci mi sdělili, že nepřátelé do jednoho padnou v ruce naše.*

Takt v nadšení mluvila panna, a všichni se sklonili před její nadpřirozenou mocí, jež srdce jejich unášela. Tentokrát jejího hlasu bylo uposlechnuto bez násilí a odporu. Neprodleně se dalo vojsko na pochod, aby hledalo nepřítel, hodlající jej co nejdříve dohoniti. Přední voj tvořilo oddělení jízdy na nejlepších koních.

Avšak jakkoliv se rychle postupovalo, mýjely hodiny, aniž by se bylo co pozorovalo. Náhle tu přední voje uzřely jelena, prchajícího při spatření lidí. Udělav asi 100 skoků, zmizel v brázdě země, a hned po té zavzněl odtud pokřik a veliký hřmot. Jezdci naslouchající, seznali, že povyk ten musí pocházeti od anglických vojnů. Na svém útěku totiž bylo zvíře narazilo na nepřátelský sbor v bitevním šiku trvajícím.

Po svém ústupu z Meungu Angličané postupovali k Janvillu, jak rychle jen mohli. Nemohli však tak rychle ku předu, ježto byli zdržováni zavazadly a též lihlmi, za nimi se trousícími. Jelikož však tito opozdilci oznamovali, že Francouzi jsou jim v patách, zkoumali vůdcové území a shledali je příhodným k bitvě. Armády stály nedaleko Pataye; před touto vesnicí rozkládal se malý lesík, u jehož východu skláněla se půda k nížině, na které byly založeny dva docela rovnoběžné silné živé ploty.

Právě toto místo, od lesíka dolů se sklánějící, považovali generálové vhodné k srážce. Přední voje, vozy se zavazadly a dělostřelectvo bylo rychle na místě; též však se hlavně o to jednalo, dostati sem veškeru ostatní armádu, neboť Francouzi táhli sem nepřetržitě. Aby

je zastavil, až tlupy hlavní a voje zadní se přidruží k ostatním, a bitevní šik se urovná, rozestavil Talbot 500 vybraných střelců mezi oba zmíněné živé ploty ve svahu, kde sliboval vytrvati, dokavad se anglická armáda v jeho zádech znova neuspořádá. Podaří-li se mu to, tak měl ustupovati podél oněch plotů a připojiti se k druhým oddílům.

Nyní však byl do řad lučištníků, v tichosti trvajících, zaskočil zmíněný jelen, a tím způsobil onen hřmot. Přední voj Francouzů, táhnoucích v spořádaných řadách bitevních, ihned případ tento oznámil, a všichni vojevůdcové skupili se kolem panny. Vévoda z Alençonu pak pravil:

»Jobano, nyní stojíme před nepřítelem, co jest nám činiti dále?«

»Máte-liž dobré ostruhy?« optala se ušlechtilá dívka vévody a ostatních vůdců.

»K čemu tato otázka?« ptali se jeden přes druhého. »Což snad dokonce na útěk pomýšlet musíme?«

»Oh ne, nikdy!« odpověděla Johana. »Jenom počňte beze vsí bázně s útokem. Vy nepřítele porazíte, a sice bez přílišných ztrát na naší straně. Angličané se co nejrychleji dají na útěk. Abychom je pak mohli stíhati, k tomu potřebujeme ostré ostruhy.«

Ihned bylo dáno znamení k útoku Johana chtěla osobně vystoupiti proti Talbotovi a jeho lučištníkům, ježto vůdcové tomu však nepřipustili, musil la Hire přejmouti tuto obtížnou úlohu, avšak bylo mu doporučeno, aby se s útokem neukvapil, tak aby mohla zatím armáda v plném počtu území dostihnouti.

Navzdor tomu vrhnul se la Hire s takovou prudkostí na nepřítele, že již v malé chvíli řady anglických střelců byly proraženy, většina jich byla usmrcena, Talbot sám pak upadl v zajetí.

Když toto zpozoroval Falstaff, hodlal své lidi před novým útokem Francouzů uspořádati ve válečný šik,

a velel jízdecku, aby předjelo. Však jeho předvoj, vida sem pluk v trysku uhánět, myslil, že tento jest na útěku, i opustil hned svá stanoviště, aby se ve spěchu zachránil.

Od této chvíle šířil se děs, a veškeré řady se rozpoutaly, zapomínajíce všeho pořádku. Francouzi kvapně sem přijeli a připravili nepříteli strašlivou lázeň krvavou. Jak byla Johana předpověděla, vítězi neměli než tři mrtvé. Zajati byli z anglických vůdců: Lord Scales, Raveston, Hungerfort a, jak již zmíněno, Talbot. Když tento byl předveden vévodovi z Alençonu, prohodil mladý princ:

»Tohoto jitra sotva byste se byl nadál takového skončení!«

»Štěstí válečné!« odtušil krátce tázaný.

Mezitím bděla Johana nad těmi, kteří byli nejvíce vydáni vojínům, zpitým vítězstvím, a jejich surovostem, totiž nad nebohými zajatci. Mezi nimi našla jednoho, jehož byl jistý Francouz zuřivými ranami na hlavě poranil. Spěšně sestoupila s koně a ujala se nebožáka jako milosrdná sestra. A když zpozorovala, že je to rána smrtelná, se slzami v očích napomínala jej, laskavě jej těšila a podporovala, mezitím co přivolaný kněz se nad ním klonil, aby jej přijetím Svátostí na blízkou smrt připravil.

Následky vítězství u Pataye byly dalekosáhlé. Ve všech koutech země hromadně povstával lid proti nenáviděným Angličanům. Město Janville, kde byl válečný jejich poklad uschován, odepřelo jim otevření bran, a anglické posádky z Mont-Pipeau, Saint Simon a jiných sousedních pevností opustily svá opevněná místa a založily v nich oheň

Tak dobyla panna Bohem k povznesení Francie vyslaná největší a nejpodivnější vítězství v otevřené bitvě!

XVIII. KAPITOLA.

Král a jeho rada opět váhají do Remeše se odebrati. -- Johana odjíždí a tím přivábí za sebou Karla a vojsko. — Podepsání smlouvy s Auxerem. — Město Troyes uzavírá před vojskem své brány.

V neděli dne 19. června vrátila se Johana z Pataye do Orleansu a opět se jí dostalo od věrného města nejnadšenějšího přijetí. Doufali, že za této příležitosti král jejich město navštíví, k čemuž vykonali skvělé přípravy. On se však nedostavil. Karel VII. vzdor těm podivuhodným ůdállostem, jichž svědkem a účastníkem byl již po týdny, více než kdy jindy vězel v osidlech svého zamilovaného ministra la Tremouille, na jehož statku Sully na Loire právě sídlil.

Tremouille doznával veliké znepokojení, neboť Johanin vliv mařil, ničil jeho vliv. Nebyla panna zavedla, umožnila smíření krále s Richemontem? Pakli se však tento opět mocnáři přiblíží, bude postavení ministrovu otřeseno, aspoň by nemohl déle bráti svoji vlivuplnou vynikající roli, neboť konnetable byl úhlavním nepřítelem Tremouilla.

Proto byla za příchodu Johanina do Sully na Loire královská rada podrobena zvůli prvního ministra. Tento sám pak byl cestě do Remeše pramálo nakloněn.

Ježto byla Johana všecky kladené podmínky splnila, neměl býti její korunovační plán déle odkládán. Avšak politikové se přece ještě pokusili, na splnění těchto podmínek cosi vystavovati. Snad by bylo lépe s armádou proniknouti až do samého srdce Normandie, a útočiti na Rouen? Anebo ještě lépe, zahnati Burgundy ze břehů Loiry jako Angličany?

Nic však neutlumilo zmužilost svaté hrdinky; zatím co popoháněla u vojevůdců přípravy k novému tažení, dorážela na krále, jehož nepochopitelný odpor ji bolel, prosbami. Vysílena, vyčerpána předchozími námahami,

odebrala se do Saint-Benoît na Loiře, ale i odtud usilovala přeměnití mysl královu. Tento vida ji tak zemdlenou, měl s ní soucit, i řekl jí kdysi v dobrotivém tonu: »Johano, přílišně se namáháte a měla byste si nyní dopřátí poklidu. Já tomu chci.«

Avšak klid, pokoj pro ni znamenal odkládání provedení rozkazů jejího Pána a Mistra Ježíše Krista, a ona tyto rozkazy chtěla přece vykonati děj se co děj.

Proto při slovech králových vytryskly jí slzy z očí a ona odpověděla knížeti rázně, avšak s ušlechtilou umírněností: »Proč stále ještě pochybujete, Sire? Vyf své království nazpět dostanete a budete brzy korunován.«

Po dlouhém vzpouzení se konečně král ve srozumění se svou radou pojal úmysl do Remeše jeti. Avšak na místě, aby se to urychlilo, vyhledávány ještě záminky k otálení. Tak měl se dříve očekávati příjezd královny Marie z Anjou, aby se její korunovace současně s královou odbýti mohla. Když však královna stihla do Gienu, vzpouzeli se dopraviti ji dále, snad z obavy před nebezpečím cest, snad také aby se vyvarovali ohromných výdajů jejího dvora. Potom se mluvilo o tom, že třeba dříve burgundská města na Loiře, jako Bonny, Cosne a la Charité zbaviti nepřátelské posádky.

Panna všech těchto návrhů a plánů nedbala. Dne 25. června napsala věčně pamětihodný list obyvatelům města Tournay, královské věci tak oddaného. V tomto listu vyličuje jim vítězství, která byla dobyta za přispění božího, i zvala je, aby přišli a byli přítomni korunovaci krále. A když se dověděla, že admirál Ludvík z Culanu dne 26. června opanoval Bonny, odtáhla, aniž by dovolila zdržovati se u měst ostatních, již dne 27. června, a rozbila svůj stan v širém poli pod nebem. Co zbývalo nyní činiti? Bylo nutno buď jíti za ní, anebo úplně se zřící cesty do Remeše.

Dne 29. června spěchal král, doprovázen vévodou z Alençonu, hrabětem z Clermontu, Vendôme, Boulogne, hrabětem z Dunois, maršálkem z Boussaxu, admirálem z Culanu, pány z Raisů, Lavalem, la Hirem, Pothonem, členy své rady a jinými, a s vojskem as 12.000 mužů silným za Johanou.

Nejprve táhli přes Montargis, avšak na místě, aby tento směr zachovali až k Sensu, jak se všeobecně mysliło, obrátili se pojednou a stihli dne 1. července před Auxerre. Brány městské byly zavřeny. Panna se dožadovala okamžitého vzdání, a hrozila, kdyby se město vzpouzelo, že je vezme útokem. Tu však bylo bez jejího vědomí zahájeno vyjednávání mezi městem Auxerrem a králem. Příčiněním La Tremouillovým došlo k zvláštnímu dohodnutí — jemu mělo se za podporování těchto návrhů dostati odměny 2000 tolarů. Dle toho nemusily být králi brány otevřeny, ale za to zavazovalo se město darem peněžním odpomoci nedostatku potravin, který se v armádě již stával citelným, a dále též slibovalo, že své jednání zařídí dle vystupování měst Troyes, Chalonu a Remeše, ku kterým král nyní dále postupoval.

Když se dověděla Johana co se bylo stalo, byla nad tím vším právem velice nespokojena. Jediný prostředek, aby tažení to bylo k dobrému konci přivedeno, byl by býval, první opevněné město, jež by se protivilo, dobýti útokem.

Nechť tomu bylo jakkoli, po třech dnech odpočinku šlo se pochodem dále. Mezitím za tohoto pochodu tři menší města, kolem nichž se vojsko ubíralo, Saint-Florentin, Brinon a Saint-Phal vydala klíče. Z Brinonu král dne 4. července zaslal list svým poddaným v Remeši. V listě tom zmiňoval se o výsledcích, jichž jeho zbraně dobyly >více pomocí milosti boží, nežli příčiněním lidským. Dále obyvatele vyzýval, aby mu připravili přijetí, jakého se od pradávných časů dostalo

všem jeho předchůdcům, a aby se více nebáli hrozné té minulosti, ježto on, král, jim dává ujištění, že hodlá s nimi naložiti jako se vždy věrnými a boдрými poddanými své koruny.

Téhož dne též i Johana ze Saint-Phalu obrátila se taktéž listem k obyvatelům města Troyes, se vši mírností jim připomínajíc francouzskou počestnost a vlasteneckou odhodlanost, a vyzývala je též, aby svého pravého a zákonitého krále přijali, hrozila však zároveň, že budou-li se vzpouzeti takto se zachovati, dá město vzíti útokem a vojínům je nechá vydrancovati.

Ve středu dne 5. července o 9. hodině ráno byla armáda francouzská v okolí města Troyes. Když tam dorazili, musilo vojsko ihned odraziti výpad posádky, což se však odbylo rychle a prospěšně. O něco později poslal král Karel VII. městu ozbrojeným hlasatelem vlastnoruční list, opatřený královskou pečetí.

Nejprve se obyvatelé Troyesu vzpouzeli hlasateli vstup dovoliti, odebrali mu však listy, a poslali o několik hodin později na ně odpověď, následovně sestavenou :

»Páni, rytíři a všichni, kteří ve jménu krále Jindřicha VI. a vévody burgundského město drží obsazeno, přijali od obyvatelů přísahu, dle které bez výslovného rozkazu zmíněného vévody nijakou větší armádu vpustiti nesmějí, než jaká se již v městě nalézá. Měšťané si netroufají zrušiti tuto přísahu, a prosí proto o milost, neboť nechť i jejich vůle jest dobrá, jejich ruce jsou svázány velikým počtem válečníků v Troyesu přítomných.«

Tím omlouvali králi své vzpouzení jej přijmouti. Že prý tak činí z bázně před cizí posádkou, zároveň však sdělili své úmysly měšťanům Remeše, že budou se brániti až do posledního muže, i žádali je, aby se u vladaře Bedforda a u vévody z Burgundu domáhali pomoci pro město Troyes. Pannu pak nazvali chlubilkou,

tlachalkou, a listu do Remeše připojili ještě tato slova: »Ona jest bláznivá ženská, jejímu nesmyslnému dopisu jsme se notně nasmáli, a pak jsme jej, odpovědi nedávše, uvrhli do plamenů.«

V Troyesu tehdáž žil slovutný duchovní, který svým důrazným kázáním celé město, jakož i Auxerre a jiná místa přiváděl v obdiv. Právě v Troyesu měly jeho plamenné řeči největší výsledek. Tohoto muže poslali Troyesští k panně, což může býti důkazem, že k ní necítili tak hrozné opovržení, o jakém se zmiňovali, píšíce do Remeše. Vždyť teprve od tohoto muže božího se hodali dověděti, co by o Johaně souditi měli.

Před rozmluvou, zdá se, že bratr Richard pannu dosti asi podezřívál z kouzelnictví a magického umění, neboť se jí blížil za ustavičného se křížování a postřikování svěcenou vočou. To rozesmálo Johanu. Ona vidouc to, zvolala naň vesele: »Tak jen přistupte zmužile blíže, vždyť já neodletím!«

A co Johana s duchovním mluvila, zastkvěl se obličej mladistvé rekyne v takovém lesku zbožnosti a bohorovnosti, že bratr Richard zjevem jejím překonán, pro její dobrou věc nadobro byl získán.

Přece však musil král se svými tlupami po 5 dní před branami troyeskými tábořiti, an věc nešla nic ku předu. V ležení už počal zavládati hlad s všelikým nedostatkem; polovice mužstva byla odkázána k tomu, aby si bloudíc v polích hledala potravu v rozmělněných zrnkách žita a bobů, jichž zde hojně bylo narostlo.

Nyní král shromáždil svoji radu. Všichni byli mínění, že by se mělo od města upustiti; jedni radili, aby se vůbec odtáhlo, druzí naproti tomu chtěli, aby se šlo na druhou stranu, aniž by se Troja ztékala.

Jen Robert le Masson, zdrže se projevu osobního mínění, pronesl se taktuplně: »Jelikož král se podjal tažení do Remeše jen na radu Johaninu, tož jest jen

slušné, aby v tomto osudném postavení byla o radu tázána.«

Nikdo však nechtěl starého, moudrého muže poslouchati a již bylo shromáždění blízkým toho, učiniti usnesení velice neblahé pro zájmy Francie, když tu pojednou bylo rázně zaklepáno na dveře. Byla to Johana, která přicházela!

S největší úctou a vážností při svém vstoupení pozdravila Karla VII. Tu se k ní obrátil kancléř pravě: »Jeho Veličenstvo král a rádcové vězí v hrozných rozpacích a nemohou se ustáliti na žádném usnesení.«

Potom před ní rozvinul celý obsah jejich porady a prosil, aby své mínění o tom sdělila králi. Panna se ihned obrátila k tomuto a pravila: »Zdaliž pak také mým slovům uvěříte?«

»To ještě nevím,« odtušil král. »Ale dáte-li mi rozumnou a užitečnou radu, chci vám rád uvěřiti.«

»Jistě mně bude uvěřeno?« optala se znovu Johana, a král odpověděl: »Ano, dle toho, co mi budete raditi, abych činil.«

»Potom, šlechetný dauphine,« odpověděla k tomu, »poručte, aby naši vojáci obléhali Troyes a nezasedejte v dlouhých poradách. Nebo já vám pravím ve jménu božím, před uplynutím tří dnů budete svůj vjezd do Troyes slaviti — buďsi tak po dobrém nebo násilím, a záludný Burgund bude nejvýše překvapen.«

»Ale Johano,« odpověděl kancléř nedůvěřivě — »jenom kdybychom se mohli města toho v šesti dnech zmocniti, byli bychom rádi. Ale kdož ví, zdali to, co pravíte, také pravdou jest.«

Bolestně dojata touto odpovědí, která obsahovala pochybování nejen o jejích vlastních slovech, ale též o zaslíbení nebeských světic, pohlédla Johana svým nadšeným, zářivým okem na krále a pravila:

»Přestaňte již pochybovati! Zítřka budete pánem města.«

XIX. KAPITOLA.

Johaniny noční přípravy k ztečení města Troyesu. — Kapitulation Troyesu. — Johana přijímá zajaté od vzdalující se posádky. — Návštěva čtyř krajanů z Domremy. — Odevzdání Châlonsu a Reimsu. — Korunovace krále Karla VII.

Když odešla ze shromáždění rady, vsedla Johana na kůň a projížděla celé ležení, udílela na všechny strany rozkazy, tak že brzy všude zavládl čilý ruch. Nejprve musila se zříditi k rozestavení dělostřelectva v baterie ohrazení. Johana všechny vybízela k účinné pomoci, a brzy bylo viděti rytíře, střelce, dělníky, muže z lidu v plné činnosti. Jedni přinášeli otýpky roští, trámy a stoly, jiní dokonce i okna a dveře, slovem všechno, co jim přišlo do rukou, bylo přinášeno, a barrikáda vůčihledě vzrůstala.

Když byla již práce až sem pokročila, byla rozestavena děla a byla činěna opatření ochraňovací proti dělům nepřátel na hradbách. Johana se nalézala neustále mezi pracujícími, povzbuzujíc tu i tam slovem i příkladem. S neuvěřitelnou rychlostí spěchala od konce ležení ke konci druhému, ve všem jevíc zkušenosti, jako nějaký starý vojevůdce. Po celou noc musilo býti pokračováno v těchto strategických přípravách, až bylo za jitra vše hotovo k útoku.

Johana rozkázala svým vojínům, aby se zásobili fašinami k vyplňování pevnostních příkopů, a již bylo slyšeti její velení: »Ku předu! Vzhůru k útoku!« — když tu se otevřely brány města a ku všeobecnému podivení z nich vystoupil biskup, obklopený nejvzácnějšími měšťany, chtěje město odevzdati. Co bylo asi pohnutkou této náhlé změny ve smýšlení? Obyvatelstvo Troyesu bylo se svých hradeb uželo přípravy Johaniny k útoku, a jelikož jim neušlo, jak tyto přípravy tak úžasně rychle a dobře byly provedeny, byli jati náhlým strachem. Nedbajíce odporu vůdců po-

sádky, naslouchali jen domluvám bratra Richarda a svého biskupa Jana Laignisé, a odhodlali se k vzdání.

V překvapení a nevýslovné radosti nad splněním Johanina proroctví král milerád jim ulehčil v kapitulacích podmínkách. Obyvatelé slibovali poslušnost a král je za úplného odpuštění minulosti přijal zase jako věrné poddané, an posádka i se zbraní a zavazadly odtáhnouti směla.

Zpráva o této smlouvě byla jak ve městě, tak v ležení přijata s jásotem. V zástupech lidé spěli z Troyesu k stanům Francouzů, kdež se vzájemně objímali, pijíce na bratrství.

Zatím Johana, jejíž vojenská mysl nižádnou možnost nezapomínala, se silným oddílem vojska bděla nad odchodem cizozemské posádky. Nepochybně se obávala nějakého nemilého překvapení a chtěla proto plně a podrobné dodržení smlouvy střežiti. A její opatrnost nebyla zbytečnou; opírajíce se o část úmluvy, dle níž směli majetek svůj podržeti, odváděli Anglo Burgundové též francouzské zajatce.

Tu však jim Johana zastoupila cestu, pravíc: »Zajaté s sebou vzítí nesmíte.« Skutečně pak jí byli nazpět odevzdáni.

Karel VII. zaplatil potom za všecky, po odbytém sezení, výkupné ze své vlastní pokladny, ježto chtěl slovo dodržeti.

Po dokonaném díle šla Johana do města, postavila své střelce v těsných řadách podél silnice k přijetí krále, kterýž pak k deváté hodině s Johanou po boku vítězoslavně vjížděl do města, nad jehož dobytím byl by si v předvečer tohoto dne málem byl zoufal.

Od Troyesu pohnula se armáda k Châlons sur Marne. Když dne 14. července v Buosy l'Estrée stany byly rozbity, přišli obyvatelé Châlonsu králi v ústrety,

aby mu vzdali hold, a o den později slavil král svůj vjezd i do tohoto města.

Johaně se zde dostalo pravé čisté radosti: čtyři lidé z Domremy, které sem bylo přivedlo vlastenecké nadšení nad podivuhodnými činy jejich krajanky, přinášeli jí pozdravení a souhlas její domoviny.

Johana se upomenula s rozkoší, že sama ještě před několika měsíci nosila právě takový selský kroj, v jakém nyní viděla příchodci. Nestyděla se zaň ani dost málo, a pod skvělým jejím brněním ovládla její srdce žhavá touha, moci se opět obléci v toto jednoduché, prosté odění. Zdálo se, že tuší všechny ony boje, do nichž zabředne životem válečným, a snad zatoužila tímto oděvem uniknouti vší té závisti a nenávisti, denně se více vyskytující a rostoucí.

Aspoň jednoho dne, když jeden z přátel jejích z Domremy, Gérardin Epinal jménem, se jí otázel, jestli ji v nebezpečích bitvy úzkost nejímá, tu odpověděla: »Ničeho se nebojím kromě zrady.«

Konečně byli blízcí Remeši. Ale čím blíže byli cíli cesty, tím více zdály se králi vzrůstatí obavy, že mu bude jeho korunovační město odpor klásti. Johana opět musila mu zmužilosti dodávati.

»Jenom se ničeho neobávejte! Měšťané remešští vyjdou vám vstříc a ještě před hradbami složí vám hold svůj. Proto se ubírejte zmužile dále, neboť jenom když budete mužně jednati, vydobudete si znovu celé své království.«

Po zprávě o vzdání se Troyesu nevyhlížel Remeš jako město odhodlané k tuhému odporu. Naopak ono i svému vlastnímu veliteli, Vilému z Chatillonu, uzavřelo své brány, když tento po delší nepřítomnosti se vracel s pány ze Savensu a Isle d'Adacu a s velikým počtem válečného lidu. V sobotu dne 16. července tábořilo vojsko v Sept Saula, čtyři míle před Reme-

šem. Karel VII. usídlil se v zámku, patřícím arcibiskupu.

Tam přijal již časně z rána deputaci měšťanstva remešského, které mu za jistých podmínek zabezpečovalo podrobení se města. Ježto král bez váhání tyto podmínky přijal, způsobil tím, že se kancléř Regnault z Chartresu mohl vrátiti do svého arcibiskupství.

K večeru král vjížděl s Johanou do Remeše. Všecky oči upíraly se na Bohem vyslanou dívku, čím dále pak král do vnitř města přicházel, tím větší nadšení vzrůstalo a tím hlasitější jásot se ozýval, až konečně se všech rtů zazněl starobylý francouzský výraz rozkoše: »Noël! Noël!«

Slavnost korunovační byla ustanovena již na příští den, 17. července, a proto se již v noci k ní činily přípravy. Nemohlo býti jinak, vidělo se hned, že bude chyběti tak mnohé, tak na př. celé korunovační odění, které se nalézalo v opatství St. Denis u Paříže, avšak nadšení a radostná obětivost nahradila s pomocí boží každý nedostatek, a všechno se uspořádalo co nejbohatěji.

Několik pánů odebralo se záhy ráno v den slavnostní do opatství Saint-Reny, aby přinesli posvátnou nádobu k pomazání. Opat, oděn rouchy kněžskými a těmitéž pány doprovázen, přinesl drahocennou památku tu pod nádhernými nebesy do chrámu »Naší milé Paní« a odevzdal ji do rukou arcibiskupových. Korunovační obřady trvaly od devíti hodin ráno až do dvou hodin odpoledne. Obklopen šesti světskými pány a šesti biskupy, kteří dle zděděného práva aneb povoláním důstojenství mocných říše představovali, složil král obvyklou přísahu na ústavu, byl vévodou z Alençonu pasován na rytíře, obdržel svaté pomazání a konečně za stálého volání množství: »Noël! Noël!« a zvuků trub královskou korunu.

Této chvíli udál se úchvatný výjev: Johana, dosud

s korouhví v ruce zcela blízko krále stojící, odevzdala svůj prapor jednomu z pánů, sklesla před Karla VII., objala jeho kolena, zlíbala jeho nohy, a vypuknouc v slzy, zvolala :

»Vznešený králi, nyní splněna jest vůle boží, jež chtěla tomu, abyste táhl do Remeše, abyste tam byl korunován, a ukázati mohl, že vy jedině jste pravým králem, vládcem, jemuž toto království náleží dle práv lidských i božích.«

XX. KAPITOLA.

Johanino posláni. — Karel VII. váhá znovu sledovati Johanin plán. — Vévoda z Burgundu přichází do Paříže, aby obnovil svůj spolek s Anglií, zároveň však zahajuje vyjednávání s Francií.

Král francouzský byl tedy korunován, proroctví panny uskutečněna a obě veliká díla, která byla označila jako důkazy svého božského posláni — totiž osvobození Orleansu a korunovace v Remeši, byla provedena. Johana jásala nad tímto vítězstvím. Štěstí bylo šlo v patách jejích; provádění vůle boží jejím prostřednictvím přineslo jí úspěchy a potěchu. Král ji ctil, a nechtě i nepřijala převzácný znak, který jí nabízel, byla přece její rodina, její rodiče a bratři v odměnu za její hrdinské skutky povýšení do šlechtického stavu. Ona sama zaujímala u dvora nejvyšší postavení, nosila nádherné oděvy, měla veliký dům a tolik peněz z pokladu králova, mnoho-li se jí libilo. Byla zbožňována všemi, kdož ji znali, a obecný lid, který v ní viděl poselkyui boží, hleděl se jí přiblížiti, kdekoliv jen se objevila, a každý se snažil dotknouti se jí, nebo aspoň jejího oděvu, jejích zbraní, jejího koně. Bylo to pravé zbožňování, tak že i lidé zbožní a moudří jí to vytýkali a nepřátelé to jako modlářství označili, a Johana

sama se vyznala, že jen za pomoci boží mohla uniknouti tomuto nadšení.

Největší útěchou bylo ušlechtilé panně, že přes všecken odpor a všechny námitky uposlechla hlasu svých svatých rádkyň, i ve chvílích těžkých. Dále ji nesmírně těšilo, že už k ní hněvu nechovaly nejdražší jí bytosti na světě, které byla musila opustiti, jakkoliv věděla, že je rozhněvá. Její strýc Durand Laxart, který byl hned od počátku jí důvěřoval, přivedl do Remeše jejího starého otce. Johana mohla jej obejmouti! S jeho rtů slyšeti slovo odpuštění, které již dávno jí chtěl vzkázati:

»Odpouštím tobě, nebo nyní rozumím, že Bůh měl s tebou své záměry.«

Té chvíle poznala nejčistší štěstí pozemské, ale jeho lesk ji neoslepil, zůstala jako dosud pokornou, zbožnou, něžnou a plnou svatého odříkání.

Ve svém nynějším postavení stala se ochranitelkou chudých a nízkých. Její ucho bylo otevřeno každé bídě, bylať si toho vědoma, jak i sama praví, že Bůh ji vyslal i zvláště ještě k tomuto účelu. Otevřela chudině svou vlastní pokladnu, a čemu její vlastní prostředky nestačily, to si vyprosila na jiných. Tak si kdys vyprosila od města Toursu peněžitý obnos k výbavě dcery umělce jménem Hennes Polnoir, který byl její prapor vymaloval. Též vymohla na králi osvobození od daní vesnic Domremy a Grendu, náležejících k téže tarnosti — pro všechny časy.

Avšak ani jedné chvíle nepomýšlela na to, aby nyní opustila dvůr a vojsko, vždyť ona ještě úlohu svoji nepovažovala za skončenou, jak se mnozí omylem domýšleli. Příliš dobře byla obeznámena s povinnostmi, které dle vůle Všemohoucího byla zavázána splniti. Ona se o nich také zřetelně vyslovila za výsledků v Poitiersu, ve svém listě k Angličanům na počátku své válečné dráhy, a od těch časů již za mnohé příle-

žitosti. Proto nemohlo o tom býti nižádné pochybnosti.

K úplnému osvobození vlasti bylo Johaně shůry dáno dost prostředků pomocných, avšak Francie musila s sebou pomáhat a dokázat, že chce býti zachráněna. Měla-li voje vésti k vítězství, musily ji následovati v boj. Byly to hříchy Francie, které ochromovaly, mařily účinky poslání Johanina, a vlast nemohla býti zachráněna, dokavad nebylo dosaženo odpuštění hříchů těchto.

A jakými překážkami byly všechny náruživosti politiky, sobectví králových oblíbenců, neblahý vliv různých cizích dvorů? Nejzarytějšími protivníky Johaninými byli členové královské rady, kteří viděli její moc vzrůstat na úkor moci své vlastní a množiti se úspěchy svaté hrdinky, an mezi tím jejich vlivu stále ubývalo. Také i král, který, snad nevědomky, nalézal se pod nátlakem dvořenínů, styděl se — jak se to k neuvěření býti zdá — že jeho vlastní vladaření nadpřirozeným vedením bylo zatemněno, a že osobní zakročení boží předešlo jeho vlastní podnět k zahájení znovuzřízení jeho království.

Dosud se nebyla Johana ničeho obávala. Zнала dobře své postavení, vždyť jí bylo světlicemi oznámeno, že až ku královské korunovaci nižádná událost jejímu vítězství překážeti nemůže. Nyní však, když ani král, ani jeho rada, ni vůdcové, ni Francie sama více o božském poslání Johanině pochybovati nemohla, však žádný slib, nijaké zaslíbení boží více nestávalo, které by bránilo zlým záměrům těchto protivníků, ničiti výsledky podivuhodného božského zasáhnutí do osudů Francie prostřednictvím panny.

Ó kéž by se byli velicí Francie upomenuli na slova, která k nim učený Gerson ještě v květnu řekl, když dokončil své dílo o Johaně!

»Kéž by se naše strana,« tak psal, »chránila ne-

věrou a nevděkem ničiti výsledky pomoci boží, která nám tak zázračně byla prokázána!«

Ale co prorocký duch Gersonův tušil na prahu věčnosti, stalo se skutkem a budeme v příštích kapitolách zarmoucenými svědky věčně pomátných událostí.

Po korunovaci měl král, tak znělo přání Johanino, přímo k Paříži postupovati. Byl by beze vší pochyby za přispění nebe svůj vítězný pochod Francií zakončil tím, že by i Paříž byl přinutit, aby se mu její brány bez obtíží otevřely, kdyby byl své vznešené rádkyně uposlechl a Remeš hned po korunovaci opustil.

I sami Angličané na to počítali, a ze strachu toho nechali přijíti do Paříže vévodu Burgundského. Tento sem stihl dne 10. července, a jeho celé okolí si dalo záležeti na tom, rozdmychati nenávist francouzského knížete k vlasti, proti níž bojoval, a upevniti tak ještě úže jeho spolek s Anglií.

Dne 15. července odebrali se: správce říše, vévoda, veliká rada, pařížský sněm, doktoři university a nejvzácnější měšťané v slavném průvodu do paláce spravedlnosti a u tak zvaného mramorového stolu konali slavnostní shromáždění.

Tam se hlasitě předčítala smlouva mezi Anglií a Burgundem, při čemž byl zvláštní důraz kladen na vraždu v Montereau, kde Jean sans-Peur (Jan bez bázně), otec Filipa Dobrého, rukou úkladného vraha právě k nohám Karla VII. byl padl.

Nesmírně vzrušen, povstal vévoda, a přísahal, že Pařížanům přispěje z pomsty proti vrahům svého otce. Odpověděli mu zvoláním: »Nechť zhynou Armagnacové!« A Bedford chopil se hned příležitosti, a nechal všecky přítomné obnoviti přísahu věrnosti a povinnosti k Jindřichu VI., králi Francie i Anglie.

Ke sklonku sezení jmenoval Bedford jednoho z nejuživějších Burgundců, jménem Villiers de l'Isle d'Adam,

velitelem Paříže. Byl to tentýž, který v r. 1418 toto město přepadl a svým protivníkům lázeň krvavou připravil. Potom též i soudcové byli zaměněni takovými, jichž smýšlením byl vladař jist, načež ještě ve spěšnosti se vydal v ústřety svému bratru, kardinálu z Winchesteru, který mu k jeho žádosti přiváděl vojsko asi 5000 Angličanů.

Dne 16. července vydal se vévoda z Paříže do Laonu, a přes všecky přísahy již 18. t. m. vyslal posly k ministrům Karla VII., snad jen, aby je klamal, snad také k udržení rovnováhy mezi mocí francouzskou a anglickou, jelikož žádnou z obou těchto nechtěl viděti v přesile. Zajisté bylo toto poselství pro věc národní největšího významu. Neboť jakkoli ministři nemohli vybojovati nijaké vavříny na poli cti, přece bylo by to bývalo jejich úkolem, dovedně utvořiti prospěšná spojení, ale oni jako dříve, tak i nyní uzavřeli taková, kteráž nemohla býti vlasti k prospěchu.

V celku nebyla Johana proti vyjednávání. Ještě v předvečer psala vévodovi z Burgundu; chtěla přijmouti mír, ale jen mír dobrý a spravedlivý, který by jak králi, tak zemi ke cti sloužil. Kdyby tomu však nebylo tak, tož nechtě u Francouzů vítězství následuje opět vítězství, a zbraně nechtě diktují nepříteli želaný mír.

Poslové vévody z Burgundu přišli dne 18. července večer do Remeše. Královská rada použila dovedně jejich přítomnosti, aby zabránila králově odjezdu, tak aby ještě v jeho přítomnosti mohly se styky zahájit. Když konečně věci přípravné skončeny býti musily, odhodlal se Karel VII. k dalšímu pochodu, ale ježto si jeho rada skutečně neblahý vliv na něho zjedнала, dovíme se, že neuposlechl rady Johaniny, aby postupoval přímo na Paříž.

XXI. KAPITOLA.

Karel VII. opouští Remeš. — Zvolný postup vojska. — Památná slova panny, mluvená v Crépy-en-Valois. — Mnoho měst vzdává se králi francouzskému. — Bitva u Montespilloy. — Johana v Saint-Denis. — Johana útočí dne 8. září na Paříž. — Její poranění. — Konečný ústup krále a jeho armády.

Dne 20. července odebral se Karel do opatství Saint Marcoul, vzdáleného 4 míle od Remeše, by tam uzdravoval trpící škroflemi, jako to činí všichni nově pomazaní králové. Dne 22. odpočíval se svým vojskem u malé pevnosti Vailly sur-etisve, která se mu vzdala, a přijal zde holdování měst Soisson a Laon; dne 23. slavně vjížděl do Soissonu, kdež 5 dní zůstal. Přišly deputace ze Château-Thierry, Provinsu, Coulommiersu, Crécy-en-Brie a přinášely mocnáři hold svých měst, která se bez prodlení jeho moci pokořila. Král ztrávil den 29. července v Château-Thierry, načež se odebral do Montmirailu v provincii Brie, potom, opouštěje pařížskou cestu, do Provinsu, kdež se také tři dny zdržel; teď však nevedla cesta k hlavnímu městu, nýbrž k Loře.

Veškeré toto otálení opatřilo Bedfordovi čas, aby se přichystal k odporu. Již dne 25. července přirazil k Paříži s pomocným vojem kardinála Winchestera, čítajícím asi 5000 mužů, podepsal dne 3. srpna provolání ke všem svým vasalům ve Francii a Normandii, ve kterém je vyzýval, aby se chopili zbraní. Aniž by čekal na jejich příchod, odešel z města s 10.000 muži a odebral se přes Corbeil do Melunu, kamž stihl dne 4. srpna.

Když se jim zprávy o tom všem dostaly, vyrazily královské voje z Provinsu nepříteli až k la Motte-de-Nangis v ústřety, kdež jej však nezastihly, a doslechly pověsti, že se Bedford opět k Paříži vrací.

Spokojen s tímto výsledkem, nařídil král, aby se

nastoupenou cestou dále postupovalo až do Bray, kde hodlal překročiti Seinú.

Šťastně dorazila armáda až sem, a obyvatelé slíbili poslušnost, a příštího jitra mělo se přejíti mostem. Ale tu za tmavé noci vloudil se anglický, nejspíše Bedfordem vyslaný sbor do Bray, postavil se na mostu, a srazil každého, kdo se chtěl odvážiti jej přejíti. Touto okolností nastala změna v plánech Karla VII. Milerád dovolil svým vojevůdcům, aby zase jednou vyplatili Angličany, kteří se opět stávali drzími.

Bylo se co obávati, aby nepovažovali ústup francouzských vojáků jako důkaz jich nestatečnosti, malomocnosti.

Bohužel, příliš pozdě vraceli se tu k návrhu Johanne, ona svou radost z toho projevila listem, jež dne 5. srpna zaslala obyvatelům města Remeše. V tomto listu je prosila, aby nepochybovali, že zvítězí, musí zvítěziti spravedlivá věc krále, již ona zastupovala. Vyslovila se též o tom, že nemá důvěry v čtrnáctidenní příměří, jež uzavřel vévoda Burgundský s králem, jakkoli Paříž za porušení jeho bez hnutí zbraní musila by se vzdáti. A dále si vedla: »Nedivte se tedy, když ještě tak hned do Paříže nepřitáhnu. Ono příměří se mi sice nelíbí, a nevím ani, zdali je dodržím. Stane-li se to, bude to jen pro čest královu. Nižádným způsobem nebudou jej klamati, neboť já udržuji armádu v nejlepším pořádku, aby po uplynutí těchto 14 dní byla připravena, nebude-li do té doby podepsán mír. Proto Vás, své drahé a věrné přátele, prosím: Nečiňte si starostí o mne, dokud ještě dýchám. Ale buďte ostražití, a zachovejte mi královské město. Jestliže by Vás někdo utiskoval, zpravte mne o tom hned, a pokud jen budu moci, zbavím Vás všeho utrpení. Prosím Vás o brzké zprávy a poroučím Vás do ochrany boží.«

Leží na bílé dni, že vévoda Burgundský klamal krále a jeho milostníky, aby získal pro sebe čas, ale rychlý pochod do Paříže byl by ještě všechno napravil, jak svědčí o tom rozčilení vladaře Bedforda nad novým obratem francouzské armády. Ještě za tohoto dojmu zaslal Karlu VII. dopis, jehož hlavní body pozůstávaly z pohanění Johany a nabídnutí míru.

Nyní se konečně také král obrátil; dne 8. srpna vtáhl do Château-Thierry, a dne 11. byl již v Crépy v provincii Valois. Francouzský lid, vida, že král skutečně k útočnému postavení se strojí, plesal radostí. Všude, kudy se bral s Johanou, bylo slyšeti hlasité jásání a starodávný výkřik nejvyšší rozkoše: »Noël! Noël!«

Štěstí lidu nejkrásnější ozvěnou rozléhalo se i v srdci Johanině. Avšak ono se, bohužel, mísilo se rmutnou předtuchou, která ji z běhu událostí poučovala o nemožnosti, krále přiměti k tomu, aby uposlechl rady světic. Důkaz o tom podává rozmluva, kterou za vjezdu krále do Crépy měla s kancléřem, jedouc mezi tímto a hrabětem Dunoisem.

»Hleďte na tyto dobré lidi!« vyzvala je. »Nikde jsem neviděla lid tak plesající z příchodu vznešeného svého krále. Jak bych byla šťastnou, kdybych jednou v této zemi odpočívati směla!«

K tomuto jejímu povzdechu otázal se arcibiskup: »Co myslíte, Johano, na kterém místě asi zemřete?«

»Kde se bude Bohu líbiti,« odpověděla tázaná, »neboť není mi známo ani místo, ni doba, právě jako vám. Ale, ach, jak bych si přála, aby mne Stvořitel můj nyní z tohoto ryku válečného povolal nazpět k rodičům! Kéž bych jen jedenkrát ještě jim pomáhati mohla a se sourozenci ovečky pásti směla! Ó, jak by se všichni radovali, kdyby mne zase spatřili!«

Johana by bývala opravdu šťastnou, kdyby mohla opět vésti svůj prostý život ve svém venkovském

ústraní. Vysvítá to z jejích slov, avšak všemohoucí Bůh obmýšlel s ní jiné věci, a ona dle těchto jeho nejsvětějších záměrů, jí zjevených, setrvala při vojsku a uskutečnila jeho zámysly milosrdné, čelící ku blahu Francie.

V pátek, dne 12. srpna, byl král v Lagny-le-sec. Tam se dne 13. t. m. dověděl v otevřeném ležení u Dammartinu o Bedfordově příchodu do Mitry, i to, že se chystá soustřediti svoji armádu u některého opevněného místa v bitevní postoj. I poslal mu naproti la Hire se silným oddílem jízdy; ježto však došlo na obou stranách pouze k nepatrným šarvátkám jednotlivých jezdců, dal se Bedford na pochod zpáteční, zatím kdy francouzský král opět do Crépy odtáhl.

V téže době poslal Karel VII. hlasatele do Beauvaisu, kde ho měšťanstvo uznalo a přísahu věrnosti složilo, bez ohledu na biskupa Canchova, který se následkem toho viděl přinucen své biskupství opustiti. Také i Compiègne podrobil se králi.

Druhý den přišel do Baronu, vesnice to asi dvě míle od Senlisu položené. Zde se dověděl, že Bedford znova postupuje, a již se chystá přebrodit se říčkou Nonnettou, mezi Senlisem a Baronem. Francouzi postupovali ku předu, aby mohli nepříteli útokem vzítí za tohoto přebrodu, avšak přišli pozdě.

Angličané utábořili se na březích Nonnetty, Francouzové v Montespilloy.

Druhého dne za ranného jitra byla sloužena mše svatá, a Johana, jako často, šla opět k svatému přijímání. Tentokráte šli s ní též vévoda z Alençonu a hrabě z Clermontu. Potom francouzské vojsko, ve tři sbory rozděleno, táhlo do boje. Tlupa lehké jízdy s pannou, majíce v čele la Hirea a hraběte Dunoisa, spěchali napřed, aby započali s nepřitelem potyčku. Brzy stáli před ním a pozorovali, že použil noci k tomu, aby své ležení sesílil; mělo nyní na jedné straně řeku,

na druhé rybník, na třetí silné ploty ze živého trní a v průčelí zatlučené hradební koly, za nimiž celé řady lučištníků své ostré šípy na Francouze mířily.

Tito se marně snažili přiměti nepřítele, aby opustil své zabezpečené stanoviště, marně vyzývali se k bitvě v otevřeném poli; marně se Johana se svými vojíny ustranila až k hlavním vojům, aby jim umožnila seřaditi se v bitevní kříž, zbytečně též s velikou neohrožeností s korouhví v ruce došla až k samotným kolům nepřátelské ležení ohražujícím. Nepřítel odpovídal jen malými potyčkami, aniž by se chystal k tomu opustiti své ohražení. Teprve k večeru přivolili k boji, však za podmínky, že se nevzdají svého bezpečného ležení.

Nedalo se to vlastně ani zváti bitvou, a již napřed dalo se předvídati, že nebude míti výsledku. Za noci všichni tábořili venku nevyjímaje ani Johanu. Zajitra dala se se svým vojskem na ústup k Montespilloy, avšak jen zdánlivě, obmýšlejíc tím vylákati nepřítele z jeho postavení, ale Bedford ihned toho použil jako příležitosti, aby se rychle ustranil k Paříži.

Nyní Karel VII. stál na tom, že bude lépe k hlavnímu městu se nepřiblížiti, a proto dne 18. srpna vtáhl do Compiègne. Tamtéž objednal vyslance, které byl poslal vévodovi z Burgundu, a brzy na to obdržel od něho opětné poselství. Čtrnáctidenní příměří uběhlo a Paříž dosud se nevzdala. Nicméně znova král i vévoda podepsali nové příměří, jež mělo trvati do Vánoc. Filip Dobrý si v úmluvě této vymíňoval, aby se svými tlupami mohl k hájení Paříže přijíti, nestanovil však, k čí straně se v boji o Paříž přidá.

A co činila zatím Johana?

Dvůr sotva že dbal o ni a její rady, ale od 23. srpna dokázala, že ona zde také ještě jest, a nasadila vše k záchraně Francie, jako před korunovací v Remeši.

Vyhledala vévodu z Alençonu a řekla mu: »Šlechtný vévodo, připravte své vojny a shromažďte své setníky; hodlám spatřiti Paříž z takové blíže, z jaké jsem ji nikdy ještě neviděla.«

A téhož ještě dne odtáhla Johana a vévoda z Alençonu s většinou vojska, připojivše se pak k tlupám v Senlisu pozůstalým; utábořili se dne 26. srpna v Saint-Denisu. Chtě nechtě, musil nyní i král přijíti k lítosti své a rádců svých, jinak by byl v Compiègnu zůstal sám. Již dne 30. stihl do Senlisu.

Když se dozvěděl Bedford, že přirazili Francouzi do Saint-Denisu, přestal se v Paříži cítiti bezpečným; opustil tedy město v největším spěchu, ponechávaje Paříž velení kancléře Francie, Ludvíku z Luxemburku. Pod tímto musily všechny úřady pařížské obnoviti přísahu věrnosti, a veškeré dělostřelectvo, jakož i celé vojsko bylo vybídnuto k hájení hlavního města. Touže dobou zúmyslně byla rozšiřována zpráva, že Karel VII. se zapřisáhl, že Paříž má býti srovnána se zemí, a jejím středem veden pluk.

Takovýmto planým povykem nejen že se Pařížanům měl naháněti strach, nýbrž měli tak býti i popuzováni proti francouzskému vojsku, což se i zdařilo. Marně se vynasnažoval vévoda z Alençonu docíliti, aby byl král Pařížany v dobrém přijat.

Paříž neprodleně sáhla ke zbraním, a již nyní u bran jejích se denně dvě až tři šarvátky odbyly; nejčastěji u mlýna, ležícího mezi Saint-Denis a La Chapellem.

Přes to vše král zůstával nepřístupným každé radě, která jej do Paříže volala, a setrval ještě stále v Senlisu, ačkoli by bývalo zapotřebí i onoho oddílu vojska, který jej následoval. S tímto byl by se mohl aspoň útok podniknouti. A neprosněly ani prosby vévody z Alençonu, který sám za králem přispěchal. Teprve až opětné jeho objevení se v Senlisu mělo

lepší výsledek. Král konečně s oddílem svým vyrazil; byl již dne 7. t. m. v Saint-Denisu.

Vojskem byl přijat s jásotem, a nikdo už o tom nepochyboval, že by se nyní Johaně podařilo krále do Paříže zavést.

Dne 6. utábořily se tlupy v La Chapelle, dne 7. způsobily již vážnější potyčku než dříve, tak že se vůdcové usnesli, tuto příštího dne obnoviti. Johana však pomýšlela na to, že tlupy povede k příkopům a náspům hlavního města.

O 8. hodině opustila armáda, rozdělena ve dva sbory, své stanoviště u La Chapelle. První z nich, pod velením Raisovým, Gancourtovým a Johaniným, byl určen k útoku. Druhému sboru, jenž tvořil zálohu, velel vévoda z Alençonu a hrabě z Clermontu; jeho věcí bylo ostříhati brány a brániti tomu, aby nebyli obléhatelé přepadeni od zadu.

První sbor rychle přirazil k bráně svatého Honoria, zmohl nejprvnější hrazení a zničil násep, kryjící bránu. Po té se Johana hnala do příkopů s korouhví v ruce, obklopena nejstatečnějšími bojovníky, nedbajíc střelby obležených a přes jich šípy a děla.

Co nevidět byl první příkop opuštěn a již spěchali k náspům do úhlu vybíhajícím příkopu druhého, když tu nepředvídaná překážka další postupování Johanino překazila. Druhý příkop byl hluboký a vodou naplněn. Ačkoliv o tom někteří francouzští důstojníci věděli, přece to zamlčeli před Johanou, či z pouhé závisti, či z obavy, že by snad útok nepodnikla — kdož ví?

Johana se ubírala spěšně podél příkopu, zkoušejíc tyčkou svého praporu hloubku vody a hledajíc místo, vhodné k přechodu. Den se již skláněl k svému konci. Tu náhle zasáhl Johanu v nadkolení šíp, vržený z nepřátelského pažení. Nicméně pro toto poranění nezdržela se panna ani chvíli; chtěla dáti zasypati příkop

a zároveň velela svým lidem, aby přistavovali žebříky k útoku, slibujíc jim, že docela jistě opanují město.

Přes to dali francouzští vůdcové troubiti k ústupu, což se jim zdálo vhodným za stávajících okolností. Johana byla raněna, voje byly vysíleny a noc se blížila kvapem. Nejprve se Johana vzpouzela táhnouti s odcházejícími vojíny, zůstala státi na okraji příkopu, a prohlásila, že hodlá buď Paříž dobýt anebo zde umřít.

Násilím musili ji vévoda z Alençonu a ostatní vojevůdcové přivést do La Chapellu, a ještě po cestě neustále opakovala, že by jistě byla město zabrala, kdyby se jen bylo v útoku pokračovalo.

Skutečně pak se prokázalo, že se v čas Johanina útoku v Paříži rozmohl hrozný postrach. Jen trochu ještě více smělosti a bylo by toto všeobecné zděšení město k vzdání se přimělo.

Přes své poranění byla Johana druhého dne opět již záhy vzhůru, povolala vévodu z Alençonu a prosila jej, aby dal povel k vsedání na koně.

Brzy vyrazilo vojsko opět k Paříži. Za odhodlaného předsevzetí, že buď zvítězí neb zemrou, dostihly zmužilé tlupy hradeb hlavního města, když tu hrabata z Clermontu a z Lothringů přijeli sem s výslovným formálním rozkazem královým, že má vojsko hned nastoupiti pochod zpáteční. Bylo sice rozkazu toho uposlechnuto, nicméně s těžkým srdcem a s tím úmyslem, že v několika dnech bude útok opět podniknut s některé jiné strany. Za tímto účelem dal vévoda z Alençonu u St. Denisu nad Seinou zbudovati most.

Nejprve tento most zůstal nepovšimnut; avšak již příští noci dal mocnář rozkaz, aby most byl stržen. Pak se dal Karel VII. v Saint-Denisu nastolit, světil vládu nově dobyté země rukám hraběte z Clermontu a odcestoval, zanechávaje v St.-Denisu hraběte z Vendômu s admirálem z Culanu. Jako pohnutku k této

cestě, dne 13. září podniknuté, označoval příměří, uzavřené s vévodou z Burgundu, mající trvati do Vánoc, nad to též přání, aby povznesl zemi, válkou vysílenou, konečně též i úmysl, sebrati mnohem ještě silnější vojsko.

Když se Johana přesvědčila, že není možno královým úmyslem otřásti, modlila se a plakala před sv. ostatky patrona Francie, svatého Dionysa, a zavěsila dle tehdejšího zvyku v tamějším klášterním kostele k nohám obrazu nejblahoslavenější Panny jedno ze svých brnění a meč, který ukořistila v boji před Paříží. Meč z kostela svaté Kateřiny ve Fierboisu pozbyla za okolností, svědčících o tom, že její horlivost pro mravnost ve vojstě nevychladla. V Saint Denisu nalézalo se mezi vojáky děvče, oddané špatnému životu.

Když to panna zpozorovala, bila je plochým mečem tak dlouho, až meč se roztříštil. Nad tímto nezdarem byl jak král, tak Johana k neutěšení, tím více pak, an žádný zbrojář meče toho nedovedl spraviti.

Dne 21. září vojsko opět stihlo do Gienu. Král v tento den se svými vojevůdci slavil sem svůj vjezd. Pannu opět musili přivéstí násilím, vždyť jí byly nebeské hlasy rozkázaly, aby zůstala v Saint-Denisu, až konečně v poslední chvíli od nich obdržela dovolení, toto město opustit, aby následovala Karla VII.

XXII. KAPITOLA.

Johana z Arku a Karel VII. — Kateřina z La Rochellu. — Ztečení Saint-Pierre le-Moûtieru. — Obléhání La Charité.

Když se vrátila do Gienu, měla Johana k rozkazu královu následovati jej a dvůr jeho do různých residencí královských. Zdál se již opět upadati v bývalou svoji nečinnost jako před vítězstvími Johaninými. Ona

jej také skutečně doprovázela, neopomínala však s dětinskou otevřeností při každé příležitosti mu připomínati božskou vůli vzhledem ku Francii i k jeho vlastní osobě. Rukopis, teprve před pěti lety nalezený, svědčí o pamětihodném výjevu před králem.

»Jednoho dne« — tak vypráví zmíněná listina — »prosila Johana krále, aby jí něco daroval. Když její prosbě slíbeno vyhověti, žádala, aby jí král daroval království francouzské. Po dlouhém váhání král, všecek překvapen, přivolil, a Johana dar přijala. Ano, ona žádala dokonce, aby byla zhotovena darovací listina a tato aby čtyřmi tajemníky královými předčítána byla. Stalo se i to. Ale jaký úžas, jaké leknutí zmocnilo se krále, když Johana ve shromáždění prstem naň ukazujíc zvolala: »Zde vizte nejchudšího rytíře svého království!«

A jakožto nynější vládkyně a paní země předala ji v krátkém čase potom v přítomnosti těchže osob úředních do rukou všemohoucího Boha. A ve jménu tohoto Boha potom krále Karla touto zemí nadala a chtěla, aby všechny tyto údaje byly dány do protokolu a tento aby se přechovával.«

Zde viděti pravý obraz Johanin. Ona chtěla, jakožto Bohem vyslaná, svoji vlast za každou cenu zachrániti. O půltřetího století později — jak zvláštní to shoda — stejnou žádost přednesla sv. Markéta Alaccque, nevěsta srdce Páně, ve jménu tohoto nejsvětějšího srdce jinému králi Francie, Ludvíku XIV., Také tehdáž byla úloha Francie taková, jako za času Panny Orleanské. Dejž Bůh, aby po dalších 200 letech ještě tak se nalézala v přízni Nejvyššího, aby nevděkem jejím nebyla vyčerpána shovívavost boží!

Jest věru těžko mluvit ve jménu božím a jednati z uložení jeho, ba jest bezmála zhola nemožné, nedokazuje-li osobní bezúhonný život skutečnost božského poslání, jako to v pravdě bylo u Johany po celou její tolik kratičkou dráhu životní. Vždyť ona i po pěti

měsících válečného života v leženích vojenských byla takovou, jako za dětských svých let; čistou, podobající se andělům, zbožnou, nikdy se v popředí nevtrající, svatou a nevýslovné skromnosti, přese všechny chvály velikých a fantastické nadšení lidu. Šlechetná paní, u které tehdáž žila, podává nám bezčetné důkazy její svatosti.

Její jemný takt chránil Johanu před každou chybou, nepravým úsudkem, jak nám dokazuje jedna událost z oné doby. Jakási paní, jménem Kateřina z města La Rochelle, dotřela se tehdáž až ke králi, a pravila mu: »Jsem vyslána od Boha, abych vám opatřila poklady. Objevila se mně bílá paní, černým hávem oděná, a velela mi, abych táhla všemi městy, která jsou králi věrně oddána, a hlasateli abych dala vyvolati, že všichni, kdož poklady stříbra neb zlata skryté mají, tyto musí ihned přinést. Když se lidé ti budou vzpouzeti, pak přece budu věděti, kde jsou poklady ty k nalezení, a potom také i vám, ó králi, ona místa označím.«

Za panujícího právě nedostatku a bídy v královském vojstě bylo podobné nabídnutí ovšem velikým pokušením. Nicméně král si umínil, že se o této věci dříve poradí s Johanou. Tato se Kateřiny co nejpodrobněji vyptala a zkoumala opatrně její odpovědi. Ke konci rozmluvy však jí řekla:

»Vraťte se k vašemu muži, veďte svoji domácnost a vychovávejte dobře své děti!«

Avšak Kateřina, prudce odmlouvajíc, stála na svém, a tu ji Johana přerušila: »Kdy pak se vám objevuje paní, o níž mluvíte?«

»Každé noci,« odpověděla tázaná.

»A žádné noci neopomine se dostaviti?«

»Ne, nikdy.«

»Dobrá. Přijďte tedy dnes večer ke mně, budeme spolu spáti.«

Tak se i stalo, a Johana až k půlnoci bděla, ne-

viděla, ani neslyšela však ničeho. Přemožena unavením usnula přece a procitla teprve ráno. Hned optala se své sousedky: »Byla zde bílá paní?«

»Ovšem,« odpověděla tato — »avšak vy jste tak pevně spala, že jsem se bála vás probuditi.«

»Tak musíte dnes večer zase ke mně přijíti,« od-
tušila Johana bez rozmyšlení. Následujícího dne spala
pak nepřetržitě, tak aby tím jistěji mohla noc probdíti.
A vskutku pak ani oka nezavřela a pozorovala svoji
sousedku neustále, častěji se jí tážajíc: »Brzy-li se
objeví bílá paní?«

»Ó, jistě již brzy,« odpověděla Kateřina, ale bylo
všechno čekání marné, jakož se bylo dalo předvídati.

Johana se však nechtěla spoléhati jedině na svůj
náhled vlastní, proto prosila svoje milé svaté o radu,
a dostalo se jí odpovědi, že všechny údaje této Kate-
řiny z La Rochelle spočívají na nepravdě a smyslném
blouznění. Johana pak o tom podala zprávu králi,
k veliké lítosti Kateřiny a bratra Richarda, který v její
zjevení byl uvěřil. Přece však Kateřina dvůr neopustila,
nýbrž až do kruté zimy vytrvala při armádě, až jí ko-
nečně příliš zima bylo. A měla do sebe té smělosti
též, že nabídla se za prostřednici při uzavírání míru
s vévodou Burgundským. Když se kdysi hovořilo
o tomto knížeti, pravila Johana: »Zdá se, že s ním
míru nebude, ač-li neopatří jej hrot kopí.«

Později podvodnice přešla do tábora Angličanů,
a uvidíme ji později při procesu, kterému Johana po-
drobena byla, jak s plnou záští žárlivé, řevnivé ženy
hanobí svatou pannu lží a pomluvou.

Téhož času vévoda z Alençonu dožadoval se panny,
aby se zúčastnila polního tažení do Normandie, avšak
královská rada odepřela svolení. Ona jí ani nedovolila,
aby přinesla pomoc francouzským městům na severu
a východu, která po odchodu královských vojsk zcela
byla opuštěna.

Nicméně Johana, ač zarmoucena, přece nebyla nečinnou. Zasílala vzdálenějším městům, která byla koruně znovu dobyla, dopisy plné útěchy a povzbuzení, a také i je sama osobně navštívila.

Cokoli však nyní činiti mohla pro vlast, všechno to ji neodškodňovalo za vnucený jí klid zbraní. Vidouc se tak opuštěnu, nenaříkala si snad k vůli své vlastní osobnosti, nýbrž lkala nad Francií, která tak nerozumně zamítala pomoc Bohem podávanou. Slýchala dosud co den drahé jí hlasy nebeských rádkyň, ale zdálo se, že i ony jsou již znaveny marným mluvením, a přestaly dávat nové rady k potlačení nepřitele. Smutné zkušenosti jí ukazovaly, že osobně vlasti své rychle spásu přinést nemůže, neboť Francie byla opět promeškala hodinu milosti, aniž by jí byla ku svému blahu využitovala.

Aby pak napravila chyby prohřešivší se vlasti, nemyslíla Johana od nynějška na nic jiného, než jak by Francii se obětovala, jak by pro ni trpěla. Boží hlas byl umlknul, proto se Johana odhodlala, že se docela podrobí rozkazům vojevůdců, že bude jich slepě poslouchati. Když pak brzy potom královská rada uzavřela dobývati měst Saint-Pierre-le-Moûtier a La Charité, podjala se Johana ihned polního tažení. Odešla z Bourgesu, jenž byl shromaždištěm tlup, a přišla v průvodu pána z Albretu před Saint-Pierre-le-Moûtier, kdež neprodleně velela počíti útokem. Avšak pevnost se statečně hájila a Francouzům bylo ustoupiti, a to za značných ztrát. Aulon, poraněný na noze, byl odnesen a položen nedaleko náspu. Odtud viděl, že Francouzi utíkají, a ku svému největšímu úžasu uzřel Johanu, ona stojí, obklopena pouze třemi či čtyřmi lidmi, zcela klidně před zdmi města. Král mu byl světil péči o její život, a proto, nedbaje své rány, vsedl rychle na kůň, dojel k hrdinné dívce a prosil ji naléhavě, aby ustoupila.

»Vždyť, pro Bůh, jste úplně sama, což to nepozorujete?« oslovil ji ve své starosti.

Tu smekla Johana svou přílbu, i odpověděla: »Já nejsem naprosto sama, mám 50.000 bojovníků po boku, a proto neustoupím a nechci váhati, dokud město není dobyto.«

To mluvila o andělech, kteří jí pomáhali při každém díle, a které často vídala mezi lidmi kráčeti.

Po té dala Aulonovi rozkaz, aby shromáždil uprchlíky, opatřil jim s dostatek materiálu k zasypání příkopu, a potom zvolala na Francouze mocným hlasem: »Vzhůru! rychle zbudujte nad příkopem most! Vezměte otýpky roští a žebříky!«

Pouhý její hlas vléval vojákům novou zmužilost. Počato s útokem, a téže chvíle ustal odpor obležených, a město bylo dobyto jakoby nějakou mocí kouzelnou. Vše bylo zotvíráno, vydáno drancování, ale Johaně se přece podařilo zachrániti před rukama chtivých vítězů aspoň kostel, v němž byli obležení svůj statek skryli.

Tak rychle nešlo to však s obležením La Charité. Toto se prodlužovalo stále, neboť každý útok byl vždy odražen. Po několika dnech marného namáhání, mezi nimiž Johana marně se snažila svým lidem opatřiti, co jim chybělo, musila francouzská armáda, postrádajíc peněz i náboje, dáti se na ústup.

Tato jediná porážka za celé její vojenské dráhy trápila Johanu nesmírně, tím více pak, že v tom musila spatřovati následky, které vlast sama přivolala vzpouzejíc se uposlechnouti vůle boží, jižto Johana zvěstovala. Tímto poznáním vzrůstalo v ní přání, aby vlastním utrpením, vlastní obětí na nebi takměř vynutila odpuštění pro drahou, tak milovanou Francii. I zachtělo se jí smrti jako oběti, ve kteréž by za život svůj mladý vlasti své vykoupila vítězství. Nepochybně však byla smrt, na niž myslila, smrt slavná na čestném poli válečném. Avšak v nebi jinak jí bylo souzeno; zde sice

byla přijata hrdinná její obět, však uchystán jí konec neskonalé vznešenější — mučednictví se svou nevadnoucí korunou.

XXIII. KAPITOLA.

Rodina Ark povýšena do šlechtického stavu. — Panna opouští dvůr. — Zázrak v Lagny. — Senlis a Franquet d'Arras. — Obležení Compiègne; výpad. — Johana zajata dne 24. května 1430.

Vracející se ke dvoru Johaně dostalo se stejně čestného přijetí, jako kdyby se byla stala vítězkou; u dvora Karla VII. vědělo se dobře, že bez prostředků k polnímu tažení potřebných ani zvítěziti nemohla. V tomto čase, v prosinci 1429, povýšil král Johanu a celý její rod do šlechtictví, přidav k tomu ještě výsadu, až dosud v dějinách Francie ojedinělou, totiž, že v rodu tom má se jméno Ark i po přeslici děditi.

Johana pro svoji osobu tuto čest zamítla, ale její bratři, a vůbec všichni její příslušníci ji přijali a obdrželi příjímí »du Lys«.

Nyní nejvíce tížila Johanu nečinnost, k níž byla odsouzena, nicméně ani tento čas nebyl ztracen, neboť ušlechtilá dívka zdokonalovala se mezitím v každé ctnosti, věnovala i obětovala sebe samu se všemi silami své vlasti, a povzbuzovala dopisy a všelikými dosažitelnými prostředky jindy tak statečné obhájce Francie.

Konečně přece dostavil se okamžik, kdy už déle nemohla snést tíhu této nečinnosti; její horoucí nadšení pro vlast zatoužilo po tom, aby za ni svou krev prolila. Zachtělo se jí mocně pro blaho Francie, pro její záchranu hledati smrt na poli válečném. Bylo jí také již ze zjevení nebeských známo, že čeká na ni těžká cesta mučedníkův, nebyly jí však známy podrobnosti božské vůle ve věci této.

Bylo na sklonku března 1430. Johana odešla jednoho jitra, pevně odhodlána opustiti královský dvůr. Záminkou označila, že potřebuje zotavení na venkově, a vlastně se ani opravdově nerozloučila. S nepatrným svým průvodem dala se směrem k Isle de France a dorazila dne 15. dubna do Melunu. Toto město krátce před tím zahnalو Angličany a otevřelo brány svému zákonitému králi. Johana jala se pozorovati pevnostní příkopy a náspy, nepochybně proto, aby je učinila způsobilými k hájení, když se jí tu náhle zjevily obě světice, jako již to dříve často učinily. Ale ach, zpráva, kterou jí tenkrát přinášely, i jejímu zmužilému, bázně neznajícímu srdci vynutila zachvění.

»Zajmou tě,« — pravily jí, — »a to ještě před sv. Janem.«

Johana již často hleděla zmužile smrti vstříc, ale zajetí zdálo se jí mnohem hroznějším, než kdyby byla musila položití život svůj. Přece však se sklonila před vůlí boží, nechť se i odhodlávala vynaložiti vše, aby zabránila splnění tohoto smutného proroctví, což také ani světice nezakázaly.

Z Melunu se Johana odebrala do Lagny, města na Marně ležícího. Sotva že se roznesla zpráva o jejím příchodu, vyslali obyvatelé k ní deputaci, neboť právě panovalo veliké rozčilení. Novorozené dítě jisté nábožné matky bylo zemřelo bez svatého křtu, a nebohá paní nemohla se smířiti s tímto smutným osudem. Přinesla malou mrtvolu před mariánský obraz, a k jejím prosbám shromáždily se všechny panny, aby u královny panen vyprosily vzkříšení dítěte.

Ihned poslala také k Johaně, aby své zbožné modlitby připojila k modlitbám ostatních. Panna neprodleně přišla a s nimi se modlila. Náhle tu dalo dítě znamení života, zívlo po třikrát, a jeho dosud smrtelně bledým obličejem rozlil se živý ruměnec. Rychle byl mu udělen svatý křest, avšak po několika okamžicích

zemřelo malé stvořeníčko znovu, nicméně bylo se přece udělením svaté svátosti křtu stalo andělíčkem nebes.

Když později v procesu v Rouenu Johana byla tázána, zdali obyvatelé města Lagny onen zázrak nepřipisovali moci její modlitby, odpověděla s prostotou a skromností: »Po tom se nebudu poptávati.«

Téhož času jistý dobrodruh šlechtického původu, oddaný drancování a loupeži, znebezpečoval krajinu kolem Lagny. Jmenoval se Franquet, byl z Arrasu a velel s neobyčejnou statečností tlupě asi 400 mužů silné. Když se Johana dověděla, kde se zdržuje, jala se postupovati proti němu s malou tlupou, ani z daleka tlupě jeho se nerovnající, přemohla dobrodruhy po dlouhém, rozhořčeném boji, dala je všechny zajmouti a dokonce i usmrtiti. Také i sám Franquet se nalézal mezi zajatými. Tohoto obmýšlela Johana vyměnití za jistého pařížského hostinského, který jí byl znám a dobré věci byl přítelem; brzy se však na to dověděla, že šlechtný muž ten zemřel; zároveň pak dožadoval se sudí z Lagny vydání vůdce loupežníků ve jménu králově, protože se dopustil několika těžkých zločinů, a prohlásil Johaně, že by svým váháním spravedlnost těžce poškodila. Nyní se tedy panna domnívala, že nemá práva vzpírati se nařízení úředníků, a tak bylo Franquetovi po čtrnáctidenním procesu dokázáno více těžkých zločinů a on byl k smrti odsouzen a odpraven. Johana ponechala si jeho meč, zbraň to z krásné, nádherné ocele.

Z Lagny se Johana vydala do Senlisu a odtud do Compiègne, kteréž město bylo připraveno k obraně, neboť nikdo nepochyboval, že vévoda Burgundský má v úmyslu co nejdříve opět zbraně pozvednouti. Příměří, které byl uzavřel s králem francouzským, bylo prodlouženo až k velikonočním, docházelo však dne 17. dubna 1430.

A skutečně pak vévoda Filip Dobrý po uplynulém příměří chopil se osobně vrchního velení nad svými tlupami, zmocnil se města Gournay na Arondě a odrazil k obléhání Choisy na řece Aisně.

Johana obmyšlela městu spěchatí ku pomoci s Xantrailem a bezmála 2000 vojáky. Přibrala si arcibiskupa remešského, kancléře Francie, a obrátila se k Soissonu s úmyslem, že tam překročí řeku Aisnu. Avšak velitel Soissonu byl zrádcem, odepřel vojákům vstup, a chtěl pouze hraběti z Vendômu, kancléři a Johaně a jejímu malému průvodu brány otevřít. Jakmile pak tyto osobnosti opustily jeho území, odevzdal Soisson důstojníkovi vévody Burgundského, jménem Jan z Luxemburku.

Johana se vrátila do Compiègnu smutná až k smrti, její srdce krvácelo nad zbabělou tou zradou, a nad to tušila, že blíží se již okamžik, kdy bude zajata. Kterého dne dala si čísti mši svatou v chrámě sv. Jakuba; přijala zde sv. přijímání a klečela potom vedle sloupu lodi chrámové, aby se pomodlila díkyvdání za přijaté milosti. Když po nějaké době potom oči pozvedla, viděla se obklopenu množstvím lidí z města a několika sty dětí, a těmito pozorována se zvědavým úžasem sice, avšak s obdivem a úctou. Ve všech těch očích obrazil se výraz upřímného přátelství, a Johanna postřehnouc je s povděkem, nemohla v úzkostiplném rozpoložení svém potlačit bolestný výkřik svého srdce.

»Ach děti, mé drahé děti,« pravila těmto, »vězte, že jsem byla zrazena, prodána a brzy budu vedena na smrt. Ó, modlete se za mne k milému Pánu Bohu, sice bych jinak králi a vlasti ničím více prospěti nemohla.«

Těmito slovy nevinila Johana osobu jednotlivou, nýbrž všechny ony, kdož tomu bránili, aby jak mocnář, tak Francie použili nadpřirozené, božské pomoci, jižto jim přinášela.

Když počal Jan z Luxemburku Compiègne obléhati, byla Johana právě ve městě; ničím však nedala si zabrániti v tom, aby často ven nevyšla a vojíny se všech stran neshromažďovala, které potom do města vlákala lstí. Tak se kdysi nalézala v Crépy, — dne 23. května — kdež se dověděla, že vévoda Filip Dobrý přibyl s hrabětem Arundelem, aby osobně vedl obléhání města.

Nyní už ani okamžik neváhala; o půlnoci shromáždila 3—4000 mužů a dala jim rozkaz, aby se dali na pochod. — »Ale« mínili někteří z nich, »je nás příliš málo lidí, než abychom mohli šťastně celým nepřátelským ležením projíti.«

»Je nás dost,« odtušila Johana, »musím vyhledati dobré své přátele v Compiègnu.«

Dne 24. května vtáhla již za slunce východu se svými lidmi do města, aniž by při tom ztratila jediného muže.

Compiègne leží na levém břehu Oisy, těsně u řeky. Pravý břeh naproti městu jest hluboko ležící, asi čtvrt míle dlouhá louka, odkudž půda počíná stoupati, tvoříc pak dosti vysoký a příkrý svah. Břehy byly spojeny mostem, který se prodlužoval přes louku v dlouhém vyvýšeném okraji se zábradlím, končícím až u protějšího pahorku.

Obležení, dosud pány mostu, u průčelí mostu, tam kde počínala louka, zřídili násep hradbami obklopený, aby tak hájili přístup k mostu, neboť nepřítel se právě tam utábořil: Jan z Luxemburku u Clairoy, Baudon z Noyellesu u Margny, právě na konci zmíněného vyvýšeného okraje. Asi půl míle za nimi v Condunu stál vévoda z Burgundu, a na západě měli Angličané Venettu obsazenu.

Johana sestavila si v rychlosti smělý plán proti nepříteli. Chtěla se svými tlupy postupovati po hrázi, Burgundany v Margny přepadnouti, je pronásledovati

a odraziti je až ku Clairoy, zatím co Vilém Flary, velitel Compiègne, měl s vojny ve městě pozůstalými Angličany pozorovati a je podél hrazeného okraje postavit, kdyby snad chtěli na zadní voje Johaniny armády útočiti.

Ještě téhož dne 24. května opustila Johana asi se 6000 muži Compiègne, aby uskutečnila tento plán. S počátku šlo všecko dle přání. Jan z Luxemburku, který byl až k Margny postoupil, aby pozoroval město, byl rychle odražen až ku Clairoy, avšak tam shromáždil své ostatní tlupy, a v boji bylo pokračováno, při čemž Francouzové brzy vítězně vynikali, brzy byli odraženi.

Když pozorovali Angličané toto kolísání, opustili své ležení v úmyslu, že obklíčí francouzskou armádu. Však i to se bylo dalo předvídati, a s náspu u průčelí mostu zahájil Flary střelbu z těžkých děl, mezitím co též déšť šípů pršel na nepřátele. Jistě byli by bývali poraženi, kdyby byl veliký děs v posledních řadách francouzského vojska nebyl způsobil zlý obrat. Při výpadu Angličanů mysli, že jest druhům ve městě nemožno, zdržovati nepřátele. Již se viděli obklíčení a odtrženi od vojů ostatních; v divém zoufalství se všecko rozpoutalo, a každý se tlačil, spěchaje do sáhnouti hrazeného okraje, aby se dostal do Compiègne.

Tímto náhlým zmatkem bylo všechno ztraceno, neboť velitel, domnívající se, že se utíkající nalézají mezi zdmi a Angličany, dal dělostřelectvu a lučištníkům rozkaz, aby ustali ve střelbě. Nepřítel pak se ovšem ihned uchopil příznivé té okolnosti, položil žebříky na hráz, a tak byla Johana brzy obklíčena a uzavřena. Lidé nejblíže jí stojící chtěli ji upozorniti na vážnost postavení, ale ona zvolala: »Tíše! ještě to závisí od vás, chcete li je poraziti; proto nyní nemyslete na nic jiného, než jak byste jim způsobili porážku.« A se

zvoláním: »Ku předul Všechno bude naše!« vrhla se znovu do největší tlačenice.

Zatím však váleční druhové ani ji neposlouchali, nýbrž dali se na ústup, strhující ji v pohyb svém s sebou. Avšak dlouho stála před nepřítelem, a teprve když všecko už se zdálo ztraceným, ustoupila i ona. Nejbroznější byla tlačenice a zmatek u opevnění, které hájilo vchod ku městu. Všichni Francouzové hrnuli se zde druh na druhu ve strašlivé rvanici, an zatím Angličané, kteří mezitím dobyli příchodu k mostu, sem spěchali, aby taktéž vnikli do města. Tu pak dal Vilém Flary, obávaje se náhlého přepadnutí, vytáhnouti most a útočné brány spustiti, a k jeho rozkazu voláno na utíkající Francouze, aby vsedali do lodí podél řeky, které jsou pohotově, aby je do města přivezly.

To mohla lehce provéstí pěchota, avšak projízdní vojsko bylo to nemožným, již pro tíži brnění. Mimo to Johana asi s pěti nebo šesti neohroženci, kteří ji obklopovali, stále ještě myslila na boj a na hájení. Když viděli, že to možným není, dostati se do Compiègne, pokusili se proraziti si cestu středem nepřátel. ačkoliv již celá louka byla ztečena. Avšak marné namáhání!

Zmožení přesilou, musili zůstat státi jako přikování v koutku mezi hrází a příkopem. Panna činila pravé divy statečnosti, avšak několik jezdců vrhlo se proti jejímu koni, volajíce: »Vzdejte se nám na vaše slovo!«

Ona odpověděla: »Dala jsem své slovo a vzdala jsem se jinému, a chci mu své slovo a slib svůj dodržeti.«

Avšak co prospěje všechna statečnost a všechna hrdinná mysl vůči zdrcující přesile? Sotva že domluvila, zatáhl střelec ze setniny Bastarda z Vandonnu na zlatotkaném šatu, jež nosila přes brnění přehozený, a Johana sřítla se s koně. Ihned se lidé zmocnili její

osoby a učinili ji svojí zajatou. Zároveň s ní spoutáni: její bratr Petr, její štítonoš Aulon a Pothon ze Xantrailles, kteří byli po jejím boku vytrvali.

Takového zakončení došla skvělá vojenská dráha Johany z Arku. Její zajetí způsobilo radost všem nepřátelům Francie, ale bolest všem v pravdě vlastenecky cítícím srdcím. Ale ach! královský dvůr nepatřil k posledním, ano, vyskytl se i ministr, který docela klidně králi podával zprávu o této smutné události, a ku svému poselství připojil slova, která povahu jeho v pravém světle jeví: »Ona nechtěla královské radě sluchu přát, stavějíc nad pokyny této svůj rozum vlastní.«

Z toho vysvítá, že tento dvůr, na němž jen mrzké sobectví a pošetilá váhavost panovaly, v Johaně viděl jen obtížné břemeno.

XXIV. KAPITOLA.

Johana z Arku v zajetí. — Johana pokouší se o útěk ze zámku Beaulien. — Zámek Beaurevoir; útěchy a obavy. — Druhý pokus útěku — Petr Cauchon, nedůstojný biskup z Beauvaisu, reklamuje Johanu ve jménu Angličanů. — Jan z Luxemburku prodal ji za 10.000 franků ve zlatě. — Aras-Crotoy. — Rouen.

Dle válečného práva a zvyku patřila osoba Johana Bastardu z Vandonnu; tento ji odevzdal rukám svého představeného Jana z Luxemburku, který však bez výslovného rozkazu vévody z Burgundu s ní libovolně nakládati nemohl. Filip Dobrý rychle přispěchal do Marny, aby spatřil zajatou hrdinku a jí se vyptával, avšak z této rozmluvy nebylo ničeho zaznamenáno; dozajista obsahovala se strany Johaniny trpké, však zasloužené výčitky, a tudíž nic potěšitelného pro vévodu. Co se nyní mělo státi s Johanou? Bylo právem vítězů, držeti ji v zajetí, až bude za ni podáno určité výkupné. K tomuto účelu bylo by bývalo záhodným,

aby se mezi Karlem VII. a burgundským dvorem zahájila vyjednávání, aspoň by tak byly vyžadovaly vděčnost a patriotismus od krále. Ale stal se právě opak toho: Anglie dožadovala se pro sebe práva, Johanu postoupiti Burgundánům, ne snad aby jí byla svoboda darována, nýbrž aby byla vydána katům.

Dne 26. května psal velkoinkvisitor Francie, kterému byli Angličané pannu jakožto kacířku označili, vévodovi z Burgundu, aby zajatou do Paříže poslal, aby tam byla souzena. Tomuto listu byla připojena prosba university, která tehdáž s Anglií souhlasila. Filip Dobrý doručil tento list svému místodržícímu, avšak Jan z Luxemburku toho nedbaje, podržel svoji zajatou. Poslal ji do Beaulien, svého zámku ve Vermandoisu, ležícího několik jen mil od Compiègne.

Nicméně panna nebyla povahy tak příliš poddajné, aby snad byla své zajetí tak oddaně snášela. Právě naopak, ona použila každé příležitosti, aby uprchla a ku svým vojínům se vrátila. V Beaulien byla by to bezmála provedla pomocí dvou prkének; buďto že tato na ramena si uložila a svůj obličej mezi ně skryla, anebo se snad mezi dvěma prkny kamsi prodrala — buďsi! podařilo se jí, že dozorce uzamkla, a sama pak ze zámku se dostala, avšak strážce brány ji poznal a zpátky do vězení ji dovedl.

Nyní ji dal Jan z Luxemburku převézt do svého hrazeného místa Beaurevoir, blíže Cambrai položeného. Tamtéž bydlela jeho paní a jeho dcera, kteréž obě jako panna jméno Johana měly. Obě tyto ušlechtilé dámy byly plny šetrnosti a ochoty pro politování hodnou dívku; učinily vše, aby nepřišla do rukou Angličanů, svých úhlavních nepřátel, a ježto věděly, že hlavní moment obžaloby bude to, že nosí oděv mužský, prosily ji zrovna úpěnlivě, aby opět ženské šaty přijala; ale bylo vše marným. Johana vždy stejně odpovídala, že dosud nemá dovolení svého nejvyššího Pána a že

vůbec ještě není na čase. Bez rozkazu z nebes, bez pokynu jejích světic, kterým ze svého jednání musí klásti počet, nechtěla brnění odložit, nechtěla-li také vzbuditi podezření, jakoby svoji vojenskou dráhu považovala za ukončenu, a své poslání jako vysvoboditelka Francie jako omyl. Též by prý se musila pro budoucnost vzdáti naděje, že ještě jednou za vlast svoji pozvedne vítěznou zbraň.

Zatím Angličané Johanu nespoustěli s očí. Jakkoliv byla v zajetí a spoutána — ještě stále jejím vojínům tolik strachu naháněla, že se vzpouzeli dáti se zařaditi do setniny, určené, aby v boj šla na území francouzské. Při tom předstírali, že panna vládne kouzelnými prostředky, kterými máří výsledky anglických zbraní. Podnes ještě stávají v Anglii veřejné výnosy, ve kterých se prosí, aby byli odsouzeni ti, kteří z bázně před pannou opustili svůj prapor.

Vladař Bedford nyní znovu opět zahájil vyjednávání, aby dostal Johanu do své moci. Při tom se po prvé vyskytuje onen, jenž před všemi věky příštími na čele svém nese znamení Kainovo, vinu to vraždy paniny, a jehož čelo tak znamenáno bude po všechny doby příští — totiž Petr Cauchon, nedůstojný biskup beauvaisský.

Cauchon byl učený muž. Zrozen v Remeši, z rodiny nedávno do šlechtického stavu povýšené, byl rektorem university a vedl na církevním shromáždění v Kostnici hájení vraha vévody orleanského. Johana bez bázně (Jean-sans-Peur) proti Gersonovi. Jeho názor byl sice otci koncilu zavržen, nicméně však i Filip Dobrý po smrti svého otce nepřestával mu svoji přízeň prokazovati, jmenoval jej biskupem beauvaisským, a byl osobně přítomen jeho vysvěcení na biskupa. Jindřich V., král anglický, nechtěl zůstatí pozadu za Burgundem, a propůjčil mu titul velkoalmužníka Francie.

Tělem a duší oddán straně anglické, dosud

vždy ji v každém snažení podporoval ze všech svých sil, a když se obyvatelé hlavního města jeho diecese svému zákonitému králi opět podrobili, zahnali svého vrchního pastýře z jeho diecese. Tohoto muže nyní hodlal použiti vladař Bedford: on měl Johanu vyžadovati ve jménu církve, neboť jedině taková záminka mohla ušlechtilou dívku tu v jeho ruce vydati. Aby ještě více horlivost ničemného Cauchona roznítili, dala se mu za vnadidlo jako odměna jeho zásluh tušiti stolice arcibiskupská v Rouenu.

V měsíci červenci přišel Cauchon do ležení burgundského vojska v Compiègnu, a přinesl dva listy pařížské university, jeden pro samotného vévodu Burgundského, druhý pro Jana z Luxemburku. Obsah obou těchto listů vyžadoval vydání Johany buďto inkvisoru Francie, nebo biskupu beauvaisskému, který předstíral svoji oprávněnost ji vyslýchat, ježto byla v jeho diecesi polapena, jakkoliv zajetí samo neudálo se v Compiègnu, nýbrž na pravém břehu Oisy, která vlastně k biskupství noyrskému náležela. K přineseným listům biskup připojil se svojí prosbou osobní a nabídnul pánu z Luxemburku za ni zemi summu.

Pravil, že kdyby tyto návrhy nebyly přijaty, král Anglie a Francie vydání Johanino vynutí mocí klausule francouzského práva, dle níž může každého zajatého v mezích své země za obnos 10 000 franků vyžadovati, a kdyby tato osobnost byl i třeba sám král.

Když pak toto nepomohlo, hrozil vévodovi a Janu z Luxemburku tresty církevními.

Přece ještě se tyto první pokusy nezdařily, a proto se Cauchon brzy na to odebral do pevnosti Beaurevoir, kamž se byl ustranil Jan z Luxemburku, aby se zotavil z námah válečných. Tento konečně obchod ten uzavřel, avšak teprve za veliký peníz. Aby se žádaný obnos sehnal, vybíraly se v Normandii neobyčejně vy-

soké daně, tak že již ku konci října bylo možno vyplatiti umluvené výkupné.

Johana mezi tím své zajetí nechtěla snášeti právě jako za dnů prvních. Nad to pronikaly až do její samoty nejhroznější pověsti. Zasllechla, že byla prodána Angličanům, že Compiègne, ze všech stran tištěn, bude nucen se vzdáti, že mají všichni obyvatelé města, vyjímaje děti do sedmi let, býti usmrceni. Stěží byla s to přemoci svoji vřelou touhu, ubohým těm spěchati ku pomoci. »Jak jest to jen možno,« řekla svým světícím, »že Bůh ten dobrý lid compiègueský, který vždy věrně stál ku svému pánu, nechá zahynouti?«

A svatá Kateřina jí odpověděla: »Vzdej se jen! Nepokoušej se ani o útěk, a Bůh pomůže obyvatelům compiègueským.«

»Ach, chtěla bych při tom býti, když se nad těmi dobrými lidmi smiluje!«

»Upokoj se!« odpověděla světice — »a snášej všecko s oddaností, neboť ty nenabydeš svobody, dokud jsi neuviděla anglického krále.«

»Ach,« povzdechla Johana, — »kéž bych tohoto krále nikdy viděti nemusila! Raději umřítí, než padnouti Angličanům do rukou!«

Nebohá, mladá bytost! Myšlenky na útěk dostavovaly se vždy znovu, a ona kula plány k jejich provedení. Marně však prozkoumala celý žalář: Dveře byly zamčeny, a nad to těžkými visacími zámky opatřeny; okna měla husté mřížky železné, jimiž nebylo lze uniknouti. Jenom jediná cesta jí byla otevřenou, ona, vedoucí k vrcholi věže, avšak aby tudy na svobodu se dostala, byla by se musila odvážiti skoku asi do 20 metrů v hloubi, do příkopu, což bylo asi tolik, jako nasaditi život. Ale což nebyla Johana zvyklou smrti hleděti vstříc? Pudilo ji to, přátelům v Compiègnu spěchati ku pomoci, nechtě to stojí cokoliv.

Nebeská zjevení činila všecko, aby ji odradila od tohoto hrozného záměru, avšak marně! S dětinskou svéhlavostí setrvala při této své vůli a zármutkem a rozčilením zmatena, po prvé za svého života odepřela jim poslušnost: v nestřeženém okamžiku skočila skutečně do hlubiny.

Dopadla na zem bez sebe a když ji hledali, našli ji polomrtvou v příkopě ležeti. Donesena do zámku, nebyla po 2—3 dny s to potravy přijímati a její duše byla plná bolestného smutku. Nad svojí neposlušností rmoutila se nyní více než nad tím, že se znovu nalézá ve vězení. Však nám se tato vina, jížto se Johana opravdu dopustila, nezdá býti tak velikou, že by její svatosti mohla být na újmu. Byl to odpor proti milosti, nedokonalost, jakou skoro každý světec jednou za svého života pokorně musil vyznati. Hlodavý zármutek, tížící velice její mysl, tak že své jednání ani zrale uvážiti nemohla, byl příčinou její viny, ale hřích ten ihned byl také odpykán okamžitou, upřímnou a na vyšších motivech spočívající lítostí.

Důkaz o tom podávají další události, vždyť svatá Kateřina pannu své ochraně svěšenou neopustila. Přinášela jí útěchu a sílu shůry, poručila jí, aby se vyzpovídala a Boha za odpuštění prosila, a též jí přislíbila, že bude Compiégne ještě před svatým Martinem vysvobozen. Toto proroctví se splnilo již následujícího dne 24. října, a sice vítězstvím hraběte z Vendômu, kterým docílil zrušení obležení.

Nyní byla Janu z Luxemburku vyplacena prodejní suma. V listopadu byla Johana přivezena do Arrasu, kde strávila asi 14 dní. Zde ji navštívilo více lidí, mezi jinými jistý Skot, který jí přinesl obraz, představující ji samu, (jediný to, jež vůbec kdy viděla, jak později řekla svým soudcům). Pan z Pressy k ní přišel s prosbou, aby zase oblékla ženské šaty; nepochybně tušil, co hrozného se proti ní chystá.

Ve svém vězení v Arrasu učinila Johana pokus, aby si svoje trpké postavení ulehčila. Psala občanům města Tournay, kteří zůstali králi věrni a hrdinsky oddáni, ačkoliv bylo město položeno ve středu burgundských Flandrů. Obyvatelé tito z její ruky, když ještě jako vítězka vystupovala, byli přijali tak mnohý dopis a nezapomněli na ni ani nyní, kdy byla nešťastnou, a poslali jí zvláštním poslem značný obnos peněz. Z Arrasu byla Johana přivedena do zámku Drugy, u Saint Riquier, a odtud po Crotoy, kde taktéž jen krátce pobyla. Přišly paní z Abbevillu ji navštívit, a bylo jí také přáno obcovati mši svatě, která byla sloužena právě přítomným kazatelem kathedrály amienské; tento duchovní ji také vyzpovídal, a podal jí nejsvětější Tělo Páně. A toto byly poslední potěchy, jichž se mladé zajaté dostalo, neboť brzy na to přišlo do Crotoy anglické poselstvo, aby Johanu odvedlo, neboť s dorozuměním s vévodou Burgundským a Janem z Luxemburku byla burgundskými důstojníky vydána nepříteli. Toto byl počátek jejího hrozného mučednictví.

Sotva že s ní dorazili do Rouenu, zavřeli ji hned do jedné z věží zámku tohoto města; tělo její spoutali na rukou i na nohou. Od železných okovů, obemykajících její nohy, byl veden silný, pevně sevřený řetěz až ku sloupu uprostřed pokoje. Tři Angličané z nejnižších, nejspodnějších vrstev byli neustále kolem ní, uvnitř téhož prostoru, a dvě strážé stály na druhé straně železné mříže, třemi zámky opatřené a vchod k jejímu žaláři uzavírající. To však ještě nebylo dosti: objednali úzkou železnou klec u zámečnicka v Rouenu, a do jejího vězení přinesena, nejspíše k tomu cíli, aby při prvním pokusu o útěk do ní byla zavřena. Někteří současníci tvrdili, že Johana po několikráte vždy před svým objevením se před soudci v ní seděla.

Tak vypadalo hrozné místo, v němž Johana očekávala počátek svého procesu.

XXV. KAPITOLA.

Náboženské procesy středověku. — Příčiny Johanina procesu ; původci tohoto, Winchester a Bedford. — Podlý soudce Petr Cauchon. -- Jak se zacházelo s přísedícími soudu. — Pánové: Mikuláš z Houppevillu, Jan de la Fontain a Lohier, biskup avraucheský, si vzájemně odporují.

Má-li být porozuměno všemu, co se nyní bude dít, jest důležité, věnovati pozornost jistému místu středověkého zákonodárství, které dnes už více nestává, totiž na procesy v záležitostech víry, které byly vedeny za pomoci státu, a často byly zahájeny k jeho podnětu.

Církev, od století již v Evropě v čele veškeré civilisace a každého hnutí společenského stojící, byla si toho předobře vědoma, že různým národům, jakož i jednotlivcům nic tak neuškodilo, — což i také dějiny následujících století dokázaly, jako zavedení a rozšíření nějakého bludného učení mezi katolickým lidem. Proto střežila a hájila křesťanskou víru se žárlivou péčí, podporována státem, jehož zájmy šly ruku v ruce se zájmy jejími. Proto byl jedenkaždý, jenž byl podezřelý z toho, že zavádí novoty ve víře, anebo se něčeho měniti opovazuje na učení od otců přejatém, zajat a uvězněn. Biskup dotyčného biskupství musil pak vinníka v přítomnosti kněží a učenců pečlivě zkoumati a jej se vyptávati. Svatá Stolica dávala se za takových příležitostí zastupovati legátem, který měl titul inkvisitora, t. j. soudce ve věcech víry, nebo také viceinkvisitorem. Nemohl-li být dokázán skutečný zločin, byl obžalovaný ihned na svobodu propuštěn, v jiném případě však nejprve k odvolání vyzván. Pakliže toto učinil, byl propuštěn s mírnou výtkou a nepatrným trestem. Stal-li se však vzpurným a odepřel podrobení, vyslovil církevní dvůr soudní, když se byl ještě pokusil vinníka přiměti k doznání, rozsudek, který označoval zločin a protizákonnost a odevzdal pak obžalovaného světské

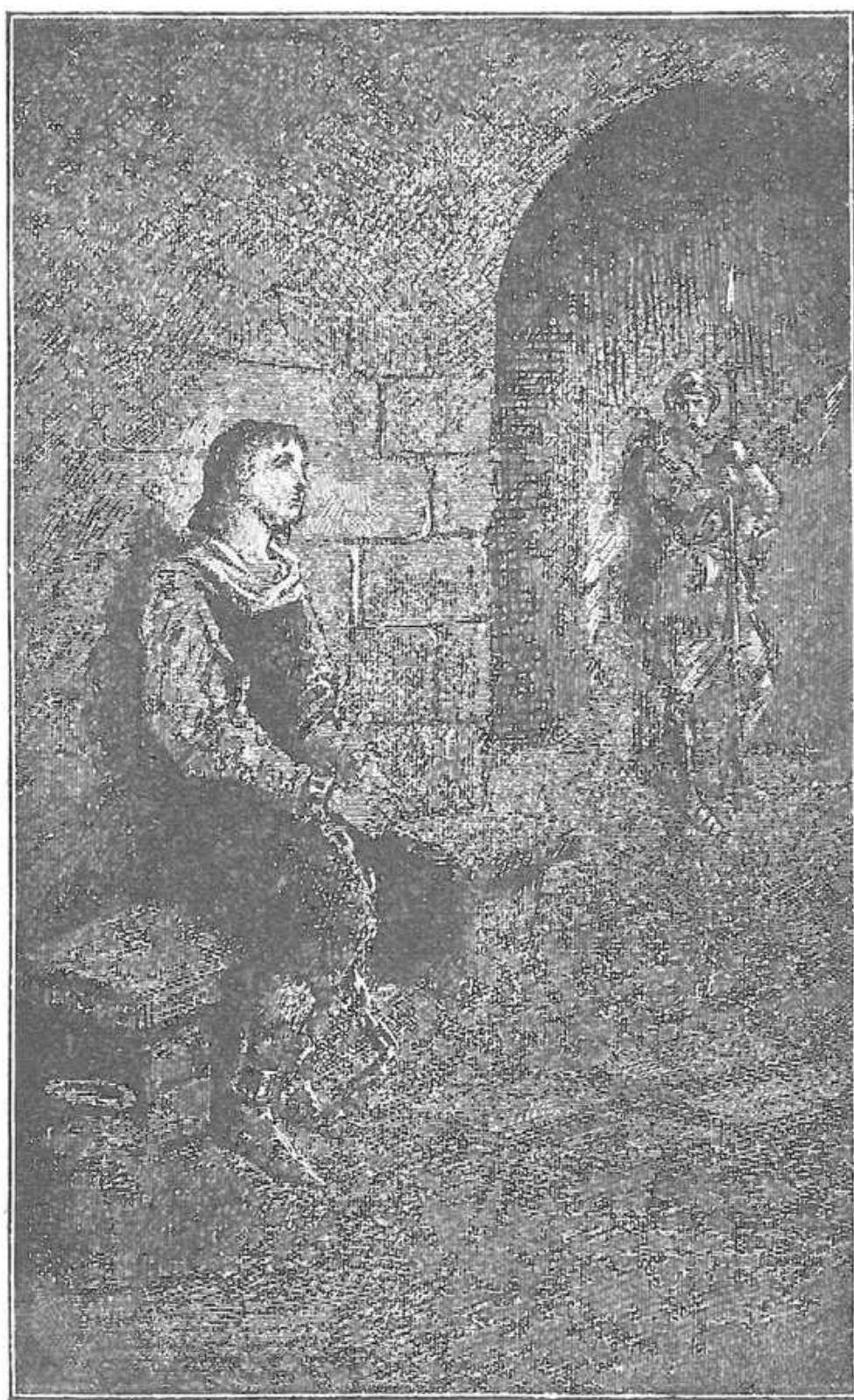
spravedlnosti, t. j. obyčejnému soudu dotyčného státu. Tomuto odevzdání bylo připojeno prohlášení, že církev nemůže více chrániti toho, který se dobrovolně protiví božskému učení, zároveň však též doporučení shovívavosti jeho nynějších soudců.

Nyní se spravedlnost chopila věci, a potrestala provinilce obyčejně hrozným způsobem, vždyť byly trestní zákony pro bludné učení, rouhání, kouzelnictví a podobné zločiny v tehdejší době nelidské a beze vší shovívavosti. Takovéto zločiny se pokládaly za vzpouru proti stávajícímu řádu, pročez mávaly zhusta rozsudek smrti v zápětí.

Ještě sluší podotknouti, že měl vinník práva — pokud se viděl býti v některých bodech křivě souzenu, — od soudního dvora biskupova k arcibiskupovi, a jako k poslední instanci prostřednictvím tohoto až k papeži se odvolati — než byl vydán rukám spravedlnosti světské. Odkazování na římskou Stolicí bylo v příliš důležitých záležitostech nezbytné a zákony předepsáno, zvláště tam, kde byly sporné otázky povahy příliš choulostivé, neb kde by snad byla přípustnou jakási pochybnost nebo nejistota.

A nyní měl i s Johanou býti zaveden církevní proces; avšak proč? — Z následujících důvodů: 1. protože ni v jejím životě, ni v jejích skutcích nebylo nalezeno látky, ba ani podezření, které by bylo světským soudcům podávalo záminku k procesu; 2. protože jen církevní proces byl s to tvořiti náležitou protiváhu zbožné víře všech poctivých lidí a dobrých křesťanů, kteří v Johaně viděli poselkyni boží.

Jdeme-li o něco dále, tu se přede vším musíme ptáti: Co bylo vlastní příčinou procesu, a odpravení Johanina? Bez váhání pak musíme doznati, že to byla anglická politika a ctižádost státníků, kteří byli uzavřeli, že Francii svému národu podrobí; byly to nelidské výpočty této celé společnosti, stojící tehdaž v moci a

porobě londýnského dvora. Stát se svými názory a se svým míněním byl jim Bohem — pro jeho zájmy tlumili i hlas napomínajícího svědomí.

Když byla Anglie v dobývání bezmála vrcholu všech vymožeností dostihla, — tu náhle objevila se panna jako jediná, ale nepošinutelná překážka: a to bylo vinou její, proto musila nyní padnouti. Vždyť nejen že se stala zosobněním lásky vlastenecké, ale ona to byla, jež zvěštovala: »Není to vůle boží, aby Angličané panovali ve Francii, a protože Bůh tomu nechce, vyslal mne, abych vetřelce zapudila.«

Z toho důvodu nebylo postačitelým, aby byla Johana pouze odstraněna. Kouzlo celou její bytost ozařující musilo býti zrušeno, její předstírané poslání musilo býti jako lež vylíčeno, tak aby Anglie, když byla odhalila a odsoudila Johanu, znovu hlásati mohla: »Bůh jest s námi!«

To asi byly myšlenky a náhledy těch, kdož proces započali, dvou princů z královské krve: prastrýce a strýce mladého krále Jindřicha VI.

Jeden z nich byl Jindřich z Beaufortu, jenž pod řádovým oděvem skrýval celé množství, nejvíce politických zločinů; stal se biskupem winchesterským, a později dokonce kardinálem. Druhý byl jeho synovcem, vladař Bedford, o němž byly již zmínky. Jindřich z Beaufortu, známý v dějinách pode jménem Winchester neboli kardinál Anglie, zastával v království místo velkokancléře a byl po dlouhou dobu duší politické strany Plantageretovy. U vedení záležitostí vyznačovala jej bezcitná ukrutnost. Nehrozil se ničeho, neznaje výčitek svědomí, bez váhání používal práva útrpného, a kdož mu jakkolivěk v cestě stáli, nebo se protivili, ty nechal prostě zmizeti. Bedford nebyl ani tak diplomatem a politikem, jako statečným vojínem; nechtěl Francii, skoro úplně již dobytou, opět ztratiti. Že nebyl přítelem panny, prohlásil již ve svém listě svému tehdaž osm

let starému královskému pánu. V tomto dopise trpce si naříkal na nezdar anglických zbraní ve Francii, kterýž dle jeho mínění byl z větší části způsoben spletením lichých pověstí, zvláště však nevysvětlitelnou hrůzou, která jímá tlupy před jistou spojenkyní satana, která se dá nazývati »pannou«, a čarodejné kousky, jakož i kouzelná umění provozuje.

Jest pochopitelné, že tito dva, dostavše Johanu do svých rukou, žádali si její smrti. Snad že Bedford přál si toho z přesvědčení, považuje pannu opravdu za čarodějnici a kouzelnici. Winchester se nestaral o její osobnost; viděl v ní překážku, která by pouhým odstraněním byla tvořila politické zauzlení, jež mohlo pouze její popravou býti profáto.

Oba společně nyní hledali stvoření sdílející jejich souhlasné plány a schopné Johanu také dovést na hranici. Různé okolnosti způsobily, že padla jejich volba na biskupa beauvaiského. Jak již jsme poznamenali, bylo vzato záminkou, že byla Johana na území jeho biskupství zajata. Cauchon byl muž duchaplný, chytrý pletichář, nebyl však knězem v toho slova pravém smyslu. Nic při něm nepřipomínalo důstojnost duchovní, vyjímaje titul a postavení. Naproti tomu však byl dvořenským, jenž zdál se ochotným za přízeň velikých tohoto světa a k zachování jisté moci, všecko jiné obětovati. Několik měsíců po této události, nedbaje zájmů svaté Stolicе, připojil se k vzpurným duchovním v Baseiu, kteří se vzbouřili proti papeži Eugenovi IV., snažíce se dosaditi jim vhodného lžipapeže a tím obnoviti brozný, strašlivý rozkol východu, nedávno teprve ukončený, odbytý.

Nad to byla známa osobní zášť Cauchonova k Johaně. Na ní chtěl se mstíti za to, že obyvatelé Beauvaisu jej zabili právě při jejím vjezdu vítězném z jeho sídla biskupského, a jej o jeho diecesi pro všechny časy obrali.

Nedá se ničím omluviti, co páchal Cauchon ve věci Johanině. I když bychom připustili možnost, že před procesem neseznal nadpřirozenou povahu svatého toho dítěte, tak musil se jeho jasnému rozumu za všech těch důkazů, svědectví a výsledků dostaviti okamžik, kdy zminizela veškerá pochybnost. Od tohotéž okamžiku pak stával se dobrovolným vrahem, nechtě i sebe více čin svůj omýval a vykrášloval.

Že za svoje dílo byl řádně zaplacen, dokazují stvrzenky jeho rukou psané. Za vedení a provedení procesu obdržel obnos, dle nových peněz asi 100.000 franků obnášející, a za pozdějších let jej vidíme v jedné části Francie, jižto si byli Angličané podrobili, ano i v samotné Paříži držeti vládní otěže. Angličané mu dodrželi své přívovědi a dali mu peníze a moc — všecko mu dali, co byl od nich žádal za krev Johaninu. Za to jim splnil slovo v této krvavé záležitosti.

»Buďte bez starosti, Eminenci,« řekl Winchesterovi, když počínal s výslechy — »povedu a provedu skvělý proces.« A tak i bylo: jeho skutek nejlépe to dokázal. Avšak nebylo možno, aby Cauchon byl samojediným soudcem; zákony vyžadovaly přisedící nebo sudí a čím větší byl počet těchto, tím více bylo pravděpodobno, že rozsudek jednou vyneseny obstojí před soudem potomstva jako vážný, dobře promyšlený a nestranný výnos.

Cauchon tedy se podjal toho, sestaviti soudní shromáždění ve svém smyslu a dle svého přání. Takový soudní dvůr nestojí v dějinách ojedinělý, jest bohužel více příkladů, kdy členové soudního personálu nejen jako soudcové, ale zároveň i jako kati úřad svůj nastoupili. Nejvíce takových procesů lze nalézti na politickém poli. Vzpomeňmež jen odsouzení Marie Stuartky, vévody z Enghieny a jiných více a uvidíme, že bídník, jenž může drzost zaplatiti a nepočetných prostředků upotřebiti, vždycky dokáže zbaviti se oběti svého záští

cestou zákonitou. Biskup beauvaisský shledal si své lidi z různých tříd: ctižádostivé intriganty, beze všeho svědomí jako on sám, kteří stejně s ním nepřáteli Francie najati byli. V první řadě náleželo sem šest vyslanců pařížské university. Jiné opět byl Cauchon zavázal buď sobě nebo anglické vládě různými službami a dobrodiními. Třetí tlupa sestávala z mladých, zcela nezkušených lidí, na něž praelát hleděl působiti buď sliby neb hrozbami.

Všichni byli přísně střeženi po čas vedení procesu; nikdo z nich nesměl odejti z Rouenu. Nejneopatrnější projev k prospěchu obžalované byl pokládán za velezrádu a mohl přivoditi nejtěžší tresty, i též smrt. Též se musí podotknouti, že přisedícím soudu po celý čas nebylo přáno, aby Johanu vyslechli nebo zkoumali, neboť jakmile Cauchon byl seznal její všechna srdce okouzlující způsob, v jakém mladá dívka při svém hájení mluvila, zastavil veřejná sezení, odebral se vždy osobně do vězení obžalované, při kterýchž návštěvách byl vždy provázen několika jen, s jeho přáním úplně souhlasícími sudími.

Ačkoli Cauchon měl té chytrosti, že svoji osobu dle možnosti z věci té ustraňoval, doznal přece mnohého sklamání u těch, které chtěl učiniti svými spoluvinníky. Jeden z nich, kterého již známe, Mikuláš Houpeville, nezdráhal se nazvati proces ten nezákonným, proto nezákonným, že jest biskup Johaniným nepřitelem a se za soudce nabízí v případě, ježž byl již soudil jeho představený, arcibiskup remešský, jako předseda komise z Poitiersu. Cauchon jej, nejvýše rozhořčen, vyloučil ze soudního personálu, nicméně přece býval přítomen shromážděním. Tu jej biskup obeslal k sobě, a když se zmužilý Houpeville vzpouzel dostaviti se, vysloviv se, že jest závislým pouze od soudu v Rouenu a že dostaví se jen ke skutečnému soudci, dal jej Cauchon tajně polapiti a do žaláře

uvrhnouti, ano on pomýšlel i na to, že jej vypoví za moře a též jej vrhal jisté téměř smrti v náručí; ale přátelé Houppenvilla však vždy zachránili.

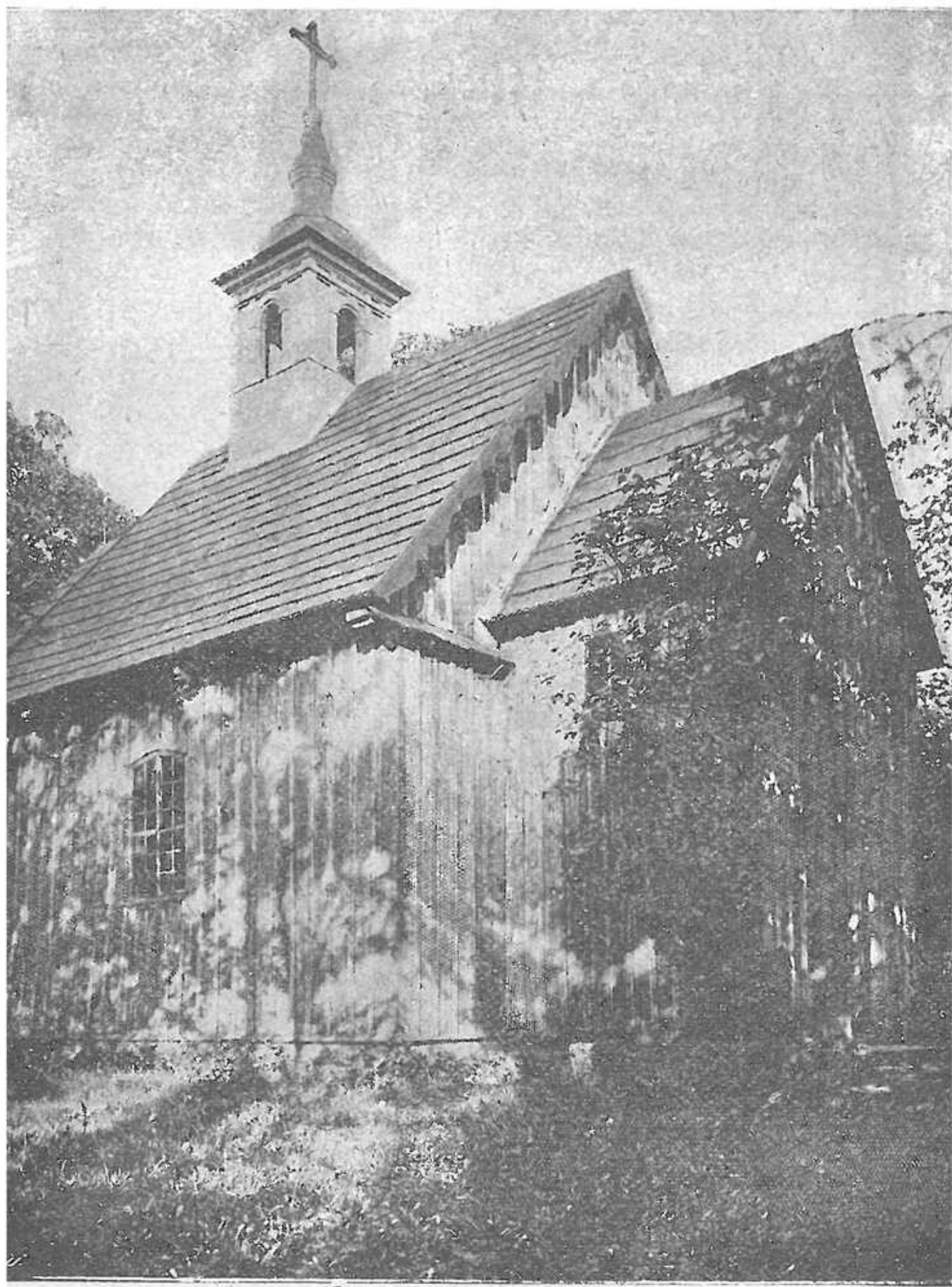
Mezi vyjednáváním zmizel též Jan de la Fontaine, protože dobře smýšlel s Johanou.

Když se ptali Lohiera, nejučenějšího muže duchovního stavu v Normandii, napotomního předsedy soudního dvoru Roty v Římě, co soudí o procesu Johanině, vyslovil se rozhodně proti němu. »Byl to proces nezákonný,« pravil — »protože byl projednáván v uzavřeném místě, kde neměli přítomní plnou svobodu, aby své dobrovolné mínění, svou vůli projevíli; též proto, že v tomto procesu byla zasáhnuta čest krále francouzského, aniž by on sám nebo jeho zástupce byl přítomen; též proto, že obžalované nebyl ani dán obhájce a ještě z mnohých jiných důvodů.«

Těmto výkladům dále připojuje: »Vizte způsob, jakým se projednává! Soudcové jen hledí chopiti ji za každé její slovo. Tak na př. řekla: »Svémi zjeveními jsem docela jista.« Připadá mi však, že by právě tak nemusila být odsuzována, kdyby byla řekla: »Zdá se mi, že . . .« Myslím, že více záští než spravedlnosti zde činně jest a proto jdu z města, ve kterém déle nechci zůstat.«

Skutečně pak z Rouenu odešel a dobře tak učinil, byli by jej nepochybně do řeky vhodili. Biskup avrauchesský a jiní biskupové z církevní provincie rouenské, když byli po svém mínění tázáni, vyslovili se, že takováto záležitost patří před svatou Stolicí, a navrhovali, aby tam byla panna poslána. Jak vidno, byli té doby také ještě ušlechtilé duše, které chtěly zachrániti čest církve, kterou biskup odpadlík a s ním někteří nesvědomití kněží byli strhli v prach.

Nicméně proces bral se na vzdory těmto pokusům svým klidným chodem dál.

Kostelík v Domremy obnovený.

XXVI. KAPITOLA.

Průpravní práce procesu. — Pátrání v Domremy. — Soudní dvůr doplněn. — Mikuláš Loyseleur, jeden z přísedících přivoluje, že bude Johanu klamati; vydává se za jejího přítele, aby mohl její sdělení vydati Cauchonovi. — Veřejné a tajné výslechy. — Obžalovací řeč Jana Estineta. — Soudcové a učenci k poradě přibráni vzhledem ku 11 článkům; avšak Johana neměla býti s nimi obeznámena.

Správně uváženo, neměl biskup beauvaiský ani práva v Rouenu odbývati soud, ježto byl důstojnosti své zbaven. Právě byla uprázdněna arcibiskupská stoliice, proto musila kapitula dómu na území její pravomoci podléhajícím rozhodovati, smějí-li býti odbývána sezení. Rouenští kanovníci nejprve nechtěli dáti své svolení, musili se však poddati nátlaku Angličanů. Dali tedy dne 28. prosince 1430 toto přivolení, známé pod názvem »Listy z území« (Lettres de territoire). V úterý dne 9. ledna svolal Cauchon v domě královské rady, nedaleko zámku, pouze asi osm svých přísedících, předložil jim kroky, které dosud byl učinil, pověděl jim, jak dosáhl Johany, a že nyní jest povolán, aby ji soudil a dal jim dotyčné listiny. Společně se pak shodli, že se má pátrati po zprávách o panně. Abychom se nemužili k tomu více vraceti, podotýkáme již nyní, že byla skutečně zavedena pátrání a že za tímto účelem byl zvláštní komisař do Champagne vyslán. V této provincii žil v Chaumontu Jindřichem V. nastolený sudí Jan z Torcenay; tento přidal komisaři, jménem Mikuláš Bailly, ještě soudního písaře Andelota. Tento se vydal do Johaniny domoviny a vyptával se asi padesáti lidí o jejím dřívějším životě. Ale všecko, co zaslechl, bylo jen k její chvále, tak že Torcenay, když vyslechl výsledek pátrání, k Baillymu, řekl: »Vy jste lstivý Armagnac.« A když přišel komisař k biskupovi, nazval jej tento zrádcem, špatným člověkem, který ve svém úřadě neučinil, co by byl učiniti mohl; ku konci pak

i odepřel mu vyplacení mzdy, ba ani jeho vlastní výlohy hraditi nechtěl. Později Bailly jednomu svému příteli dotvrzoval, že na Johaně viny nenašel, že jest takovou, jakou by si přál, aby byla sestra jeho. Také jest prý jisto, že byl pouze proto tak nemilostivě přijat, protože zprávy, které byl sebral, tomu nespravedlivému, Angličanům zaprodanému biskupovi a jeho úmyslům neposloužily.

Tyto o Johaně tak příznivě znějící zprávy nebyly přisídícím ani sděleny a také nebyly vzaty do protokolů jednacích. Cauchon je prostě zničil a tím se sám všem pokolením označil jako nespravedlivý soudce.

Vraťme se k sezení dne 9. ledna. Biskup beauvaisský ustanovil v něm ony úředníky, kteří měli se zúčastniti procesu. Jakožto promotor, totiž funkcionář, mající úkol zastávati a podporovati obžalobu, byl zvolen Jan Estinet, bídník nemající ni víry, ni svědomí, stvůra Cauchonova, dříve generální vikář Beauvaisu. Komisařem výslechu svědků byl Jan de la Fontaine, učený muž, ve kterém se Cauchon značně sklamal, obmýšleje učiniti jej svým nástrojem. Jako aktuáři účinkovali: Vilém Mauchon a Vilém Colles, nazvaný Bois-Guillaume, dva mladí kněží, kteří, ačkoliv povahy slabé, přece v mnohém ohledu projevíli odhodlanost a nestrannost. Vykonavatel různých nařízení a obeslání, tedy vlastně soudním sluhou, stal se jiný mladý duchovní, jménem Jan Massien; tento vždy, na vzdory všem hrozbám svých představených, jevil sympathie pro Johanu. Zásluhou těchto jmenovaných tří pánů později mnohé z tohoto procesu vyšlo na jevo. Oni bezmála samojediní ze všech zúčastněných dosáhli vysokého stáří.

Následující soboty, dne 13. května, svolal Cauchon šest sudích a dal jim přečísti něco z vypátraných zpráv, rozumí se, že to nebyly ony, které byly sebrány v Domremy, neboť v tak kratičké době nemohly by odtud ani opatřeny býti. Dále se shromáždění usneslo,

že několik článků sestaví, které měly tvořiti hlavní body obžaloby. Tyto byly hotovy již dne 23. ledna a také byly téhož dne v téže místnosti téměř přisedlícím předloženy. Nyní měl následovati průpravný výslech nad jednáním a výroky zajaté panny.

V úterý dne 13. února shromáždili se titěž přisedlí, počtem šest, v domě Cauchonově, tentokráte se šesti doktory pařížské university, které byl biskup vyzval, aby se zúčastnili a jej u jednotlivostech hanebné této záležitosti podporovali. Jejich jména: Jan Beaupère, Petr Maurice, Gerhard Feuillet, Jakub Touraine, Mikuláš Midy a Tomáš Courcelles; všichni se hlásili k anglické straně a byli úplně oddáni osobě Cauchonově. O jejich přítomnosti složili Jan z Estinetu a ostatní úředníci obvyklou přísahu.

Dne 19. února sešli se tyto osoby s Cauchonem, byli uvědoměni o odbytém výslechu svědků a ustanovili, že tyto svědecké výpovědi mají i nadále býti přijímány mimo vlastní jednání procesu. Vikář inkvisitora diecese rouenské, jménem Jan le Maître, kněz ze řádu kazatelského, byl pozván, aby se zúčastnil shromáždění. Byl to bojácný muž, zbabělec v plném smyslu toho slova a příliš sláb, aby mohl tvořiti protiváhu. Ovšem že ihned prohlásil, že není povolán, aby v této věci mohl souditi, ježto plnomoc jeho stačí pouze pro Rouen, nikoli však pro Beauvais.

Pro tu chvíli přijali tuto výmluvu za platnou, potom však se Cauchon obrátil zpříma ke generálnímu inkvisitoru Francie, aby dal le Maîtreovi zvláštní plnomoc. Již dne 4. března bylo této žádosti vyhověno, a od 13. tohoto měsíce počínaje vidíme zástupce inkvisitora s tajemníkem Mikulášem Taquellem obcovati sezením. Nyní třeba ještě uvést jednoho, jenž byl přítomen všem průpravným shromážděním. Jest to Mikuláš Loyseleur, nejodpornější a opovržení nejhodnější osobnost, která v procesu tom úlohu hraje. I on byl jako Cauchon

zakoupen Angličany, a tím už předem zaujat pro odsouzení a odpravení Johanino. Ale na tom ještě nebylo dosti: on svolil k jednání, které přesahuje všechny meze lidské špatnosti.

Na vzdory všemu namáhání nezdařilo se Cauchonovi naléztí třebaš jen jediný skutečný, neotřesný důvod k rozhodnému rozsudku; proto někoho potřeboval, kdo by se k tomu propůjčil na obžalované vyzvídati a potom ji oklamati; někoho, kdož by ji přiměl k tomu, by za svého hájení pověděla nesprávnosti; někoho, kdo by ji dovedl přemluvit k jednání, pro něž by ji soudcové zákonitým způsobem mohli odsouditi, zkrátka někoho, kdo by ji zavedl do pasti, kterou jí uchystala podlost biskupa odpadlíka.

Této nekalé úlohy se podjal Loyseleur. Již jeho jméno zdá se naznačovati, že byl určen k tomu, aby holubičku vlákal do sítě, kdež by v nitkách uvázla (*oiseleur* znamená ptáčníka). Právě tak, jako jméno Cauchon (*cochon* znamená vepře) jeho nositeli, nespravedlivému soudci a katu na věky vtiskuje znamení hanby.

Dá se mysliti, že Loyseleur býval přítomen pouze oněm shromážděním, ve kterých se neobjevila Johana, a jestliže přece se tu a tam setkali, tu se skryl za gobeliny anebo svoji přítomnost omluvil nějakým předstíraným důvodem.

Po celý čas jejího procesu hrál si na jejího přítele, a ještě i tuto zrádnou úlohu hrál ve dvojsmyslném způsobu. V prvních dnech jejího zajetí přeměnil také svého obličej, převlékl se za obavníka a tak vnikl do žaláře Johanina, představiv se jí jako spoluzajatec a krajan, aby se tak snáze dopídl některého jejího tajemství. Toto své chování změnil však, když se tento pokus nezdařil. Předstoupil před ni bez jakéhokoliv přestrojení jako duchovní, jako kněz, který stojí při ní a přislíbil jí, že k jejímu ospravedlnění všechny síly vyna-

ložl. Tímto prostředkem vloudil se do její důvěry, stal se jejím rádcem, jejím zpovědníkem, zkrátka jediným jejím vůdcem v přítomném obtížném postavení, a řídil ji brzy tak a zase jinak.

Jak velice hodlal zneužiti její důvěry, dokazuje nám jediný případ, jež oznamuje soudní sekretář Mauchon: Jednoho dne odebral se Loyseleur do vězení, aby se s Johanou radil o záležitostech procesu. Pokynul jí, aby si sedla tak, že nemohla zpozorovati tajný otvor do sousední komnaty. Za ní však se nalézali biskup z Beauvaisu, a hrabě Warwick, gouvernér rouenský; přivedli s sebou i tajemníky a hodlali, co přeslechnou, vzíti do protokolu, avšak tajemníci byli té rozhodnosti, že zamítli takové nesvědomité a nečestné jednání. Od té chvíle donášelo se každé její sdělení biskupovi potají, neboť Loyseleur se za své podle jednání nestyděl, nýbrž setrval při něm až do posledních okamžiků Johaniných ve vězení. A svůj zločin v celé jeho ohavnosti poznal teprve, když ubohá jeho oběť potácela se ku hranici. Budeme slyšeti později, jak to vše přišlo. Především musil být položen důraz na to, že skutečně existoval tento hanebný rádce, a že byla jím Johana neustále klamána, neboť tím byla ubohá k mnohému výroku a jednání svedena, které by nebyly k odpuštění, kdyby po čas svého procesu byla mívala poctivě smýšlející muže jako rádce a obhájce po boku.

Tak se vyvíjelo drama rouenské ve svých různých fásích, avšak stále za těchže na Johaně páchaných ne-spravedlivostí. Od 21. února až do 3. března podrobila se Johana šesti veřejným výslechům, při nichž byli všichni sudí přítomni. Když pak tyto výslechy vesměs k jejímu prospěchu dopadly, bylo vzato útočiště k výslechům tajným. K tomu cíli odebral se biskup, nebo jeho zástupce do žaláře; tak musila Johana v krátkém čase od 10. až do 17. března přestáti devět traplivých výslechů. Potom shrnu i

její výroky z různých těch sezení v jediný protokol, aby je stvrdila. Brzy na to, dne 25. března došel Cauchon se čtyřmi přísedícími, professory pařížské university, do vězení, a napomínali Johanu, aby opět oblékla oděv ženský. Ale i zde se statečně vzpouzela. Proč tak činila, poví nám příští kapitola.

Všecko, co dosud vytčeno bylo, nebylo než úvodem, přípravou na vlastní proces, který oficielně započal dne 26. března.

Promotor, nyní státní návladní, byl mezi tím svoji obžalobu shrnul v 70 článků, které byly panně ve dvou sezeních, dne 27. a 28. března, přečteny. Byla to síť nejhrubších a nejnestydatějších pomluv, do očí bijících lží, omylů a hloupostí. Péro nestačí k vyličení tobo všeho, avšak stůjtež zde přece některé body.

Mezi jiným byla jí z toho činěna výtky, že od svého dětství věřila dobrodružným pověstem stromu vil, a se připojovala pověrečným zvykům své domoviny, že stojí ve spojení se satanem a všemi zlými duchy, že v Neufchatelu obcovala se špatnými ženštinami a válečnicí, že činila Robertu Bandricourtovi neslušné návrhy, že nosí mužský oděv a zbraň, že se byla honosila zrušení obležení Orleansu, krále v Remeši korunovati a Angličany z Francie zabnati. Nad to měla říci, že jen pomocí zbraní pokoj se dá zavést a udržet. Dále byla obžalována proto, že nejsvětější jména »Ježíš! Maria!« postavila v čelo svých dopisů a konečně, že se vydává za Bohem vyslanou i tam, kde užila surové síly a prolila krev lidskou, též, že se vzpouzí prozraditi tajemství Karla VII. Všecko bylo přijato do obžaloby: její proroctví, její zjevení andělů a svatých, její udání, dle něhož se domnívá, že nikdy nesvolila v smrtelný hřích, její přijímání nejsvětější Svátosti v oděvu mužském, její pokus útěku v Beaurevoiru, který se jí přičítal jako pokus sebevraždy, její důvěrné obcování se světicemi nebes Kateřinou a Markétou, které se měly

vysloviti, že milují Francouze, ale nenávidí Angličany a které jí pak učinily sdělení o její vlastní věčné spáse, jen zachová-li svoji panenskou čistotu. Měla se dopustiti pochybení v příčině uctívání Boha a svatých, když si v Beaurevoiru stěžovala na události v Compiègnu a na tamější lid. Jiné body obžaloby byly: Zatajování jejích prvních zjevení před rodiči a farátem jejím, její vzpírání se církvi a biskupovi a t. d., přijímání důkazů uctívání její osoby, s níž byla tropena skutečná modloslužba, její výpověď, že ji anděl dopravil do Chinonu, aby Karlu VII. přinesla korunu, vyvolávání, zařikání ďábla a p. Nad to jí byly vytýkány i modlitby a sbírky, které byly v mnohých kostelích pro ni činěny, stejně i medaillie s jejím vyobrazením, její komando nad vojskem tak četným, její obcování s muži, její mužské služebnictvo, její bohatství, její velikolepá domácnost, její oba radové, a titul těchto: conseillers de la Fontaine (jakž byla Kateřina z la Rochelle oficiáloví v Paříži prohlásila její porážky před Paříží, v La Charité-sur Loire v Pont-l'Évègne a u Compiègne, ona zde byla předem zvěstovala vítězství ve jménu božím, její vlastní, umělecky provedená korouhev, její zbraně, což vše svědčí o rozmařilosti a ješitnosti, nikoliv však o nábožnosti. V Saint Denisu měla jedno ze svých brnění dle doslechu rozděleti jako relikvie, a tamtéž prý dětem lila na hlavu rozpuštěný vosk, aby jim z toho prorokovala budoucnost. Byla viněna a obžalována ze vzpoury proti církvi boží, že prý si přivlastňuje moc andělů, ano dokonce i mocnost boží, tak aby pro každou moc duchovní nedostizitelnou byla. Dále, že prý naproti výroku Písma svatého, jenž praví, že nikdo věd ti nemůže, zda hoden jest lásky, či nenávisi, tvrdila, že jistě byla jí odpuštěna její neposlušnost svatých v Beaurevoiru.

To jest v krátkosti obžaloba Jana z Estinetu proti Johaně. Z této jest patrně viděti, že neobviňujeme za-

lobce neprávem, neboť všechno, co v tom jest pravdivého, jest veskrze nevinné, ostatní bylo a zůstává hanebnou pomluvou.

Mezi předčítáním obžaloby chtěla Johana častěji protestovati, avšak nikdo ji neposlouchal, a pokračovalo se ve čtení.

Avšak přece se pánové ti neodvážili s takovými pomluvami před veřejnost. Nahlédli záhy, že by záležitost ta musila být zcela jinak pojata, a proto bylo Mi uláši Midovi uloženo, aby obžalobu přepracoval. Tento, způsobem ještě podlejším sebral 12 článků z první obžaloby, vyškrtal z ní všecko směšné, položil však tím větší důraz na všecka zjevení panina, a vyličil je jako důkaz jejího spojenství s ďáblem; stejně veliký důraz kladl na její mužský oblek, a je i neposlušnost k výroku církve bojující. O této poslední listině se Johana ničeho nedozvěděla, ale spis ten byl poslán pařížské universitě, biskupům z Avranches, Contenances a Lisieux, třem ze šesti sešedších se biskupů rouenských, kteří byli zůstali ve svých dieceích; dále více kněžím s titulem praelatským v kapitule dómu rouenského, na kapitolu samu jako sbor, a též velikému počtu učenců theologie a obou práv. Biskup beauvaisský přijal stvrzení skutečných událostí ve 12 člancích obsažených a žádal nyní ode všech, které byl přibral k radě, aby mu každý v zapečetěném listu podal svoje mínění o nynějším sestavení obžaloby. Odpověď, jak se samo rozumí nesměla obsahovati úsudek o Johaně, nýbrž jen kritiku onoho spisu, jež byl Cauchon podrobil posudku praelatů a učenců.

Dožádaná mínění byla brzy podána: biskup avranchský vyjádřil se zcela jinak, než byl Cauchon očekával; on žádal, aby byla Johana postavena před papeže. Tuto jeho odpověď ostatně nesvědomitý Cauchon ani nevřadil do zpráv o postupu procesu. Jiní učenci, jichž mínění se byl dožadoval, zachovávali ve svých posud-

cích velikou zdrželivost, a uznávali vinu Johaninu jen podmínečně. Tak na př. pravili: Johana jest vinnou, ač nepřicházejí-li její zjevení opravdu od Boha; dále, ona by vlastně oděvu mužského nositi neměla, ač nepovažuje-li oblek ten za prostředek k zachování své nevinnosti.

Většina z Rouenu povolaných kapitulárů se vzpouzela dostaviti se do sezení v sále kapitulním a přiměly je k tomu teprve vyhrůžky disciplinárními tresty. Jejich výnosy dopadly pak spíše proti obžalobě nežli k jejímu prospěchu.

Jiní, v jejichž čele byli důvěrníci Cauchonovi, vyslanci pařížské university, Mikuláš Loyseleur a t. d., dovedli se tak dobře vyjádřiti, že jejich mínění docela souhlasilo s úmysly biskupa beauvaisského.

Ale při všech těchto tak různých míněních o téže věci panovala jednota ve dvou bodech: 1. dvanáct článků obžaloby mělo se předložiti pařížské universitě, a 2. Johana měla ještě jednou být varována.

Této dvojí žádosti se Cauchon ochotně podrobil. Vždyť to nevyžadovalo přílišného namáhání. Uložil čtyřem doktorům, aby oněch 12 článků do Paříže dovezli a dne 18. dubna odebral se osobně do žaláře, aby Johaně domlouval. Když tato pak na tom stála, že se mu podrobiti nehodlá, udělil jí dne 2. května v sále zámku v Rouenu před 63 svědky veřejnou důtku; rozumí se samo, že tato lichá formalita neměla nijakého výsledku. Avšak nyní se opět vraťme k Johaně a slyšme o jejím chování se k soudcům.

XXVII. KAPITOLA.

Nebeské světice přinášejí Johaně pomoc i před soudem. — Její ušlechtilé vystupování. — Johaniny odpovědi plny moudrosti a božského osvětlení. — Johana prorokuje trest soudcům, vítězství Francie a svůj vlastní osud.

Teprve v neštěstí ukazuje se pravá zmužilost; Johana byla tuto již tenkrát dokázala, když přes vše

překážky uposlechla rozkazu světic. Projevila statečnost ve válečných taženích, ale v Domremy, ve Vancouleursu, v Chinonu, Poitiersu, v Orleansu, v Patayi a v Remeši udržovala ji blahá naděje, že zachrání svoji drahou vlast.

Tu byli přátelé, kteří jí dodávali útěchy, když nepřátelé potutelným jednáním uškoditi jí usilovali aneb její osobu tupili.

Však nyní byla kořistí utrpení fysického a morálního, opuštěna svými přáteli, vydána v ruce nejúhlavnějších nepřátel, zbavena milostí mše svaté a nejvyššího přijímání, a jejím důvěrníkem a správcem duchovním byl zrádce.

Nicméně ještě ji vidíme neschýlenu, jako jsme ji znali vždycky: nábožnou, svatou a dobrou, jen pro Francii žijící, vždy hotovou pro ni i na smrt jíti.

Její láska k Ježíši Kristu, jejímu Pánu, rovná se lásce světice, kterou ukrutní lidé o nejdražšího přítele oloupili. Ježto bývala někdy svými hlídači vedena kolem zavřených dveří domácí kaple, zeptala se jednou Massiena, kněze ji provázejícího: »Povězte mi, jest zde přítomen náš Pán Ježíš Kristus?« Když pak tento k otázce té přisvědčil, poklekla pokorně, aby se kořila. To neminulo se účinkem na kněze, který jí pak přes prudké hrozby promotora Estineta tuto útěchu v jejím utrpení ještě častěji dopřával.

K svým soudcům byla Johana vždy uctivá, nechť i nemohla neviděti jejich, tak zřejmou závist k ní!

Ona považovala za svoji povinnost, aby i nadále se důsledně vzpouzela podrobiti se jejich rozhodnutí, poněvadž příliš dobře prozírala nespravedlivost a nezákonnost celého procesu.

Měla popřítí svá zjevení, její povinností však bylo, aby je vyznávala: ona to tedy činila. Chtěli ji přinutiti, aby odložila mužský oblek; ona se vzpírala tomu ze dvou důvodů: 1. aby tím jaksi zpříma neodvolala

své božské poslání a 2. k zachování své panenské čistoty, neboť oni tři Angličané, kteří žili s ní v téže místnosti, tak ji potupili, že se bez takového obleku nebyla s to před jejich drzostmi chrániti.

Nastavenými léčkami a lžemi Loyseleurovými se podařilo jejího ducha tak pomásti, že řekla, že zdráhá se podrobiti církvi bojující. Smysl tohoto prohlášení byl jí však úmyslně zakrýván. Jakmile však několik její přátel — též i v neštěstí najdou se někdy ušlechtilé, veliké duše — bezmála života svého se odvažující, jí pravý smysl obtížné té otázky vysvětlili, prohlásila hlasitě a slavně, že to jest Cauchon, její úhlavní nepřítel, jemuž se podrobiti nechce, že však vždy hodlá uposlechnouti papeže jako náměstka Kristova a výroků koncilu.

Byl to Jean de la Fontaine, její examinátor, který jí toto poučení podal. Proto však, nejsa více ani životem jist, musil utéci. Zmizel, aniž by se vědělo, kam se obrátil a co dále s ním se dělo.

Moudrost a důsledná vytrvalost mladistvé obžalované, všemi klamané, podvedené a zrazené i knězem, jehož byla učinila svým důvěrníkem, musila by budit náš úžas, kdybychom nevěděli, že ji její světice ani ve vězení neopustily, nýbrž právě v této době těžké zkoušky s ní více než obvykle obcovaly. Byly u ní se svojí nebeskou radou, a nechť i jí nezjevily všecky nástrahy jejích nepřátel, tedy jí přece naznačovaly, jak by jim mohla ve cti uniknouti — k její spáse a k trpkým rozpakům hanebných jejích soudců.

Každého dne, někdy i vícekrát denně, náhle v její blízkosti zazářilo skvělé světlo, pouze jí jediné viditelné, a z tohoto světla zněly k ní ty drahé, nekonale lahodné hlasy, přinášející jí útěchu, povzbuzení a poučení.

Jestliže se světice nedostavovaly, vrhla se Johana na svá kolena, a modlila se následující pohnutlivou

modlitbu: »O, můj nejsladší Ježíši! Můj Pane, můj Bože! Skrze zásluhy tvého svatého utrpení tě prosím, jestli mne miluješ, abys mi zjevil, co těmto služebníkům církve odpovědětí mám. Vím sice, že jsi mi poručil, abych tento šat nosila, ale nevím, kdy to změnití mám; ó skloň se ke mně, ó Bože můj, a uznej mne za hodnu o tom mne poučiti!«

Ponejvíce se pak objevily světice a s ní rozmlouvaly.

Není nám tedy již žasnouti nad obdivuhodnými odpověďmi Johaninými: Vždyť v těchto slyšíme, pozorujeme a obdivujeme jen moudrost boží, a již proto měli bychom probrati celý proces v každém bodu jeho, avšak příliš úzký jest rámec této knížečky.

Buďtež zde uvedeny jen některé z jejích duchaplných odpovědí, dle pořadu výslechů, jak následovaly.

K otázce: »Zdali pak jste se ve své mladosti něčemu učila?« odpověděla Johana: »Arci jsem se učila přísti a štít, a v tomto ohledu se nedám zahanbiti žádnou paní v Rouenu.«

S jakou pevností a ušlechtilou důstojností vystupovala proti biskupu Cauchonovi, svědčí následující napomenutí:

»Vy se činíte mým soudcem,« pravila k němu, »ale já vám opakuji, co jsem vám již vícekrát řekla: Mějte se na pozoru! Vyť mně mnoho utrpení připravujete, a tím velikou zodpovědnost na svoje bedra berete.«

»Já jsem od Boha vyslaná a zde nemám co činiti, pošlete mne tedy zase k Bohu zpět, od něhož jsem přišla.«

»Vy, biskupe, vydáváte se za mého soudce, avšak uvažte dobře, co činíte, neboť já jsem opravdu od Boha vyslaná, a vy se vydáváte velikému nebezpečí.«

Jednou jí byla předložena otázka, zdali myslí, že se nalézá ve stavu posvěcující milosti boží, nad kte-

roužto otázkou veliká část přítomných velice rozhorlena byla. Avšak, jakého zahanbení dostalo se jejímu soudci, když mu Johana na to odpověděla:

»Jestliže nejsem ve stavu posvěcující milosti boží, Bůh račiž mi ji přáti! Jsem-li však v onom blaženém stavu, kéž Bůh mne v něm zachová! Byla bych nejnešťastnějším člověkem na světě, kdybych nežila v milosti boží; nemyslím však, že bych byla za hodnou považována slyšeti hlasy svatých, kdybych se nalézala ve stavu hříšném.«

Když se jí ptali:

»Kdož nám ručí za pravdu tvých slov?« — tu si vzpomněla, že ji církev veřejně zkoušela a její poslání potvrdila, i odpověděla soudci:

»Jestliže o mně pochybujete, pošlete do Poitiersu, kdež jsem byla vyslýchána.«

K otázce z čího uložení jedná, odpověděla:

»Všecko, co jsem učinila, stalo se z rozkazu našeho Pána, a cokoli jsem z jeho nařízení učinila, myslím, že dobře jsem učinila, a očekávám, že to bude potvrzeno a že mi i další pomoc poskytnuta bude.«

Také o papeži měla se vysloviti. (Jest potřebí si vzpomenouti, že tehdaž přes potlačení východního rozkolu přece i ještě jeden protipapež byl uznáván.)

»Co soudíš o našem svatém Otci, papeži? Kterého uznáváš za pravého?«

»Což jsou dva papežové?« odpověděla na to. »Myslím, že papeži římskému, jako hlavě naší církve, poslušností zavázáni jsme.«

Když se jí ptali, jaké jsou přece ty hlasy světic, tu odpověděla:

»Tyto hlasy jsou něžné, libozvučné, však prosté a mluví ke mně ve francouzské řeči.«

Soudce: »Jak? Což svatá Margareta nemluví anglicky?«

»Jak by mluvila anglicky, když nestojí na straně Angličanů!« zněla Johanina odpověď.

Chceme-li seznati její celou duši, její hrůzu před hříchem, její lásku k ctnosti a její city pro svatou církev, slyšme její vlastní slova

Soudce se ptá: »Jsi-li ve stavu těžkého hříchu, když jdeš k zpovědi?«

»To nevím, ale přece nemyslím, že bych byla spáchala těžký hřích! Nechť Bůh mne toho chrání, abych se kdy nalézala v takovém stavu aneb bych se někdy takového činu dopustila, který by mou duši tížil!«

Když se jí představovalo, že jest její povinností, aby se podrobila rozhodnutí církve, odpověděla Johana:

»Nechť duchovenstvo moje výroky prohlédne a zkoumá, a mně potom oznámí, jestli obsahují něco proti svaté víře. Já to ani nepovažuji za možné, ježto přece všechno z rozkazu Nejvyššího mluvím; mělo-li by se však přece něco nalézt, co jest proti víře Bohem nařízené, tak na tom státi nechci, neboť já bych sama proto byla rozhorlena.«

Dále též mluvila:

»Všecko, má slova a mé skutky stojí v božích rukou, a odvolávám se na něho ve všech svých záležitostech. Ostatně prohlašuji, že v ničem nechci proti víře křesťanské ni mluvit, ni jednati. Kdybych však byla něco mluvila aneb v něčem jednala, co by bylo v odporu s náboženstvím Kristovým, nechtěla bych při tom setrvati, nýbrž odvolala bych to hned. Vždyť tak velice miluji naši svatou církev, a ráda bych učinila všechno, co v mé moci stojí, abych tuto svatou víru upevnila. Ó, proč jest mi v tom bráněno, jíti do kostela a slyšeti mši svatou! Zdá se mi, že Bůh a svatá církev jedno jsou, o tom přece nemůže býti pochybnosti! Ach, pro Boha a nejblahoslavenější Rodičku

jeho dopřejte mi v tomto dobrém městě slyšeti mši svatou! Žádám býti předvedena svatému Otci, papeži, a v jeho přítomnosti chci i ze všeho počet klásti.«

Když jí byly činěny výtky pro její mužský oblek, pravila Johana:

»Jelikož nosím tento oděv z rozkazu božího a ve službě boží, nemyslím, že bych jednala špatně; jakmile se Bohu zlíbí, ihned jej za oděv ženský zaměním. Kdybych dnešního dne mohla uprostřed svých tlup válečných tento oděv nositi a tak působiti, jak jsem to činila před svým zajetím, bylo by to největším dobrodiním pro Francii.«

Často se zabývala myšlenkou, že bude svého oděvu násilně zbavena a na smrt vlečena. »Až to dojde tam, že budu vedena k popravě, pak se obrátím ke knížatům církevním, aby mi zjednali milost, směti nositi dlouhou ženskou košili a kapuci; neboť já chci raději zemřít, než bych odvolala, co mi Bůh velel učiniti.«

Načež se tázal soudce:

»Ty pravíš, že nosíš svůj mužský oděv z nařízení božího, proč tedy v smrti si žádáš ženské košile?«

»Jen když by byla dlouhá,« odpověděla panna, jejížto myšlení v těchto věcech soustřeďovalo se k její ženské stydlivosti. Když byla učiněna zmínka o její korouhvi, pravila:

»Tento prapor nosila jsem stále v ruce, když jsem hnala na nepřítel, abych nikoho neusmrtila: neboť nikdy jsem sama neprolévala krev. Já jsem svoji korouhev přinesla do Remeše: ona bojovala s sebou; nyní měla také na cti míti podíl.«

Ničím se másti nedávajíc, říkala svým soudcům pravdu, čehož jsou důkazem její vlastní slova:

»Já všecko jsem zodpovídala s největší otevřeností; kdyby mně třebaš i teď ještě něco napadlo, co jsem

ještě neudala, tak bych to ráda učinila ještě dodatečně.«

Svůj úkol znala Johana podrobně. Proč byla vyvolena právě ona? Proč jí dána přednost před kteroukoliv osobou jinou? — »Že se Bohu zlíbilo odraziti nepřátele královny ramenem nepatrné panny.« Jest jejím vroucím přáním, aby mnozí seznali její poslání, aby tím záměry boží byly splněny.

»Přála bych si, aby mne Bůh byl uznal za hodnou ještě větších zjevení, tak aby to bylo ještě zřetelnější, že přicházím od Boha, t. j. že on mne poslal.«

Za největšího klidu a sebevlády ohrazuje se Johana proti všem pomluvám, které jí Estinet vrhl ve tvář a které přece dokázati nemůže.

Ježto však se jejím odpovědím nepřikládá důležitosti, odvolává se na Onoho, který jednou všechny lidi bude souditi, a tu praví často :

»Já se v této věci odvolávám na Pána našeho.«

Dle všeho je to patrné, že nadpřirozená moc osvěcovala pannu, a že ona v tomto těžkém čase více, než po celý její život, shůry pomoci dostává.

Není to tedy tak podivné, slyšíme-li, že byla právě této doby o své budoucnosti vlastní i o budoucnosti jiných nebem poučována. Soudcům předpověděla boží tresty:

»Neuskutečňujte své hrozby na mně, nebo se vám zle povede na těle i na duši.«

Pravdu těchto slov dokazují nám dějiny. Kardinál Anglie se zbláznil; Cauchon zemřel náhle pod rukou svého holiče; Estinet utonul v kanále u Rouenu; Jean le Maître náhle zmizel a jeho stopa nebyla více k nalezení; Mikuláš Loyseleur zemřel ještě téhož roku náhlou smrtí v Baselu, právě když se chtěl zúčastniti schismatického koncilu; Nicole Midy byl v den Johanny popravy obsypán ošklivou vyraženinou, a vlékl se s touto hroznou nemocí až na konec svého života,

a konečně Bedford zemřel ve květu svého života v témže zámku, kde jeho svatá zajatá byla vězněna.

Johana svůj život obětovala za Francii, a Bůh jí nechal poznati, že její smrt nebude marnou.

»Já vím,« řekla jednoho dne svým soudcům, »že můj král Francii znova si dobude, vím tak jistě, že se to stane, jako že nyní, radíce se, přede mnou sedíte. Byla bych již dávno zemřela, kdyby mne neudržovala tato jistota. Však vy se toho ještě dožijete, že Francie vítězně vyjde z velikého, Bohem samým způsobeného vyrovnání. Pravím to, abyste, až to tak přijde, si vzpomněli, že jsem to řekla.«

»Což snad Bůh Angličany nenávidí?« ptali se jí.

»Nevím ničeho o lásce nebo nenávisti Boha k Angličanům, pokud se týče jejich duší, ale to vím bezpečně, že brzy budou vypuzeni z Francie, vyjímaje ony, kdož zde zůstanou a zemrou. Víím to zcela jistě, že Bůh Francouzům a nikoliv Angličanům vítězství propůjčí.«

Její světice jí samé smrt předpověděly, ale božská Moudrost a Prozřetelnost halila jí ještě pravý smysl jejich slov, aby vznešené panně uspořila muka dlouhé hrůzy smrtelné.

»Moji svatí mi řekli: »Neměj úzkosti před svým mučednictvím, konečně přece dosáhneš ráje.«

»Co rozumíš mučednictvím?« přerušil ji soudce.

»Tím rozumím všecko trápení a všecka muka, která v mém vězení trpím; snad také na mne čeká ještě větší trápení, avšak ve všem se odevzdávám Bohu.«

Bylo jí velikou útěchou, že ji světice ujistily o jejím věčném spasení. »Věřím pevně, že budu zachráněna. Moje naděje tak jest pevná, jako kdybych nyní již požívala věčné blaženosti.«

To jest Johanin obraz dle jejích vlastních udání a výpovědí; při tom dlužno uvážiti, že to nejsou její

přátelé, kteří nás o těchto jejích vznešených slovech zpravují, nýbrž jsou to její úhlavní nepřátelé, kteří to zaznamenali v uveřejněných zprávách o jejím procesu; nad to pak víme, že ani všechna slova a všechny údaje zaznamenány nebyly.

XXVIII. KAPITOLA.

Johana nemocna. — Její víra a její zbožnost. — Napomenutí v žaláři. — Veřejné varování. — Výnos pařížské university přichází do Rouenu. — Nástraha.

Fysická utrpení a neustávající muka duševní uvrhla Johanu na lože. Těžce onemocněla, a to dalo Anglii opět příležitost, prozraditi se se svými zámysly vzhledem k Johanině osobě. Velice zřetelně vyjádřil se hrabě Warwick k lékařům, ji léčícím: »Ošetřujte ji pečlivě,« pravil. »Král nechce za žádnou cenu, aby zemřela přirozenou smrtí. Vždyť on ji dosti drahο vykoupil a proto má z rozsudku soudního skončiti na hranici; hleďte, ať tedy se pozdraví!«

Když lékaři po důkladném prohlédnutí nemocné, radili k puštění žilou, mínil Warwick: »Jen to ne! Ona jest příliš chytrá a mohla by se usmrtiti.«

Přes to přece jí krve pustili, a brzy po té se jí poněkud ulehčilo.

Soudní dvůr nechtěl ani slyšeti o nějakém odložení. Bez ohledu na Johaninu nemoc dostavil se Cauchon jistého dne do jejího vězení, aby ji napomínal a jí domlouval, jakž to k všeobecné žádosti učenců, kteří zasedali v radě nad oněmi 12 články, bylo uzavřeno. V tónu vylhané mírnosti vyzval ji, aby své bludy odvolala k spáse duše své i těla.

Ještě všechna vysílena nemocí ležela Johana na lůžku svém, ale ještě přece měla dosti sil, aby se biskupovi poděkovala za jeho starost o spásu její duše; mluvila s ním též o své lásce k svaté máti církvi.

»Nepochybně,« tak pravila, »nyní zemru; jakkoli to však bude, nechť se děje vůle boží! Jenom o jedno prosím: Nechte mne se zpovídati a mého božského Spasitele v nejsvětější Svátosti oltářní přijímati a po mé smrti mne pochovejte ve svěcené zemi!«

K této dojemné prosbě odpověděl jí tvrdý soudce:

»Chceš li též svaté svátosti přijímati, musíš jako dobrá katolička podrobiti se církvi.«

»Nejsem teď schopna, abych na to odpověděla,« řekla nemocná, a sklesla unavena a vysílena na své lůžko.

Ale soudce pokračoval:

»Čím více se bojíš o svůj život, tím spíše bys měla činiti pokání, a jen pak můžeš činit nároky na práva katolické křesťanky, když se církvi v pokoře a poslušnosti podrobíš.«

»Aspoň mne snad pochováte ve svěcené zemi, zemru-li ve vězení; jestliže mi to odepřete, obrátím se na mého Boha a Pána «

Bez ohledu na její stav nepřestávali churavou tímto způsobem trápit. Tu jednoho dne slyšela, jak k jedné soudní osobě, zde přítomné, šeptem bylo řečeno, že má býti s Johanou nakládáno jako s pohankou, jestliže neslíbí podrobení. A tu se s použitím všech svých sil náhle vztyčila, volajíc: »Já jsem pravá, dobrá křesťanka, jsem správně pokřtěna a také jako dobrá křesťanka zemru. Miluji Boha, sloužím mu a jsem hotova učiniti všecko, co v mé moci jest, abych svaté církvi pomohla a přispěla.«

Nyní musili soudcové poznati, že přes své vysílení Johana právě jako v plné síle svého zdraví jest neústupnou, a proto odešli, aniž by byli svého cíle dosáhli.

Časem se Johana zotavila, a Cauchon si pospíšil,

aby všude rozhlásil její zdráhání se podrobiti se církvi.

Dne 2 května shromáždil v zámeckém sále v Rouenu 63 přísedících; v jejich přítomnosti přednesl Jan Chatillon, arcidiakon z Evreuxu, který měl uloženo obžalovanou vyslýchat, ve formě řeči obsah oněch 12 článků; vlastní, doslovné jejich znění nebylo Johaně nikdy sděleno. Potom vysvětloval krátce, co se myslí slovy: »církev bojující« a žádal, aby se Johana této podrobila.

Johana odpověděla: »Věřím ovšem v církev, ale jak jsem již pravila, co se týče mých slov a mého jednání, musím se odvolati na Pána Boha samého.«

Jest v tom patrné dílo Loyseleurovo, který panně takové odpovědi našeptával a ji v domněnání utvrzoval, jakž to i svědkové procesu rehabilitačního dotvrzují, že se církvi podrobiti nemůže, aniž by tím uznala Cauchona za svého zákonitého soudce a se mu podvolila. Uvedený výslech dostatečně to dokazuje, neboť hned potom žádá Johana, aby byla předvedena svatému Otci, a praví, že náměstkovi Kristovu ráda by se zodpovídala.

K otázce Jana ze Châtillonu: »Proč se stále odvoláváš přímo k Bohu?« odpověděla rychle: »Protože také i moje zjevení mně přímo od Boha a bez lidského prostřednictví přicházejí.«

Chtěli ji však za každou cenu zmásti. Johana se vždycky vzpouzela, zjeviti tajemství, které sdílela s králem; avšak když byla se všech stran nucena, aby se o této věci vyslovila, chtějíc konečně uniknouti otázkám svých soudců, vzala své útočiště k symbolu, a prohlásila, že Karlu VII. jako znamení svého božského poslání přinesla nejskvostnější korunu světa. Než, zavedená pátrání soudního dvoru v Rouenu dokázala bezmála s nepochybnou jistotou, že král nijaké koruny neobdržel. Vzhledem k tomu byla jí opět kladena ná-

straha. Jan z Châtillonu se tázal: »Pokud se týče znamení, důkazu tvého božského posláni, podaného králi, tož se v tomto bodu jistě také odvoláváš na arcibiskupa remešského, pána z Boussacu, na Karla z Bourbonu, vévodu z la Tremouille a na Štěpána, nazvaného La Hire?«

»Dejte mi posla,« přerušila jej Johana, »tak je zpravím o tomto celém procesu.«

»Proč se nechceš spoléhati na jich svědectví, podpisem a pečetí opatřené?«

»Dejte mi posla,« pravila panna, »jen tak chci se na ně spoléhati a se na ně odvolati.«

Zde byla léčka příliš patrná: soudcové chtěli vstoupiti mezi Johanu a její přívržence, ale ona uhodla příliš dobře, co chtěli tímto vmísením se docílit.

Proto se také zdráhala splniti přání Angličanů, aby se odvolala na tři neb čtyry duchovní její strany anebo na církevní úřady v Poitiersu.

Ke konci tohoto památného sezení prorokovala svým soudcům boží tresty, jak jsme byli již prve poznamenali.

Než, musíme zase opakovati, abychom Johaniny odpovědi pochopovali, že zrádce Loyseleur, který od Cauchona podrobně věděl, jaké léčky Johaně v jednotlivých výsleších budou kladeny, nebohé panně pod zástěrkou vylhané soustrasti odpovědi napovídal, které nezbytně musily vésti k jejímu pádu — k odsouzení. Avšak přes tyto úklady dovedli jen dva body proti obžalované udržovati jako skutečnou obžalobu: její mužský oděv a její vzpouzení se, podrobiti se církvi, t. j. Cauchonovi a jeho přísedícím.

Od výslechu šlo se ještě dále. Dne 9. května byla panna převedena do veliké věže zámku rouenského, kde ležely připraveny všechny mučící nástroje. Kat se svými pacholky stál hotov, aby jich použil, nepřizná-li se Johana, že své soudce klamala. Než, ona pozvedla

pyšně a hrdě hlavu a zvolala: »A kdybyste mi třeba chtěli údy rozervati a duši z těla vyrvati, přece bych nemohla nic jiného mluvit. Když pak, proti své vůli nucena, od pravdy se odchyluji, tak ihned chci odvolati a k tomu říci, že mi falešné přiznání bylo vynuceno pouze násilím.«

Vůči tolika rozhodnosti a vytrvalosti neodvážili se v takovém způsobu pokračovati, avšak přece se zároveň obávali, že její tělo, delším utrpením oslabeno, podlehne útrapám mučírny. Z dvanácti přísedících, kteří byli tázáni, byli jen tři pro to, aby byla panna mučena, a mezi nimi nalézal se Loyseleur, bídný zrádce, a vpravdě tímto skutkem naplnil až na samý pokraj míru svých špatností.

Zatím se dostavilo usnesení pařížské university. Tento výnos Johanu odsuzoval ve všech částech obžaloby, předpokládaje, že jsou tyto úplně správné. Nyní byli rychle svoláni přísedící v počtu co největším, a byl jim přečten rozsudek tolika pověstných doktorů a též oba blahopřejné a povzbuzovací plné dopisy anglickému králi a Cauchonovi. V listech těchto vynášena horlivost pro věc církve, a nechť prý soudcové, neváhajíce, na obžalované vykonají rychlou a přísnou spravedlnost.

Většina přísedících souhlasila bez dalšího rozvažování s náhledy university. Někteří pak činili nějaké námitky anebo se podepsali jen podmíněčně, totiž až na některé body, žádajíce především, aby Johana znova byla vyzvána k podrobení.

Dne 23. května, ve středu, musila se Johana objeviti před Petrem Cauchonem, Janem le Maître a devíti přísedícími.

K rozkazu biskupovu předložil Petr Maurice, kanovník rouenský, obžalované ony, universitou odsouzené články obžaloby, a skončil slavným vyzváním, aby se Johana podrobila rozsudku církve a jejímu roz-

hodnutí v této záležitosti. Tato všechno pozorně vyslechla a potom odvětila: »Zůstávám při tom, co jsem během procesu tvrdila.«

»Nevíš li,« odpověděl jí Cauchon, »že se vydáváš nebezpečí býti upálena?«

»Kdybych i viděla otýpky roští pohotově, kata, chystajícího se plameny roznítiti, oheň již zapálený, a já stála již na této hranici, ještě i pak, do dechu posledního, budu trvati na tom, co jsem vždycky mluvila.«

Biskup beauvaisský tázal se pak posledně: A nemáš ničeho více, co by jsi podotkla?«

Johana odpověděla: »Nemám.«

Na to byla věc prohlášena za skončenu a příští den byl ustanoven k prohlášení rozsudku.

Nepodařilo se nikomu, vynutiti něco z Johany, co by ji u lidu aneb mezi stavy vyššími bylo mohlo zbaviti svatozáře panenské hrdinky. Přes podlost jejích soudců, přes zradu jejího vůdce, přes pohled na mučidla a vyhrůžky smrti v plamenech, trvala na svých zjeveních a božském svém poslání.

Mohli ji sice kaceřovati, mohli ji upáliti, ale ničím s jejího čela nesmazali zářící znamení poselkyně boží . . .

Měl se nyní Cauchon prohlásiti za překonána? Mohl-liž bídník tento vyznati Angličanům, od nichž přijal tak velikou mzdu, že darmo napínal všechny své síly, darmo trmácel všechnu svoji brůzotrašnou moc ve službách této věci, že Johanu může zbaviti života, nikoli však její cti? Anebo měli snad zlosynové tito, když se všechny přípravy k zločinu jejich ukázaly nedostačitelnými, ještě lstivěji, ještě drzeji vystupovati? Dospěv tohoto nejkrajnějšího stupně boje svého proti nevinnosti, Cauchon rozhodl se necouvnouti.

Chce, musí toho dosáhnouti, že se Johana domnělých bludů svých odřekne, aby tak byla zničena všude

zakotvená víra v její opravdovost a v její božské poslání.

Aby tohoto cíle dosáhl, co jest mu nedovoleným, co dosti špatným?

Dosavad tak mnohý již spis nechal zmizeti aneb opět lecjakou listinu podstrčil, nyní pak počíná úplně falšované papíry podvrhovati.

Klame oběť svoji lživým předstíráním a zodpovědnost bere bez váhání na svá bedra.

Dosud by ještě se nepokusil u Johany něčeho dosíci pomocí poukazováním k možnosti, že ještě jednou k prospěchu Francie pozvedne zbraně. Vyjádřila se často, že jest to jejím nejvroucnějším přáním, a teď jí má jeho splnění býti vnadidlem.

Ale k těmto prostředkům jako protiváhu má Cauchon pohotově nejen lichou vyhrůžku na rtech, nýbrž též i hranici, které Johana ujíti nemůže, a kde kat již pochodeň zvedá připravenu pro okamžik, kdy Loyseleur, duchovní vůdce svědomí tak zmítaného, jakým bylo tehdaž Johanino, náhle tu jeho taktiku obrátí směrem jiným, a pojednou hříšným jmenuje odpor, k němuž byl nejprve radil a v němž ji povzbuzoval a udržoval. Konečně pak žádá ve jménu božím, aby Johana svoji duši zachránila úplným podrobením se soudnímu dvoru Cauchonovu. Tento výjev se odehrál se v Saint Quenu a najdeme jej vylíčen v příští kapitole.

XXIX. KAPITOLA.

Hřbitov v Saint-Quen. — Hanebné rejdy Cauchonovy a jeho spoluvinníků. — Johanino tak zvané odpřisáhnutí.

Ve čtvrtek po Letnicích, dne 24. května, poskytoval hřbitov st.-quenský neobyčejný pohled. Byl tehdaž na pravo od krásného gothického kostela rouenského, který podnes okouzluje oko pozorovatelovo.

Jako všechny hřbitovy tehdejší, i on byl územím církevním. Zde se činily přípravy k prohlášení rozsudku nad Johanou.

Na bohatě vyzdobené tribuně usadili se podle kardinála z Winchesteru po obou stranách jeho nedůstojný pastýř města Beauvaisu a Jean le Maître jako soudce Johanin, více církevních hodnostářů strany anglické a veliký počet osob soudních a učenců.

Před touto tribunou nalézala se ještě jedna menší; tam byla Johana přivedena v mužském svém obleku. Po jejím boku byl Vilém Erard, kterému bylo uloženo, aby pronesl slavnostní řeč a po té aby obžalovanou ještě jednou vyzval k podrobení.

Na téže tribuně nalézali se též kanovník Loyseleur, soudní tajemníci Bois-Guillaume a Manchon, soudní sluha Massien; nedaleko odsud, avšak mimo tribunu, viděti tajemníka Taquela, lékaře jménem de la Chambre a různé úředníky anglické královny. Ohromný dav lidí se tlačil sem a vyplňoval ostatní místo.

Zde měl býti na Johanu podniknut poslední rozhodující útok, přiměti ji k činu, kterým by se bylo mohlo dokázati, že odvolala pravdu svých zjevení a svého poslání božského; neboť Cauchonovi na tomto mnohem více záleželo než na rychlé popravě, ježto potom doufal brzy naléztí jiný důvod, kterémuž by jistě byla padla za obět.

Jak již řečeno, byl Cauchon odhodlán necouvnouti ani před nejpodlejší činem, jen když by tímto svého účelu dosáhl. Jak obezřetně byl tentokráte ve skrytě všechny prostředky připravil, kterých chtěl v tomto hrozném sezení upotřebiti!

Předně ležely před soudcem dvě různé formule rozsudku: jedna obsahovala vydání panny spravedlnosti světské, t. j. Angličanům, kteří již hranici chystali; druhá měla provéstí doživotní žalář, pro případ,

že by se Johana ukázala povolnou a že by vběhla do uchystaných nástrah.

Massien dostal zcela kratičkou formuli odřikací, obsahující pouze dvě klausule, týkající se jejího oděvu a jejího podrobení se církevnímu tribunálu, avšak mnohem delší spis byl svěřen tajemníku krále anglického. Spis tento obsahoval odvolání jejích zjevení a všeho toho, co byla ve svém životě a po čas procesu vypověděla. Tuto formuli měl Calot, sekretář anglického krále, skrytou v rukávě, neboť veřejnost měla věděti pouze o jediném spise.

Johaně bylo oznámeno, že jí zbývá volba jenom mezi ukrutnou smrtí a aspoň zdánlivým podrobením pod vůli jejích soudců. Reklo se jí též, že vážnost k sluhům církve, před něž byla povolána, toho vyžaduje, aby jejich autoritu aspoň zjevně uznala: a důkazem jejího podrobení že bude, oblékne-li oděv ženský. Tím mohl býti zachráněn její život, její osoba vyrvána rukám anglických věznitelů a převedena do vazby církevní.

Až dosud Johana marně toužila dosáhnouti této přízně, která se jí zdála dobrodiním, ba milostí, na niž dle výroku samých sudích by byla mívala plné právo. Tam byla by bez váhání, ráda svůj ženský oděv oblékla, protože v církevních vězeních zastávaly ženy místa nemravných, surových dozorců anglických. Nad to jí tam zůstávala naděje, že snad bude poslána k papeži aneb že bude znova, a to spravedlivě souzena. Toto mohla již způsobiti změna v biskupské stoliči aneb i jiné nezbytné okolnosti. Tam snad byla i možnost útěku, neboť dozor tam nebyl tak přísný a potom naděje, že ještě jednou pozvedne zbraň proti Anglii.

Nesmíme zapomínati, že Johana neporozuměla dobře předpovědáním o svém mučednictví. Světice

byly jí tehdaž oznámily skvělé vítězství, které ji vysvobodí.

Tohoto vítězství dobyla svojí zmužilostí před katem, svou vytrvalostí ve svém poslání, svými mukami, vytrpěnými pro svědectví svého božského poslání. A tomuto vítězství následovalo i osvobození — totiž sebe!

Ale tak si to Johana nepředstavovala. Nalézala se v květu mládí, kde se člověk myšlenkou na smrt neobírá; též přála si toužebně, aby mohla sloužiti Francii, která ji tak velice ještě potřebovala, aby mohla drahou vlast osvoboditi dokonale. Proto chtěla použiti všech dovolených prostředkův, aby unikla hrozně smrti. Ale ach! Dosud nezazářil jí ani jediný paprsek naděje na nějakou záchranu, ani ne na hřbitově v St. Quen. Nevěděla, má-li odložiti svůj mužský oděv; světice jí to nebyly výslovně zakázaly, ale také jí to nedovolily. Dále se obávala, že svým podrobením se soudnímu shromáždění vydá se ještě větším nebezpečím a svým nepřátelům vtiskne zbraň proti sobě do rukou.

Ale ničemný Loyseleur ještě stále ji v jejím odporu posiloval. Tak nebyla Johana cestou k pohřebišti odhodlána činiti nějaké ústupky.

Odebírala se tam v největším rozčilení, neboť její svaté rádkyně, Kateřina a Margareta, jí při odchodu z vězení řekly: »Buď opatrná, Johano! Budou usilovati, aby tě oklamali, a také se jim to skutečně podaří.«

Proti tomu se ohrazovala již předem, ujišťujíc, že nechce ničeho podniknouti proti vůli boží a jejích světic.

Když dorazili na místo, uzřela ohromné davy lidstva, kterýž pohled sotva devatenáctileté, od dvanácti měsíců v přísné vazbě držené děvče zarážel. Do počtí projednávání nesměla na tribunu vystoupiti, nýbrž musila státi u malých dvířek a čekati na určený čas.

Tu se jí přiblížil Loyseleur. Sladounkými slovy hovořil jí o útrpnosti, kterouž prý bylo jato srdce soudců. Nechtě prý jen Johana odloží svůj mužský oděv a zevně se podrobí — bude tím její život zachráněn.

»Váhati, vzpouzeti se ještě nyní,« ujišťoval ji zrádce, »bylo by pokoušení Boha.« I sám on, Loyseleur, který jí dosud radil, aby se vzpírala soudcům, musí se obdivovati a pokloniti této velkodušnosti a radí své drahé světence, aby nyní povolila.

Johana zkameněla úžasem, avšak tato slova neotřásla jejím předsevzetím. Co asi znamenala tato nová řeč? Je to snad ono bídáctví, které jí světice zvěstovaly? Avšak nikoli! Hra tak podlá nemohla pocházeti od Loyseleura, jejího duševního rádce, nýbrž spíše od soudců.

Její myšlenky se počaly másti a její duši jímál hrozný nepokoj. Prosila své světice o radu a pomoc, ale nebyl jí popřán čas, aby se vzpamatovala; neboť sotva že Loyseleur domluvil, byla chopena a vedena na tribunu. Tam právě počínal Erard pohnutým hlasem svoje oslovení. Později sám se přiznal, že by si v této chvíli přál aby byl daleko odsud. Ježto však nebylo uniknutí, dal se do své hrozně, nevděčné úlohy. Zvláště vytýkal Johaně, že se odtrhla od církve a všemi prostředky výmluvnosti ji vyzýval, aby se konečně podrobila.

Tato naslouchala s vážností a trpělivostí, ale s čelem chmurnými myšlenkami zataženým a s žaluplnou duší jeho slovům, když tu řečník náhle zvolal:

»Ó, Francie, jak byla jsi zneužita! Ty jsi vždy bývala nejkřesťanštějším národem, ale Karel, jenž nazývá se tvým králem, jako kacíř a rozkolník uvěřil slovům a činům ješitné, bezectné a znectěné děvky. A nejen on sám, nýbrž s ním také i veškeré duchovenstvo, jež je pod jeho mocí, neboť oni ji, dle její

vlastní výpovědi, podrobně zkoumali, však neodsoudili.«

Za těchto urážek, čelících proti jejímu králi a proti vlasti její se Johana zachvěla, ale ještě se přemohla, až tu jí Erard rukou dal znamení: »Mluvím k tobě, Johano. Tobě pravím, že tvůj král jest kacíř a rozkolník.«

Ach, to bylo přílišné! Johana se sotva již zdržovala, ale také i hlasy s nebes volaly na ni: »Odpověz!«

A tak tedy odověděla řečníku, hledíc mu pevně do očí:

»Přes vši úctu, sire, musím říci a odpřisáhnouti, třebaš i s nebezpečím života, že můj král jest panovník nejkréštanštější, a nikdo svoji víru a svatou církev nemiluje tak jako on.«

Erard, žasna nad touto hrdou a pevnou odpovědí, nebyl s to k tomu něco jiného odvětit, než že prosil Massiena: »Tak jí poručte, aby mlčela!«

Potom pokračoval ve své řeči, ke konci kteréž se obrátil k obžalované, tentokráte však v dobrotivém tónu:

»Zde jsou tvoji soudcové,« pravil, »kteří tě vícekrát prosili a napomínali, abys svoje slova a činy podrobila naší svaté matce církvi; neboť ona tě poučovala, že se ve tvých výpovědích a činech shledalo mnohé, co dle soudu duchovenstva bylo bludné a nepravé.«

K tomu Johana odtušila:

»Chci odpovídati.«

»Tedy mluvte,« odvětil mistr Erard.

»Co se dotýče mého podrobení se církvi, to jsem již řekla. Mé skutky, jakož i všecko, co jsem mluvila, nechť zkoumá papež, na něhož se hned po milém Pánu Bohu odvolávám! Ostatně všecko se dělo z nařízení Nejvyššího.«

»Nižádná osoba ti jednati neporučila?«

»Žádného člověka, ani svého krále, ani koho jiného nečiním zodpovědna za své skutky; kdyby tyto skutečně byly bludné neb omylné, tož jest pochybení na mojí straně.«

»Chceš li odvolati ona slova a ony skutky, které duchovenstvo nemohlo schváliti?«

»V této věci se odvolávám na Boha a našeho sv. Otce, papeže.«

»To nedostačuje,« vmísil se Petr Cauchon do výslechu; »nebylo by možno obrátiti se k papeži. Také i biskupové jsou povolání soudcové, každý ve svém území. Jest však nezbytně potřebno, aby ses odvolala k svaté církvi, abys vše považovala za pravé, co praví o tvých skutcích a slovech duchovní a jiné povolané osoby.«

Johana však stejně odhodlaně opakovala: »Odvolávám se na Boha a na papeže.«

Podle kanonických zákonů nyní biskup obžalované po třikráte předčítal vyzvání k podrobení se církvi a pokaždé Johana odpověděla odvoláním se k náměstku Kristovu. Tímto jednáním své soudce pohněvala, neboť tím porážela celou obžalobu, již byli tak uměle a namáhavě zbudovali; ale Cauchon a jeho nohsledové tomu nepřipustili. Na tribuně se všecko hrnulo kolem panny. Nyní poručil Erard Massienovi, aby hlasitě přečetl formuli odříkací a poznamenal zároveň k panně: »Ty nyní odpřisáhneš a podepíšeš tento dekret.«

»Ale co to vlastně jest: odpřisáhnouti?« zvolala ubohá panna. »Aspoň mi nějakou radu dejte!«

»To můžete učiniti,« řekl Erard Massienovi, a tento jí odvětil: »Obrať se k všeobecné církvi, chceš-li se dozvědět, máš-li odpřisáhnouti čili ne.«

Na to Johana promluvila k Erardovi hlasitě tatáž slova:

»Já tedy se obracím k všeobecné církvi, abych se dozvěděla, mám li odpřisáhnouti nebo nemám.«

Erard nyní musil odhaliti zločinné plány soudců; pln vzteku volal na pannu: »A vy nyní odpřisáhnete aneb budete upálena.«

Při tom ukazoval rukou na káru, stojící poblíž. Johana tam pak rozeznala kata, kterého již jednou viděla v mučírně, a bylo jí zřejmo, že ji hodlá vésti na hranici. Strašlivá úzkost zmocnila se její duše. Ký div, že selhal jí hlas! Oh, bídníci! Jistě byli hotovi své hrozby i provést! Oni ji upálí, oh, to jest jisté! Ještě stále mlčela; její strhané oči lpěly plny hrůzy na strašlivé káře a její smysly počaly se másti. Tohoto okamžiku použil Cauchon, aby slavnostně vážným hlasem přečetl rozsudek. S neslýchanou drzostí vyslovil při tom i tuto větu:

»Nad to pak jste se v zaryté umíněnosti výslovně a vícekrát vzpouzela podrobiti se sv. Otci, papeži a všeobecnému církevnímu shromáždění.«

Zatím se byli k Johaně mnozí přiblížili, ne však již více s hrozbami, nýbrž s prosbami. Chtěli tím dovršiti dojem hrůzy, a Johanu přiměti k jinému smýšlení.

»Zachraň svoji duši!« šeptal jí Loyseleur.

A Erard pravil: »Máme s tebou soucit, a rádi bychom tě vytrhli z rukou světské spravedlnosti, avšak nepovolíš-li, budeme nuceni tě vydati.«

V jejím okolí pak na ni volali: »Tak učiňte přece, co vám radí! Což chcete snad zemřítí?«

K tomu Johana odpovídá: »Proč mám zemřítí, když jsem nic zlého neučinila? Modlím se apoštolské vyznání víry a zachovávám přikázání. Moje víra jest věrou mé církve, a já se ve všem odvolávám na svatou Stolicí.«

Erard cítě se překonán, šel ještě dále. Byl-li tak drzým, že lhal s úmyslem, anebo jednal-li v dobrém

vědomí, může vědět jen Bůh. Pravil Johaně: »Od-
přisáhni, a my tě pak osvobodíme ze žaláře!«

Dívčiny oči zazářily. Bylo by to možno, že by jí
skutečně kynula svoboda? Nyní měla volbu mezi károu
katovou a plným osvobozením! Jak hrozné to po-
kušení!

»Přiliš se namáháte, abyste mne svedli,« odpově-
děla, uvažujíc v duchu zkoumavě podmínky nabíze-
ného jí osvobození.

Myslíla také na to, že měla býti klamána, podve-
dena, jak byly jí předpověděly nebeské světice. Avšak
jak mohla vědět, jestli je to nyní? Její mysl znavena,
vším tím uondána, neměla už té prozíravosti, aby
mohla správně rozeznávat; děs a hrůza byly její soud-
nost a její vůli ochromily; lákavé plány, které před ní
rozvinuli, upoutaly všechno její myšlení a unesly mladou
duši její v kouzelné snění. Ach, život! Ach, svoboda!
Luzné tyto obrazy oloupily ji o všechnu rovnováhu,
a ona, nejsouc více sebe mocnou, pozbývá vši zodpo-
vědnosti.

Cauchon, vida Johanino váhání, přerušil čtení roz-
sudku. Jak dobře, jak dokonale hrál svou úlohu!

Angličané i ostatní nepřátelé Johaniny považovali
toto přerušení za slabost a obrat k prospěchu panině.
A již bylo slyšet prudké reptání, a lidé okolostojící
zvedali již kameny, aby je házeli na tribunu.

Jeden z kaplanů kardinálových obrátil se s živými
výčitkami k biskupovi, nazýváje jej zrádcem a spolu-
vinníkem Johaniným

Cauchon odpověděl v prudkém hněvu: »To jest
lež! Já nechráním v této věci nikoho, ale jest to po-
vinností mého úřadu, abych hleděl zachrániti spásu Jo-
haniny duše. Vy jste mne těžce urazil a já dříve ne-
přejdou k dennímu pořádku, dokud mne neodprosíte.«

Za této řeči praštil spisy procesu o zem. Kardinál
sám musil konečně usmířovati, což se mu podařilo

tím, že odkázal kaplana do jeho mezí a přísně mu poručil, aby mlčel.

Za této mezipřestávky znovu se k Johaně přiblížili lidé jejího okolí, aby ji napomínali k podrobení. »Vždyť to sama vidíte, že jest vám nejvyšší soudce příznivě nakloněn, jelikož jeho dobrotivost vaše nepřátele do takového rozčilení přivádí.«

Erard opakoval svoje záludné sliby; Massien, o němž Johana věděla, že jí přeje, také se přidal k svému předřečníku v domněnku, že duchovní vůdce Johanin této podrobení učinil povinností; většina přítomných pak byla pohnuta jejím utrpením, a tito na ni volali: »Tak jen podepište! Což chcete snad dnes umřít? Raději podepište!«

Zmíněná formule byla Johaně znovu předčítána, a ona, jednak se chvějíc před hroznou smrtí a jednak na straně druhé vidouc slibovanou a tak žádoucí svobodu, patřila nyní na všechno jinýma očima.

Jednou, po čas trvání procesu byla již slíbila, že pro nějakou dobu zase obleče oděv ženský a podrobí se svým soudcům, kteří jí za to nabízeli svobodu — to jistě nic zlého není! Ba právě naopak! Což to nebude jednání správné, dobré, když tímto pokořením vykoupí si možnost, ještě jednou za práva Francie zbraně zvednouti?

Massien ještě jednou předčítal bezobsažnou tu formuli, a Johana usmívajíc se, říkala po něm její slova.

Tak nyní chyběl již jen podpis. Sekretář Laurent Calot, o němž se také již stala zmínka, nyní přistoupil blíže, vzal list z rukou Massienových, zaměnil jej rychle a obratně za onu listinu, již choval ukrytu v rukávě, a po té podal Johaně péro.

Neumím ni čísti ni psátí,« podotkla tato.

»To nic nevádí,« odvětil Calot, přidržuje jí papír.

Johana stále ještě za onoho úsměvu v líci udělala nyní kolečko na dolejší konci listu; ježto však Calota se to nezdálo uspokojovati, přidala ještě křížek, jež postavila do kruhu, a konečně jí tajemník vedl ruku a nechal tak celé její jméno vypsati.

Této chvíle se ozval veliký hřmot ve shromáždění

Když Angličané pozorovali, jak Johana ponenáhlu svoluje k odpřisáhnutí, jak, usmívajíc se, nutné formality vyplňuje, volali hlasitě: »Nestoudná! Klame soud, aby unikla smrti! Hleďte, jak se směje! Páni soudcové, což nepozorujete, jak vinnice s vámi zabrává, a že se vám tímto odpřisáhnutím jenom posmívá?«

Za těchto a podobných výčitek házeli kamení v takovém množství, že dopadalo na obě tribuny jako krupobití. Brzy na to pak se to poněkud ztišilo, a tu se Cauchon obrátil ke kardinálovi: »Ona odpřisáhla; co se má nyní státi?«

»Nyní musí činiti pokání,« odpověděl kardinál. Potom vzal biskup beauvaiský druhou listinu, která pro tento případ ležela připravena. Tento spis odsuzoval Johanu k doživotnímu žaláři, k existenci plné muk a bolesti.

Tím bylo toto památné sezení skončeno. Když Johana sestupovala s tribuny, řekl jí Loyseleur v lícoměrném tónu: »Dnes jsi jednala dobře, Johano; s pomocí boží zachránila jsi svou duši.«

Ona neodpovídala, myslíc na sliby, které jí byly činěny, nýbrž obrátila se k církevním úředníkům ve svém okolí.

»Nuže, mužové církve,« pravila radostně, »odvedte mne tedy do vašich vězení, abych ušla rukám Angličanů.«

Také i někteří přísedící spojili své prosby s prosbami Johaninými. Ale Cauchon poručil hlídačům: »Odvedte ji tam, odkud jste ji přivedli!«

A za nadávek a hrozného výsměchu vlekli a smýkali ji žaláři odsud.

To byla zrada první.

Angličtí vojáci byli nad tímto koncem velice rozhorleni. Tato kouzelnice zůstane tedy na živu! A dokud ona dýchá, nemohou oni na zdar svých zbraní ani pomýšleti. Ano, oni byli tak rozezleni, že vojáci z čestného průvodu Cauchonova tohoto kopími ohrožovali.

Hrabě Warwick, který nebyl prohlédl zámysly soudců, pravil na odchodu: »Věc králova stojí špatně, toto děvče nám unikne.«

Ale jeden ze zasvěcených pravil: »Nestarejte se, však my ji zase přivedeme.«

Když se Johana vrátila do žaláře, oddala se své zaraženosti a omámení, jehož kořistí byla. Nemohla se ani sobě zodpovědět z toho, co jí byli vynutili surovou silou a lstí; všecko její očekávání soustřeďovalo se s horečnatým napětím k jejímu převedení do církevního vězení.

Nějaký čas tak uplynul; konečně zarachotily dveře v stěžích, a jimi vstoupili: váhavý Jean le Maître, Loyseleur, Thomas Courcelles, Isambart de la Pierre a někteří jiní. Přicházeli pro Johanu? Přišli prý žádati od ní zřejmé důkazy jejího podrobení, a proto musí především obléci se do oděvu ženského.

Tomu se Johana nevzpouzela, žádajíc si pryč z tohoto hrůzostrašného místa, z těchto těžkých, bolestivých řetězů a zvláště pryč od těchto surových, sprostých hlídačů. Vzala oděv jí podávaný a dala si ostříhati vlasy — až dosud je byla totiž nosila dle tehdejšího způsobu rytířů.

Avšak ačkoliv vše to učinila, zůstaly její řetězy uzamčeny, oni suroví muži byli jako dosud dnem a nocí kolem ní; železná mříž, zabezpečená trojnásobným zámkem, neotevřela se ani nyní ještě, a nikdo

nepřicházel, aby ji vyprostil z tohoto hrobu, ach tak strašného, tak hrozného. A ona byla tím více jen vydána surovému násilí nepřátel.

XXX. KAPITOLA.

Světice se zjevují po výjevu na hřbitově v St. Quen. — Hanebné chování se žalářníků vzhledem k Johanině mužskému oděvu. — Cauchon vyslýchá Johanu. — Několik franco zských setníků činí pokusy k Johanině osvobození. — Usnesení přísedících.

Hodina za hodinou mýjela a nastalá noc lila klid a mír v Johaninu utýranou, znavenou duši. Už vzešlo jí porozumění, že byla ukrutně klamána, že jí bylo mnohé slíbeno, co asi dodrženo nebude. Nebohá dívka s hlasitým vzlykotem sklesla na své lůžko.

Avšak náhle tu kobka žalární vzplanula oním obdivuhodným jasnem, který vždy předcházel její vidění. Johana pozvedla hlavu a patřila do neskonale drahých tahů svých světic Kateřiny a Margarety. Ihned se jich tázala :

»Co to bylo, co na mně moji nepřátele vynutili? A co se nyní stane se mnou?«

Světice jaly se jí vysvětlovati dobrotivými slovy, že se stala obětí hanebného podvodu, jak jí to byly prorokovaly, že podepsala listinu, která její zjevení jmenuje vylhanými, listinu, ve které popírá své božské poslání.

Johana byla by bolestí téměř zhynula, když jí světicemi bylo toto vysvětlení podáno. Avšak nebeská ta zjevení ji těšila, povzbuzovala a podporovala.

Však, co má nyní činiti? Tak se tázala, úpíc ku světicím o radu. A nebeštanky radu věděly. Nechť Johana, jakmile s některým soudcem se potká, nemešká rázně a rozhodně o svých zjeveních se vysloviti, na jejich pravdivosti státi, i o dnešní návštěvě svatých se zmí-

nití, a své odpřisáhnutí zřetelně a jasně odvolati, a při tom dle pravdy prohlásiti, že nerozuměla v tom smyslu tomu, co podepsala.

Johana přislíbila, že bude tak jednati. Poslána a nyní již na vše připravena, očekávala na modlitbách okamžik, kdy bude moci zmužile odvolati. O ženském oděvu se světice nebyly zmínily. Johana tedy myslila, že při něm má zůstat, aby se nezdála tvrdošíjnou a soudcům dokázala, že se chce podrobiti, kde jí to jen možným jest.

Ale běda! Mimo nebeské světice po onom smutném výjevu na hřbitově st.-quenském vniknul do jejího vězení i jistý bohatý Angličan, aby ji pronásledoval hanebnými svými návrhy. Avšak Johaně, úpěnlivě nebe o pomoc prosící, šťastně podařilo se bídňka odraziti.

Také i její hlídači se nesnažili v jejím ženském oděvu úctu počestné ženě patřící jí prokazovati, nýbrž blížili se jí jen ukrutným jednáním a surovými slovy.

Vzdor všem těmto zkušenostem setrvala Johana neoblomně při své úmyslu. Ona slíbila, že bude nositi oděv ženský, a chtěla jednati počestně. To však se přičilo plánům jejích nepřátel, kteří jí byli přísahali smrt, aby ji na základě toho zničiti mohli, musila upadnouti v dřívější chyby a provinění svá a slib daný zrušiti. Zlomyslností a všelijakými úklady nedala by se Johana k novému obleknutí mužského oděvu přiměti — tedy ji k tomu přinutí.

Příští neděle za jitra řekla Johana se svého lůžka jednomu ze svých hlídačů: »Uvolněte mi řetěz, abych mohla vstáti!«

Téže chvíle jeden hlídač uzmul jí od boku její ženské šaty, vyhledal její starý oblek mužský, který byl v pytli uložen v celle přechováván — k jakému účelu, lehko se uhádne — a hodil jí je, ani slova neříkaje.

»Ale vždyť přece víte,« ozvala se Johana — »že mi jsou tyto šaty zakázány; bez přinucení je neobléknu.«

Až k poledni zůstala na svém lůžku, potom ji přinutili, aby vstala, aby pak se přioděla, musila vzít, co jí dávali — oblek mužský.

Tak se bylo spiknutí podařilo; ježto Johana zapovězený oblek opět měla na sobě, musila se soudcům označiti jako buřička; jenom chyběl ještě důkaz, že tak jednala z vlastní, plné a svobodné vůle. Důkaz tento sehnati nebylo tak lehkým, ježto Johana ve vězení byla spoutána, a proto v jednání a pohybech svých volnou nebyla; bylo to tedy zhola nemožné, jak bližší okolnosti nám ukazují. Avšak zločin byl již spáchán, nyní bylo na jeho pachatelích, počítati i s jeho důsledky.

A kdo byl vlastně podlým původcem této hanebné pletichy? Kdo zločin ten nařídil? Byla to anglická vláda nebo Cauchon? Dějiny nám odpovědi nepodávají, ale skutečnost dokazuje vinu na stranách obou, svědčí tedy o společném jednání.

Jisto jest, že se brzy na to v Rouenu roznesla zpráva, že Johana opět oblékla své mužské šaty a Cauchon ihned vyslal některé přísedící a soudní písaře, aby událost tu protokolárně sepsali.

Když tito Cauchonem vyslaní lidé vešli do vězeňského dvora, vyřítlo se na ně asi padesát anglických vojáků s tasenými šavlemi a vyhnali uděšené duchovní opět ze dvora ven, a to v domnění, že opět má být Johaně, jako minulý čtvrtek, nabídnut prostředek, jímž by se zachránila. Někteří však na vzdory tomuto útoku vnikli přece až k Johaně. Mezi těmi byl Andreas Marguerie, který chtěl býti spravedlivým soudcem, a proto pravil: »Bylo by dobře, otázati se Johany, z jakého důvodu tak jednala.« Avšak jistý Angličan se na něho rozkřiknul: »Jděte k ďáblu a mlčte!« a při tom mával hrozivě sekerou nad hlavou doktorovou, který pak jen rychlým útekem život svůj spasiti mohl. Také i Loyseleur toho času docházel k Johaně. Ježto stále ještě náležela mu její důvěra, neopominul Cauchon vyslati jej

do jejího vězení, aby ji naváděl k odpovědím, které ji u příštího výslechu mohly škoditi.

V pondělí dopoledne odebrali se dva soudcové se sedmi přísedícími a hlavním žalářníkem Janem Grisem do kobky zajaté Johany. Panna je očekávala s obrněnou myslí. K otázce, proč opět oblékla mužské šaty, nezmínila se ani slovem o surovém násilí, kterému při tom podlehla, nýbrž — dle uveřejněných listin procesu — odpověděla takto: »Oblékla jsem je z vlastního popudu, jelikož jim před oblekem ženským dávám přednost.«

Tato úžasná, překvapující odpověď dá se trojím způsobem vysvětliti; ostatně — snad nebyla vůbec ani pronesena, anebo pochází od Loyseleura, který ji třebaš na to upozornil, že nemá pro své tvrzení nijakých svědků, že by její hlídači všechno popřeli a že by se tím ona sama v očích soudců lhářkou učinila. Anebo též ji nutili její hlídači, majíce v čele Grisa, který byl přítomen beze všeho důvodu — nutili hroznými úklady na její ctnost, aby učinila právě takovýto výrok. Anebo konečně nadála se Johana do svých soudců tolik spravedlnosti, že jí dají za pravdu, nedodrží-li slib, daný pouze za protislib s jejich strany, který oni taktéž nedodrželi. Domnívala se, ba očekávala dle tohoto jejich slibu s jistotou, že přijde do vazby církevní, jen oblékne-li oděv ženský.

A tak tedy skutečně udala soudcům pro své jednání toto vysvětlení: »Oblékla jsem tento oděv proto, že jsem byla ponechána v rukou mužů, v jejich středu se mi zdá být slušnějším nežli oděv ženský. — Také proto jsem jej zase oblékla, protože nebyly dodrženy sliby mně dané. Neboť jak jest to se slyšením mše svaté, s přijímáním svatých svátostí, a jak s otevřením mých okovů? Raději bych zemřela, než abych měla ještě déle takto zůstatí ukoována. Učiníte-li, co jste slíbili, převedete-li mne do

slušného vězení, dáte li mi na místě mužů k mému boku ženu, pak učiním, co žádá církev.»

To byla moudrá, rozšafná slova, na základě těchto zhola nemohla být odsouzena. Proto jí nalíčil Cauchon opět jinou past. Věděl dobře, že ještě nikdy nepopřela zjevení světic, na vzdory tomu však, předstíraje, že podepsala odpřísahající formuli za plné znalosti jejího obsahu, tázala se nyní: »Zdaliž pak jste od posledního čtvrtku opět zaslechla hlasy svaté Kateřiny a svaté Margarety?»

»Ano,« odvětila Johana prostě a po té vyprávěla, co už nám jest známo.

Ku konci připojila: »Všecko, co jsem onoho dne (na hřbitově v St. Quen) mluvila, nebo odvolala, stalo se ze strachu před upálením. Nikdy nebyla bych však řekla, že jsou zjevení svatých vymyšlenou věcí, naopak, já znovu potvrzuji, že ke mně světice ony přicházejí, a se mnou mluví, a věřím pevně, že se dostavují ke mně z rozkazu božího. Tato vidění jsem ani sama neodvolala, ani mi takové odvolání nebylo předčítáno. Ano, já jsem ani nerozuměla, co tato odříkací formule obsahovala. Vůbec bych mnohem raději zemřela, než bych ještě déle snášela muka vězení. Co jsem slyšela o odvolání, bylo jen tolik, co mohu před Bohem zodpovídati. A stojí-li moji soudcové na tom, tak chci ráda opět ženský oblek obléci a něco více ještě udělati nemohu.«

Po tomto jejím prohlášení se pánové ustranili, aby se mezi sebou radili.

Toho času právě vypravili dávní soudruhové Johanini Ponthon Xantrilles, La Hire a někteří jiní, malou tlupu a s touto pokusili se o Johanovo osvobození. Pokusu tohoto v dějinách francouzských vždy bude vzpomínáno jako úctyhodného skutku francouzského rytířstva, činu to, jenž podniknut právě když Karel VII. se svou nerozhodnou a zbabělou vládou

v hříšném nevděku osvoboditelku své země ponechal jejímu osudu, vydávaje ji zuřivému vzteku jejích úhlavních nepřátel. Zmužilí ti bojovníci obmýšleli přepadnouti Rouen, zmocniti se města a pak osvoboditi Johanu; avšak Talbotovi se dostalo zpráv o tomto jejích obmyšleném útoku. Uchystal jim nástrahu, a zajal je všechny.

Aby byla Johana ve vězení svém o tomto jich kroku jen zvěděla! Necht i nebyl korunován výsledkem, přece bylo by jí bývalo blaženou útěchou, věděti, že ji francouzské vojsko neopouští, ale že jí dodnes pohutlivou věrnost zachovává.

Budiž zde řečeno ku cti země, jejíž děti v kostelích k modlitbám se scházely — ta pravá, vlastní Francie Johany nikdy nezapomněla. Dějiny vyprávějí o veřejných modleních, které více obcí za osvobození Johanino uspořádalo. Jsou zaznamenána jména oněch kazatelů, kteří vyzývali věřící k účastenství na těchto veřejných bohoslužbách, ano, jest dochován i text těchto k tomuto účelu schválně sepsaných modliteb. Ale Cauchon chtěl viděti věc tu rychle skončenu. Chováním se anglických vojáků, jichž vztek vůči Johaně nijakých mezí už neznal, bylo město Rouen takovou měrou poděšeno, že zmatek vůčihledě vzrůstal. Osoby úřední musily být městem provázeny, ano zhusta i bráněny, neboť Angličané se domnívali, že jsou Johaně příliš nakloněny! Proces jim byl příliš zdlouhavý.

Ach, jaký to omyl, že většího ani býti nemůže! Cauchona viniti ze shovívavosti k Johaně! Když tento bídník opouštěl vězení po výslechu, ve kterém mladistvá trpitelka tak zmužile svá vidění hájila, — už předem ji k smrti odsuzoval. Směje se, volal na hraběte Warvicka hanebná slova: »Farewell, Farewell!«

Tím asi chtěl naznačiti, že nyní všechno už půjde dobře. Francouzsky pak připojil: »Radujte se, máme ji!«

XXXI. KAPITOLA.

Rozsudek smrti Johaně zvěstován. — Cauchon přichází do vězení, — Panna přijímá nejsvětější Svátost oltářní. — Přípravy k popravě — Loyseleur pocituje výčitky svědomí. — Starý trh. — Mučednictví ze dne 30. května 1431.

Ve středu dne 30. května r. 1431 již záhy z rána objevil se Massien v Johanině žaláři, přinášeje rozkaz biskupa beauvaisského, že o 8. hodině dnešního dne má se dostaviti na staré tržiště. Hned za Massienem přicházel dominikánský mnich Martin Ladvenu, který jí toto zvláštní nařízení vysvětloval a jí sděloval, že se musí připraviti, aby se objevila před Bohem svým, neboť světská spravedlnost, které měla být odevzdána, jest odhodlána, že ji upálí.

Johaniny ůdy zdřevěněly za této zprávy leknutím a hrůzou; lidská povaha, jejích devatenácte jar — vše se v ní mocně počalo vzpírati smrti a zvláště smrti tak hrozně. Otřesena až do hloubi nitra dala se do křečovitého, usedavého vzlykotu, počala si rváti své krátké vlasy, a s náhkem vrhla se na zem.

»Ah!« zvolala, »proč toto ukrutné, tak tvrdé nakládání? Což moje tělo, které jsem v naprosté nepřiblížené čistotě chovala, má opravdu dnes ještě v popel býti proměněno? Ó, proč jsem nepřišla do vězení církve, jíž jsem se podrobila? Kdyby mne byli její sluškové hlídali na místě těchto Angličanů, kteří mne nenávidí, nikdy by to nebylo se mnou k tak hrůznému konci dospělo. Ale pravím vám: Bůh, onen veliký a spravedlivý Bůh, který mne poslal, pomstí tuto hroznou křivdu a všechny ukrutnosti na mně páchané.«

Byl to pohled hrozný na nebohé to dítě. Tu vstoupil do cely Cauchon; chtěje vyžítkovati její úzkosti smrtelné, hleděl, aby jí v tomto jejím zoufalství vyloudil slova, jichž by mohl použiti proti ní, t. j.

proti jejím výrokům o jejích zjeveních a jejím nadpřirozeném poslání.

Jakmile jej Johana spatřila, hleděla se opanovati, pohlédla naň pevně a pronikavě, jako kdyby již nyní stála s ním u trůnu věčného Soudce, a pravila: »Biskupe, vy samojediný nesete vinu smrti mé.«

On jí odpověděl v tónu licoměrném: »Ach, Johano, měla byste osud svůj nésti s trpělivostí, a skrze mne to není, jestliže umřítí máte, nýbrž proto, že jste svůj slib nedodržela a zase se navrátila k starému svému kouzelnictví.«

K tomu Johana odpověděla: »Kdybyste mne byl převedl do vězení církevního a mne odevzdal rukoum duchovních dozorců, tak by všechno toto tak nepřišlo. Právě proto se neodvolávám na vás, nýbrž na všemohoucího Boha.«

Bylo již zmíněno, že biskup přišel, aby jí vylákal slovo, které by se poněkud aspoň podobalo jakémusi odpřisáhnutí. O této rozmluvě existuje však pouze jediná zpráva, zaznamenaná několik dní po smrti, dle udání samého nespravedlivého soudce, ale nepravdivost její byla tak zřejmá, že listinu tu aktuáři podepsati nechtěli.

Dle tohoto protokolu měl Cauchon Johaně říci:

»A co nyní dále, Johano? Ty jsi přece vždycky tvrdila, že tvoje hlasy ti osvobození slibují? Tak viz nyní, jak tě klamaly!«

A Johana měla k tomu odpověděti: »Opravdu, v tom mne oklamaly skutečně.«

Cauchon: »Když tě klamali, pak mohli to být jen duchové zlí.«

A tonouc stále ve své úzkosti smrtelné, měla Johana k tomu říci: »Jsou-li to duchové dobří nebo zlí, jest mi lhostejno, oni se mi objevovali, a mám-li je jmenovati zlými nebo dobrými, to musí teprve církev rozhodnouti.«

Byla tato slova opravdu mluvena? Nepochybně že nikoli; neboť Martin Ladvenu, který Johanu tohoto strašného dopoledne ani na okamžik neopustil, stvrdil přísežně, že až do posledního dechu svého tvrdila, že hlasy, které slýchá, přicházejí od Boha, a že nikdy nebyla jimi sklamána, a všechno, cokoliv činila, že stalo se z božího nařízení.

Zmíněný lživý protokol praví dále, že se Loyseleur Johaně se svolením jejím nabídnul, že jí na popravišti před jejími soudci dá její částečná odvolání opakovati. Ale i toto jistě jest lží, kterou zrádce tento chtěl vysvětliti krok, o němž později bude řeč.

Cauchon nyní i se svými průvodci odešel. Mezi těmito byl také Pierre Maurice, který šel v řadě poslední. Ježto se vždy projevil býti Johaně nakloněn a jeho chování i nyní velikou sympathii pro ni dokazovalo, oslovila jej panna takto: »Ach, mistře Pierre, kde asi budu dnes večer?«

»Což nemáte pevné důvěry v Boha?« odvětil jí doktor.

»Ó, ano! Ó, jistě! A s pomocí tohoto Boha budu dnešního večera ještě v nebeském ráji.«

Po té zůstala Johana sama s bratrem Martinem. Cauchon jej poslal, aby vyslechl poslední zpověď odsouzené; nepatrný zbytek studu přiměl jej tentokráte, aby při svatém tomto výkonu zrádného kněze Loyseleura nahradil jiným. Panna se zpovídala s vroucí vírou, která jí byla vlastní, s hlubokou, opravdovou lítostí, a potom žádala za svaté přijímání.

Podle zásad církve nemohla jí býti podána nejsvětější Svátost oltářní, jelikož před nedlouhou chvílí byla odsouzena jako zarytá kacírka. Avšak, ježto přítomný případ byl povahy tak neobyčejné, poslal bratr Martin soudního vykonavatele Massiena k biskupu Cauchonovi, aby mu přednesl Johaninu poslední prosbu.

Nehodný kníže církevní radil se dříve s několika

svými přísedícími, konečně však pravil k Massienovi: »Řekněte bratru Martinovi, že jej zplnomocňuji, aby jí podal nejsvětější Svátost oltářní, jakož vůbec všechno, cokoli by žádala.«

Tímto rozhodnutím soudce tento sám označil všechno, co dosud učinil, jakož i vše, co ještě učiniti hodlal, za neplatné. Domníval-li se opravdu, že ji musí vinit z bludařství a kacířství, neměl práva jí povolití přijímání nejsv. Svátosti oltářní; a považoval-li ji za nevinnou, pro jaký zločin pak chce ji odsouditi a rukám světské spravedlnosti odevzdati?

Jakmile toto biskupské rozhodnutí dostalo se do Johanina žaláře, vyslal bratr Ladvenu duchovního, jménem Pierre, aby přinesl nejsv. Svátost oltářní. Ježto však tento se obával, že by surovost anglických vojnů mohla jednáním svým zneuctiti přítomnost Nejsvětějšího, přinesl sv. hostii v tichosti a skrytosti, jako se děje v oněch městech, kde jest zakázáno veřejné uctívání Boha. Bratra Martina to však neuspokojilo, jeho svědomí se tomu vzpíralo. »Jděte zpět do kostela,« pravil, »a vraťte se za obvyklých ceremonií.«

Klerus sousední farnosti nyní utvořil procesí. Pod baldachýnem, provázen množstvím hořících pochodní, byl božský Spasitel přinesen k ní; byly zpívány litanie a lid se všech stran sem se sbíhající odpovídal k vzývání jednohlasně: »Orodujte za ni!«

Bratr Martin vzal svatou hostii z rukou kněze, nkázal ji Johaně, a pravil: »Věříš, že to jest tělo Krista Pána?«

»Věřím,« odpověděla, »a žádám si je přijmouti.«

Mnich po té podal jí nejsv. Svátost oltářní, a Johana přijala Tělo Páně s obdivuhodnou zbožností za horkých slzí. Potom se modlila díkůvzdání, volala k Bohu a k nejblahoslavenější Panně a ke všem svatým nebes. Mnozí z přítomných byli pohnuti až k slzám.

Brzy musila býti připravována k těžké hodině. Její okovy byly otevřeny a ona dostala dlouhý, dolů splývající šat a na hlavu veliký čepce, který i část obličeje zakrýval.

K deváté hodině vstoupilo asi 100 vojákův, aby odsouzenou odvedli; kára čekala již v zámeckém dvoře. Johana se do ní posadila; jí po bok Martin Ladvenu a Massien. Smutný ten průvod chtěl se právě pohnouti, když tu přispěchal rychlým krokem kněz, a než mohl kdo uhádnouti, co obmýšlí, vrhnul se až ke káře, vrhl se před mučednicí na kolena a úpěl: »Odpusť, Johano, odpusť!« Avšak ihned byl uchopen vojáky a stržen zpátky. A tu v něm byl poznán její zrádce — Loyseleur!

Bídník ten sotva si představil, že jeho zrada nevinnou tu obět přivede na hranici; když však viděl přípravy k tomu, pohnula tímto novým Jidášem opozděná lítost. Došel poznání, že jen pomocí jeho nízké, zrádné hry dospělo to k tomuto rozsudku. A chtěl v této její pozdní hodině z jejích úst zaslechnout slovo odpuštění.

Když jej vojáci odstrčili, dal se do pláče a pospíchal na zad, avšak již jej spatřili ostatní Angličané a chtěli kajícímu hříšníkovi něco vyvésti. Sotva se dovléknul k hraběti Warwickovi, aby jej za ochranu prosil. Warwick se jej zastal proti rotě, poručil mu však, aby neprodleně opustil město. Skutečně ještě téhož dne ušel Loyseleur do Baselu, kdež potom náhle zemřel.

Sedíc na katovské káře, byla Johana vedena ulicemi města. Odevšad se hrnul sem lid a projevoval nešťastné své sympathie a svoji soustrast.

Johana se vroucně modlila a tiše naříkala. Čas od času bylo slyšeti, jak volá: »Rouene, Rouene! Což opravdu ve tvých zdech musím umřít? Ach, Rouene, bojím se, že budeš za smrt moji musiti pykati!«

Tak dospěl smutný průvod k popravišti. Zde, na starém trhu (Vieux Marché), byly zřízeny tři tribuny. Na první se usadili: Kardinál Anglie, biskupové z Beauvaisu, z Théronanu, Noyonu, Norvichu, viceinkvisitor Jean-le-Maître a ještě více jiných učenců a osob stavu duchovního. Druhá tribuna byla zachována pro úřady světské; v jejich čele se objevil sudí z Rouenu. Na třetí tribunu měl se odebrati Mikuláš Midy, který měl držeti řeč, a odsouzená.

Doprovázená bratrem Martinem Ladvenuem, ještě jiným mnichem dominikánským, jménem Isambert de la Pierre, a Massienem, vstoupila Johana o devíti hodinách na tribunu.

Midy měl řeč, trvající celou hodinu, po níž Johana zachovávala své ušlechtilé, důstojné držení. Ke konci pravil: »Nuž odejdi tedy v pokoji, Johano! Církev nemůže tě déle chrániti.«

Nyní Cauchon předčítal rozsudek. Po té byla Johana vydána světským soudcům; tito však prošení — dle obvyklé formule — aby odsouzené ušetřili smrt a rozdrčení údů. Když Cauchon dokončil, bylo panně dopřáno jen několik okamžiků k přípravě na smrt.

Ona se uvrhla na kolena, a počala, davu lidí nedbajíc, silným hlasem své zbožné, bolestné modlitby.

»Nejsvětější Trojice,« volala, »smiluj se nade mnou! Věřím v Tebe, ó Ježíši, smiluj se nade mnou! Pros za mne, ó Maria! Svatý Michaeli! Svatá Kateřino! Svatá Margareto! Přispějte mi! Vás všechny, zde přítomné, prosím: Odpusťte mi, jako i já všem odpouštím! Nechť každý kněz čte mši svatou za duši moji! A neobviňujte mého krále: on nemá podílu na mých skutcích; byly-li tyto nepravé, nesu vinu sama. Ježíši! Maria! Vy svatí nebes ochraňujte mne! Pomozte mi! Rouene, Rouene, staneš se mým hrobem? Což zde musím zemřítí?«

Tak se modlila, tak mluvila Johana, a všichni okolostojící byli přemoženi pohnutím. Nižádné oko nezůstalo bez slzí. Preláti, úředníci, doktoři sotva že se ubránili pláči, ano i Winchester a Cauchon byli pohnuti! Mnoho jich uniklo s tribuny, a leckdo z diváků je následoval, aby dále nemusili ničeho viděti a slyšeti.

Johana mezitím se modlila dále. Její láska k Bohu vnukala jí slova plná zbožnosti. Náhle žádala kříž, a jeden Angličan svázal dvě dřevěné hůlky a podal jí je. S posvátnou úctou políbila znamení našeho Spasitele a vinula je k srdci, ale tak jí ještě nedostačovalo; ona toužila po obrazu ukřižovaného Vykupitele, kterýž byl a jest jedinou její láskou, pro něhož žila a pro něhož nyní na smrt musí jíti. Chtěla ten obraz míti před sebou, aby její mroucí pohled ještě utkvěl na něm.

Proto žádala krucifix z nejbližšího kostela. Massien s Isambertem odběhli a přinesli kříž z kostela Spasitelova.

Panna jej pozdravila s velikou poctou, objímala dlouho, pak vrátila jej těm, kteří jej přinesli, se slovy: »Prosím vás, držte jej přede mnou, až je všecko skončeno!«

Tento dojemný výjev trval asi půl hodiny, mezi kterouž pouze angličtí vojáci jevíli nespokojené, ba cynické vzezření; mnozí se smáli a zpívali, a stávali se konečně netrpělivými.

»Hej, kněže!« volali na soudního vykonavatele Massiena. »Což zde máme býti k obědu?«

Dva seržanti vstoupili na tribunu a vyzvali Johanu, aby je následovala. Zmužile se pozvedla a obrátila se v ušlechtilé důstojnosti k okolostojícím s posledním pozdravem. Potom jí sejmuli s hlavy čepec a posadili jí na ni čepici, na níž stála slova: »Kacířka, odpadlice, modloslužebnice«.

Pak kráčela se sudím, který měl úřední funkce kriminálního soudce, pevným krokem s tribuny dolů k hranici.

Dle práva byl by měl nyní magistrát, když byla obžalovaná přešla do jeho rukou, zavést znova pátrání a probrati se všemi fásami, třebaš i zdlouhavého procesu, a konečně samostatný rozsudek provést. Avšak co měla činiti spravedlnost s touto justiční vraždou? Jednalo se přece jen o to, aby byla uspokojena anglická politika, žízničí po krvi Johanině. Na místě procesu a rozsudku spokojil se sudí tím, že volal na kata, ukazuje při tom na hranici: »Nahoru s ní! Nahoru!«

Hranice byla vystavena nedaleko starého trhu, tam, kde dnes stojí studně, po Johaně pojmenovaná. Na širokém zděném podkladku byly narovnány otýpky z roští do značné výše kolem kolu, uprostřed stojícího, a nad tím byla rozestřena vrstva vlhké sádry.

Hustý kouř měl Johanu zadusiti dříve, než ještě příliš mnoho vytrpí plameny ohně.

Na toto hrůzostrašné lešení vedly schody; potom strkali a trhali ubohou, až vylezla nahoru, za ní pak bratr Ladvenu, který ji ani na okamžik neopustil. Massien a Isambert následovali s křížem. Když dospěla nahoru, upevnili ji železným kruhem kolem těla ke kolu. Cauchon předstoupil před ni, aby jí ještě řekl poslední slovo, avšak ona mu odvětila: »Umírám jenom vaší vinou, biskupe; kdybyste mne byl převedl do církevního vězení, nestála bych jistě zde.«

Kat zapálil roštové otýpky od zdola, a plamen zvolna počal šlehati a hadovitě se blížiti k Johanině postavě za hrůzného chrastění a praskání.

Když Johana zaslechla hrozný tento šramot, volala na zpovědníka na své straně: »Otče Martine, . . . dejte pozor! . . . Oheň! . . . Sestupte přece dolů! Ale modlete se hlasitě a držte kříž hodně vysoko, abych do posledních chvil viděla mého Ježíše.

Ladvenu uposlechl; však sotva že od ní odešel, tu náhle nebeské světlo oblilo mučednici, a ona spatřila známé jí milované zjevy svaté Kateřiny a svaté Margarety. A nyní teprve jí bylo jasným, co jí předpověděly o velikém vítězství její mučednické smrti, a ona zvolala silným hlasem: »Ne, ne! Svaté tyto hlasy nikdy mne neklamaly, ony skutečně přicházejí od Boha a všechny mé skutky vykonala jsem z nařízení božího.«

Potom její oči opět hledaly kříž; pohled na umírajícího Spasitele roznítil znova její lásku k němu. »Ó můj Ježíši, můj Ježíši!« šeptala neustále. Avšak plamen vystupuje, šlehaje a toče se hadovitě po její postavě vzhůru, počíná ji pálit a trávit, a ostrý kouř brání jí v dychání.

»Vodu!« volá. »Přineste mi přece svěcenou vodu!«

Potom znova volala: »Ježíši, můj Ježíši!«

Najednou okolostojící uzřeli toto svaté jméno ve zlatých písmenách zastkvíti se nad plamenným mořem. Jistý anglický voják, který přísahal, že bude uhrabovati Johaninu hranici, chtěl právě tam přihoditi svazek suchých révových větví, ale sklesl nazpět v bezvědomí, když uzřel, jak bílá holubička ulétá k nebi. Toho okamžení Johana posledně povzdechla: »Ježíši!« a vrátila svou duši v ruce Stvořitele.

XXXII. KAPITOLA.

Po smrti. — Johanino srdce. — Anglie hájí svůj zločin. — Francie osvobozena. — Obnovení procesu a prohlášení Johaniny nevinnosti po smrti. — Závěrek.

Sotva že mladistvá mučednice vydechla duši svou na potupné hranici, již se mínění obrátilo; všechno nyní svědčilo pro ni. Kdokoli ji viděl umírat, preláti, doktoři, osoby magistrátní a lid, vše bylo uchvácano touto

zbožnou, svatou smrtí, a jednohlasně nyní znělo to všude: »Kéž bychom přišli tam, kam jistě nyní přišla duše této blahoslavené panny!«

Jan Thierssart, tajemník anglického krále, opakovával již na odchodu ze smutného toho místa: »Jsme všichni ztraceni, neboť jsme upálili světici.«

Lid jest uděšen, zdrcen; všecka ústa nyní hlásají nevinnost ubohé oběti, s opovržením se ukazuje na ony, kteří pracovali na odsouzení jejím.

I sám popravčí zvolal: »Bojím se, že mi Bůh nikdy neodpustí, že jsem upálil tak svatou pannu.«

A tento kat stává se pak svědkem velikého divu. Samo nebe chtělo nejskvělejším způsobem svědčiti pro věrnou služebnici svoji. Hned po Johanině skonání popravčí k rozkazu kardinála Winchestera udusil oheň, aby nechal anglickým vojákům pozorovati zohavenou mrtvolu oné, před níž se tak dlouho třásli; potom, k novému rozkazu, plameny opět roznítil, aby strávili svaté pozůstatky. Oheň konal svůj úkol a brzy nezbylo ničeho kromě hromádky popela. Pohrabáčem ji kat ještě jednou prohrábnul. Avšak, ó dive! V popeli nalézá Johanino srdce temně rudé a jakoby ještě živé. Rychle lije síru, ano i olej na tyto tělesné pozůstatky; potom opět plameny zkušenou rukou rozdmýchá, tak že vysoko vyšlehují. Plameny dohasínají a srdce panny mučednice shledáno opět tak nedotknuté, tak neporušené.

Pln hrůzy utekl kat a spěchal k bratru Martinovi. »Upálil jsem světici,« vyznává se mu zkroušeně.

Zatím jeho pomocníci, radíce se, stojí kolem dohořelé hranice.

Ptali se ukrutného Winchestra, který samojediný vytrval v sedadle svém za tohoto pochmurného shromáždění, když všichni, děsem jati, dali se na útěk, co by se s pozůstatky těmi mělo státí?

A Anglie skutečně se obtěžkala i tou hanbou, že zneuctila i jediné, poslední ostatky své oběti. Anglický prelát poručil s popelem i Johanino srdce vrhnouti do Seiny. Všemohoucí Bůh tím, že srdce Johanino uchoval zničení ohněm, dosvědčil statečnost, panenství a poslušnost dívky, již vyslal.

Od té chvíle musila anglická politika své nástroje, soudce, brániti proti veřejnému mínění a jednomyslnému soudu, který je zavrhoval. A ona to činila, vyžadujíc však, aby stáli za jednání své

Dne 7. června vydal Cauchon ony listiny, které obsahovaly lživé tvrzení, že Johana svá zjevení odvolala. Dne 8. června poslala královská anglická rada císaři německému, všem králům a vévodům, slovem: všem knížatům křesťanským oběžník s prohlášením, že Johana před svou smrtí své bludy sama nahlédla a své poslání též za nepravdu prohlásila. Dne 28. června objevil se druhý oběžník stejného obsahu na všech sídlech šlechtických a ve všech městech království. Také i pařížská universita podporovala anglickou radu. Poslala list s tímtež tvrzením papeži, císaři a kollegiu kardinálů.

Jistý mnich z Rouenu, který Johanu prohlásil za nevinnou, byl přiveden k Cauchonovi a tímto k přísnému trestu odsouzen. Když však nedůstojný biskup se před spravedlností lidu jistým necítil, tím spíše, ježto mu jeho svědomí celou podlost jeho jednání ukazovalo, obdržel od anglického krále dopis, který jeho osobě propůjčoval autoritu bezmála královskou a každému zakazoval jej u Svaté Stolicе aneb u duchovního tribunálu pro události procesu Johanina obžalovati.

Tolik opatrnosti částečně i také svého cíle došlo: památka Johanina byla pro čas zatemněna, ovšem nikoli u francouzského lidu, který jí věren zůstal.

Oslava Johany po smrti.

Dvůr Karla VII. se však dle pravidel nevďěčné politiky vzhledem k Johaně halil v úplné mlčení.

Nebylo těžkým opatřiti si přesvědčení, že byla Johana skutečně od Boha vyslána; vždyť byla předpověděla, že Angličané pozbydou Francie. Naplní se tato slova její? Že se naplnila, o tom poučují další děje.

Dne 29. května 1436 opanoval vévoda z Richemontu Paříž. Toto město bylo dle předpovědění paniných drahocenným závazkem, kterého se král před uplynutím šesti let zmocniti měl. Dne 18. října 1449 vjížděl král Karel VII. do Rouenu; brzy potom porazil Angličany u Formigny v r. 1450, a posledně u Castillonu 1453 a konečně 29. října téhož roku slavil svůj slavný vjezd do Bordeaux. Angličanům na francouzské půdě nepatřilo více než Calais a dvě malá města: Guires a Ardres. Proroctví Johanino bylo splněno až do poslední písmeny.

Spravedlnost však musila vykonati svoji povinnost k mrtvé mučednici. Jelikož Cauchon, podlý dvořenín, při jejím odsouzení proti ní vedl autcritu církve, tož bylo třeba na církev se obrátit, aby bylo zjevným učiněno, co soudí o činu svého lstivého sluhy.

Když v r. 1449 Karel VII. do Rouenu konal slavnostní vjezd, musil si vzpomenouti na události, které se zde před 20 lety odehrály. Bylo mu ukázáno místo, kde stála hranice, na níž Johana byla upálena, a jeho svědomí procitlo: Karel VII. nahlédl, jak nevďěčně se zachoval k zbožné mučednici.

Skutečně také dal v Rouenu r. 1450 zahájití soudní vyšetřování. O dvě léta později v tomže městě z nařízení arcibiskupa kard. nála Estonteville bylo vyšetřováno, a konečně papež Calixt IV. k prosbám Johaniny matky a jejích bratří Jana a Petra, nařídil listem ze dne 11. června 1455 obnovení procesu Johanina. To jest onen v dějinách známý proces rehabilitační.

Noví soudcové byli: Jan Juvenal des Ursino, archi-

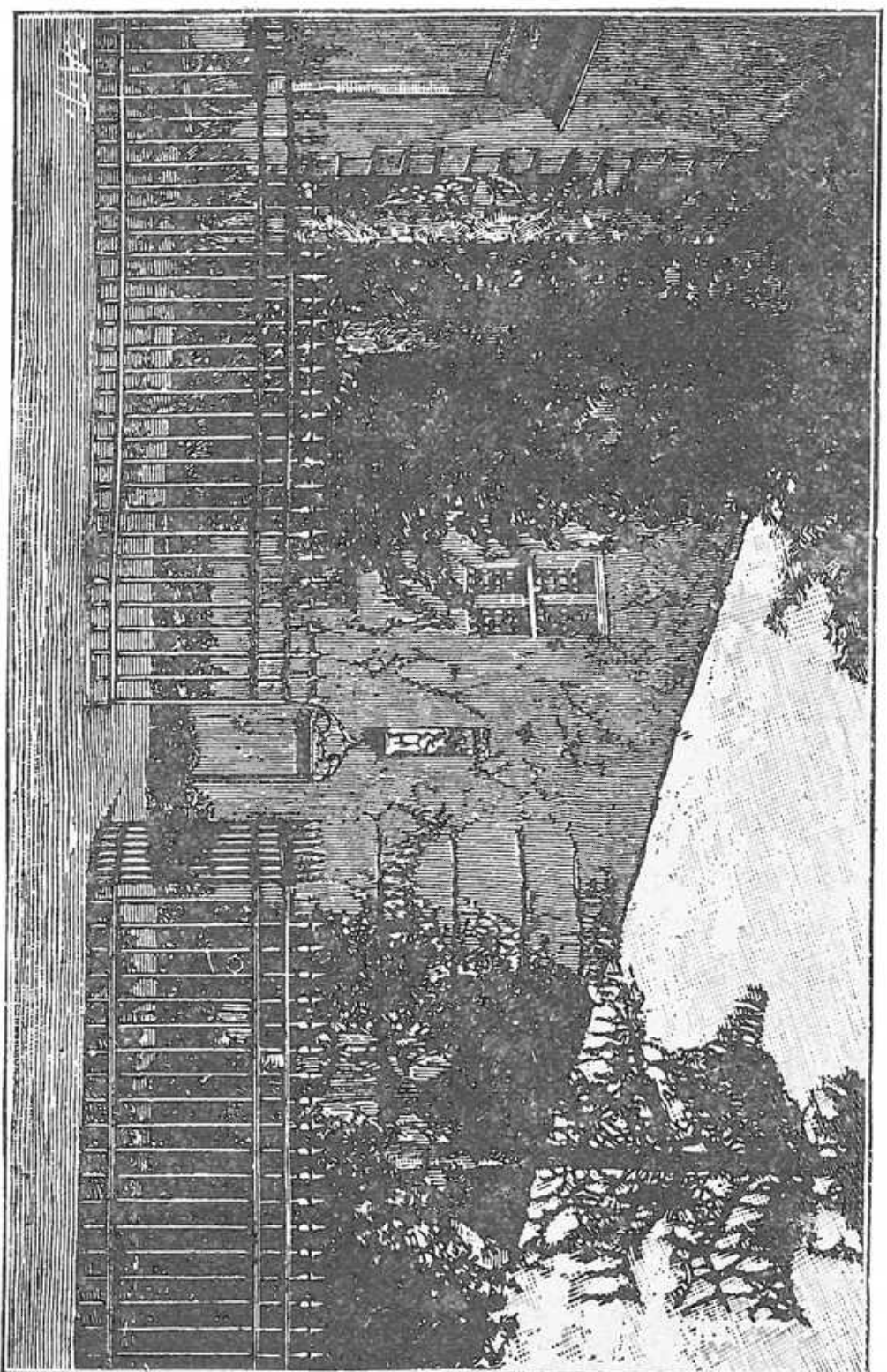
biskup remešský, Vilém Chartier, biskup pařížský, Richard de Longneil, biskup z Contances a Jan Bréhal, velkoinkvisitor Francie.

Šetření konalo se zároveň v Domremy, v Orleansu, v Paříži a v Rouenu, a konečně po osmiměsíčním projednávání vynesli soudcové rozsudek.

Všecko, co se proti Johaně stalo, bylo vyvráceno, oněch 12 článků bylo prohlášeno za padělky, pomlouvачné a nesrovnávající se se skutečnými odpověďmi obžalované. Stvrdilo se, že vždy znova se podrobovala svaté Stolicí, že odpřisáhnutí v St. Quenu jen falešná, vylhaná a násilím a hrozbami vynucená záminka byla, která jí byla vylákána přítomností katovou a strachem před smrtí v plamenech, aniž by byla o tom dříve něco věděla aneb odpřisáhnutí tomu rozuměla. Konečně prohlásili soudcové, že oba její procesy, první i tak zvaný proces odpadlictví jejího, jsou poskvrněny podvodem, pomluvou, nespravedlností, odpory, zřejmými omyly v událostech, jakož i v používání práva a podobným způsobem dotyčně jejího odpřisáhnutí. Dále prohlásili každé usnesení a všecko, co z toho následovalo, za neplatné, tak jakoby se nebylo stalo, bez moci a ceny, Johana pak, jakož i její rodina čista, prostá jakékoli poskvrny. Konečně nařídili v St. Quenu, jakož i na popravišti v Rouenu veřejná odvolání a odprošování.

A tak opět církev povznesla čest sv. panny a přístím věkům dochovala památku mladistvé osvoboditelky Francie beze stínu a neposkvrněnou.

Míjely časy a Johanin obraz doznal osud, plný změn: brzy klesal v zapomenutí, brzy tupen a pomlouvami ztemňován, stal se opět předmětem velebení a chvály a dětinné vděčnosti. Mezi současníky jejími měli vrch její nepřátelé; tito se k jejímu jménu a k její památce zachovali tak nespravedlivě, poskvrňovali ji takovými výbuchy vzteku, že se i vyskytlo v zemi hnutí

Rodný dům nyníjší obnovený.

panně nepříznivé. Necht i její přívrženci a přátelé patnáctého století a všech století přístích proti hnutí tomuto bojovali, přece ještě pozůstal zbytek otráveného vzduchu, který ovival pedestal její. A jakkoliv i dějiny až do druhé polovice devatenáctého století mnoho dobrého o Johaně uvádí, přece zůstal obraz její neúplný a zkomolený.

Teprve uveřejnění authentických spisů z archivů vytrhlo největší hrdinku francouzských dějin z jejího pološera. S prací touto počal Quicherat; vyjmenování dlouhé řady jeho učených nástupců nepojal by ani rámec této knížečky, ale dílo, kterému se věnovali, jest bezmála dokonáno, a díky jejich námaze, známe nyní pravou Johanu z Arku. Podle toho, co jsme čtenářům dle pravdy sdělili, může každý sám posouditi, že nebylo při ní než »dobrotivost, pokora, panenská čistota, oddanost, správnost a jednoduchost«.

Pouze ve jménu božím a mocí svého nadpřirozeného poslání mohla vykonati ony obdivuhodné skutky. Tak chyběla Johaně pouze již jenom ona nejvyšší sláva: diadém svatořečení. Proto papež Lev XIII., dopřáváje sluchu jednomyslným prosbám všech biskupů francouzských a mnohých prelátů jiných národů, zahájil proces k tomu nezbytný.

Ode dne 27. ledna r. 1894 máme blahoslavenou Johanu z Arku.

DOSLOV.

Podali jsme čtenářům celý a věrný obraz života sv. mučednice. Není to legenda, nýbrž veskrz dokázaný děj. Postava její nehalí se v mlhovitou minulost, nýbrž je ozářena ději. Nejen její přátelé Francouzové, ale i nepřátelé Angličani bezděčně pravdivost všeho, co v knížce této bylo uvedeno, dokazují. Jako nepřátelé skutečnost osoby Kristovy dokazují, tak je to i zde. Od její smrti uplynulo bezmála půl tisíce let, ale ani falešná věda, spojená se záští proti všemu, co má do sebe ráz nadpozemskosti, nebyla s to skutečnost její osoby zastříti.

Nynější vládcové Francie byli by rádi svatou její památku zničili a pobořili, jako zničili veliký počet klášterů a pobořili mnoho kostelů; to však se jim nepodařilo. Řím jako brzy po její smrti nespravedlivý rozsudek nad ní zrušil, tak i nyní všechny snahy francouzských bezbožců zmařil a jméno její k velikým světcům a přímmluvkyním za národ vřadil.

To jest při této světici významné a zároveň dokladem její svatosti, že památka její po celý půl tisíce let v lidu udržela se v živé paměti. V tom se učení tohoto světa se zbožným lidem rozcházejí. Lid si od

nich nenechá svou světici, svého miláčka urvati. Tak to bylo též u nás se sv. Janein Nepomuckým.

Avšak díky Bohu, nikoliv všichni učenci dali se zaslepiti pýchou a uchvátiti proti sv. panně. Jest jich dlouhá řada, kteří povstali k její obraně nejen ve Francii, ale i v Anglii a Němccku. Z téže příčiny postarali jsme se o vydání jejího životopisu z upřímného přání, aby úcta její zavedena byla též u nás v Čechách. Že právě nyní, když nevěra a bezbožnost podrývá oltáře a trůny, Bůh oživil památku této světice, jest důkazem zvláštní prozřetelnosti boží. Ačkoliv zlověstná mráčna revoluce na obzoru se stahují, nechává Bůh právě nyní prozařovati nové hvězdy svatosti, zářící na zem zbožnému lidu, aby jej k setrvání v dobrém a k následování svatých a světic božích povzbuzoval. Bůh dopouští bcuře, ale po nich zase objevuje se slunce.

Ti, kdož prorokují, že blíží se doba všeobecného odpadu lidí od víry a tím i doba Antikrista, jakoby vycítovali blízkost se časy posledních dnů. My sice nechceme jíti mezi proroky, avšak zdá se nám, jakoby ohavnost a spuštění posledních dob se blížily. Než ať se děje co chce, my chceme v dobrém vytrvati a chceme jíti za těmi zářícími hvězdami, jež nám ukazují bezpečnou cestu k našemu cíli.

Bůh francouzskému národu dal dvě hvězdy, aby za nimi putoval: první je hvězda lurdská, jež září nad celým světem a k níž spěchají národové země, aby tam hledali vyléčení z nemocí tělesných a duševních. A ačkoliv i zde postavila se v cestu nevěřící věda, národové od nich zadržeti se nedají. Lid nedbal učených fariseů a zákoníků a chodil k Ježíši třeba i v noci a volal přes pokřik učenců: »Ježíši, synu Davidův, smiluj se nad námi!« — a tak to činí i dnes.

Druhou hvězdou jest panna Orleanská, na níž ani zhystřené oko pomluvy nemůže nalézti skvrny. Jako

čistá panna bojovala pro svůj národ, pro svého nevděčného krále, a jako mučednice zemřela. Takový jest osud všech, jež si Bůh za svůj nástroj k velikým věcem vyvolil. Bůh jejich svatost, jejich vytrvalost podrobuje těžké zkoušce. Právě její mučednictví jest nám důkazem, že Bůh ji vřadil mezi své miláčky. Jako Kristus se svého kříže za své nepřátele se modlil a všem odpustil, tak i panna Orleánská modlila se za ně připoutaná k mučednickému kolu a odpouštěla všem, umírajíc kázala si přinést kříž z kostela, aby naň hledíc měla jej před sebou do posledního vzdechu.

Když Kristus umíral, zvolal setník pohan: »Zajisté byl tento Syn boží!« — a tak volal i její kat: »Jistě to byla světice, bojím se, aby mne Bůh za to netrestal.«

Ano, když již umírala, mnozí Angličané nebyli s to zdržeti se slz nad ní. Její poslední slovo bylo — Ježíš!

To všecko působilo na okolostojící úchvatně. Její nepřátelé doznávali, že zde zemřela světice. Jan Thiers-sart, králův písař na cestě k popravišti bědoval: »Jsme ztraceni, protože jsme utratili světici!« Mnozí z jejích nepřátel zemřeli bídnou smrtí a též se zpravdilo její předpovědění, že Angličané budou z Francie nadobro vypuzeni.

Svatá Johano, oroduj za nás!

OBSAH.

	Strana
Proslov	5
I. kapitola. Domremy. — Narození a křest Johany z Arku. — Její první vychování. — Její zbožné a neohrožené mládí — Strom vil a zábavy mládeže domremské. — Svědectví du- chovního správce o Johance	7
II. kapitola. První zjevení. — Svatý archanděl Michael. — Postavení Francie. — Pomoc boží. — Povolání Johany z Arku	11
III. kapitola. Svatá Kateřina a sv. Markéta, rádkyně Jo- hany z Arku — Spustošení vesnice Domremy cizinci. — Proces toulský	17
IV. kapitola. Staré proroctví. — Burgundán v Dom- remy. — Sny Jakuba z Arku. — Durant Laxart, strýc a důvěrník Johančin. — První rozmluva s Robertem z Band- ricourtu, setníkem z Vancouleursu	22
V. kapitola. Nazpět k domovu. — Johanina obět. — Roz- loučení s Domremy. — Druhá cesta do Vancouleursu. — Odmítání	28
VI. kapitola. Dům koláře Leroyera. — Kostelík van- couleurský. — Bertram z Poulengy a Jan z Met. — První vojenská výzbroj. — Audience u vévody z Lothringů. — Zařikání. — Odjezd	33
VII. kapitola. La Pucelle — příjmení Johanino. — Cesta. — Hanebné přepadnutí. — Příchod do Chi- nonu. — Královská rada. — První výslechy. — Přijetí v královském paláci	37

- VIII. kapitola. Slyšení ze dne 8. března 1429 — Johana poznává Karla VII. — Královo tajemství — Zkouška doktorů poitierských 41
- IX. kapitola. Vlastenecké hnutí v Johanin prospěch. — Vévoda z Alençonu. — Úsudek doktorů poitierských. — Církev potvrzuje poslání Johanino 47
- X. kapitola. Výzbroj, prapory a meč Johanin. — Její vojenský průvod. — Shromaždiště výpravy v Blois. — Johana přivádí vojíny k vykonávání jejich náboženských povinností. — Její dopis Angličanům. — Odchod francouzské armády z Blois 51
- XI. kapitola. Blokáda Orleansu — Nepřemožitelné řady anglické; jejich hradby. — Johana v nejbližším okolí Orleansu. — Zásobení města potravou 59
- XII. kapitola. Johanin vjezd do Orleansu. — Nové vyzvání Angličanů. — Uleknutí obléhajících. — Dne 4. května jde Johana od Bloisu přicházejícím vstříc. — Podivuhodným způsobem dovídá se o boji bez jejího vědomí svedeném, spěchá na bojiště, dobývá vítězství a opanuje pevnost Saint Loup 64
- XIII. kapitola. Nedůvěra vojevůdců k Johaně. — Johanin rozkaz denní. — Johana posledně vyzývá Angličany. — Francouzi na pochodu z Orleansu. — První útok dobytí pevnosti Augustinské 72
- XIV. kapitola. Den 7. května 1429. — Proti usnesení vojevůdců opouští Johana Orleans. — Odražený útok. — Johana raněna — Glansdalova smrt. — Ztečení pevnosti des Tourelles 79
- XV. kapitola. Porada anglických vojevůdců. — Talbot zrušuje obležení Orleansu dne 8. května 1429. — Arcibiskup z Embrunu a kancléř Gerson vyjadřují se ve prospěch Johany. — Johana, proti jejímž plánům se staví královská rada, dostává od krále přípověď, že se dá v Reměši korunovati. — Podmínka, pojící se k této přípovědi 86
- XVI. kapitola. Vévoda z Alençonu dělí se s Johanou o vrchní velení nad armádou loirskou. — Opanování Jargeau. — Opanování mostu v Meungu. — Konnetable Richemont. — Obléhání zámku Beaugency. — Příchod Falstaffův a tlup anglických 92
- XVII. kapitola. Odevzdání zámku Beaugency. — Ústup anglických vojů. — Vítězství u Patay. — Panna chrání anglické zajatce, a sama ošetřuje raněného nepřítele . . . 99

- XVIII. kapitola. Král a jeho rada opět váhají do Remeše se odebrati. — Johana odjíždí a tím přivábí za sebou Karla a vojsko. — Podepsání smlouvy s Auxerem. — Město Troyes uzavírá před vojskem své brány 105
- XIX. kapitola. Johaniny noční přípravy k ztečení města Troyesu. — Kapitulace Troyesu. — Johana přijímá zajaté od vzdalující se posádky. — Návštěva čtyř krajanů z Domremy. — Odevzdání Châlonsu a Reimsu. — Korunovace krále Karla VII. 111
- XX. kapitola. Johanino poslání. — Karel VII. váhá znovu sledovati Johanin plán. — Vévoda z Burgundu přichází do Paříže, aby obnovil svůj spolek s Anglií, zároveň však zahazuje vyjednávání s Francií 115
- XXI. kapitola. Karel VII. opouští Remeš — Zvolný postup vojska. — Památná slova panny, mluvená v Crépy-en-Valois. — Mnoho měst vzdává se králi francouzskému — Bitva u Montespilloy — Johana v Saint-Denis. — Johana útočí dne 8. září na Paříž. — Její poranění. — Konečný ústup krále a jeho armády 120
- XXII. kapitola. Johana z Arku a Karel VII. — Kateřina z La Rochellu. — Ztečení Saint-Pierre le-Moûtieru — Obléhání La Charité 128
- XXIII. kapitola. Rodina Ark povýšena do šlechtického stavu. — Panna opouští dvůr. — Zázrak v Lagny. — Senlis a Franquet d'Arras. — Obležení Compiègnu; výpad. — Johana zajata dne 24. května 1430 134
- XXIV. kapitola. Johana z Arku v zajetí. — Johana pokouší se o útěk ze zámku Beaulien. — Zámek Beaurevoir; útěchy a obavy. — Druhý pokus útěku — Petr Cauchon, nedůstojný biskup z Beauvaisu, reklamuje Johanu ve jménu Angličanů. — Jan z Luxemburku prodal ji za 10.000 franků ve zlatě. — Aras-Crotoy. — Rouen 142
- XXV. kapitola. Náboženské procesy středověku. — Příčiny Johanina procesu; původci tohoto, Winchester a Bedford. — Podlý soudce Petr Cauchon. — Jak se zacházelo s přísedícími soudu. — Pánové: Mikuláš z Houpevillu, Jan de la Fontaine a Lohier biskup avraucheský, si vzájemně odporují 149
- XXVI. kapitola. Průpravní práce procesu. — Pátrání v Domremy. — Soudní dvůr doplněn. — Mikuláš Loyseleur, jeden z přísedících přivoluje, že bude Johanu klamati; vydává se za jejího přítele, aby mohl její sdělení

vydati Cauchonovi. — Veřejné a tajné výslechy. — Obžalovací řeč Jana Estineta. — Soudcové a učenci k poradě přibráni vzhledem ku 11 článkům; avšak Johana neměla býti s nimi obeznána	158
XXVII. kapitola. Nebeské světice přinášejí Johaně pomoc i před soudem. — Její ušlechtilé vystupování. — Johaniny odpovědi plny moudrosti a božského osvětlení. — Johana prorokuje trest soudcům, vítězství Francie a svůj vlastní osud	166
XXVIII. kapitola. Johana nemocna. — Její víra a její zbožnost. — Napomenutí v žaláři. — Veřejné varování. — Výnos pařížské university přichází do Rouenu. — Nástraha	175
XXIX. kapitola. Hřbitov v Saint-Quen. — Hanebné rejdy Cauchonovy a jeho spoluvinníků. — Johanino tak zvané odpřisáhnutí	181
XXX. kapitola. Světice se zjevují po výjevu na hřbitově v St. Quen. — Hanebné chování se žalářníků vzhledem k Johanině mužskému oděvu. — Cauchon vyslýchá Johanu. — Několik francouzských setníků činí pokusy k Johanině osvobození. — Usnesení přísedících	194
XXXI. kapitola. Rozsudek smrti Johaně zvěstován. — Cauchon přichází do vězení. — Panna přijímá nejsvětější Svátost oltářní. — Přípravy k popravě. — Loyseleur počítuje výčitky svědomí. — Starý trh. — Mučednictví ze dne 30. května 1431	201
XXXII. kapitola. Po smrti. — Johanino srdce. — Anglie hájí svůj zločin. — Francie osvobozena. — Obnovení procesu a prohlášení Johaniny nevinnosti po smrti. — Závěrek	210
Doslov	218

